

NÄMNDERNAS UNDERLAG TILL MÅL- OCH BUDGETSKRIVELSE 2027-2029

Arbetsmaterial till nämndernas dialogmöten.

Innehållsförteckning

Nämndernas mål- och budgetskrivelser

- **Regionstyrelsen**
- **Tekniska nämnden**
- **Miljö- och byggnämnden**
- **Barn- och utbildningsnämnden**
- **Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden**
- **Socialnämnden**
- **Hälso- och sjukvårdsnämnden**

Protokoll

Mål och budget 2027–2029

Regionstyrelseförvaltningen

Fastställd av regionstyrelsen

Framtagen av regionstyrelseförvaltningen

Datum 2026-03-31

Gäller 2027–2029

Ärendenr RS2026/20

Version [1.0]

Mål och budget 2027–2029

Innehåll

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans	2
1.1 Nämndens grunduppdrag	2
1.2 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027–2029	2
2 Mål	3
2.1 Beslutade mål för 2026.....	3
2.2 Revidering av mål beslutade för 2026	4
3 Behov och prioriteringar av resurser 2027–2029	4
3.1 Driftbudget 2027–2029.....	4
3.1.1 Utveckling av kommungemensamma system och resurser kopplat till stöd	5
3.1.2 Lokal och regional utveckling inom arbetsmarknad, näringsliv, landsbygdsutveckling, energi och klimat	5
3.1.3 Hantering av en underfinansierad räddningstjänst och förstärkt säkerhet och beredskap	6
3.1.4 Utveckling kopplat till kulturplan, biblioteksplan och fritidsplan.....	7
3.1.5 Hantering av kostnadsutveckling inom måltid	10
3.1.6 Övrigt.....	10
3.2 Kompensation för externa avtal.....	10
3.3 Interna priser samt externa taxor och avgifter	12
4 Investeringsförslag med motiveringar 2027–2031	14
4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet	14
5 Politikerorganisationen	17
6 Bilaga – driftäskanden	18

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans

1.1 Nämndens grunduppdrag

Regionstyrelseförvaltningen (RSF) stödjer regionstyrelsen, via regiondirektören, i arbetet med att styra, leda, följa upp och att ha uppsikt och helhetsansvar för regionens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning. Syftet är att vara en drivande, sammanhållande och samordnande kraft, som skapar värde och nytta för hela Region Gotland och för platsen Gotland, och att ge goda förutsättningar för kvalitetssäkrade och hållbara politiska beslut.

Förvaltningens verksamhet omfattar fem huvudområden:

- Styrning, uppföljning och samordnat stöd inom HR, ekonomi, inköp, digitalisering, lokalförsörjning, kommunikation, informationsförvaltning, kansli, juridik, regionupplysning, demokrati och kvalitet
- Lokal och regional utveckling inom arbetsmarknad, näringsliv, landsbygdsutveckling, energi och klimat
- Beredskap och säkerhet
- Kultur- och fritidsverksamhet
- Samordnad måltidsverksamhet

1.2 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027–2029

Trots att förvaltningen har lämnat överskott under ett flertal år så ses för kommande år en obalans mellan uppdrag, mål och resurser. Detta bland annat utifrån det rådande omvärldsläget som har satt fokus på beredskap och säkerhet. Nya lagkrav inom området behöver uppfyllas bland annat cybersäkerhetslagen (NIS2) som kan innebära ökade kostnader inom flera områden. Vidare har flera av de regiongemensamma systemen behov av att moderniseras. Ett annat behov som behöver stärkas är stödet till verksamheterna inom ett flertal områden såsom inköp, HR, ekonomi, kommunikation, juridik och IT med flera. Den utveckling, samordning och stöd Region Gotland och de övriga förvaltningarna behöver och efterfrågar är inte möjlig att hantera genom omprioritering inom regionstyrelseförvaltningens befintliga resurser.

Inom regional utveckling redovisades 2025 ett positivt årsbokslut med måluppfyllelse och en ekonomi i balans. Återrapportering avseende det regionala utvecklingsarbetet till departementet och RUS-uppföljning visar på ungefär samma utfall. För att den regionala utvecklingsstrategin - Vårt Gotland 2040 (RUS) - ska leda till konkreta förändringar och utveckling krävs ett fortsatt arbete. Antalet uppdrag och ärenden inom området har ökat betydligt de två senaste åren, vilket innebär en hög arbetsbelastning för medarbetarna. Det finns en risk att ökningen av framför allt mängden kommunala uppdrag och ärenden tränger ut uppgifter kopplade till det regionala utvecklingsansvaret.

I beredskap- och säkerhetsuppdraget ingår flera områden där lagstiftningen har skärpts. Dessutom ökar kraven till följd av omvärldsutvecklingen. Det innebär att det behövs ökade resurser både för kompetensutveckling och för materialanskaffning samt att arbetsvolymen ökar. Kostnadsökningarna inom olika områden kommer delvis att täckas av bidrag från staten men det kan komma att krävas en ökad anslagsfinansiering. Inom räddningstjänstdelen finns ett strukturellt budgetunderskott. Till detta kommer att det

förändrade säkerhetspolitiska läget ställer nya krav på räddningstjänsten, vilket innebär att det är viktigt att säkerställa en robust och uthållig räddningstjänst som kan möta framtidens krav. Ett omställningsarbete kring Region Gotlands räddningstjänst har påbörjats.

För kultur- och fritidsverksamheten råder resursbrist i förhållande till dagens prioritering och målbild. En stor del av Gotlands befolkning uppger i undersökningar att de aldrig deltar i någon form av fritidsaktivitet, varken på idrotts- eller kulturområdet eller socialt. Trenden är att färre rör på sig i tillräcklig grad och den psykiska ohälsan ökar, främst bland barn och unga. Vi ser att färre är engagerade i föreningslivet, föreningarna har problem att behålla och rekrytera ledare och att det finns en negativ trend gällande återväxt av unga i föreningarna. Samtidigt ses en ökad polarisering både gällande invånarnas ekonomiska villkor och deras värderingar. Detta bidrar till sämre hälsa, minskad tillit, ökad otrygghet och ökade spänningar mellan olika grupper. Behovet av att skapa en känsla av sammanhang och delaktighet är därför större än någonsin. Kultur- och fritidsverksamheten kan spela en viktig roll genom att i utbudet uppmuntra till möten, fysiska eller digitala, mellan olika människor. Att antalet äldre i befolkningen ökar innebär att verksamheten behöver tänka på ett nytt sätt för att möta de äldres behov. Äldre och personer med funktionsnedsättning betraktas nu som prioriterade målgrupper jämte barn och unga i kulturplan, biblioteksplan och fritidsplan.

Måltidsverksamheten beräknas gå in i 2027 med en ekonomi i balans men har trots allt utmaningar. Produktionskapaciteten är maximerad och behovet av att fortsätta lokalplanera och underhålla befintliga lokaler är stort. Ett nytt centralkök förväntas stå klart först om 7–10 år. Problem med kompetensförsörjningen kvarstår avseendebåde kockar och köksbiträden. Verksamhetsförändringar i bland annat skola och omsorg innebär att måltidsorganisationen behöver vara flexibel för att enkelt kunna ställas om. Ett annat område som kräver mer resurser är den fortsatta utvecklingen av beredskapsarbetet.

2 Mål

Översyn av styrmodellen och ledningssystemet pågår, vilket skulle kunna leda till en viss justering av de övergripande målen som fastställts av regionfullmäktige.

2.1 Beslutade mål för 2026

Mål

Koncerngemensamma

Andelen medarbetare inom Region Gotland som kan rekommendera sin arbetsplats till andra ska årligen förbättras

Region Gotland har en myndighetsutövning, i förhållande till företag, där nöjdhetsindex ökar årligen per myndighetsområde och är högre än riksnittet år 2027

Region Gotland ska stärka sin förmåga att upprätthålla kritiska verksamheter under minst två veckor vid fredstida kriser och höjd beredskap

Region Gotlands koldioxidutsläpp ska minska årligen. Under perioden 2024–2027 ska den genomsnittliga minskningen uppgå till 15 procent per år

Öka antalet invånare i ålder 20–64 med minst 1 000 till mandatperiodens slut

Öka andelen barn och unga (0–18 år) som upplever kultur årligen och med totalt 10 procent under perioden 2024–2027

Andelen barn och unga, personer med funktionsnedsättning samt personer 65 år och äldre som rör sig minst 1 timme/dag ska öka årligen och med totalt 10 procent under perioden 2024–2027

Mål för regionstyrelsen

Öka andelen mat som äts upp i skolrestaurangerna genom att minska svinnet årligen och med totalt 25 procent under perioden 2024–2027

Under perioden 2024–2027 ska andelen ekologiska livsmedelsinköp öka. Målet är att andelen år 2027 ska vara 40 procent. Målet för 2026 är att ligga kvar på samma nivå som 2025

Samtliga individer i akut behov av hjälp ska nås av räddningstjänsten inom 30 minuter

Andelen individer i akut behov av hjälp som nås av räddningstjänsten inom 15 minuter ska årligen uppgå till 60 procent

Räddningstjänstens tillsynstillfällen av publika lokaler och övriga verksamheter uppgår till 200/år, under perioden 2024–2027

2.2 Revidering av mål beslutade för 2026

Målet: Under perioden 2024–2027 ska andelen ekologiska livsmedelsinköp öka. Målet är att andelen år 2027 ska vara 40 procent. Målet för 2026 är att ligga kvar på samma nivå som 2025

Ny lydelse 2027: Under perioden 2024–2027 ska andelen ekologiska livsmedelsinköp öka. Målet är att andelen år 2027 ska vara 40 procent.

Motiveringen är att gå mot målets huvudriktning, 40 procent 2027.

Målet: Region Gotland har en myndighetsutövning, i förhållande till företag, där nöjdhetsindex ökar årligen per myndighetsområde och är högre än rikssnittet år 2027.

Ny lydelse 2027: Region Gotland har en god kvalitetsuppföljning avseende myndighetsutövning, i förhållande till företag, där nöjdhetsindex ökar årligen per myndighetsområde och är högre än rikssnittet år 2027.

Motivering för detta tillägg är att fokus för målet inte enbart är på indexsiffror utan även på kvalitetsarbetet inom myndigheten.

3 Behov och prioriteringar av resurser 2027–2029**3.1 Driftbudget 2027–2029**

Med utgångspunkt i dagens balans mellan uppdrag, mål och resurser och med sikte på prioriteringar, mål och utmaningar görs bedömningen att förvaltningen är i behov av resursförstärkningar inom flera områden. Resursförstärkningarna behövs för att upprätthålla utveckling, stöd och samordning och samtidigt ge medarbetarna ökade förutsättningar för att ha en god arbetsmiljö. Flertalet av de behov som beskrivs har redan lyfts i tidigare budgetberedningar men har då skjutits framåt i tiden.

Regionstyrelseförvaltningen är medveten om den ekonomiska situationen och att restriktivitet i askanden råder även i år. Trots detta ser förvaltningen ett behov av att lyfta fram ett antal områden för bedömning om ramtillskott. Dessa är:

- Utveckling av kommungemensamma system och resurser kopplat till stöd

- Lokal och regional utveckling inom arbetsmarknad, näringsliv, landsbygdsutveckling, energi och klimat
- Hantering av en underfinansierad räddningstjänst och förstärkt säkerhet och beredskap
- Utveckling kopplat till kulturplan, biblioteksplan och fritidsplan
- Hantering av kostnadsutveckling inom måltid
- Övrigt

Nedan redovisas förvaltningens samlade behov av förstärkning 2027. I bilaga framgår det totala behovet och förvaltningens prioriterade äskanden.

3.1.1 Utveckling av kommungemensamma system och resurser kopplat till stöd

Regionstyrelseförvaltningen har ansvar för ett flertal regiongemensamma system som blir alltmer resurskrävande både ekonomiskt och personellt. Utvecklingen av dessa system är en förutsättning för att lyckas effektivisera, ge chefer bättre förutsättningar, skapa högre kvalitet och bättre uppföljning. Förvaltningen har under ett par år bland annat gjort satsningar i syfte att effektivisera och förenkla hantering för chefer där kostnaderna hamnat på förvaltningen men effekterna uppstått i hela regionen. Detta arbete behöver fortsätta.

Inom budgetperioden behöver bland annat en upphandling av nytt ekonomisystem ske, vilket innebär stora merkostnader initialt, under projektiden, men även i form av tillkommande licenskostnader. Vidare kommer den pågående satsningen på IT-säkerhet, uppgående till 35 mnkr i investeringsanslag, ge ökade kapitalkostnader och underhållskostnader som det inte ännu fullt ut har kompenenserats för.

Efterfrågan på förvaltningens stöd och service är inom flera områden större än tillgängliga resurser. Regiondirektören har i uppdrag att se över hur samordning av stöd- och servicefunktioner, som exempelvis HR, ekonomi, kommunikation och IT, skulle kunna bidra till en mer resurseffektiv, standardiserad och resiliert verksamhet. Utöver detta pågår en utredning kring inköpsorganisationen som kommer slutredovisas under andra kvartalet 2026. Behov av resursförstärkning redovisas inom HR, ekonomi, administrativa avdelningen med flera.

- *Sammantaget beräknas resursförstärkningsbehovet inom dessa områden vara 24 mnkr per år.*

3.1.2 Lokal och regional utveckling inom arbetsmarknad, näringsliv, landsbygdsutveckling, energi och klimat

Inom området finns ett antal utredningsuppdrag som kommer att lämnas till budgetberedningen dessa är:

- **En hållbar och inkluderande arbetsmarknad för alla, RS2025/1237** – förslag till framtida organisering av Region Gotlands arbetsmarknadspolitiska insatser (IOP-lösning).
- **Inrättande av Business Region Gotland, RS2025/2147** - regiondirektören har i uppdrag att, till budgetprocessen inför 2027 och 2028, genomföra fördjupade ekonomiska, verksamhetsmässiga och juridiska analyser inför fas 2–3 i enlighet med

rekommendation i scenario 2 i destinationsutredningen och beslut i RS 2025-10-23 §421.

- **Finansiering av arbetsmodell för landsbygdsutveckling, RS2025/581** - uppdrag finns om att återkomma till årets budgetberedning med avrapportering med förslag till finansiering.

Utöver detta tillkommer två äskanden inom området:

- **Energiön Gotland och Swedish Wind Centre** - energiomställning genom "Energiön Gotland". Under 2024–2026 har Region Gotland drivit ett eget projekt finansierat av näringslivsanslaget/ anslag 1:1. Fokus har varit att etablera Gotland som en Energiö i Östersjön. Inom ramen för arbetet finns ett stort nätverk mellan andra öar i Östersjön och företag. Befintligt projekt tar slut januari 2027. Förvaltningen har inom ordinarie ram inte möjlighet att fortsätta arbetet med den kraft som pågått under dessa tre år. Äskande kopplas till en tjänst och omkringliggande kostnader som primärt rör resor och nätverkande. Nuvarande projekt har skapat ett brett nätverk och flyttat fram Gotlands arbete utifrån de möjligheter som finns utifrån rådande nationell politik. Swedish Wind Centre är en nationell centrubildning under Uppsala universitet under bildande med tänkt placering på Gotland, till vilken Region Gotland har bjudits in som partner tillsammans med andra regioner, lärosäten och det privata näringslivet. *Behov 1,2 mnkr per år, varav Energiön Gotland 1,0 mnkr och Swedish Wind Centre 0,2 mnkr.*
- **Åtagande inom Viable cities** - som en del i Region Gotlands åtagande inom samverkan med Viable cities ska Region Gotland arbeta med "*Klimatanalys och klimatberäkningar som grund för strategisk klimatstyrning*". Inom denna process åtar sig parterna att utveckla tillgången på och insamling av data och strukturer, metoder och kompetens för klimatanalys och klimatberäkningar. Detta innefattar identifiering av good practice för klimatberäkningar till grund för styrning och ledning av klimatomställningsarbetet.

➤ *Sammantaget beräknas dessa förslag kostnadsjämsigt uppgå till 16,6 mnkr per år.*

3.1.3 Hantering av en underfinansierad räddningstjänst och förstärkt säkerhet och beredskap

Ett omställningsarbete har inletts kring räddningstjänsten med syfte att genomföra en kontrollerad och långsiktig omställning av Region Gotlands räddningstjänst för att möta nya krav från staten och Myndigheten för civilt försvar (MCF), stärka beredskapen för räddningstjänst under höjd beredskap (RUHB), skapa bättre förutsättningar för olycksförebyggande arbete och bygga en hållbar organisation för framtiden. Till bilden hör att räddningstjänsten sedan flera år tillbaka haft obalans i ekonomin. I omställningsarbetet ska en resursinventering genomföras där alla verksamhetsgrenar och specialfunktioner analyseras utifrån faktisk nyttjandegrad, kostnad, kompetenskrav och bidrag till förmågan under höjd beredskap. Målet med omställningsarbetet är att frigöra 20 procent av resurserna för att möta den nya kraven. Det innebär att nuvarande underskott är det behov räddningstjänsten behöver i resurstillskott. Räddningstjänsten är medveten om obalansen i ekonomin och arbetar med ständiga förbättringar till exempel schemaläggning och avtalsstruktur med mera.

I och med att Cybersäkerhetslagen (NIS2) nu finns på plats kommer flera krav på säkerhetsåtgärder. Många av dessa åtgärder har påverkan på hela regionen och kommer

föra med sig kostnader som ännu inte fullt ut är kända. Exempel på åtgärder är säkra lagringsytor, incidenthantering, multi-factor authentication (MFA), utbildningspaket med mera.

Inom säkerhets- och beredskapsuppdraget finansieras idag huvuddelen av tjänsterna genom MCF-medel, i enlighet med överenskommelsen för perioden 2024–2026. Av elva tjänster är åtta bidragsfinansierade. Från och med 2027 träder den nya lagen om kommuners och regioners beredskap (LKRB) i kraft, vilket medför förändrade finansieringsprinciper. Enligt det förslag som presenterats i betänkandet kommer den statliga ersättningen i högre grad riktas mot specificerade och avgränsade aktiviteter. Det innebär minskad flexibilitet och begränsade möjligheter att använda medlen för ett sammanhållet och strategiskt utvecklingsarbete.

Regionens säkerhets- och beredskapsarbete utgår från ansvarsprincipen, vilket innebär att hela organisationen ska kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet vid höjd beredskap och kris. För att uppfylla kommande lagkrav enligt LKRB krävs ett breddat och mer integrerat arbete, inklusive:

- regionövergripande utbildning och övningsverksamhet
- utveckling och vidmakthållande av krigsorganisation
- stärkt kontinuitetshandling i förvaltningar och bolag
- förstärkt stöd inom HR, administration och planering kopplat till totalförsvar

De nya finansieringsprinciperna riskerar att skapa ett glapp mellan lagkrav och faktisk genomförandeförmåga, om inte Region Gotland säkerställer en stabil och långsiktig finansiering. För att möjliggöra en successiv övergång från bidragsfinansiering till anslagsfinansiering föreslås ett resurstillskott om cirka 3 mnkr från och med 2027. Detta skulle skapa förutsättningar för långsiktig kompetensförsörjning, organisatorisk stabilitet och en robust implementering av LKRB och fortsatt arbete i säkerhet och beredskapsfrågor. En ökad anslagsfinansiering minskar sårbarheten i verksamheten, stärker styrbarheten och säkerställer att Region Gotland kan möta både lagkrav och det förändrade säkerhetspolitiska läget.

➤ *Totalt behov av resurstillskott inom området uppgår till 13 mnkr per år.*

3.1.4 Utveckling kopplat till kulturplan, biblioteksplan och fritidsplan

Inom verksamheten ses behov inom samtliga verksamhetsområden. Om resursförstärkning uteblir ses svårigheter att nå de nu beslutade målen, varför en översyn av ambitionsnivåerna behöver påbörjas.

Inom **kulturområdet** ses behov av utökade medel för stödgivning, barnkulturgaranti, regional kulturverksamhet och hantering av den offentliga konsten. Syftet med en ökad stödgivning är att skapa bättre möjligheter både för kulturskapare och övriga medborgare att bo, leva och verka på Gotland. Den bidragsöversyn som genomförts visar bland annat på behov av produktionsmedel och stipendier till yrkesverksamma men också till arrangemangs- och verksamhetsstöd till kulturorganisationer. Barnkulturgarantin, som är kopplat till ett av målen, är svår att uppnå då det saknas medel för personella resurser och inköp av verksamhet. Den offentliga konsten hanteras idag inom en snäv budget som inte uppräknats på flera år. För att bevara och vidmakthålla värdet skulle medel behöva tillskjutas.

Inom kulturområdet finns ett antal utredningsuppdrag som kommer lämnas till budgetberedningen dessa är:

- **Ökade medel till stödgivning inom kulturområdet, RS2022/1463** – det totala behovet är 5,7 mnkr för det mest akuta uppgå behovet till 2,7 mnkr. För 2027 upptas för produktionsstöd 0,7 mnkr, arrangemangsstöd 0,55 mnkr, verksamhetsstöd 1,2 mnkr och för stipendier och kulturpris 0,25 mnkr.
- **Konstöversyn, konstmuseets verksamhet, RS2025/1057** – ett borgensåtagande beslutade under höstens budgetavstämning. Då beslutades också om en ramförstärkning med 1,5 mnkr till Konstmuseet under 2026 med uppdraget att återkomma med finansieringsplan, projekteringsplan och tilläggsäskande inför kommande år.
- **Kulturgarantin RS2025/1805** – arbetet inom kulturgarantin behöver stärkas. En ökning föreslås för samordning mellan förvaltningar och kulturaktörer 0,9 mnkr. Till detta kommer driftmedel om 0,4 mnkr.
- **Organisation för dans och cirkus inom kultursamverkansmodellen, RS2025/1284** – projektmedel söks från kulturrådet med flera, men behov av regional ramförstärkning föreligger också.
- **Riktlinjer för referensgrupp fria professionella kulturskapare, RS2026/242** – planerat till KFB 12 mars.
- **Framtida användning av Solbergabadet, RS2022/77** – under 2026 ska projektering genomföras, driftkonsekvenser från 2028.
- **Kultursamverkansmodellen verksamhetsår 2027, RS 2026/320** – De producerande regionala kulturinstitutionerna riskerar uppsägningar om inte ramförstärkning ges.

Utöver detta finns följande behov inom området.

- **Offentlig konst** – den offentliga konsten som Region Gotland äger kräver restaurering och att nytillskott sker. De medel som finns för uppdraget är idag 0,2 mnkr.

➤ *Sammantaget beräknas dessa förslag uppgå till 9,8 mnkr per år.*

I det följande redovisas driftkonsekvenser av beslutade och föreslagna investeringar eller motsvarande.

Tabell: Driftkonsekvenser investeringar

Tkr	2027	2028	2029
Konstmuseum*	3 000	3 000	3 000
Ungkulturhus (2028 avser rivning)		4 000	7 200

* För konstmuseum finns 1 500 mnkr i budget 2026 totalt behov från 2027 uppgår till 4 500 tkr.

För **fritidsverksamheten** handlar behoven om merkostnader för vissa anläggningar, behov av medel för bidragsgivning och utökning av tjänst som friluftssamordnare. Framöver behövs även kompensation för ökade driftkostnader till följd av beslutade investeringar eller motsvarande i ridanläggning, ishall och badhus med flera.

Inom fritidsområdet finns ett antal utredningsuppdrag som kommer lämnas till budgetberedningen dessa är:

- **Nytt badhus, årligt återkommande ärende som lyfter status rörande investeringen, RS2019/959** – 21,4 mnkr ligger i plan från och med 2027 som årlig driftförstärkning.

(OBS! För drift av badhuset finns 21,4 mnkr upptaget i plan för 2027. Då bygget beräknas vara klart först till andra halvåret 2027 skulle upptaget belopp för drift 2027 kunna reducerats med cirka hälften detta år.)

- **Förstudie aktivitetspark i Visby, RS2022/886** - planerat till KFB 12 mars
- **Ökade medel till stödgivning inom fritidsområdet, RS 2023/639** – i första fasen i det nya bidragssystemet för fritid beviljades 3,15 mnkr i budget för 2026. För fortsatt utveckling av det nya stödsystemet krävs extra medel. Detta avser, driftstöd anläggningar 0,5 mnkr, hyresstöd 0,3 mnkr, investeringsstöd till föreningar som driver anläggningar 0,2 mnkr och aktivitetsstöd för 65-plus 0,2 mnkr.
- **Medel för friluftssamordnare RS2026/349** – i budget 2026 erhöles 0,6 mnkr varav 0,4 för en halvtidstjänst. Tjänsten skulle behöva utökas till en heltid.
- **Verksamhetsmedel till Slite konstgräs RS2026/350** – från årsskiftet 25/26 är Slite konstgräs i Region Gotlands regi. I och med övertagandet tillkommer kostnader för drift.

➤ *Inom fritidsområdet uppgår behovet av årligt ramtillskott om 1,8 mnkr.*

I det följande redovisas driftkonsekvenser av beslutade och föreslagna investeringar eller motsvarande.

Tabell: Driftkonsekvenser investeringar

Tkr	2027	2028	2029
Badhus*	21 400	21 400	21 400
Ishall		17 000	17 000
Ridanläggning (hyra)			ca 4 000
Ridanläggning (övr drift)			x
Aktivitetspark		x	x
Konstgräsplan Slite		x	x
Friidrott utomhusträning		x	x
Friidrott inomhus			x

*För badhus; finns 21 400 tkr upptaget i plan. Då bygget beräknas vara klart först till andra halvåret 2027 skulle upptaget belopp för drift 2027 kunna reducerats med cirka hälften detta år.

Biblioteksverksamheten ser behov av förstärkning för digital inkludering och bokstart.

- **Digital inkludering** – för att öka demokratisk delaktighet, social inkludering och god hälsa arbetar biblioteken med digital inkludering. Digital handledning har erbjudits på flertalet bibliotek. Tjänsten har i huvudsak finansierats genom projektmedel.
- **Samverkan inom bokstart RS2026/331** – bokstart är ett samarbete över förvaltningsgränser. Kostnaderna för insatser gentemot familjerna hanteras i respektive förvaltnings ordinarie budget. Det som saknas är resurser för samordning.
 - *För dessa äskar biblioteksverksamheten totalt 0,7 mnkr per år.*
 - *Totalt uppgår KFA:s äskande till 12,3 mnkr per år.*

3.1.5 Hantering av kostnadsutveckling inom måltid

Måltidsverksamhetens behov redovisas under avsnitt 3.3 interna priser.

3.1.6 Övrigt

Det finns ett antal övriga utredningsuppdrag som kan ha bäring på budgeten kommande år.

- **Uppdrag stadsfest RS2026/183** – tas upp på RSAU den 10 mars.
- **Översyn nämndstruktur RS2025/1807** – översynen kan leda till förslag om fler nämnder vilket kommer påverka förvaltningsorganisationen och kostnader för arvoden till politiker.
- **Fördelar och nackdelar med fastighetsbestånd i bolag RS2026/119** – uppdrag finns att utreda fördelar och nackdelar med att placera hela eller delar av Region Gotlands fastighetsbestånd i bolag inom Region Gotlands planerade bolagskoncern.
- **Almedalsveckan 60 år** – Almedalsveckan firar 60 år 2028. För planering och genomförande krävs extra resurser.
- **Ombudgetering anslag för familjecentral** – för att öka tillgänglighet och stöd till barnfamiljer beslutade regionfullmäktige i budget 2026 att tillföra ett anslag om 1,5 mnkr att fördela mellan berörda verksamheter. I avvaktan på slutlig fördelning tillfördes medlen RSF. Inför budget 2027 finns ett förslag till ombudgetering.

3.2 Kompensation för externa avtal

Regionstyrelseförvaltningen ansvarar för flera externa avtal som behöver kompenseras för kostnadsökningar till följd av indexuppräknningar. Förutom dessa indexuppräknningar kan påtalas att den generella kostnadsökningen (inflationen) även slår mot andra kostnadsposter.

Partistöd

Anslag för partistöd beräknas enligt följande, antal mandat i fullmäktige*2*prisbasbeloppet året före budgetåret. Till detta tillkommer en avsättning motsvarande 10 procent av partistödet till ungdomsförbunden. Då prisbasbeloppet höjts med 400 kronor jmf med föregående år innebär det att budgeten för 2027 behöver ökas med 62 tkr.

Medlemsavgifter och div avtal

Medlemsavgiften till Sveriges kommuner och regioner beräknas öka 25 tkr. Försäkringsavtal beräknas öka med 3 procent vilket innebär cirka 32 tkr. För diverse nationella och internationella medlemskap beräknas kostnadsökningen till 20 tkr och för studentkår Rindi till 15 tkr. För avgift till Stäm region- och kommunavtal, bonuscopyright access, Sami och bildupphovsrätt behövs uppräknings med 62 tkr. Avtal med Storstockholms brandförsvärsförbund, 50 tkr. Till detta tillkommer uppräknings företagshälsövärd, avtal för visselbläsärfunktion och dataskyddsbombud med 144 tkr.

Licenser Centrala IT-system

Avtalen för centrala system ger ett behov av indexuppräknings på totalt 1 359 tkr varav ekonomi 173 tkr, HR 205 tkr, administrativa avdelningen 81 tkr, kommunikation 23 tkr, beredskap och säkerhet 117 tkr och digitalisering 760 tkr.

Kultursamverkansmodellen

Kultursamverkansmodellen (KSM) bygger på finansiering dels från staten dels från regionen. Den statliga uppräknings har varit mycket låg, för 2026 sker en mindre uppräknings på 0,62%. Enligt prognosen uppgår löner och arvoden till cirka 70–80% av institutionernas totala budget och utrymmet för verksamhetsmedel minskar. Risken är att utbud, utveckling, kvalitet och samarbete med fria aktörer minskar. Uppräknings av de regionala medlemmen inom KSM äskas för att från regionen sida ta höjd för löne- och kostnadsökning. Dock bör påtalas att modellen urholkas över tid då statens uppräknings inte varit i motsvarande nivå. För 2027 äskas uppräknings på 3 %. Regionbidraget 2026 uppgår till 28 917 tkr och äskandet uppgår till 868 tkr.

Övriga avtal inom kultur- och fritidsområdet

För avtal med övriga externa utförare inom kultur- och fritidsområdet begärs en uppräknings med i huvudsak 3 %, vilket innebär 804 tkr. Detta avser RF Sisu Gotland, Kustparksbadet, föreningsdrivna anläggningar, köp av verksamhet, konsthanterare, verksamhetsbidrag till kulturaktörer och resestöd till idrottsföreningar och andra ungdomsföreningar.

Tabell: Kompensation externa avtal 2027 (tkr)

	2027
Partistöd	62
Medlemskap och div avtal	348
Licenser centrala IT-system	1 359
Kultursamverkansmodellen	868
Övriga avtal inom kultur- och fritidsområdet	804
TOTALT behov av kompensation	3 441

3.3 Interna priser samt externa taxor och avgifter

Måltid

För måltidsenheten föreslås prisjusteringar enligt tabell nedan. Efter fastställd uppräknings återkommer förvaltningen med förslag på hur prishöjningen fördelas på olika tjänster och hur kompensation ska fördelas till respektive köpande förvaltning.

En löneökning på 3 procent innebär för måltidsverksamheten en kostnadsökning på cirka 2,1 mnkr. Den totala personalbudgeten uppgår till 70,3 mnkr.

En hyresförändring på 1 procent innebär för måltid en justering på 0,21 mnkr. Den totala budgeten för lokalhyror uppgår till 21,3 mnkr.

För att effektivisera arbetet framåt finns ett behov av 460 tkr till verksamhetssystem.

Som en följd av planerad anpassning och om- och tillbyggnad av kökslokaler ökar kostnaderna för lokalhyror under planeringsperioden. Bedömd kostnadsökning 2027 uppgår till 2 000 tkr, vilket baseras på en beräknad investeringsvolym på 20 mnkr. I planen ingår ombyggnation av kök i Hemse vårdcentrum, köket i Dalhems skola, utbyggnad av matsal och köksförvaring i Romaskolan och förbättringar avseende serveringen på Strandgården.

Enligt fastställt mål ska andelen ekologiska livsmedelsinköp öka årligen. Målet är att andelen år 2027 ska vara 40 procent. Ekologiska livsmedel är cirka 25 procent dyrare än konventionella livsmedel. Förflyttningen till 40 procent innebär en årlig merkostnad om cirka 2,0 mnkr. Utifrån avdelningens resultat för 2025 som till stor del berodde på lägre livsmedelskostnader än budgeterat förväntas indexökningar och en ökning av andelen ekologiska livsmedel till målnivån 40 procent kunna hanteras inom nuvarande prissättning. Varför inga medel äskas för ökade livsmedelskostnader.

För övriga kostnader som transporter, städ och tvätt beräknas en prisutveckling om 3%. Måltidsorganisationen köper transporter för 8,3 mnkr, städ för 1,6 mnkr och tvätteritjänster för 0,4 mnkr. Sammantaget ger detta ett behov av prisökningskompensation med 310 tkr.

Under kommande år träder flera nya lagstiftningar i kraft, såsom "*Kommuner och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig*" (SOU 2024:65), "*Livsmedelsberedskap för en ny tid*" (SOU 2024:8), NIS2 och CER. Dessa lagar tillsammans med politiska prioriteringar ökar kraven på att både bibehålla och förstärka nuvarande nivåer. Robustheten måste fortsatt stärkas om avdelning ska kunna upprätthålla funktioner i en krissituation eller vid krig. Det finns ett behov av utökade resurser för att organisera och samordna arbetet och implementera nya rutiner och arbetssätt. Omfattningen/behovet beror på förväntningar och utveckling. Möjligtvis kan detta finansieras av statliga bidrag.

Produktionsvolymerna i köken ligger redan i dag på en volym som medför att åtgärder måste vidtas. I avvaktan på det nya produktionsköket planeras för att eventuellt öppna det tidigare stängda köket på Hemse vårdcentrum. En åtgärd som innebär kostnader kopplat till lokaler, personal och övriga uppstartskostnader.

Uppdrag att genomföra test av kyld mat i skola och förskola finns men inga medel för genomförandet har tilldelats och test har ej genomförts.

Tabell: Justeringsbelopp internpriser måltid 2027 (tkr)

	2027
Löneökningar måltid (3%)	2 100
<i>Hysesförändring (1%) = 210 tkr</i>	
Indexuppr övriga kostnader (trsp, mm)	310
Ökade systemkostnader	460
Ökad hyra efter ombyggnader	2 000
Livsmedel	0
Livsmedel (ekologiskt mot mål)	0
Resurs för att hantera beredskapsfrågor	700
Uthållighetsmål 2 veckor	1 000
Uppstart kök i Hemse VC (engångsanslag)	750
Test kyld mat (engångsanslag)	400
TOTALT internpriser måltid	7 720

Internpriser IT

I tjänsten PC föreslås en höjning av priset med cirka 13 procent motsvarande 1,9 mnkr. Kapitalkostnaderna har under senare år ökat bland annat beroende på att den årliga investeringsvolymen nu ligger på 12 mnkr mot tidigare 10 mnkr. Prissättningen av tjänsten täcker kapitalkostnader och hantering av lager, fakturering, inköp mm. Föreslagen prisökning per modell presenteras nedan och bygger på fakturerad volym i januari 2026. Senaste prisjusteringen för internpriser IT skedde inför budget 2022.

Tabell: Justeringsbelopp internpriser PC-som tjänst

Typ (kronor)	Antal	Pris per månad idag	Nytt pris per månad	Ökning pris per månad	Ökning pris per år	Total ökning
Stationär PC standard	1 873	115	130	15	180	337 140
Stationär PC max	46	205	235	30	360	16 560
Bärbar PC standard	3 053	170	192	22	264	805 992
Bärbar PC max 14 tum	18	350	400	50	600	10 800
Bärbar PC max 16 tum	93	350	425	75	900	83 700
Bärbar PC max ny	5	378	450	72	864	4 320
Bärbar PC rese	791	236	265	29	348	275 268
Bildskärm 24 tum	5 170	30	35	5	60	310 200
Bildskärm 19 tum	1 466	25	27	2	24	35 184
Summa						1 879 164

Efter fastställd uppräknig återkommer förvaltningen med förslag på hur prishöjningarna ska fördelas på respektive förvaltning.

4 Investeringsförslag med motiveringar 2027–2031

4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet

Nedan följer en sammanställning av investeringsbehovet för planperioden.

Tabell: Förslag till investeringsutgifter 2027-2031 (tkr)

	2027 enligt budget	2027 nytt förslag	2028	2029	2030	2031
Nytt badhus*	56 000	56 000				
Maskiner och inv, (nytt badhus)	6 000	6 000				
Lokalinvesteringar kök (pott)	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Storkök					50 000	50 000
Lokalinvesteringar, RT			20 000	20 000	20 000	20 000
Scenkonsthus/Ungkulturhus	4 700	4 700	35 000	17 200		
Ridanläggning Rävhamnen	10 000	10 000	57 500	25 000		
Konstgräsplan Visby				12 000		
Konstgräsplan Slite		7 000				
Aktivitetspark		15 000				
Friddrott utomhusträning		5 000				
Friddrott inomhus			25 000			
Almedalsbiblioteket meröppet			5 000			
IT-investeringar (pott)	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000
IT-investering (reduktans)					5 000	20 000
Inköp av fordon, RT	4 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Maskiner, inventarier, (pott)	14 000	10 000	10 000	12 000	12 000	12 000
TOTALT	121 700	150 700	189 500	123 200	124 000	139 000

* Särskilt ärende till BUB

Investeringsprojekt per område redovisas nedan:

Lokaler, byggnads- och anläggninginvesteringar

Nytt badhus Visby inklusive maskiner och inventarier

Beslut är taget om att bygga ett nytt badhus i Visby och investeringen ligger planerad mellan 2022 - 2027 med 360 mnkr. Invigning planeras till hösten 2027. Ökade driftkostnader är upptagna i plan.

Lokalinvesteringar kök

Flertalet av måltidsorganisationens 36 kök är i behov av lokalanpassningar, renovering och underhåll. I kök med äldre standard finns möjlighet till åtgärder för att förbättra arbetsmiljö och effektivitet. Uppdatering av utrustning och materialval på arbetsytor medför att det blir enklare att upprätthålla de krav som ställs vid hantering av livsmedel. Här finns ett långsiktigt behov då tekniken ständigt utvecklas. Det långsiktiga inriktningsbeslutet kring centralkök möjliggör att brister i övriga kök kan hanteras med tillfälliga lösningar i avvaktan på centralkökets färdigställande.

Storkök

I november 2024 fattades beslut i regionfullmäktige (§ 169) om att inriktning för måltidsproduktionen är en nybyggnation av ett tillagningskök med förutsättningar för produktion av varm och kyld mat. Flexibiliteten kommer att öka med ett centralkök som kan hantera både varm och kyld mat då det är möjligt att anpassa produktionslösning vid ändrade behov. Nybyggnation av ett centralkök är tidsödande och beräknas kunna stå klart om 7–8 år beroende på hur fort byggbar mark finns tillgänglig. Behovet av investeringsmedel för byggnation är knutet till de sista åren i perioden och beräknas till storleksordningen 150 mnkr.

Lokalinvesteringar, räddningstjänsten

Räddningstjänsten har tio stationer fördelade över ön som alla används dygnet runt året om. Inom stationerna finns arbetsplatser, utbildningslokaler, omklädningsrum och garage. För närvarande har det identifierats att stationerna i Dalhem och Klintehamn har problem som påverkar utryckningstiderna och personalens arbetsmiljö. En verksamhetsanalys har genomförts för att klarlägga dessa brister och de framtida behoven. Nästa steg är att genomföra förstudier med lösnings- och kostnadsförslag för nybyggnation eller renovering. Behoven för dessa stationer börjar bli akuta. Förvaltningen har för avsikt att genomföra verksamhetsanalyser av samtliga stationer för att skapa en långsiktig strategi. Efter genomförda investeringar behöver driftbudgeten förstärkas för de ökade hyreskostnaderna.

Scenkonsthus/Ungkulturhus

Gotland saknar ändamålsenligt anpassade lokaler för kulturen, scenkonsten (dans, teater, musik). Samtidigt behöver ungas behov av ändamålsenligt anpassade lokaler för kulturutövande och kulturupplevelse mötas på ett bättre sätt än idag. Beslut är taget att utveckla nuvarande Solbergabadet. Investeringsmedel är upptagna i budget 2026 - 2029.

Ridanläggning Rävhagen

Det finns i dagsläget ingen regionägd eller regiondriven ridanläggning på Gotland. I och med att konstgräsplanen för fotboll flyttades från Rävhagen till Visborg öppnades en möjlighet att lägga en ridbana där. Investeringsmedel finns upptagna i budget 2027 – 2028 för en utomhusanläggning. Förvaltningen har även ett uppdrag att se över en lösning för ridhusbehov och fortsatt utveckling på Rävhagen för detta har 25 mnkr upptagits i plan för 2029. Projektet är i förstudiefas.

Konstgräsplan Visby

Behovet av konstgräsplaner i Visby har hög beläggning och kan inte ge tillräcklig träningstid eller träningsyta. Behov av ytterligare en konstgräsplan bör vara löst senast 2030. Analys pågår.

Konstgräs Slite

När arrendet av mark avslutas av berörd förening uppstår ett behov av ny kontgräsmatta och belysning. Detta eftersom den tekniska livslängden är slut.

Aktivitetspark i Visby

Förvaltningen har i uppdrag att se på placering, investering och drift av en aktivitetspark i Visby. Den syftar bland annat till att uppfylla behovet hos de som åker skateboard men ska även fyllas med andra aktiviteter för ett brett antal målgrupper. Tänkbara placeringar är till exempel Gutavallens grusplan och A7. Förstudie pågår. Projektering och eventuell byggstart 2027.

Fräddrott, utombus

Vid byggande av idrottshall på Gutavallen finns risk för att framtida investeringsutgifter uppstår för att säkerställa fräddrottens möjligheter till utomhusträning.

Fräddrott, inomhus

Fräddrotten på Gotland har ingen ändamålsanpassade lokaler för inomhusbruk. Behovet kan fyllas genom samlokalisering vid byggande av idrottshall i Visby.

Almedalsbibliotek, meröppet

Arbetet med att öka tillgängligheten till regionens bibliotek fortgår i projektet meröppna bibliotek och finansieras ur förvaltningens investeringspott. När det blir dags för Almedalsbiblioteket lär potten inte räcka till. Då krävs ett särskilt anslag.

IT-investeringar*IT-pott*

22 mnkr är upptaget som pott per år för IT-investering för utbyten av datorer och reinvesteringar i infrastruktur. Den tekniska utvecklingen är omfattande och går fortsatt mycket fort samtidigt ökar förvaltningarnas behov av digitalisering för sin verksamhetsutveckling vilket ställer ökade krav på investeringar i infrastruktur och systemlösningar. Specifikt gäller detta kommunikationsinfrastrukturen där det finns behov av omfattande förnyelse. Kapitalkostnaderna ryms inom förvaltningens ram.

Redundant server och lagring

Under perioden 2024–2026 pågår ett arbete för att öka tillgänglighet och säkerhet avseende lagring. Utifrån beräknad livslängd kommer reinvesteringar behöva ske senare i planperioden.

Maskiner, inventarier, mindre ombyggnationer*Inköp av fordon, RT*

Under perioden finns behov av att ersätta ett flertal räddningsfordon. Allt från fordon till en utgift om 0,5 mnkr till 12 mnkr. Investeringar av fordon tar oftast lång tid från beställning till leverans. Fordonsinvesteringar är därför svåra att hantera inom investeringspott eftersom dessa medel inte får överflyttas mellan åren. Förvaltnings förslag är därför att minska investeringspotten och förstärka anslaget för fordonsanskaffning.

Pott

Förutsatt att medel omprioriteras till en separat budget för inköp av fordon till räddningstjänsten så föreslås förvaltningens investeringspott för inventarier och mindre ombyggnationer minskas till 10 mnkr.

5 Politikerorganisationen

Under begreppet politikerorganisationen redovisas anslagen för regionfullmäktige, regionstyrelse, revision, valnämnd, överförmyndarnämnd och patientnämnd. I detta underlag framgår endast den indexkompensation för arvoden nämnderna behöver enligt gällande regelverk. Detta hanteras i kommande ärende kring fördelning av löneutrymme. Uppräkningen baseras på olika faktorer för olika delar såsom riksdagsmannaarvodet, förändring i prisbasbelopp och regelverk för politiska sekreterare.

Budgetfördelning per nämnd enligt följande:

Nämnd (tkr)	Budget 2026	Varav arvoden	Uppräkning arvoden/lön 2027
Regionfullmäktige	4 749	3 634	124
Regionstyrelsen inkl politiska sekreterare	15 769	13 135	440
Revision	4 362	672	23
Valnämnd exkl engångsanslag för val 2026	1 879	52	2
Överförmyndarnämnd inkl gode män o kansli	9 925	9 402	160
Patientnämnd inkl stödpersoner och kansli	2 107	1 614	49
Totalt	38 791	28 509	798

Budgetposterna handlar i huvudsak om arvoden för politiska möten, ersättningar till godemän, politiska sekreterare, revisionstjänster och köp av kanslitjänster.

Övriga särskilda ärenden/uppdrag som kan ge driftpåverkan i budget 2027:

- Tjänstgöringsgrad för politiska sekreterare
- Översyn av nämndorganisation
- Pågående översyn politikerarvoden

6 Bilaga – driftäskanden

Behov (tkr)	Behov 2027	Prio 2027	Belopp 2028	Belopp 2029
Utveckling av kommungemensamma system och resurser kopplat till stöd				
Inköp	800		1 600	2 400
Kategoriledare, inköp	850		1 700	1 700
Juristfunktion	900		900	900
Utbildningsbehov M365 (engångsanslag)	400			
IT-kommunikation	750	750	750	750
System, rollbaserad behörighetsstyrning (IGA)	1 400	1 400	1 400	1 400
System, optimering och hantering av licenser (SAM)	1 000	1 000	1 000	1 000
System, övervakning infrastruktur	500		500	500
Ökad driftkostnad redundans	5 000	5 000	5 000	5 000
Utökat HR-stöd (system/personal)	800	800	800	800
Lönehantering (volymökning)	700		700	700
Merkostnad befintliga system, HR	1 800	1 200	1 800	1 800
System, nya inom HR	3 500	1 200	3 500	3 500
Rapporter inom beslutsstöd, HR	250		250	250
Licenser ärendehanteringssystem	180		180	180
Utökat kommunikationsstöd	1 500	1 500	1 500	1 500
Licenser gotland.se, intranät - uppgradering	380	380	380	380
Tillgänglighet gotland.se & intranät + omvärldsbevak	160	160	160	160
Investeringsstrateg	1 000	1 000	1 000	1 000
Verksamhetsutvecklare – delaktighet och demokrati	900	900	900	900
Nytt ekonomisystem, projekt 3 år	1 500	1 500	3 500	3 500
Nytt ekonomisystem, driftkostnad			4 000	4 000
<i>Delsumma</i>	<i>24 270</i>	<i>16 790</i>	<i>31 520</i>	<i>32 320</i>
Lokal o regional utveckling inom arbetsmarknad, näringsliv, landsbygdsutveckling, energi och klimat				
En hållbar o inkluderande arbetsmarknad för alla	2 500		2 500	2 500
Inrättande av Business Region Gotland	10 000	3 000	10 000	10 000
Finansiering av arbetsmodell för landsbygdsutv.	2 500	2 500	2 500	2 500
Energiön Gotland och Swedish Wind Centre	1 200	1 200	1 200	1 200
Åtagande inom Viable cities	400		400	400
<i>Delsumma</i>	<i>16 600</i>	<i>6 700</i>	<i>16 600</i>	<i>16 600</i>
Hantering av en underfinansierad räddningstjänst och förstärkt säkerhet och				
Obalans inom RT	10 000	10 000	10 000	10 000
Säkerhets- och beredskapsarbete	3 000	3 000	3 000	3 000
<i>Delsumma</i>	<i>13 000</i>	<i>13 000</i>	<i>13 000</i>	<i>13 000</i>

Behov (tkr)	Behov 2027	Prio 2027	Belopp 2028	Belopp 2029
Utveckling kopplat till kulturplan, fritidsplan och biblioteksplan				
<i>Kultur</i>				
Ökade medel till stödgivning inom kulturområdet	2 700	2 700	5 700	5 700
Konstöversyn, konstmuseets verksamhet	3 000	3 000	3 000	3 000
Kulturgarantin	1 300	1 200	1 300	1 300
Organisation för dans och cirkus inom KSM	500	500	500	500
Referensgrupp fria professionella kulturskapare	100		100	100
Framtida användning av Solbergabadet, unglkulturhus			4 000	7 200
Kultursamverkansmodellen	2 000		2 000	2 000
Offentlig konst	200	200	200	200
<i>Delsumma</i>	<i>9 800</i>	<i>7 600</i>	<i>16 800</i>	<i>20 000</i>
<i>Fritid</i>				
Driftkostnader nytt badhus (delårseffekt 2027)				
Förstudie aktivitetspark			x	x
Ökade medel till stödgivning inom fritidsområdet	1 200	1 000	1 200	1 200
Friluftssamordnare	400		400	400
Verksamhetsmedel till Slite konstgräs	200		200	200
Ishall			17 000	17 000
Ridanläggning (hyra)				4 000
Ridanläggning (övrig drift)				x
Konstgräsplan Slite			x	x
Fröddrott, utomhus			x	x
Fröddrott, inomhus				x
<i>Delsumma</i>	<i>1 800</i>	<i>1 000</i>	<i>18 800</i>	<i>22 800</i>
<i>Bibliotek</i>				
Digital inkludering	400		400	400
Samverkan inom bokstart	300	300	300	300
<i>Delsumma</i>	<i>700</i>	<i>300</i>	<i>700</i>	<i>700</i>
<i>Delsumma KFA</i>	<i>12 300</i>	<i>8 900</i>	<i>36 300</i>	<i>43 500</i>
Hantering av kostnadsutveckling inom måltid				
Justeringsbelopp internpriser måltid	7 720	7 720	7 720	7 720
+ ev justering av interna hyror				
Internpriser IT – PC som tjänst				
Justeringsbelopp internpriser IT	1 900	1 900	1 900	1 900
<i>Delsumma</i>	<i>9 620</i>	<i>9 620</i>	<i>9 620</i>	<i>9 620</i>
TOTALT	75 790	55 010	107 040	115 040
Kompensation för externa avtal	3 441	3 441	3 441	3 441
TOTAL inkl kompensation externa avtal	79 231	58 451	110 481	118 481

Behov (tkr)	Behov 2027	Prio 2027	Belopp 2028	Belopp 2029
Övrig				
<i>Uppdrag stadsfest</i>	<i>7 000</i>		<i>7 000</i>	<i>7 000</i>
<i>Översyn nämndstruktur</i>				
<i>Fördelar o nackdelar fastighetsbestånd i bolag</i>				
<i>Almedalsveckan 60 år</i>	<i>300</i>		<i>3 000</i>	
<i>Ombudgetering anslag för familjecentral</i>				

Mål och budget 2027-2029

Tekniska nämnden

Fastställd av tekniska nämnden

Framtagen av Teknik- och
samhällsbyggnadsförvaltningen

Datum 2026-04-01

Gäller 2027-2029

Ärendenr TN 2026/606

Version 1.0

Mål och budget 2027-2029

Innehåll

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans	1
1.1 Nämndens grunduppdrag	1
1.2 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027-2029	2
2 Mål	3
2.1 Beslutade mål för 2026.....	3
2.2 Revidering av mål beslutade för 2026	4
3 Behov och prioriteringar av resurser 2027-2029	4
3.1 Driftbudget 2027-2029.....	4
3.1.1 Förslag till ramjusteringar	6
3.2 Kompensation för externa avtal	13
3.3 Kompensation för driftkostnadskonsekvenser av ny infrastruktur i exploateringsområden	14
3.4 Interna priser samt externa taxor och avgifter	14
3.4.1 Interna priser försörjningsverksamhet.....	14
3.4.2 Interna hyror	16
3.4.3 Taxor och prislister.....	16
4 Investeringsförslag med motiveringar 2027-2031	18
4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet.....	20
4.1.1 Investeringar i kollektivtrafik	20
4.1.2 Investeringar i stadsmiljö, gator och vägar.....	22
4.1.3 Investeringar i fastigheter.....	27
4.1.4 Investeringar i hamnar	32
4.2 Investeringar i avgiftsfinansierad verksamhet	35
4.2.1 Investeringar VA	35
4.2.2 Investeringar avfall	47
4.2.3 Investeringar linjehamn och kryssningskaj	50

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans

1.1 Nämndens grunduppdrag

Tekniska nämnden ansvarar för att förvalta och utveckla Gotlands tekniska infrastruktur. Uppdraget omfattar drift, underhåll och utveckling av verksamheter inom områdena fastigheter, vatten och avlopp, avfall, gata, väg och stadsmiljö samt hamnar och kollektivtrafik. I uppdraget ingår även mark- och exploateringsverksamhet, genomförande av bygg- och anläggningsprojekt, försörjningstjänster till Region Gotlands verksamheter samt ansvar för hjälpmedelscentralen.

Nämndens verksamheter bedrivs sedan 2026 inom teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Förvaltningen bildades för att samla funktioner från tidigare teknikförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och delar av regionstyrelseförvaltningen i syfte att skapa en mer resurs- och kostnadseffektiv, kvalitetssäkrad, förutsägbar och långsiktigt hållbar samhällsbyggnadsprocess. Inom förvaltningen hanteras nu samhällsbyggnadsfrågor och övergripande planering i ett gemensamt uppdrag.

Tekniska nämndens verksamheter upprätthåller samhällsviktiga funktioner och ansvarar för att den fysiska infrastrukturen fungerar inom ramen för tilldelade resurser och i enlighet

med regionfullmäktiges mål och prioriteringar. Uppdraget ska genomföras kostnadseffektivt och med god ekonomisk hushållning.

Nuläget präglas av ett ökat investeringsbehov i den tekniska infrastrukturen samtidigt som kostnadsökningar och förändrade omvärldsförutsättningar påverkar verksamhetens ekonomiska handlingsutrymme. Det finns en underhållsskuld inom framförallt VA och fastighetsförvaltningen som måste åtgärdas för att undvika kostsamma ”brandkårsutryckningar” och tillfälliga lösningar. Klimatförändringar, energiomställning och ökade krav på beredskap ställer krav på anpassning och utveckling av verksamheten. Samtidigt är kompetensförsörjning och långsiktig planering centrala förutsättningar för att kunna upprätthålla och utveckla de samhällsviktiga funktioner som nämnden ansvarar för.

1.2 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027-2029

Tekniska nämndens verksamheter ansvarar för en stor del av Gotlands samhällsviktiga infrastruktur, dess drift och förvaltning, och har samtidigt en central roll i Region Gotlands samhällsbyggnadsprocess. Uppdraget omfattar både utveckling och långsiktig förvaltning av infrastrukturen samt att bidra till genomförandet av Region Gotlands beslutade mål och prioriteringar.

Balansen mellan uppdrag, mål och resurser påverkas av flera faktorer, bland annat behovet av att utveckla samhällsinfrastrukturen, ställa om till en mer hållbar resursanvändning och minska klimatpåverkan, klimatanpassa samt att stärka robustheten i samhällsviktiga funktioner vid kriser och störningar. Samtidigt ställer ett åldrande fastighets- och infrastrukturbestånd och ett högt investeringstryck krav på prioriteringar i hur resurser används under perioden. Liksom i övriga landet så finns en omfattande underhållsskuld som systematiskt måste arbetas bort.

Inom VA-verksamheten är den långsiktiga vattenförsörjningen en central fråga under de kommande åren. Behovet av att reinvestera i befintliga ledningsnät och anläggningar behöver samtidigt balanseras mot utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp till nya områden. Exploateringsverksamhetens behov och målsättningar om ökat bostadsbyggande innebär att flera verksamheter efterfrågar samma finansiella och personella resurser inom VA-området. Samtidigt ställer Gotlands särskilda förutsättningar, bland annat kopplade till berggrund, grundvattenbildning och skydd av råvattentillgångar, krav på långsiktig planering och prioritering. Målet att minska vattenförbrukningen per person är en viktig del i att säkerställa en långsiktigt hållbar vattenförsörjning och kräver både tekniska åtgärder och fortsatt arbete med att påverka vattenanvändningen. Balansen mellan utbyggnad av nya system, reinvesteringar i befintlig infrastruktur och arbetet med att minska vattenförbrukningen är därmed en central fråga för VA-verksamheten under kommande år.

Inom avfallsverksamheten pågår en omställning av insamlingssystemet som är central för att nå målet om att minska mängden tidningar och förpackningar i hushållens restavfall. Det utökade kommunala ansvaret för förpackningsinsamling och införandet av fastighetsnära insamling innebär en genomgripande förändring av hur avfall samlas in och sorteras. Förändringen skapar bättre förutsättningar för ökad utsortering av förpackningar och därmed minskade mängder restavfall, men kräver samtidigt investeringar i nya insamlingslösningar och anpassning av befintlig infrastruktur. Under planperioden påverkas verksamheten även av förändrade ersättningsmodeller kopplade till lättillgängliga insamlingsplatser. Balansen mellan uppdrag, mål och resurser påverkas därmed av hur insamlingssystemet utvecklas och vilka resurser som krävs för att genomföra omställningen och nå målet om minskat restavfall.

Region Gotlands bebyggda fastighetsbestånd omfattar ett stort antal byggnader med varierande ålder och teknisk standard. Ett betydande upparbetat underhållsbehov, i kombination med ökade krav på energieffektivisering och modernisering av lokaler, innebär ett växande behov av investeringar och reinvesteringar. Samtidigt har kostnadsnivån inom bygg- och fastighetssektorn ökat. Balansen mellan uppdrag, mål och resurser påverkas därför av hur behovet av långsiktigt underhåll, energieffektivisering och anpassning av lokaler kan hanteras inom ramen för tillgängliga resurser.

Genomförandet av Region Gotlands klimat- och miljömål påverkas i stor utsträckning av tekniska nämndens verksamheter. För att minska utsläpp och bidra till måluppfyllelse krävs successiva investeringar i mer energieffektiva och klimatomkostliga lösningar inom exempelvis fastigheter, transporter och teknisk infrastruktur. Samtidigt medför klimatförändringarna ökade behov av klimatanpassning av befintlig infrastruktur, bland annat inom vattenförsörjning, dagvattenhantering och kustnära anläggningar. Dessa åtgärder är ofta kostnadsdrivande men nödvändiga för att säkerställa långsiktig hållbar drift av samhällsviktig infrastruktur. Balansen mellan uppdrag, mål och resurser påverkas därför av hur omställning och klimatanpassning kan genomföras samtidigt som befintliga anläggningar och system behöver förvaltas och utvecklas över tid.

Krav på krisberedskap och robust samhällsinfrastruktur ökar till följd av förändringar i omvärlden och skärpta regelverk. För flera av nämndens verksamheter innebär detta behov av utvecklade arbetssätt, stärkt samordning och ökad förmåga att upprätthålla verksamhet vid störningar och kriser. Arbetet omfattar bland annat åtgärder för att stärka försörjningsberedskapen, utveckla lagerhållning samt införa förbättrade systemstöd inom försörjningsverksamheten. En utmaning är att vara transparenta med vad som pågår i verksamheten samtidigt som samhällsviktig verksamhet måste skyddas. Balansen mellan uppdrag, mål och resurser påverkas därmed av behovet att successivt stärka beredskapen samtidigt som den ordinarie verksamheten ska upprätthållas och utvecklas.

Sammantaget innebär uppdragets bredd och de ökande kraven inom samhällsbyggnadsprocessen att tekniska nämndens verksamheter behöver hantera flera parallella utvecklings- och förvaltningsbehov de kommande åren. Balansen mellan uppdrag, mål och resurser handlar därför i stor utsträckning om att prioritera mellan utveckling av ny infrastruktur, långsiktig förvaltning av befintliga system samt förmågan att genomföra planerade investeringar. En hållbar balans förutsätter tydliga prioriteringar och en successiv anpassning av verksamheten till de krav som följer av regionens mål och samhällsutvecklingen.

2 Mål

Nämndens mål utgörs både av koncerngemensamma mål och av nämndmål och gäller för hela mandatperioden 2024–2027. Målen omfattar förändringar i teknik, investeringar och resursanvändning samt beteendeförändringar.

2.1 Beslutade mål för 2026

Nedan mål beslutades under regionfullmäktiges sammanträde i juni 2025 och gäller för 2026.

Nämndspecifika mål

Minska mängden tidningar och förpackningar i hushållens restavfall årligen och med totalt 25 kilo per hushåll under perioden 2024-2027

Minska vattenförbrukningen per person årligen och med totalt 20 procent per person under perioden 2024-2027

Öka kollektivtrafikens marknadsandel årligen för att nå 10 procent år 2027

Region Gotland ska stärka sin förmåga att upprätthålla kritiska verksamheter under minst två veckor vid fredstida kriser och höjd beredskap

2.2 Revidering av mål beslutade för 2026

Tekniska nämnden föreslår inga revideringar av befintliga nämndmål beslutade för 2026. Mot bakgrund av att det är valår 2026 bedöms det inte heller lämpligt att göra förändringar i målstrukturen under denna period. I samband med uppföljningen har det dock framkommit att vissa indikatorer är utmanande att ta fram enligt den tidplan som satts för rapporteringen.

3 Behov och prioriteringar av resurser 2027-2029

3.1 Driftbudget 2027-2029

Ekonomi för tekniska nämndens verksamheter utgörs av anslagsenheter, resultatenheter och avgiftsfinansierade verksamheter. Det innebär att endast en mindre del av ekonomin finansieras direkt med skattemedel. Av 2026 års budgeterade kostnader om 2 023 miljoner kronor finansieras 308 miljoner kronor direkt av skattemedel vilket motsvarar 15 procent av den totala finansieringen. 27 procent finansieras med intäkter i de avgiftsfinansierade verksamheterna som är verksamheter som direkt finansieras med, i huvudsak, externa taxor och avgifter. Resultatenheterna finansieras med intäkter från Region Gotlands övriga verksamheter och intäkterna där finansierar 49 procent av 2026 års kostnader. Resterande 9 procent är övriga intäkter i den anslagsfinansierade verksamheten och utgörs bland annat av externa intäkter såsom exempelvis markupplåtelse, arrenden, biljettintäkter i kollektivtrafiken, egenavgifter för färdtjänst och sjukresor, hamnavgifter med mera.

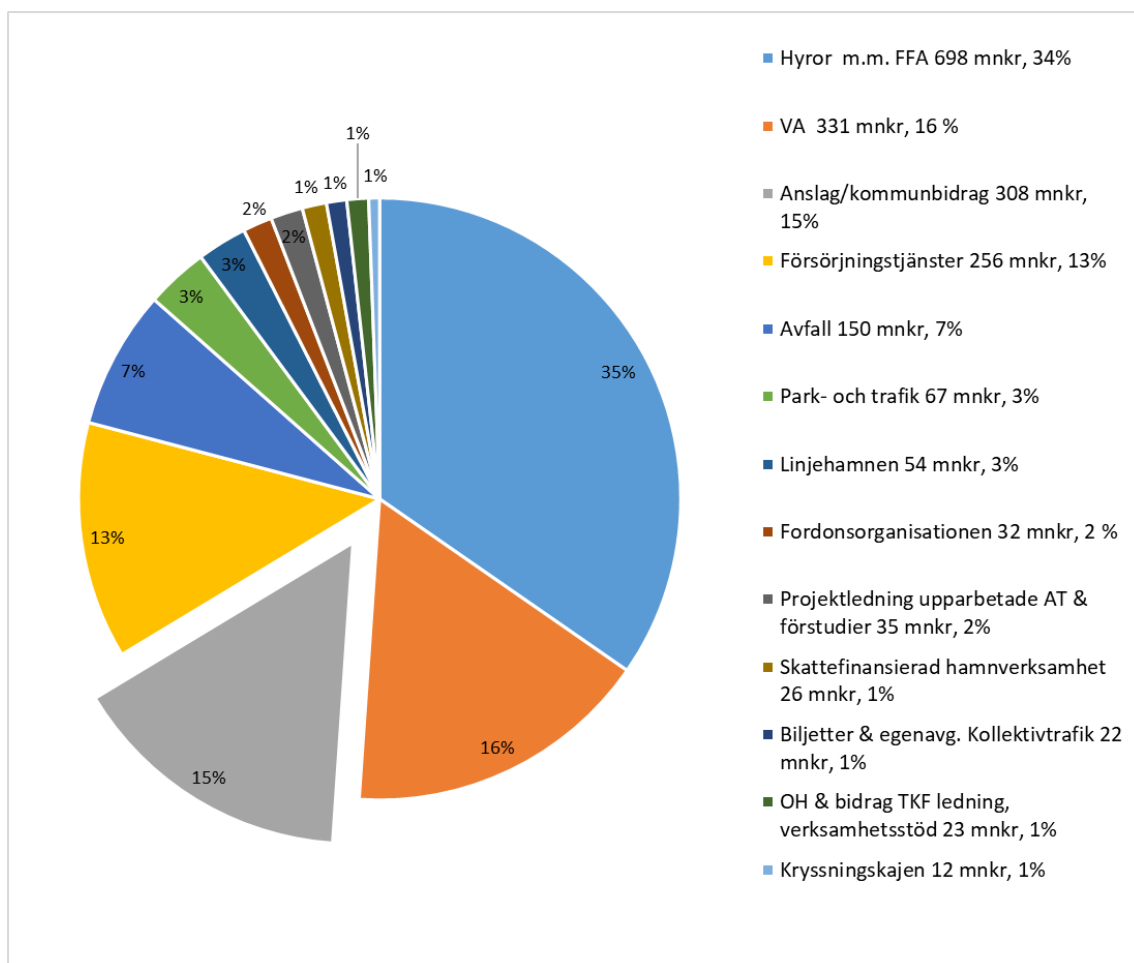

Diagram 1: Budgeterade intäkter 2026 som andel av totala intäkter.

Den mycket höga inflationstakten under 2022 och 2023 har mattats av och under de senaste två åren stabiliserats men någon sänkning av priser som ökat kraftigt tidigare har inte skett.

Tabell 1: Intäkter och kostnader 2024-2026 (tkr)

	Budget 2025	Utfall 2025	Avvikelse 2025	Utfall 2024	Budget 2026
Intäkter	1 599 171	1 653 210	54 039	1 613 026	1 715 034
Kostnader	-1 867 289	-1 922 327	-55 038	-1 860 612	-2 022 787
Årets resultat	-268 118	-268 118	-999	-247 585	-307 753

Huvuddelen av tekniska nämndens anslagsram disponeras av park- och trafikavdelningen som inrymmer kollektivtrafik-, park-, trafik/gata- samt fordons- och anläggningsenheterna. Avdelningens totala ram uppgår 2026 till 253,8 miljoner kronor varav 142,5 miljoner kronor avser kollektivtrafiken. Som ett resultat av omorganisationen och skapandet av teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen från 1 januari 2026 har mark- och exploateringsverksamheten flyttats från miljö- och byggnämnden till tekniska nämnden. För MEX-verksamheten följer anslagsram om 29,8 miljoner kronor. Ansvaret för lokalförsörjningsprocessen har flyttats från regionstyrelseförvaltningen till teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Med ansvaret har lokalförsörjningsstrategen flyttats till förvaltningens ekonomifunktion tillsammans med en anslagsram om 980 000 kronor.

Mark- och exploatering

Äskanden för mark- och exploateringsverksamheten hanteras via exploateringsplan- och budget via regionstyrelsen. Redovisningsriktlinjer för redovisning och budgetering av mark- och exploatering innebär att stora delar av kostnaderna i exploateringsprojekten ska finansieras med anslagsmedel, exempelvis för utredningar och personal som deltar i projekten. Det innebär att om exploateringsplan och budget godkänns så behöver också äskanden i mål och budget för projekten godkännas. I annat fall kan det innebära att projekt behöver senareläggas eller stoppas helt. Ovanstående medför att mark- och exploateringsverksamhetens ram där exploateringsprojekten ingår behöver justeras varje år. Inför budgetberedningen våren 2026 har regionstyrelsen och miljö- och byggnämnden fått i uppdrag att presentera en långsiktig modell för finansiering av mark- och exploateringsverksamheten i syfte att balansera kostnader och intäkter över år. Uppdraget återrapporteras till budgetberedningen 2026. Mark- och exploateringsverksamheten har arbetat med att få en bättre balans mellan intäkter och kostnader i exploateringsplan och budget 2027-2031 dels genom att ta fram en lägesrapport för Stadsutvecklingsprojekt Visborg. Utifrån lägesrapporten har det beslutats att projektet ska arbeta med de områden som kräver samma infrastruktur i ett första läge vilket har medfört en bättre balans i fördelning av kostnader och intäkter. Mark- och exploateringsverksamheten har också arbetat med att få en jämnare balans i kalkylerna för driftbudgeten. Det innebär att verksamheten inte ansöker om ramutökning för verksamheten för 2027 och framåt för att istället hitta en balanserad nivå utifrån den budget som beviljades totalt för projekt och förstudier under 2026.

3.1.1 Förslag till ramjusteringar

De förslag till ramjusteringar som bidrar till måluppfyllelse av Region Gotlands och tekniska nämndens miljö- och klimatmål har märkts ut med denna symbol 🌱. De förslag som avser klimatanpassning har märkts ut med denna symbol ☁️.

Förvaltningsövergripande samordningsresurs för kris- och beredskapsfrågor

Totalt äskande: 0,8 miljoner kronor

Motivering: Kraven på strukturerat arbete kopplat till kris- och beredskapsfrågor har ökat högst väsentligt till följd av det förändrade omvärldsläget och därmed tillkommande krav från nationella myndigheter. Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen har en stor spännvidd i sina verksamheter som till huvuddelen utgör Region Gotland infrastruktur och förrådsverksamhet. Det ställer omfattande krav på samordning för att nå önskad framdrift på såväl förvaltningsnivå som att aktivt även stödja och driva dessa frågor samordnat i respektive verksamhet. Det behöver skapas struktur och arbetssätt för att säkerställa att frågan löpande hanteras i enlighet med gällande regelverk. Regionen har ett antal olika nätverk och arbetsgrupper inom området som även behöver koordineras på ett strukturerat sätt inom förvaltningen. Ett omfattande arbete har startat inom förvaltningen och det samordning är en förutsättning. Samtliga av tekniska nämndens verksamheter behöver ta fram risk- och sårbarhetsanalyser (förvaltningsnivå), kontinuitetsplaner, samt skydds- och säkerhetsanalyser. Slutligen behöver förvaltningen också arbeta med samordnade anpassade utbildningsinsatser och övningar för alla nivåer och verksamheter. För att stödja verksamheterna behövs en samordnande resurs och ramförstärkning om 800 000 kronor.

Konsekvens om finansieringen uteblir: En samordnare har anställts och kostnaden har behövts finansieras av samtliga verksamheter.

Särskild kollektivtrafik

Totalt äskande: 5,7 miljoner kronor.

Motivering: Den särskilda kollektivtrafiken är underfinansierad främst med anledning av att nyttjandet har ökat. De som nyttjar färdtjänst och sjukresor åker oftare och längre sträckor än tidigare. För att möta resursbristen behöver särskild kollektivtrafik tillskjutas ytterligare medel. För att täcka dagens kostnader krävs ramtillskott om 5,7 miljoner kronor indexuppräknat till 2027 års förväntade kostnadsnivå. Tillförs inte medel krävs andra åtgärder för att minska kostnaderna alternativt höja intäkterna. Vissa av nedan redovisade exempel har redan varit uppe hos politiken för beslut. Några har mötts negativt andra positivt men utan ramtillskott behövs alla förslag för en budget i balans.

Den åtgärd som kan ge en väsentlig effekt på underskottet är att höja egenavgiften till att motsvara en högre andel av resans kostnad. Om intäktsökningen ska täcka underskottet behöver egenavgiften motsvara 20-25 procent av resekostnaden. Idag är självfinansieringsgraden nio procent.

Konsekvens om finansieringen uteblir: ett beslut om höjd egenavgift kommer att minska underskottet, men utan ett sådant beslut kommer underskottet att kvarstå såvida inte beslut om utökad driftsbudget fattas.

Allmän kollektivtrafik – initiala förändringar i regionbusstrafiken

Totalt äskande: 3,8 miljoner kronor årligen från och med 2028.

Motivering: För att kunna uppfylla målen i det Regionala Trafikförsörjningsprogrammet behöver förändringar genomföras även i nuvarande regionbussnätet efter förändringen som det nya stadslinjenätet innebär. Som ett första steg föreslås förändringar motsvarande cirka 3 800 000 kronor i årligen ökad driftskostnad vilket behöver finansieras genom ramutökning från och med år 2028.

I Regionalt Trafikförsörjningsprogram 2024–2033 anges fem mål som Region Gotland ska verka för att nå. Ett av målen är ökad geografisk tillgänglighet: ”7.3 Mål för ökad geografisk tillgänglighet. Målbeskrivning: Region Gotland ska verka för att andelen invånare på Gotland som har tillgång till god linjelagd kollektivtrafik.”

Ett sätt att nå ökad geografisk tillgänglighet är att korta restiderna. Att minska den så kallade restidskvoten, det vill säga hur lång tid en resa tar med bil jämfört med tiden det tar att resa med buss. Ju lägre restidskvot desto rimligare blir valet att resa med kollektivtrafik framför valet att resa med bil. Det gör att kollektivtrafiken blir mer tillgänglig.

Konsekvens om finansiering uteblir: Att enbart genomföra nytt stadslinjenät räcker inte till för att nå målen i det Regionala Trafikförsörjningsprogrammet. För att nå de målen behöver även regionbussnätet moderniseras och förbättras. Uteblir dessa moderniseringar och förbättringar kommer målen i det Regionala Trafikförsörjningsprogrammet inte att nå och som en konsekvens av detta behöver ett nytt Regionalt Trafikförsörjningsprogram tas fram som motsvarar de målen som då kan uppfyllas inom ramen för befintliga resurser.

Att inte uppfylla målen i det nuvarande Regionala Trafikförsörjningsprogrammet har en påverkan i stort på de övergripande målen för regionen gällande miljö och klimat genom att viktiga alternativ till den privata bilen uteblir.

Beredskapssamordnare park- och trafikavdelningen

Totalt äskande: 0,8 miljoner kronor.

Motivering: Kraven på planering och insatser kopplat till det rådande omvärldsläget ökar. Länsstyrelsen, Myndigheten för civilt försvar och Försvarsmakten ställer krav på att park- och trafikavdelningens verksamheter är med och planerar och bidrar med kompetens och resurser utifrån ett antal olika scenarier, så som världlandsstöd, storskalig utrymning, storskalig oljesanering i kustområden (oljeskyddsplan) och återuppbyggnadsplanering. Denna planering syftar till förberedelser både inför extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Inom park- och trafikavdelningen har identifierats ett antal områden där krav ställs enligt gällande förordningar, så som väghållarskap, kollektivtrafikverksamhet, upplåtelse av offentlig plats och tillgängliggörande av annan platsmark, ökade säkerhetskrav för offentlig plats, transporter samt framkomlighet på gator och vägar, där ökade krav följer av extraordinära situationer. NATO-medlemskap ställer krav på planering av världlandsstöd men även ökade krav på våra offentliga anläggningar i stort och i synnerhet gator och vägar. Avdelningen behöver skaffa kunskap om vilket ansvar som åligger verksamheten, samplanera med flera olika parter, både interna och externa samt bygga en robust planering inför extraordinära händelser och höjd beredskap. För att kunna genomföra denna planering krävs att avdelningen rekryterar en planerings- och samordningsresurs. Långsiktigt kommer kraven på verksamheten även att innebära ett behov av inköp av utrustning och vissa investeringar samt sannolikt även behov av utökad driftsbudget för andra insatser.

Konsekvens om finansieringen uteblir: Verksamheten fyller inte de krav som följer av lagar och förordningar och kan inte samplanera med övriga aktörer. Skulle händelser av extraordinär karaktär inträffa kommer samhällsviktig verksamhet inte att kunna upprätthållas.

Saneringskostnader park- och trafikavdelningen 🌱

Totalt äskande: 1,5 miljoner kronor per år.

Motivering: De flesta nyinvesteringar i stadsmiljö, gator och vägar innebär saneringskostnader som belastar driftbudgeten. Även återställande av mark innebär ofta saneringskostnader. Hur stora dessa kostnader blir är beroende av omfattning och typ av föroreningar i marken och även storleken på pågående investeringar. Detta innebär ett behov utökad budgetram. En budget motsvarande 1,5 miljoner kronor per år kan ge ett handlingsutrymme att planera och prioritera investeringar och återställande av mark, denna kostnad motsvarar utfallet de senaste åren.

Konsekvens om finansieringen uteblir: Ges ingen kompensation för saneringskostnader påverkar det avdelningens möjlighet att bedriva ordinarie verksamhet vilket går ut över underhåll och skötsel av offentliga ytor på Gotland.

Kopparsviksbron, drift- och underhållskostnader

Totalt äskande: 0,4 miljoner kronor

Motivering: Kopparsviksbron är en ny anläggning som park- och trafikavdelningen får ansvar för. Bron kommer inte att snöröjas för att användas under vintersäsong, men för att säkerställa trafiksäkerheten på vägen under bron kommer vinterväghållningsinsatser att krävas. Under säsong kommer bron att behöva renhållas. Kalkylen innehåller även kostnaderna för en uppskattad underhållsplan för att säkerställa långsiktigt underhåll av anläggningen. Dessutom kräver en anläggning som Kopparsviksbron kontinuerlig besiktning. Drift och underhåll av bron kommer att innebära en tillkommande årlig kostnad om 400 000 kronor.

Konsekvens om finansieringen uteblir: Ges ingen kompensation för driftskostnader för nya anläggningar påverkar det avdelningens möjlighet att bedriva övrig verksamhet vilket går ut över underhåll och skötsel av offentliga ytor på Gotland.

Projekt skyltning

Totalt äskande: 350 tusen kronor årligen under 2027 och 2028 (totalt 0,7 miljoner kronor)

Motivering: Det finns behov av att göra en översyn av vägs skyltar, både hur och var de sitter. Vissa skyltar sitter snett, för lågt eller för högt. Detta arbete skulle kunna ske som ett projekt under 2027 och 2028 och uppskattas att kosta 700 tkr över två år. Detta projekt skulle bidra till att Gotlands tätorter uppfattas som mer attraktiva och ge ett mer enhetligt intryck samt öka trafiksäkerheten eftersom det innebär mer lättolkad och tillgängligare skyltning.

Konsekvens om finansieringen uteblir: Enhetlighet saknas och skyltning kan missas av trafikanten. I värsta fall kan skyltar ramla ner eller tippa. Sammantaget ger detta en osäker trafikmiljö.

Renhållning välbesökta platser

Totalt äskande: 250 tusen kronor per år.

Motivering: Från den 1 januari 2026 ska kommunen erbjuda sortering av avfall på välbesökta platser där sex fraktioner ska tillhandahållas. Detta innebär avfallssortering på två platser i Visby (Almedalen och Östercentrum) och avfallet ska hämtas, förvaras och lämnas till återvinning. Under 2026 löser avdelningen denna uppgift genom en tillfällig lösning, som även den inte är finansierad och från och med 2027 kommer avfallsverksamheten att genomföra tömning av avfallskärnen och ett avtal mellan avdelningarna kommer att upprättas som kommer att innebära en kostnad för park- och trafikavdelningen med uppskattningsvis 250 tkr.

Konsekvens om finansiering uteblir: Ges ingen kompensation för kostnader som följer av ökade lagkrav det avdelningens möjlighet att bedriva övrig verksamhet vilket går ut över underhåll och skötsel av offentliga ytor på Gotland.

Driftskostnader Kallisbryggan

Totalt äskande: 100 tusen kronor per år.

Motivering: Under 2025 invigdes den nya Kallisbryggan. I budget 2026 fick avdelningen ökad driftsbudget för att hantera kapitalkostnaderna, men inte kompensation för ökade driftskostnader. Den nya rampen innebär ett större driftsåtagande eftersom det krävs arbete med att ta bort grus och stenar som spolats upp med havsvattnet. Det finns även krav på att liften ska funktionstestas och besiktigas. Detta sammantaget innebär ökade driftskostnader med 100 000 kronor.

Konsekvens om finansieringen uteblir: Ges ingen kompensation för driftskostnader för nya anläggningar påverkar det avdelningens möjlighet att bedriva övrig verksamhet vilket går ut över underhåll och skötsel av offentliga ytor på Gotland.

Ökade kostnader för släkehantering

Totalt äskade: 390 tusen kronor per år

Motivering: Kostnaderna för att ta bort och hantera släke har ökat markant de senaste åtta åren eftersom priset ökat samtidigt som behovet blivit större. Kostnaden låg 2019 på 50 tkr och i förra året landade kostnaden på 600 tkr. Bidraget från Länsstyrelsen och

Naturvårdsverket har också minskat. 2025 uppgick bidraget till 160 tkr och året innan 250 tkr. Släkesrensningen är en avgörande åtgärd för besöksnäringen men bidrar också till minskad övergödning av Östersjön. De ökade kostnaderna behöver kompenseras med 390 tkr.

Konsekvens om finansieringen uteblir: Förväntan från näringsliv och allmänhet gör att släkesrensningen måste prioriteras. Det påverkar avdelningens möjlighet att bedriva övrig verksamhet vilket går ut över underhåll och skötsel av offentliga ytor på Gotland.

Drift av offentliga toaletter

Totalt äskande: 400 tusen kronor per år

Motivering: Kostnaden 2025 översteg budgeten. Fastighetsförvaltningsavdelningen räknar med att kostnaderna försätter att stiga även 2027. Framst avseende städ och reparationer. Under 2025 utökades ansvaret med ytterligare en toalett, Tallunden. Därför behöver anslaget för dessa verksamheter öka från 1,9 miljoner kronor årligen till 2,3 miljoner kronor.

Konsekvens om finansiering uteblir: Om finansiering inte beviljas behöver ökade kostnader för drift, städning och reparationer hanteras inom befintlig ram. Det kan leda till minskad städfrekvens, senarelagda reparationer och risk för periodvisa stängningar av offentliga toaletter. Sammantaget finns en risk att standard och tillgänglighet i anläggningarna försämras.

Sanering fastighetsförvaltning

Totalt äskande: 2 miljoner kronor per år

Motivering: Äskar om ny driftbudget för oförutsedda kostnader kopplat till sanering på 2 mnkr årligen. Förekomsten av saneringsbehov har ökat kopplat till renoverings- och nybyggnadsprojekt.

Konsekvens om finansiering uteblir: Om finansiering inte beviljas behöver ökade kostnader för sanering hanteras inom befintlig driftbudget. Det kan leda till omprioriteringar inom fastighetsförvaltningens driftverksamhet och minska utrymmet för andra driftåtgärder. Detta kan påverka verksamhetens möjligheter att hantera löpande behov i fastighetsbeståndet.

Projektledare

Totalt äskande: 400 tusen kronor per år

Motivering: Äskandet motsvarar två projektledartjänster utifrån det investeringstryck som råder inom Region Gotland. Idag anlitas konsulter som projektledare för att kunna svara mot behoven. En extern projektledare innebär att investeringsprojekten fördröjas.

Konsekvens om finansiering uteblir: Om ramutökning uteblir för de projektledare som äskas så kommer MEX- och projektavdelningen behöva säga nej till kommande VA-projekt och eventuellt andra projekt inom regionens investeringsportfölj. Om äskanden inte medges kan inte arbetsmiljön och stressnivån säkerställas inom avdelningen.

KMA-samordnare

Totalt äskande: 800 tusen kronor per år

Motivering: En samordnare behövs för att säkerställa att de krav som ställs avseende kvalitet, miljö och arbetsmiljö (KMA) i projektverksamhetens upphandlingar efterlevs.

Kraven inom området har ökat de senaste tio åren och projektledarnas tid räcker inte för att bevaka och följa upp de krav som ställts. En samordnare ska ge stöd till projektledarna med kompetens och systematik för uppföljningen.

Konsekvens om finansiering uteblir: Brister uppföljningen av kvalitet, miljö och arbetsmiljö kan det få juridiska, ekonomiska, miljömässiga, kvalitetsmässiga och arbetsmiljömässiga konsekvenser. Det kan också få konsekvenser som är förtroendeskadliga för Region Gotland.

Masshanteringssamordnare 🌱

Totalt äskande: 800 tusen kronor per år

Motivering: Äskandet motsvarar en tjänst som masshanteringssamordnare. Under 2025 togs en ny rutin fram för regionens masshantering och i det arbetet identifierades ett behov av en masshanteringssamordnare. Massor är det jord- och bergmaterial som uppstår när vi exploaterar, bygger, underhåller och förvaltar infrastruktur i samhällsbyggnadsprojekt. Det är kostnadsdrivande att både bryta nya massor för användning i projekt, och att forsla bort de massor som uppstår i projekt. Samtidigt genererar masshantering stor påverkan för både klimat och miljö; utsläpp och buller från grävarbeten, transporter av massor och täktverksamhet, slitage och trängsel på vägar och markanspråk. Genom att arbeta mer cirkulärt med masshantering kan Region Gotland både agera mer ekonomiskt, men även bidra till de satta klimatmålen. En investering i en samordnande resurs kommer innebära minskade kostnader på sikt.

Konsekvens om finansiering uteblir: Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen arbetar ineffektivt gällande masshantering vilket kan få negativa konsekvenser både på ekonomi och miljö.

Trainees inom samhällsbyggnadsprocessen

Totalt äskande: 600 tusen kronor per år

Motivering: Kompetensförsörjning är en utmaning inom många av verksamheterna inom teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Mellan 2021 och 2023 hade samhällsbyggnadsförvaltningen och teknikförvaltningen varsin trainee per år, vilket var väldigt framgångsrikt. De bidrog till verksamheternas utveckling och fick efter sin traineepreiod fast anställning, samtliga arbetar fortsatt kvar inom Region Gotland och har fått viktiga roller. Det finns ett starkt behov av att kunna återuppta traineesatsningen från 2027. Satsningen bidrar även positivt till arbetsgivarvarumärket.

Konsekvens om finansiering uteblir: Förutsättningarna för kompetensförsörjning försämrar. Nämnden går miste om en möjlighet att dra nytta av trainees nyfikenhet och klokskap i verksamhetsutveckling och att förstärka arbetsgivarvarumärket.

Kapitalkostnader Strandpromenaden och Norderstrand ☁️

Totalt äskande: 700 tusen kronor (2028) och 1,2 miljoner kronor årligen från 2029

Motivering: Norderstrand och strandpromenaden i Visby stormskadas återkommande under vinterhalvåret. De ytliga skadorna lagas kontinuerligt. En förstudie kommer att genomföras under 2026 när den är klar kommer beslut fattas om genomförande.

Uppskattad investeringsbudget under en tvåårsperiod är 22,4 miljoner kronor. Ramtillskott behövs för de kapitalkostnader som blir resultatet av investeringen vilka beräknas uppgå till cirka 700 000 kronor året efter påbörjad investering och därefter cirka 1,2 miljoner kronor

årligen. Uppskattningsvis kan projektet påbörjas 2027, vilket ger kapitalkostnadsökning från 2028.

Konsekvens om finansieringen uteblir: Ges ingen kompensation för ökade kapitalkostnader för nya anläggningar påverkar det avdelningens möjlighet att bedriva övrig verksamhet vilket går ut över underhåll och skötsel av offentliga ytor på Gotland.

Kapitalkostnader landsbygdsutveckling

Totalt äskande: 90 tusen kronor (2027), 100 tusen kronor (2028) samt 320 tusen kronor (2029).

Motivering: Extra satsning i form av investeringar för landsbygdsutveckling om 2 miljoner kronor per år under planperioden. Investeringarna resulterar i ökade kapitalkostnader som behöver kompenseras.

Konsekvens om finansiering uteblir: Investeringar som innebär extra satsning på landsbygdsutveckling kan inte genomföras.

Kapitalkostnader belysning innerstaden

Totalt äskande: 1 200 tusen kronor (2027), 3 400 tusen kronor (2028) och 5 100 tusen kronor (2029).

Motivering: All belysning i Visby innerstad behöver bytas ut eftersom den är föråldrad. Investeringen påbörjas 2026 (7 miljoner kronor) och fortgår sedan under en tioårsperiod med uppskattningsvis 14 miljoner kronor i investeringar per år. Detta innebär ökade kapitalkostnader med till att börja med 1,2 miljoner 2027. Kapitalkostnaderna ökar sedan årligen och omfattar 5,1 miljoner 2029.

Konsekvens om finansieringen uteblir: Ges ingen kompensation för ökade kapitalkostnader för nya anläggningar påverkar det avdelningens möjlighet att bedriva övrig verksamhet vilket går ut över underhåll och skötsel av offentliga ytor på Gotland.

Kapitalkostnader Stora Torget och Södertorg

Totalt äskande: 1 miljon kronor per år från 2028

Motivering: Upprustningen av Stora Torget och Södertorg har kommit till förvaltningen genom ett uppdrag från politiken. När detta projekt är slutfört kommer det att innebära ökade kapitalkostnader park- och trafikavdelningen motsvarande 1 miljon kronor per år.

Konsekvens om finansieringen uteblir: Förändringen av torgen kan inte genomföras alternativt skjutas på framtiden.

Tabell 2: Åskanden om ramtillskott för perioden 2027-2029 (tkr)

Ändamål	2027	2028	2029
Driftskostnader			
Särskild kollektivtrafik	5 700	5 700	5 700
Drift Kopparsviksbron	400	400	400
Renhållning välbesökta platser 	250	250	250
Drift Kallisbryggan	100	100	100
Förvaltningsövergripande samordnare för säkerhets- och beredskapsfrågor	800	800	800
Utökade resurser projektledning	400	400	400
Samordnare masshantering 	800	800	800
Samordnare beredskap park- och trafikverksamheten	800	800	800
Drift offentliga toaletter	400	400	400
Släkehantering 	390	390	390
KMA-samordnare inom projektverksamheten 	800	800	800
Saneringskostnader park- och trafikverksamheten 	1 500	1 500	1 500
Saneringskostnader fastighetsförvaltning 	2 000	2 000	2 000
Projekt skyltning	350	350	
Trainee inom samhällsbyggnadsprocessen	600	600	600
Allmän kollektivtrafik – initiala förändringar i regionbusstrafiken 		3 800	3 800
Kapitalkostnader			
Strandpromenaden och Norderstrand 		700	1 200
Belysning Visby innerstad 	1 200	3 400	5 100
Stora Torget och Södertorg	1 000	1 000	1 000
Landsbygdsutveckling	90	100	320
Summa	17 580	24 290	26 360

3.2 Kompensation för externa avtal

Park- och trafikavdelningen har flera externa avtal som avser inhyrning av maskiner och fordon samt transporter för att utföra gata-, väg-, parkuppdragen enligt avtal. Det största avtalet är vinterväghållning som ska upphandlas under året för att teckna ett nytt avtal under hösten 2026. Efter omvärldsbevakning kan konstateras att det nya avtalet med största sannolikhet kommer att innebära högre fasta kostnader, eftersom ersättningen för beredskap sannolikt kommer att öka med omkring 30 procent (600 tkr per år), men även högre maskinkostnad per timme. Hur mycket högre kan inte bedömas innan avtalet tecknas. Flera andra avtal väntas öka i priser, dessa är bituminösa beläggningar, dammbindning, grusning och vägkantsklippning, som på grund av indexklausuler ökar i kostnad uppskattningsvis 3 procent och 500 tkr för år 2027.

Gällande särskild och allmän kollektivtrafik beräknas priserna öka med 3 procent med anledning av ökade bränslepriser och förväntning om högre löner. Detta motsvarar 1,3 miljoner kronor för särskild kollektivtrafik och 3,1 miljoner kronor för allmän kollektivtrafik.

Tabell 3: Behov av kompensation för prisökningar i externa avtal för 2027 (tkr)

Avtal	2027
Gata-, väg- och parkuppdrag inkl. vinterväghållning	500
Ökade beredskapskostnader i avtal om vinterväghållning	600
Avtal allmän kollektivtrafik	3 100
Avtal särskild kollektivtrafik	1 300
Summa	5 500

3.3 Kompensation för driftkostnadskonsekvenser av ny infrastruktur i exploateringsområden

Flera pågående investeringsprojekt kommer att innebära ökade kapital- och driftskostnader för park- och trafikavdelningen. Driftskostnader kan vara svåra att förutse innan exploateringsområdena är färdigplanerade, och för samtliga områden görs därför en uppskattning baserad på tillgänglig information om respektive exploateringsområde. Äskade belopp i tabell 4 utgår från exploateringskalkyl för respektive projekt som redovisas i exploateringsplan och budget 2027-2031.

Tabell 4: Kompensation för driftkostnadskonsekvenser exploateringsverksamhet (tkr)

	2027	2028	2029
Järnvägen			
Kapitalkostnader	1 677	1 677	1 677
Driftskostnader	36	37	38
Gråbo			
Kapitalkostnader	1 534	1 919	2 424
Driftskostnader	127	211	217
Torslunden			
Kapitalkostnader	35	2 319	2 319
Driftskostnader	50	150	207
Industrimark Visby			
Kapitalkostnader	1 606	1 606	1 606
Driftskostnader	67	69	71
Stadsutveckling Visborg			
Kapitalkostnader	391	3 255	3 623
Driftskostnader	31	41	210
Summa	5 554	11 284	12 392

3.4 Interna priser samt externa taxor och avgifter

3.4.1 Interna priser försörjningsverksamhet

Försörjningsavdelningen har idag en ekonomi där tidigare underskott inom områdena vaktmästeri och transport samt städ åtgärdats på en övergripande nivå. Överskott finns även inom hjälpmedelscentralen och varuförsörjningen vilket ämnas användas till att finansiera den nya lagerlokalen. Detta i syfte att möta förvaltningarnas önskemål om ökad förmåga till lagerhållning i syfte att bättre kunna hantera störningar i försörjningskedjor.

Lokalkostnaden kommer samtidigt öka för hjälpmedelscentralen som framöver kommer nyttja den lokal som idag delas med varuförsörjningen själva.

Avdelningens ekonomi är i balans och förväntas så vara även när nya utökade lokalkostnader blir en realitet. Behov kvarstår av kostnadskompensation för ökade kostnader för porto och den underfinansiering som råder. Detta område har tidigare inte erhållit full kompensation för sin kostnadsutveckling med hänvisning till avdelningens övergripande positiva resultat. Det är av vikt att portokostnaderna finansieras så att detta inte hindrar planerade investeringar i affärssystem. Det är även viktigt att försörjningsverksamhetens kunder betalar för de varor och tjänster som köps enligt självkostnadsprincipen för just den varan/tjänsten vilket inte är fallet fullt ut med dagens prissättning.

Portokostnaderna finansieras med ett fast anslag från regionstyrelseförvaltningen och utgör intäkten i nedanstående tabell. Anslaget har inte uppräknats sedan 2018 vilket har resulterat i utebliven kostnadstäckning. Kostnaderna utgörs av kostnader för försändelser (brev och paket) som skickas från Region Gotland.

Tabell 5: Intäkter och kostnader porto 2017-2025 (tkr)

År	Intäkt	Kostnad	Nettoutfall
2017	3 400	4 044	-644
2018	3 700	4 080	-380
2019	3 700	4 514	-814
2020	3 700	4 685	-985
2021	3 700	5 207	-1 507
2022	3 700	6 108	-2 408
2023	3 700	6 273	-2 573
2024	3 700	6 641	-2 941
2025	3 700	6 265	-2 565

Utöver korrekt finansiering av porto är försörjningsverksamheten i behov av prishöjning för att få täckning för följande kostnader:

- Löneökning - avser ökade lönekostnader som resultat av årlig lönerrevision. Löneökningar avser inte personalen vid varuförsörjningen och hjälpmedelscentralen då dessa verksamheter uppnår full kostnadstäckning med 2026 års priser.
- Hyresförändring - kompensation för höjd internhyra enligt beslut. 1 procent redovisas i tabellen nedan och justering görs i enlighet med beslutad internhyresförändring.
- Nytt affärssystem - varuförsörjningen behöver satsa på ett nytt affärssystem för att säkerställa en effektiv lagerstyrning, erbjuda moderna funktioner för kunder/användare samt ge bättre beslutsunderlag för dimensionering av kris- och beredskapslager. Varuförsörjningen har idag ett föråldrat lagersystem som inte fullt ut stödjer hantering av flera lager och flytande lagerplatser, spårbarhet samt prognos- och statistikstöd. Ett nytt system är en förutsättning för att ta kris- och beredskapsarbetet vidare och bedriva en modern verksamhet. För att fullt ut realisera nyttan av systemet krävs en systemförvaltare som ansvarar för förvaltning, utveckling och kvalitetssäkring. Uppskattad kostnad för systemet är 1 miljoner kronor och systemförvaltare ytterligare 500 000 kronor.

Tabell 6: Kostnadsökningar resultatenheter försörjningsverksamhet (tkr)

	2027
Löneökning (3 %)	2 600
Hysesförändring (1 %, justeras med beslutad internhyresförändring)	80
Nytt affärssystem varuförsörjningen inkl. systemförvaltare	1 500
Justering av priser för underfinansierade verksamheter	
Porto	3 000
Summa	7 180

3.4.2 Interna hyror

Fastighetsförvaltningsavdelningens bedömning av den framtida kostnadsutvecklingen för drift av fastigheter visar på en kostnadsökning om 22 miljoner kronor inför 2027 vilket motsvarar behov av att höja internhyrorna med 3,6 procent. Ett önskemål är att till budgetberedningen i höst få möjlighet att justera internhyran utifrån nya uppgifter avseende förbrukningsavgifter såsom fjärrvärme och el-nätavgifter samt kapitalkostnader.

Antaganden avseende kostnadsökningar för fjärrvärme har gjorts med 7 procent och för el-nätavgifterna 7,6 procent utifrån erfarenhet och omvärldsbevakning.

Följande kostnadsposter påverkar behovet av att höja internhyran:

- Reparationskostnaderna har ökat till följd av högre priser på material och köpta tjänster.
- Kostnaderna för VA, el, uppvärmning och avfall ökar enligt följande, VA-taxan 14 procent, fjärrvärme 7 procent, el-nätavgifter 7,6 procent och avfallstaxan 3 procent.
- Kostnaderna för personal ökar till följd av uppräkningslister av löner i lönerörelsen samt att behov finns att utöka med en tjänst som systemförvaltare på grund av ändrad ansvarsfördelning i gränsdragningslista SKR 2021 och en tjänst som teknisk förvaltare/brandingenjör.
- Kapitalkostnaderna ökar till följd av att stora investering har genomförts för periodiskt underhåll och ventilationsåtgärder.

Tabell 7: Kostnadsökningar resultatenheter fastighetsförvaltning 2027 (tkr)

	2027
Kapitalkostnader	12 000
Mediakostnader (el, värme, vatten/avlopp, avfall)	6 000
Reparationer	2 000
Ökade personalkostnader	2 000
Summa kostnadsökningar	22 000

3.4.3 Taxor och prislistor

- Avgifter för vissa transportdispenser, så kallat transporttillstånd - årlig indexuppräknings görs.
- Taxa för grävtillstånd - årlig indexuppräknings görs.
- Nyttoparkeringstillstånd (taxa för kommunala dispenser) - årlig indexuppräknings görs.

- Taxa för upplåtelse av offentlig plats – årlig indexuppräknings görs. Vissa justeringar kan behövas och en revision bedöms kunna genomföras under 2026-2027.
- Taxa för all kollektivtrafik inklusive färdtjänst och sjukresor – årlig indexuppräknings görs av egenavgifter för färdtjänst och sjukresor och taxan för allmänna kollektivtrafiken.
- Felparkeringsavgifter och avgifter för parkering på offentlig plats - indexparagraf saknas, då det leder till ojämna avgifter. Taxan för felparkeringsavgifter höjdes 2019. I dagsläget bedöms inget behov av att höja avgiften för parkering på offentlig plats.
- Hamntaxan - gällande Gotlands hamnar. Revideras årligen med index (KPI). Planen är att indexuppräknas avtalet för linjehamnen från 2026 och framåt. Möjligheten till indexhöjning utvärderas årligen i särskild ordning.
- VA-taxan– revideras årligen med index (KPI). För 2026 höjdes VA-taxan från 1 oktober 2025 för bruksavgifter med 10 procent inklusive KPI samtidigt som anläggningsavgiften höjdes med 5 procent. En simulering av intäkter och kostnader för 2027-2031 visar att taxan fortsatt behöver höjas varje år för att täcka de ökade kostnaderna. Höjningen gäller såväl för anläggningsavgiften som för bruksavgiften och bedöms uppgå till cirka 10 procent per år. En faktor som driver kostnader är underhållsskulden, tillsammans med säsongvariationer och klimatpåverkan. Dessutom medför nya lagkrav inom kvalitet, miljö och arbetsmiljö inte enbart ett behov av anläggningsanpassningar utan också behov av kompetens och bemanning. Att Gotland ska växa kräver etablering av nya, teknisk komplexa anläggningar, vilket i sin tur skapar ett behov av ingenjörer och tekniker för uppstart och drift av dessa anläggningar. Alla investeringar för att minska underhållsskulden samt för att bygga nya anläggningar leder till ökade kapitalkostnader. Redan 2026 beräknas dessa kostnader (inklusive internräntan) utgöra ca 30 procent av omsättningen. Vatten- och avloppsverksamheten är samhällsviktig och samhällskritisk verksamhet och inom verksamheten hanteras information, som i orätta händer, kan skada VA-försörjningen och även ge upphov till stor skada i samhället. Säkerhetsarbetet har blivit en del av verksamhetens ordinarie kvalitetsarbete och ska ses som en investering. Det är inte lämpligt att fullt ut synliggöra vilka investeringar som görs för att säkra upp verksamheten, men kostnaden finansieras av VA-taxan.
- Avfallstaxan - överskottet som använts för att inte höja avfallstaxan under 2026 och delar av 2027 bedöms ha upparbetats vid utgången av 2027. Därefter kommer taxan att behöva höjas för att täcka den högre kostnaden om 3 miljoner kronor per år för det nya avfallssystemet samt kostnader för driften av Gotlands sju ÅVC samt avgiftsfria besök på ÅVC för sorterat hushållsavfall.

Under perioden 2027-2029 kommer det att ske förändringar i verksamheten på grund av införandet av hemsorteringen. Antalet besök på ÅVC kommer sannolikt att minska och antalet återvinningsstationer kommer att ses över beroende på att driftbidrag från producenterna kommer att minska med de nya reglerna i avfallsförordningen om Lättillgängliga Insamlingsplatser (LIP) vilka enbart ska kunna ta emot skrymmande förpackningsavfall av pappersförpackningar och plastförpackningar. Moderniseringen och ombyggnationen av ÅVC Visby behöver ske inom planperioden. Grundorsaken är framförallt arbetsmiljön för besökare och medarbetare utifrån det mycket stora besökarantalet samt att personbilstrafiken är blandad med den tunga yrkestrafiken. En modern ÅVC åtskiljer dessa två olika

fordonstyperna, samtidigt som den ska underlätta sortering och främja återbruk. Ingen förstudie har gjorts, men efter snabbstudie av lämpliga ÅVC:er runt om i Sverige, samt preliminära samtal med entreprenörer är investeringen runt 80 miljoner kronor. Med en avskrivningstid på 30 år blir den årliga avskrivningskostnaden cirka 2,7 miljoner kronor per år. Detta innebär att grundavgiften i avfallstaxan måste höjas med start från 2028 med 5 procent och från 2029 med ytterligare 15 procent när ÅVC Visby är ombyggd. Indexhöjningar för de entreprenörer som upphandlats kommer att ske sannolikt från 2027.

4 Investeringsförslag med motiveringar 2027-2031

Det totala investeringsbehovet för tekniska nämndens verksamheter, exklusive infrastrukturinvesteringar i exploateringsverksamhet, för planperioden uppgår till 3 324 miljoner kronor. 1 396 miljoner kronor avser den skattefinansierade verksamheten och 2 028 miljoner kronor den avgiftsfinansierade.

Beslutad investeringsbudget för 2027 uppgår till totalt 560 miljoner kronor för tekniska nämndens verksamheter. Nedan redovisas investeringsbehov för 2027 om totalt 836 miljoner kronor. Den största avvikelserna avser VA där behoven inom satsningen Visby vattenförsörjning gör att VA som helhet behöver utökad investeringsbudget om 140 miljoner kronor för 2027. Fastighetsförvaltningen redovisar behov av ytterligare drygt 81 miljoner kronor för 2027 till följd av tillkommande behov avseende bland annat ställverk, periodiskt underhåll och ladugård i Lövsta. Inom linjehamnsverksamheten behövs ytterligare investeringar 2027 om 63 miljoner kronor för att anpassa hamnen inför den nya avtalsperioden. Trafikverksamheten har tillkommande behov reinvestera i trafiksignaler i Visby under 2027.

De förslag till investeringar som bidrar till måluppfyllelse av Region Gotlands och tekniska nämndens miljö- och klimatmål har märkts ut med dessa symboler 🌱 och ☁️.

Tabell 8: Samanställning investeringsäskanden (tkr)

	2027 enl. beslutad budget	2027 nytt förslag budget	2028 Budget	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Skattefinansierad verksamhet						
Investeringspott	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Kollektivtrafik, enl. hållplatshandbok	0		6 200	5 900	5 200	5 200
Kollektivtrafik, nytt stadlinjenät	18 000	18 625				
Landsbygdsutveckling	0	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Stadsmiljö, gator & vägar	25 000	42 000	33 000	33 000	33 000	33 000
Belysning Visby innerstad	7 000	14 000	14 000	14 000	14 000	14 000
Upprustning Norderstrand/Kruttornet	11 200		11 200	11 200		
Stora Torget och Södertorg	0	5 000	5 000			
Almedalsscenen	0			5 200		
Anslutning Kopparsviksbron	0	4 200				
Utbyte av ventilation	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Fastighetsägaransvar/PU	80 000	100 000	110 000	110 000	120 000	130 000

	2027 enl. beslutad budget	2027 nytt förslag budget	2028 Budget	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Uppförande av solceller	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Utveckling av fastigheter	0	750	750	750	750	750
Utbyte av lysrör och armaturer till LED	20 000	20 000	20 000	20 000	15 000	10 000
Klimatanpassning/robusthet	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Ställverk	0	20 000	10 000	10 000	6 000	10 000
Renovering Korpen hus 5		14 000				
Mjölkladugård Lövsta		25 000				
Skärmtak Skarphäll		1 500				
Hamnar	8 000	10 000	5 000	17 000	7 000	5 000
Summa skattefinansierad verksamhet	201 200	309 075	249 150	261 050	234 950	241 950
Avgiftsfinansierad verksamhet						
VA	185 500	167 000	197 500	200 500	229 500	252 000
Visby vattenförsörjning	75 000	234 000	57 000	52 000	52 000	50 000
Fastigheter VA-verksamhet	24 000	4 000	20 000	3 500	4 000	16 100
Avfall	27 650	12 750	91 050	830	20 000	
Linjehamnen, förbättringsåtgärder	5 000	3 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Rensmuddring Visby hamn	8 000	8 000				
Automatiserad förtöjning FL 5 & 06	0	70 000				
Anpassning katamaran FL 5 & 6	0	28 000	28 000			
Ombyggnad hamnterminal	14 000	1 000		14 000	14 000	10 000
Muddring och logistikyta NO oljekajen Visby	20 000			20 000	34 500	
Övernattningssläge oljekaj					25 000	30 000
Landelanslutning kryssningskaj						60 000
Summa avgiftsfinansierad verksamhet	359 150	526 750	398 550	295 830	384 000	423 100
Totalt tekniska nämnden	560 350	835 825	647 700	556 880	618 950	665 050

Kriterier för prioritering

Investeringsbehoven ska prioriteras enligt nedanstående prioriteringsordning. Kriterierna anges i riktlinje för regiongemensam prioritering och beredning av investeringar (RS 2023/1381).

1. Att nyinvesteringen eller reinvesteringen bidrar till att lag- och myndighetskrav gällande fastigheter, byggnader eller anläggningar uppfylls. Avser även verksamheters myndighetskrav som påverkar utformning av byggnader och anläggningar.

Här avses exempelvis reinvesteringar som kan bidra till att en fastighet möter förändringar i Boverkets byggregler (BBR) eller att en anläggning klarar förändrade miljökrav för verksamheten.

2. Att investeringen utgör en reinvestering som bibehåller funktion, kapacitet och värde på en befintlig fysisk tillgång.

Här avses även reinvesteringar som innebär att bibehålla kapacitet eller kvalitet genom att ersätta en anläggning med en nyproduktion med samma funktionalitet. Här ingår även investeringar i medicinteknisk utrustning.

3. Att investeringen bidrar till hållbar samhällsutveckling och möter demo-grafiskt betingade behov.

Här avses behovsstyrda investeringar kopplade till utbyggnad utifrån demografisk utveckling, såsom volymökning av bostäder, skolor, förskolor, sjukhus, vårdcentraler, äldreboenden, kultur, idrottsanläggningar och infrastruktur såsom gator, parker, avfallshantering samt vatten och avlopp (VA). En stor del av dessa investeringar hör ihop med exploatering av nya områden för bostäder och verksamheter och kan också vara en del i att möta fastställda mål avseende miljö- och klimatomställning eller krisberedskap.

4. Att investeringen bidrar till hållbar samhällsutveckling och möter behov på längre sikt.

Här avses större, framtidsinriktade strategiska investeringar, inklusive strategiska markförvärv, för att möta en ökande befolkning där behovet ligger längre fram i tiden såsom tidiga övergripande infrastruktuursatsningar eller systemmässiga omställningar utifrån hållbarhetsmål.

5. Att investeringen är affärsmässigt motiverad.

Här avses investeringar som i huvudsak görs av kommersiella motiv och har direkt positiv ekonomisk påverkan på såväl nämnden som regionen i sin helhet.

6. Att investeringen ökar Gotlands attraktivitet

Här avses ambitionsinriktade strategiska investeringar som stärker Gotlands attraktivitet på ett övergripande plan såsom utveckling av besöksmål och större idrotts- och fritidsanläggningar för elitverksamhet inom olika idrotter.

En investering som träffas av flera av prioriteringskriterierna ska klassificeras utifrån den prioriteringsgrund som utgör största delen av investeringens totala utgift.

4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet

4.1.1 Investeringsspott och investeringar kollektivtrafik

Investeringsspott

Totalt äskande: 9,7 miljoner kronor årligen

Motivering: Investeringsspotten ska användas för anskaffning av fordon och maskiner och ska täcka investeringsbehoven från hamnverksamhet, trafik- och gatverksamhet, fordon- och anläggningsverksamhet, parkverksamhet och försörjningsverksamhet. Det finns behov av ny- och reinvesteringar med fokus på mer miljömässigt hållbara alternativ som innebär minskade utsläpp och som bidrar till uppsatta miljömål. Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningens maskinanskaffning är ett viktigt verktyg för att nå målen satta av regionfullmäktige kring skyndsamt klimatomställning och sänkta utsläpp, genom att investera i moderna och miljövänliga maskiner som minskar klimatpåverkan. Endast ett fåtal fordon och maskiner som planeras köpas in under kommande år kräver fossila

bränslen, så som diesel. Det handlar då om maskiner som ska användas i beredskapssituationer samt vissa fordonstyper som inte finns som fossilfria alternativ. Alla övriga maskiner och fordon kan ersättas med fossilfria alternativ. Miljösmarta och moderna maskiner är ofta dyrare än de fossila alternativen. Det finns också ett stort behov av att investera i laddinfrastruktur i anslutning till regionens fastigheter så att fler av verksamhetens leasingbilar kan bytas ut mot elfordon. Dessa investeringar faller inom ramen för investeringspotten för maskinanskaffning. För att möta behovet av förnyelse av fordons- och maskinpark behöver investeringspotten för fordon utökas från tidigare 5,3 miljoner kronor per år till 9,5 miljoner kronor.

Investeringspotten omfattar också löpande investeringar i möbler i lokalerna på Visborg.

Konsekvens om finansiering uteblir: Utebliven finansiering innebär att maskiner och fordon inte kan ersättas enligt plan. Att i stället behålla de befintliga innebär ökade reparationskostnader och risk för driftavbrott. Äldre teknik innebär större miljöbelastning än de som nyanskaffas.

Prioriteringskriterium: 1

Investeringar allmän kollektivtrafik

Totalt äskande: 22,5 miljoner kronor

Motivering: Gotlands kollektivtrafik har under många år lidit av att anslaget inte varit tillräckligt för att möjliggöra underhåll och förbättringar i infrastrukturen. Det har saknats en långsiktig plan hur infrastrukturen, med cirka 450 hållplatser och cirka 900 hållplatslägen, ska förnyas och underhållas. Nu finns en framtagen och beslutad hållplats-handbok som är ett strategiskt dokument som utgör stöd och vägledning för de åtgärder som krävs. Gotlands kollektivtrafik har framför sig ett omfattande arbete med att komma ikapp med det som inte gjorts tidigare och lyfta infrastrukturen till en nivå som resenärer kan förvänta sig. Förhoppningen är att dessa åtgärder höjer kundnöjdheten och tillsammans med åtgärder inom linjenätet även bidrar till att fler gotlänningar hittar till bussen och börjar nyttja den i vardagen. Länsplanen gör det möjligt för Region Gotland att ansöka om statlig medfinansiering upp till 50 procent av totalkostnaden. Kollektivtrafiken behöver investera i större omfattning än den årliga pott man har till sitt förfogande. Med nuvarande driftsbudget kan kollektivtrafiken finansiera kapitalkostnaden för de ovan beräknade investeringar under planperioden.

Konsekvens om prioritering uteblir: Den standard för hållplatser som fastställts i hållplats-handboken kan inte förverkligas och dagens underhållsskuld fortsätter att växa.

Prioriteringskriterium: 1

Investeringar i landsbygdsutveckling

Totalt äskande: 10 miljoner kronor

Motivering: Region Gotland och teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen har ansvar för att möjliggöra utveckling av hela ön. Samverkan sker mellan offentlig sektor, näringsliv, civilsamhället och akademi med stöd av regionala strategier och serviceprogram med lokal förankring. Äskandet avser investeringar som ska göras för att stärka öns tätorter och dess attraktivitet. Det kan handla om att investera i attraktiva parker, lekplatser, offentliga toaletter med mera.

Konsekvens om finansiering uteblir: Investeringarna kan inte genomföras och de satsningar som planerats för öns tätorter kan inte realiseras.

Prioriteringskriterium: 6

Tabell 9: Investeringsäskanden investeringspott, kollektivtrafik & landsbygdsutveckling (tkr)

	Prio	2027 Förslag budget	2028 Förslag budget	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Fordon och maskiner 	1	9 500	9 500	9 500	9 500	9 500
Möbler Visborg	1	200	200	200	200	200
TOTALT investeringspott		9 700	9 700	9 700	9 700	9 700
Fastställd budget/plan		10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Kollektivtrafik, enl. hållplatshandbok 	1		6 200	5 900	5 200	5 200
Fastställd budget/plan			6 000	6 000	6 000	-
Kollektivtrafik, nytt stadslinjenät 	1	18 625	0	0	0	0
Fastställd budget/plan		18 000	-	-	-	-
Landsbygdsutveckling	6	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Fastställd budget/plan		0	2 000	2 000	2 000	-

4.1.2 Investeringar i stadsmiljö, gator och vägar

Reinvesteringar i stadsmiljö, parker och vägar

Totalt äskande: 157,5 miljoner kronor.

Motivering: Park- och trafikavdelningen investerar vanligtvis 30 miljoner kronor per år i befintlig infrastruktur. För år 2026 ligger dock investeringsbudgeten på 25 miljoner, eftersom investeringar i parkområden tillfälligt minskats på grund av det rådande ekonomiska läget. Det är nödvändigt att öka den årliga investeringsnivån från 2027 till 31,5 miljoner, dels på grund av att parkinvesteringarna återgår till 10 miljoner och för att beläggningsprogrammet behöver öka till 13 miljoner kr per år. Kapitalkostnaderna för dessa investeringar ska finansieras inom ramen för befintlig driftsbudget. Dessa investeringsmedel fördelas under perioden enligt nedan.

- Beläggningsprogram - Beläggningsprogrammet innebär att enligt plan belägga gator, vägar samt gång- och cykelvägar med ny ytbeläggning. Syftet med investeringarna är att standarden inte ska sänkas ytterligare på våra gator och vägar och för att säkerställa trafiksäkerheten. Det räcker inte enbart med felavhjälpande underhåll (lagning) utan behovet är stort att helt byta beläggning på flera vägsträckor. För att få till ett fungerande beläggningsprogram krävs en samordning med VA, fjärrvärme och elnät för att på ett så effektivt sätt som möjligt nyttja resurserna så att beläggningsåtgärder och andra reinvesteringar samplaneras. Om inte beläggningsprogrammet, som pågått sen 2020, fortsätter enligt plan ökar underhållsskulden och därmed även driftskostnaderna. Årlig investering inom ramen för beläggningsprogrammet har uppgått till 10 miljoner kronor årligen de senaste åren. Materialet som används i beläggningsprogrammet ökar stadigt i pris. 2026 investeras 9 miljoner och därefter krävs en ökning av investeringarna till 13 miljoner kronor per år.
- Enskilda vägar - Investeringarna syftar till att bibehålla standarden på belagda enskilda vägar med statsbidrag. De enskilda vägarna ägs av privata fastighetsägare samt, i vissa fall, delvis av regionen. Att utföra förbättringar på enskilda vägar med statsbidrag är ett frivilligt åtagande för regionen där drift- och underhållsåtgärder

utförs på vägar där bidrag från Trafikverket står för en del av finansieringen. Investeringsbehovet uppgår till 1,5 miljoner kronor årligen och syftar till att bibehålla en godtagbar standard.

- Trafikinvesteringar - Trafikinvesteringarna syftar till att förbättra trafiksäkerheten, tillgänglighet och miljö. Investeringarna omfattar både investeringar och reinvesteringar i befintlig infrastruktur och de planerade åtgärderna innebär sammanlagda investeringskostnader med 8,5 miljoner kronor per år de kommande åren. Under de kommande åren krävs en stor mängd reinvesteringar i tillgångar som har hög livslängd för att säkerställa trafiksystemets funktion. Detta innefattar belysning och trafiksignaler. Investeringar gällande trafiksäkerhet så som trafiksignaler eller korsningar med dålig sikt prioriteras högst. Utöver dessa finns sedan behov gällande fler och säkrare cykelvägar. I sista hand används tillgängliga investeringsmedel till att modernisera gator och trafikplatser för att förenkla flödet och skapa en mer attraktiv stadsbild.
- Behov av reinvestering finns för att säkra god belysning 🌱, där 2 miljoner kronor per år är planerat för en löpande reinvestering i att installera LED i belysningen. Belysningens funktion är att skapa god sikt för trafiksäkerhet.
- Investeringar i lekplatser och utegym - Under några år har investeringar gjorts i lekplatser utifrån framtagen tioårig handlingsplan för att komma ikapp med en underhållsskuld som medfört bristande säkerhet. Framöver minskar behovet av större investeringar för lekplatser och arbete sker med mindre investeringar för att upprätthålla kvalitet och säkerhet över tid. Under den kommande investeringsperioden satsas enbart underhållsinsatser på lekplatser främst för att efterleva säkerhetskrav och bibehålla standard. Satsningar görs istället på att anlägga fler utegym.
- Trädinvesteringar 🌱 - Plantering av träd pågår enligt femårig Trädvårdsplan för Visby. Planen är att färdigställa trädvårdsplan för samtliga tätorterna och fortsätta plantering i enlighet med den. Planen fortsätter under 2027 och 2028 och investeringar görs fortsättningsvis även enligt plan för övriga
- Parkinvesteringar 🌱 - En parkplan tas fram och kommer att vara klar i slutet av 2026, vilket kan innebära vissa investeringsbehov under planperioden. Parkplanen utgår från användande, besöksantal, utformning av parker och har fokus på folkhälsa, klimat- och barnperspektiv. Flertalet av de parker som behöver ses över under budgetperioden ligger i tätorterna till exemplen Sliteparken, Kronhagsparken i Färösund, Donnersparken och centruparken i Klintehamn.
- Badplatsinvesteringar - Utifrån antagen riktlinje för bad- och besöksplatser med tillhörande tioåriga handlingsplan kommer investeringar att göras under planperioden med fokus på tillgänglighetsanpassningar.

Konsekvens om finansiering uteblir: Samtliga reinvesteringar som beskrivs ovan är nödvändiga för att bibehålla värdet i avdelningens olika anläggningar.

Prioriteringskriterium: 2

Reinvestering trafiksignaler

Totalt äskande: 9 miljoner kronor

Motivering: Samtliga trafiksignalsanläggningar i Visby (Peder Hardings väg, Östra Hansegatan, Skolportsgatan, Sundströms hörna, Allégatan) är föråldrade och har hög risk för långvariga driftstörande haverier. Tidigare har trafiksignaler i samma ålder havererat på

Gutevägen, med total förlust av funktionen. Investeringarna påbörjas 2026 och beräknas under 2026 kosta 5 miljoner kronor och under 2027 uppgå till 9 miljoner kronor.

Konsekvens om finansiering uteblir: Trafiksituationen i centrala Visby skulle bli ohållbar och avsaknad av trafiksignaler skulle innebära trafiksäkerhetsrisker och skapa betydande osäkerhet i trafiken.

Investeringskriterium: 2

Belysning innerstaden 🌱

Totalt äskande: 140 miljoner kronor

Motivering: Vid en kartläggning av belysningen i Visby innerstad har konstaterats att anläggningen (kablar och stolpar) har passerat den tekniska livslängden. Den belysningsanläggning som idag finns i Visby innerstad är från början av 1900-talet och utgör en viktig del i den kulturmiljö som återfinns inom Visbys världsarv. Sedan anläggningen togs i bruk har flertalet förändringar och reparationer gjorts som nu har lett till belysningsanläggningen idag består av olika material och stolpar. Totalt finns det cirka 850 ljuspunkter placerade i eller i närheten av innerstaden som nu skulle behövas bytas ut. Därför pågår framtagande av ett belysningsprogram som syftar till att säkerställa en god och enhetlig belysning som bidrar till att skapa en hållbar och attraktiv innerstad utan att förvanska kulturmiljön. Denna investering samordnas med GEAB och VA eftersom även dessa verksamheter behöver reinvestera i ledningar och anläggningar i innerstaden. Projektet kommer att pågå under en tioårsperiod och under denna tid kommer felavhjälpande drift- och underhållsåtgärder att bli mer kostsamma.

Konsekvens om finansiering uteblir: Dagens anläggning lever inte upp till dagens elsäkerhetskrav vilket innebär säkerhetsrisker. Om dagens anläggning inte förnyas finns det risk att delar av anläggningen kommer att behöva släckas ner eller tas ur bruk då normala felavhjälpande drift- och underhållsåtgärder inte längre räcker till. Den nya belysningen är en energibesparande åtgärd.

Investeringskriterium: 1

Nyinvesteringar stadsmiljö, parker och vägar

Ett flertal större infrastrukturprojekt är planerade de kommande åren. Dessa projekt kräver investeringsmedel, likväl som justerad driftsbudget på grund av kommande kapitalkostnader.

Åtgärder Strandpromenaden/Norderstrand 🌧️

Totalt äskande: 22,4 miljoner kronor

Motivering: Norderstrand och strandpromenaden i Visby stormskadas återkommande under vinterhalvåret. De ytliga skadorna lagas kontinuerligt. En genomlysning av konstruktionerna har gjorts för att identifiera hur framtida stormar skulle kunna påverka platserna framöver. Genomlysningen konstaterade att omfattande åtgärder behövs, för att säkerställa att platserna fortsatt är säkra och attraktiva för en längre period framöver. En förstudie kommer att genomföras under 2026 när den är klar kommer beslut fattas om genomförande, dock ger tidplanen gällande att det mer sannolikt kommer att bli tal om investeringar under 2028-2029, alltså ett år senare än tidigare plan. Uppskattad investeringsbudget under en tvåårsperiod är 22,4 miljoner kronor.

Konsekvens om finansiering uteblir: Skador på strandpromenaden kommer att bli mer omfattande och säkerheten för allmänheten kommer att riskeras samtidigt som attraktiviteten i ett välbesökt område kommer att minska.

Prioriteringskriterium: 1

Anslutning Kopparsviksbron

Totalt äskande: 4 miljoner kronor

Motivering: Under 2026 kommer Kopparsviksbron att färdigställas. Anslutningen till bron behöver utvecklas för att säkerställa tillgänglighet och säkerhet samt göra det attraktivt att även ta sig till detta nya besöksmål. Inför säsongen 2026 finns det inte tidsmässigt utrymme att färdigställa området till den standard som är önskvärd, men tillfälliga och nödvändiga åtgärder kommer att genomföras. Innan säsongen 2027 behöver det färdigställas ny gångbana och gångpassage, parkeringsplats för rörelsehindrade med stödmur och cykelparkering så att det blir lätt att ta sig till det nya besöksmålet och att besöksmålet är tillgängligt för så många som möjligt.

Konsekvens om finansiering uteblir: en utebliven investering minskar tillgängligheten och kommer att skada trovärdigheten för Region Gotland.

Investeringskriterium: 6

Almedalsscenen

Totalt äskande: 5,2 miljoner kronor

Motivering: Tekniska nämnden har gett teknikförvaltningen i uppdrag att göra en översyn av Almedalsscenen. Den har många år på nacken och skulle behöva en renovering. Dock har kraven förändrats drastiskt på en offentlig scen sedan den byggdes och flera intressenter har också förväntningar på användning som inte var aktuella när scenen färdigställdes. Kraven härrör främst till tillgänglighet, men också teknik och säkerhet på offentlig plats, med anledning av det förändrade omvärldsläget. Förväntningar på annan typ av användning av scenen ställer dessutom krav på elkapacitet, teknik i form av ljud och ljus samt möjlighet till transporter till platsen. Detta i kontexten av att scenen ligger i en park med känslig terräng och samtidigt mitt i världsarvet. Sammantaget är detta en fråga som kräver noggrann utredning och delaktighet av många intressenter vilket kommer att ta tid. Detta, tillsammans med regionens ekonomiska läge, gör att investeringen kan bli aktuell först i slutet av planperioden och omfattningen av investeringarna är inte klarlagda.

Konsekvens om finansieringen uteblir: Almedalen är en central plats och viktig för Visbys attraktivitet. Om platsen inte omhändertas och uppfattas som attraktiv påverkar det bilden av Visby.

Prioriteringskriterium: 6, eftersom omfattningen av investeringen sannolikt kommer att bli så omfattande att den inte kan klassas som en reinvestering (2).

Stora torget och Södertorg

Totalt äskande: 10 miljoner kronor

Motivering: Förvaltningen har av tekniska nämnden fått i uppdrag att se över torghandel och gestaltning på Stora torget och Södertorg. Under sommaren 2026 genomförs ett pilotprojekt i form av ett fullskaletest. Testet omfattar omläggning av trafik på valda platser och en omDispositionering av ytor på torgen för att främja folkliv och möten, för att minska antalet parkeringar och biltrafiken i stort samt för att ge torghandeln tydligare ramar och

främja aktivitet på Södertorg. På båda torgen ska valda ytor möbleras som pop-up-parker med flyttbara, temporära träkonstruktioner, möbler och växter. I slutet av sommaren ska en utvärdering av testet ske, och beslut om en fortsättning kan då fattas. 2027 kan omgestaltning påbörjas och projektet fortsätter då under 2028. Total investering uppskattas till 10 miljoner kronor över två år.

Konsekvens om finansiering uteblir: Stora Torget och Södertorg är viktiga platser för Visbys attraktivitet och behöver kunna användas på bästa sätt, både av boende och besökare. Platserna är också viktiga för näringsliv och besöksnäring i Visby.

Prioriteringskriterium: 6

Investeringsmedel för iordningställande av allmänna anläggningar kopplat till ej fullgjorda exploateringsavtal

Alla allmänna platser ska ha en huvudman som är ansvarig för att ställa i ordning och förvalta de allmänna platserna, däribland utbyggnad och skötsel av gator. Huvudregeln i plan- och bygglagen, PBL, anger att kommunen är huvudman för de allmänna platserna i en detaljplan. Om det finns särskilda skäl för att kommunen inte ska vara huvudman (även kallat enskilt huvudmannaskap) kan kommunen bestämma detta i detaljplanen. För genomförandet av en detaljplan där en exploatör är inblandad ska Region Gotland teckna exploaterings- eller markgenomförandeavtal med exploatören. Avtalen syftar bland annat till att reglera parternas rättigheter och skyldigheter samt hur kostnaden för iordningställandet av allmän plats ska fördelas. Om exploatören ska bekosta delar av iordningställandet av allmän plats med kommunalt huvudmannaskap ska Region Gotland ändå svara för utförandet. Detta säkerställer att de allmänna anläggningar som ska förvaltas av huvudmannen Region Gotland håller den standard som regionen kräver.

Region Gotland har i vissa äldre exploateringsavtal ålagt exploatören med ansvaret för iordningställandet av allmän plats med kommunalt huvudmannaskap. Detta har medfört att de anläggningar som har byggts ut har gjorts så till en undermålig standard vilket medfört att regionen, så som huvudman, inte fullgjort sin lagstadgade skyldighet avseende iordningställande och förvaltning. Det finns aktuella fall på Gotland som är under utredning av mark- och exploateringsavdelningen vid samhällsbyggnadsförvaltningen, vilka kan komma att föranleda behov av investeringsmedel till park- och trafikavdelningen för iordningställande av de allmänna anläggningar som exploatören inte byggt ut på ett fullgott sätt. Risken är identifierades till mål och budget 2025-2027 och om behovet av investeringsmedel uppstår under perioden 2025-2028 föreslås att detta äskas separat genom tilläggsanslag. Därefter kommer kapitalkostnader samt ökade kostnader för drift och underhåll av anläggningarna vilka behöver kompenseras med motsvarande ramtillskott.

Tabell 10: Investeringsäskanden stadsmiljö, gator och vägar (tkr)

	Prio	2027 Förslag budget	2028 Förslag budget	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Belägningsprogram	2	13 000	13 000	13 000	13 000	13 000
Enskilda vägar	2	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Reinvesteringar trafik	2	8 500	8 500	8 500	8 500	8 500
Reinvesteringar park	2	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Reinvestering trafiksignaler	2	9 000	0	0	0	0
Summa reinvestering stadsmiljö, gator & vägar		42 000	33 000	33 000	33 000	33 000

Fastställd budget/plan		25 000	30 000	30 000	30 000	-
Belysning Visby innerstad 	2	14 000	14 000	14 000	14 000	14 000
Fastställd budget/plan		7 000	14 000	14 000	14 000	-
Upprustning och åtgärd Norderstrand/Kruttornet 	1		11 200	11 200		
Fastställd budget/plan		11 200	11 200			
Stora Torget och Södertorg	6	5 000	5 000			
Almedalsscenen	6			5 200		
Anslutning Kopparsviksbron	6	4 200				
Summa nyinvestering stadsmiljö, gator & vägar		23 200	30 200	3 400	14 000	14 000
TOTALT investeringar stadsmiljö, gator & vägar		65 200	63 200	63 400	47 000	47 000

Exploateringsbudget infrastrukturinvesteringar i gator/vägar/park etc.

Budget för infrastrukturinvesteringar inom ramen för exploateringsverksamheten redovisas i exploateringsplan och budget¹ och äskas inte via mål- och budgetskrivelsen. Investeringar enligt föreslagen exploateringsbudget uppgår under planperioden till 244 miljoner kronor. Eventuella äskanden av ramtillskott för tillkommande drift- och kapitalkostnader till följd av ny infrastruktur i exploateringsområden redovisas under avsnitt 3.3. Föreslagen investeringsbudget för infrastrukturinvesteringar i gator, vägar, parker med mera redovisas i tabellen nedan i syfte att samtliga investeringar inom området ska presenteras i sin helhet i denna skrivelse.

Tabell 11: Investeringar i gator/vägar/parker enligt exploateringsplan och budget 2027-2031 (tkr)

Exploateringsområde	2027 Förslag budget	2028 Förslag budget	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Visborg	32 000	51 000	52 000	9 000	44 000
Gråbo	1 000	8 800	7 300		
Torslunden	27 700	11 600			
TOTALT gator/vägar/ park, exploatering	60 700	71 400	59 300	9 000	44 000

4.1.3 Investeringar i fastigheter

Region Gotlands fastighetsbestånd består av cirka 170 fastigheter med cirka 500 byggnader vilka i huvudsak är byggda under 50- till 70-talen. Det totala investeringsbehovet inom fastighetsförvaltningen uppgår till ca 864 miljoner kronor under planperioden.

Fastighetsägaransvar och planerat underhåll

Total äskande: 570 miljoner kronor

Motivering: Rollen som fastighetsägare medför ansvar för att fastigheterna uppfyller myndighets- och lagkrav. Ett årligt investeringsanslag behövs för att säkerställa att regionens fastighetsbestånd förvaltas i enlighet med ställda krav. Investeringsanslaget omfattar även investeringar för planerat underhåll. Planerat underhåll utförs med

¹ Exploateringsplan- och budget 2027-2031 hanteras även den i budgetberedningen och beslutas sedan i regionfullmäktige 15-16 juni 2026.

periodicitet längre än ett år och syftar till att återställa en bygdels funktion. Åtgärderna avser såväl inre- som yttre underhåll. Under planperioden finns behov av ett flertal större underhållsåtgärder i form av bland annat takomläggning och renoveringar av fasader där även tekniska system behöver ersättas. Ökade krav avseende driftsäkerhet innebär att tekniska system måste bytas ut då nuvarande lösningar har uppnått eller börjar uppnå slutet av sin tekniska livslängd. Vissa av underhållsåtgärderna innebär att verksamheter tillfälligtvis måste evakueras till andra lokaler. Exempel på åtgärder som måste genomföras är utbyte av ett antal låg- och högspännings ställverk, renoveringar av fasader, fönster och tak, utbyte av avloppsstammar, dräneringar av husgrunder samt utbyte av brandlarm, passersystem, hissar, pellets-pannor, värmeanläggningar och kylanläggningar med mera.

De senaste årens prisökningar för byggnadsarbeten samt teknikutvecklingen har lett till att behoven är högre för att upprätthålla en godtagbar underhållsnivå av fastighetsbeståndet. Investeringsbehovet är årligen 100 miljoner kronor år 2027, 110 mnkr år 2028 och 2029 samt 120 miljoner kronor år 2030 och 130 miljoner kronor år 2031. Det totala investeringsbehovet under planperioden beräknas till 570 miljoner kronor. Investeringarna innebär ökade kapitalkostnader vilka finansieras genom generella påslag på internhyran för regionens verksamheter.

Konsekvens om finansiering uteblir: Då finns det en betydande risk att det eftersatta underhållet ökar. Detta kan leda till driftstörningar och i värsta fall avbrott i våra verksamheter, vilket innebär att verksamheten inte kan bedrivas enligt plan. Konsekvenserna påverkar hyresgäster, elever, brukare och patienter negativt. Om inte underhåll inte utförs i tid desto större är risken för mera följdskador. Ett fortsatt eftersatt underhåll medför även att byggnadernas tekniska status och marknadsvärde försämras över tid.

Prioriteringskriterium: 2

Utbyte av befintlig ventilation 🌱

Total äskande: 75 miljoner kronor

Motivering: Det finns idag lagkrav i Plan-och bygglagen som reglerar hur lokalers ventilationssystem ska utformas för att uppfylla ett tillfredställande inomhusklimat. Ventilationsanläggningar kontrolleras regelbundet i enlighet med bestämmelserna för obligatorisk ventilationskontroll. Det finns ett ökat behov av att verksamhetsanpassa och förändra lokalerna vilket ofta innebär att ventilationen behöver anpassas för de nya förutsättningarna. Det handlar ofta om att byta ut kanalisation och fläktar med tillhörande styr- och reglerutrustning. De åtgärder som utförs medför generellt att energi- och miljöbesparingar görs vilket bidrar till måluppfyllelse gentemot regionens mål för ekologisk hållbarhet. För perioden 2027-2031 bedöms ett årligt behov om 15 miljoner kronor för utbyte av ventilation. Det totala investeringsbehovet under planperioden beräknas till 75 miljoner kronor. Investeringarna innebär ökade kapitalkostnader vilka finansieras genom generella påslag på internhyran för regionens verksamheter.

Konsekvens om finansiering uteblir: Det innebär risk för lagbrott, verksamhetsavbrott, försämrade arbetsmiljö samt ökade framtida kostnader. Det kan i förlängningen påverka både organisationens ekonomi, anseende och förmåga att bedriva lagstadgad verksamhet

Prioriteringskriterium: 1

Uppförande av solceller på befintliga fastigheter 🌱

Total äskande: 10 miljoner kronor

Motivering: Regionfullmäktige har antagit ”Riktlinjer för Region Gotlands utbyggnad av solceller” vilka kommer vara styrande för installation av solceller vid underhållsprojekt av tak. För perioden 2027-2031 bedöms behov av en årlig pott på 2 miljoner kronor för införande av solceller på befintliga byggnader vilket innebär totalt investeringsbehov om 10 mnkr under perioden. Investeringarna innebär ökade kapitalkostnader vilka finansieras genom generella påslag på internhyran för regionens verksamheter.

Konsekvens om finansiering uteblir: Det innebär risk för uteblivna möjligheter till kostnadsbesparingar, minskad klimatpåverkan och stärkt energiresiliens.

Prioriteringskriterium: 4

Investeringsmedel för klimatanpassning och ökad robusthet 🌧️

Total äskande: 25 miljoner kronor

Motivering: Fastighetsförvaltningsavdelningen ser ett investeringsbehov med anledning av klimatförändringar. Åtgärder som behöver vidtas för att skydda och minska påverkan av klimatförändringar behöver identifieras för Region Gotlands bebyggda fastigheter. Det gäller åtgärder för minska eller förhindra negativa effekter av skyfall och översvämningar men även åtgärder för att minska påverkan av varmare klimat. En konsekvens av klimatförändringar är högre ställda krav på inomhusklimatet och för att klara krav på inomhustemperaturer behöver ventilationen anpassas och utökas med någon form av kyla/solavskärmning. Främst avses lokaler för särskilt boende, vårdcentraler och sjukhuset. Ett förändrat säkerhetspolitiskt läge ställer ökade krav på kontinuitetshantering och robusthet för regionens fastigheter, vilka krav som gäller behöver fortsatt identifieras och anpassningar göras. För perioden 2027-2031 bedöms ett årligt behov om 5 miljoner kronor för åtgärder. Det totala investeringsbehovet under planperioden beräknas till 25 miljoner kronor. Investeringarna innebär ökade kapitalkostnader vilka finansieras genom generella påslag på internhyran för regionens verksamheter.

Konsekvens om finansiering uteblir: Ökar risken för skador vid exempelvis skyfall, översvämningar och värmeböljor. Detta kan leda till driftstörningar eller avbrott i samhällsviktig verksamhet samt påverka hyresgäster, elever, brukare och patienter

Prioriteringskriterium: 3

Utbyte av lysrör och armaturer till LED 🌱

Total äskande: 85 miljoner kronor

Motivering: Ett led i att få bort skadliga ämnen, exempelvis kvicksilver, har resulterat i en ny lag inom EU som innebär att vissa lysrör inte har fått produceras efter augusti 2023. Utfasningen berör inte bara traditionella lysrör utan även kompaktlysror, typ lysrörslampor (lågenergilampor). Fastighetsförvaltningsavdelningen har kontinuerligt bytt ut lysrör till LED-belysning i underhållsprojekt men takten har behövts ökas för att säkerställa fungerande belysning i lokalerna. Att byta till LED innebär en energibesparing mellan 30 till 70 procent. I samband med byten kan man planera för styrning som sparar än mer energi, samtidigt som kostnaden för service och underhåll minskar. För perioden 2027-2029 bedöms ett årligt behov om 20 miljoner kronor samt för år 2030 15 miljoner kronor och 10 miljoner kronor för år 2031. Det totala investeringsbehovet under planperioden beräknas till 85 miljoner kronor. Investeringarna innebär ökade kapitalkostnader vilka finansieras genom generella påslag på internhyran för regionens verksamheter.

Konsekvens om finansiering uteblir: Det finns risk att lagkraven avseende belysning och utfasning av äldre ljuskällor inte kan uppfyllas. Det kan leda till bristande eller utebliven belysning i delar av verksamheten, vilket påverkar arbetsmiljö, säkerhet och verksamhetens genomförande. Vidare kvarstår en högre energiförbrukning jämfört med energieffektiva alternativ, vilket medför ökade driftkostnader och en försämrad måluppfyllelse av energi- och hållbarhetsmål.

Prioriteringskriterium: 1

Investeringar för utveckling av fastigheter

Total äskande: 3,75 miljoner kronor

Motivering: Hyresgäster i regionens fastigheter har ofta önskemål om att utveckla de fastigheter där verksamheten bedrivs. Exempel på föreslagna åtgärder är nya eller fler parkeringsplatser, asfalterade ytor, cykelgarage/cykelställ, sopbodar/förråd och infrastruktur för laddning av elfordon. För perioden 2027-2031 bedöms ett årligt behov på 0,75 miljoner kronor för åtgärder på befintliga byggnader. Totalt investeringsbehov under perioden bedöms till 3,75 miljoner kronor. Eftersom sådana investeringar har karaktären av verksamhetsanpassning så bör investeringen finansieras med respektive objekts internhyra.

Konsekvens om finansiering uteblir: Det finns risk att utvecklingsåtgärder inte kan genomföras i önskad takt. Det kan påverka funktionalitet, tillgänglighet, hållbarhetsarbete och relationen till hyresgäster negativt. På sikt riskerar detta att minska fastigheternas attraktivitet och förmåga att stödja verksamheternas utveckling.

Prioriteringskriterium: 4

Renovering av Korpen 5 hus 15

Total äskande: 14 miljoner kronor

Motivering: Fastigheten Korpen 5, byggnad 15, har ett omfattande tekniskt- och byggnadsmässigt underhållsbehov och uppfyller inte dagens krav avseende funktion, arbetsmiljö, tillgänglighet eller teknisk standard. En renovering och ombyggnad av Hus 15 inom Korpen området i Visby är därför nödvändig. Lokalerna saknar bland annat tillräcklig ventilation, därutöver finns äldre tekniska installationer som behöver demonteras och i vissa fall saneras. Byggnadens tekniska status innebär begränsningar för verksamheten och medför ökade drift- och underhållsinsatser. Byggnaden har även en strategisk funktion som knutpunkt för teknisk infrastruktur inom Korpenområdet. Brister i byggnaden påverkar därför inte enbart den egna verksamheten utan även områdets säkerhet och robusthet i ett bredare perspektiv. Alternativa lokaler inom området har utretts, men inga ändamålsenliga lösningar har kunnat identifieras. För att möta dessa behov behövs en investering för år 2027 om 14 miljoner kronor. Investeringarna innebär ökade kapitalkostnader vilka finansieras genom generella påslag på internhyran för regionens verksamheter.

Konsekvens om finansiering uteblir: Om åtgärder inte vidtas föreligger risk för ökade underhållskostnader samt arbetsmiljörelaterade brister.

Prioriteringskriterium: 2

Utbyte av ställverk på flera fastigheter

Total äskande: 56 miljoner kronor

Motivering: På flera av Region Gotlands större fastigheter, särskilt i byggnader med hög elanvändning, behövs ställverk för att säkert ta emot, fördela och skydda hög elkapacitet.

Ställverken möjliggör zonindelning av elförsörjningen och skyddar mot överbelastning och kortslutning. Utan ställverk blir driftstörningar svårare att hantera, säkerheten för både människor och utrustning försämras, och byggnadens robusthet minskar avsevärt. Detta är särskilt kritiskt i lokaler där verksamheterna är beroende av fungerande elförsörjning för att kunna bedrivas på ett säkert och effektivt sätt. Behov finns att byta ställverk på följande fastigheter:

- Lövsta 2:2, år 2027, beräknad kostnad, 20 miljoner kronor.
- Klinteskolan, år 2028, beräknad kostnad, 10 miljoner kronor.
- Annelund Brandstationen, år 2029, beräknad kostnad, 10 miljoner kronor.
- Visby Ishall, 2030, beräknad kostnad, 6 miljoner kronor.
- Wisbygymnasiet, 2031, beräknad kostnad, 10 miljoner kronor.

Det totala investeringsbehovet under planperioden beräknas till 56 miljoner kronor. Investeringarna innebär ökade kapitalkostnader vilka finansieras genom generella påslag på internhyran för regionens verksamheter.

Konsekvens om finansiering uteblir: Om finansiering för ställverk inte tillförs ökar risken för driftstörningar och elavbrott i regionens större fastigheter. Säkerheten för personal, brukare och teknisk utrustning försämras, och byggnadernas robusthet minskar avsevärt. Kritiska verksamheter som är beroende av fungerande elförsörjning kan påverkas negativt, och behovet av akuta och kostsamma åtgärder ökar.

Prioriteringskriterium: 2

Modern och utbildningsanpassad ladugård – Gotland Grönt Centrum

Total äskande: 25 miljoner kronor

Motivering: Region Gotland arrenderar ut delar av fastigheten Lövsta 2:2 till Gotland Grönt Centrum som bedriver en KRAV-certifierad mjölk- och lammproduktion samt växtodling på 260 hektar åkermark. De bedriver och skoljordbruk och utbildar kommande lantbrukare. I dag finns en ladugård som byggdes år 2000 som upplevs som omodern, tungjobbad och begränsande både i fråga om arbetsmiljö, djurvälstånd och för undervisning. För att säkerställa att utbildningen håller rätt kvalitet, är relevant och attraktiv krävs en moderniserad eller nybyggd ladugård som motsvarar dagens krav på teknik, smittskydd och djurhållning. En ny ladugård skulle förbättra arbetsmiljön genom automatisering, frigöra tid från manuella rutiner, stärka djurhälsa och ge eleverna tillgång till den teknik som används på framtidens gårdar. Pedagogiska vinster uppstår genom att teori och praktik kan integreras. I större utsträckning och eleverna får en klarare bild över djurflödet på en mjölkgård. För att möta dessa behov behövs en investering i en moderniserad eller ny ladugård under 2027 till en beräknad kostnad av 25 miljoner kronor. Investeringen innebär ökade kapitalkostnader vilka finansieras att öka arrendeavgiften till Gotland Grönt centrum.

Konsekvens om finansiering uteblir: Det innebär att förutsättningarna för att bedriva utbildning inom mjölkproduktion försämras. Detta kan leda till bristande utbildningskvalitet, försämrad arbetsmiljö, för såväl elever som personal, samt ökade risker kopplade till säkerhet och djurhållning. På längre sikt kan detta påverka verksamhetens möjlighet att fullgöra sitt utbildningsuppdrag.

Prioriteringskriterium: 3

Skärmtak skarphällsområdet

Totalt äskande: 1,5 miljoner kronor.

Motivering: Park- och trafikavdelningens driftverksamhet är lokaliserad på Skarphällsområdet. På området samsas flera av teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningens verksamheter. På fastigheten finns flera garage och förråd. De förråd avdelningen har tillgång till räcker inte för att förvara avdelningens maskiner och större fordon, varför ett skärmtak skulle behövas. Avdelningens maskiner och fordon innebär stora investeringar, varför det är av vikt att förvara dem på ett sätt som optimerar maskinernas livslängd. Investeringen är planerad att genomföras under 2027 och uppskattas uppgå till 1,5 miljoner kronor.

Konsekvenser om finansiering uteblir: inköpta maskiner behöver bytas ut mer frekvent vilket leder till ökade kostnader på längre sikt.

Prioriteringskriterium: kan inte motiveras med uppsatta kriterier.

Tabell 12: Investeringsäskanden fastigheter (tkr)

	Prio	2027 Förslag budget	2028 Förslag budget	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Utbyte av ventilation 	2	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Fastställd budget/plan		15 000	15 000	15 000	15 000	-
Fastighetsägaransvar	2	100 000	110 000	110 000	120 000	130 000
Fastställd budget/plan		80 000	100 000	100 000	110 000	-
Uppförande av solceller 	4	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Fastställd budget/plan		2 000	2 000	2 000	2 000	-
Utveckling av fastigheter	4	750	750	750	750	750
Fastställd budget/plan		0	0	0	0	-
Utbyte av lysrör och armaturer till LED 	1	20 000	20 000	20 000	15 000	10 000
Fastställd budget/plan		20 000	20 000	20 000	20 000	-
Åtgärder klimatanpassning/robusthet 	3	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Fastställd budget/plan		5 000	5 000	5 000	5 000	-
Ställverk Lövsta 2:2 	2	20 000				
Ställverk Klinteskolan 	2		10 000			
Ställverk Annelund brandstation 	2			10 000		
Ställverk Visby Ishall 	2				6 000	
Ställverk Wisbygymnasiet 	2					10 000
Renovering Korpen hus 5	2	14 000				
Lövsta mjölkkladugård	3	25 000				
Skärmtak Skarphällsområdet	-	1 500		0	0	
TOTALT fastighetsförvaltning		203 250	162 750	162 750	163 750	172 750

4.1.4 Investeringar i hamnar

Logistiktor Klintehamn

Totalt äskande: 3 miljoner kronor

Motivering: Klintehamns hamn har utvecklats och är i dag Region Gotlands största godshamn främst för de gröna näringarna med jordbruks- och skogsprodukter. Det krävs ett kontinuerligt iordningställande av mer och bättre logistikytor för att möta kundernas behov. Åtgärderna innebär en investering om 3 miljoner kronor under planperioden fördelat på 2027 och 2030. Investeringen syftar till att möta volymökning i hamnverksamheten.

Konsekvens om finansiering uteblir: Efterfrågan från kunderna kan inte uppfyllas och hamnen kommer utgöra en begränsning för jordbruks- och skogsbranschen.

Prioriteringskriterium: 2

Hantering av dagvatten logistikytor Klintehamn 🌱

Totalt äskande: 8 miljoner kronor

Motivering: Klintehamns hamn med sina logistikområden behöver en funktionell, robust och klimatanpassad dagvattenhantering som lever upp till regionens dagvattenstrategi. Region Gotlands översiktsplan, som antogs i slutet av 2024, förordar naturbaserade klimatanpassningslösningar på Gotland, exempelvis förgröning av hårdgjorda ytor, öppna dagvattenlösningar och att främja etableringen av multifunktionella ytor. Tillsynsmyndigheten har förelagt hamnen att senast 2027 06-01 inkomma med rapport om vilken teknisk lösning som uppfyller riktvärdena samt fungerar praktiskt för hamnen. Under planperioden äskas om totalt 8 miljoner kronor jämt fördelat under perioden 2027-2030.

Konsekvens om finansiering uteblir: Hamnverksamheten i Klintehamn kan inte bedrivas i enlighet med miljölagstiftningen.

Prioriteringskriterium: 1

Kajreovering Ronehamn och Herrvik

Totalt äskande: 7 miljoner kronor

Motivering: I Ronehamn och Herrvik behöver kajanläggningarna reoveras då de uppnått sin tekniska livslängd och i samband med reovering ska de även delvis klimatsäkras. Kostnaden beräknas uppgå till 7 miljoner kronor under 2029.

Konsekvens om finansiering uteblir: Hamnarna i Ronehamn och Herrvik riskeras att skadas och driften påverkas negativt. Senarelagda åtgärder riskerar att bli mer kostsamma.

Prioriteringskriterium: 2

Rensmuddring Slite 🌱

Totalt äskande: 5 miljoner kronor

Motivering: Syftet med investeringarna är att kunna utföra rensmuddring av främst vändzonen för lastfartyg samt båda sidor om Apotekskajen. Vid egenkontroll av vattendjupet kan det konstateras att det finns en betydande sedimentvandring i området. Projektet bedöms behöva genomföras under 2029 till en kostnad om 5 miljoner kronor.

Konsekvens om finansiering uteblir: Hamnen kan då inte ta emot vissa djupgående fartyg.

Prioriteringskriterium: 2

Rensmuddring övriga hamnar 🌱

Totalt äskande: 4 miljoner kronor

Motivering: Erfarenheter utifrån tidigare utförda egenkontroller av hamnarnas vattendjup visar på att rensuddring är nödvändigt i flertalet av våra hamnar över tid för att upprätthålla av de av myndigheterna fastställda djupen. 2 miljoner kronor behövs för rensuddring av övriga hamnar under 2027 respektive 2031.

Konsekvens om finansiering uteblir: Hamnverksamheten kan inte upprätthållas om inte fastställda djup kan vidmakthållas.

Prioriteringskriterium: 1

Utveckling Visby Gästhamn

Totalt äskande: 2 miljoner kronor

Motivering: Investering- och reinvestering om totalt 2 miljoner kronor äskas för utveckling av Visby gästhamn. Främst behöver flytbryggorna ersättas med nya. Det behövs även fler flytbryggor för att möta kundernas behov när båtarna blir allt större. Flytbryggorna ska även utrustas för att vara vågbrytande.

Konsekvens om finansiering uteblir: Om dagens flytbryggor inte kan ersättas enligt plan kan kortsiktigt felavhjälpande kostnader bli höga och hamnens attraktivitet minska.

Prioriteringskriterium: 2

Förbättringsåtgärder övriga hamnar

Totalt äskande: 15 miljoner kronor

Motivering: Syftet med investeringarna är att kunna utföra löpande förbättringar och reinvesteringar i övriga hamnar. 15 miljoner kronor äskas för planperioden, fördelat med 3 miljoner per år.

Konsekvens om finansiering uteblir: Uteblivna reinvesteringar bygger upp en underhållsskuld som kan innebära högre kostnader när åtgärderna blir mer genomgripande efter att de senarelagts.

Prioriteringskriterium: 1

De kapitalkostnader som blir resultatet av de investeringar som genomförs inom ramen för den skattefinansierade hamnverksamheten finansieras via det investeringsutrymme som uppstår i och med de årliga avskrivningarna samt genom ett positivt driftresultat.

Tabell 13: Investeringsäskanden hamnverksamhet (tkr)

	Prio	2027 Förslag budget	2028 Förslag budget	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Logistiktor Klintehamn	2	1 000			2 000	
Dagvattenhantering logistiktor Klintehamn 	1	2 000	2 000	2 000	2 000	
Kajrenovering Ronehamn & Herrvik	2			7 000		
Rensuddring Slite 	2			5 000		
Rensuddring övriga hamnar 	1	2 000				2 000
Utveckling Visby gästhamn	2	2 000				
Förbättringsåtgärder övriga hamnar	1	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
TOTALT hamnverksamhet		10 000	5 000	17 000	7 000	5 000
Fastställd budget/plan		8 000	5 000	5 000	13 000	-

4.2 Investeringar i avgiftsfinansierad verksamhet

4.2.1 Investeringar VA

Det totala investeringsbehovet för VA uppgår till 1 491 miljoner kronor under planperioden. För att möjliggöra en mer heltäckande bild av VA-verksamhetens investeringsverksamhet redovisas här även de investeringar som finns budgeterade för 2026. Planerade investeringar för planperioden inklusive lokalinvesteringar redovisas därefter samt en översiktlig bild av investeringar efter 2031.

Budget för VA-investeringar inom ramen för exploateringsverksamheten redovisas i exploateringsplan och budget och äskas inte via mål- och budgetskrivelsen. VA-investeringar enligt föreslagen exploateringsbudget uppgår under planperioden till 180 miljoner kronor. Föreslagen budget per exploateringsområde redovisas i tabell X i syfte att samtliga investeringar inom området ska presenteras i sin helhet i denna skrivelse.

4.2.1.1 Investeringsprojekt VA 2026

Behovet av VA-investeringar är omfattande idag och framöver. Under 2026 pågår investeringsprojekt med budgeterade investeringsutgifter om totalt 288 miljoner kronor. Därutöver kommer ett tilläggsäskande om 125 miljoner kronor för att eliminera risken för en liknande särskild händelse som uppstod i december 2025. Tilläggsäskandet ingår inte i tabellen med 2026 års investeringar. För att möjliggöra en mer heltäckande bild av VA-verksamhetens investeringsverksamhet redovisas här även de investeringar som finns budgeterade för 2026. Planerade investeringar för planperioden inklusive lokalinvesteringar redovisas därefter samt en översiktlig bild av investeringar efter 2031.

Reinvestering i befintliga VA-verk

Grundbudget för 2026 uppgår till 15,0 miljoner kronor och kompletteringsbudget till - 3,3 miljoner kronor och omdisponering om 27,7 miljoner kronor vilket ger en total budget om 36,7 miljoner kronor. Dessa ska nyttjas till intag avloppsreningsverk samt ombyggnad av pumpstation för att färdigställa sträckningen Klintehamn-Tofta. Därutöver pågår arbete att förnya avloppsdammar i Stånga. Största delen av medel används för att förstärka och säkra kvaliteten från ytvattenverket och ett grundvattenverk för Visby distributionsområde.

Ombyggnad vattenverk, avloppsreningsverk och förnyelse VA-ledningsnät

Grundbudget för 2026 plus omdisponerade medel kommer att förbrukas under året. Förnyelse av VA-ledningsnät i Visby innerstad har en egen budget som 2026 uppgår till 4 miljoner kronor.

Beredskap och säkerhet inkl. digitalisering

Grundbudget 2026 är 4 miljoner kronor och kompletteringsbudget 7,3 miljoner kronor. Syftet med anslaget är att reinvestera i utrustning så att Region Gotlands IT-avdelning kan ansvara för VA-verksamhetens IT-infrastruktur. Det är IT-avdelningen som har rätt kompetens för att ansvara för infrastrukturen och därmed uppnås även rätt säkerhetsnivå enligt gällande lagstiftning. Denna process är beräknad att pågå till och med 2028. Investeringen omfattar även utökningar av kommunikation och styrningen av VA-verk för att skapa en robust och effektiv drift. Utöver investeringar i IT-infrastruktur behövs investeringar för att öka den fysiska säkerheten och övervakning av anläggningarna.

Fårösund avloppsreningsverk

Grundbudget 2026 är 5 miljoner kronor. Projektet beräknas kosta 50 miljoner kronor totalt. Tillstånd för utökad kapacitet finns och ett krav är utbyggnad av det biologiska reningssteget.

Martebo avloppsreningsverk

Grundbudget 2026 uppgår till 2 miljoner kronor. Kapacitetshöjande åtgärder krävs enligt tillsynsmyndighet.

Färdigställande bräckvattenverket södra Gotland

Bräckvattenverket på södra Gotland är ett stort och komplicerat verk som kräver justeringar för att nå den produktion som planerats. Investering behövs för slutlig injustering och driftoptimering. Grundbudget 2026 uppgår till 15 miljoner kronor och kompletteringsbudget om 9,5 miljoner kronor.

Ombyggnad Visby avloppsreningsverk

Investering i nytt ställverk och reservkraft som inryms i befintlig byggnad. Grundbudget för 2026 om 10 miljoner kronor och kompletteringsbudget om 10 miljoner kronor.

Visby dricksvattenförsörjning

Satsningen innebär flera stora investeringar och kommer att pågå i flera år. Budget 2026 uppgår till 49 miljoner kronor och kompletteringsbudget om 12 miljoner kronor. Satsningen består av ett flertal underprojekt som redovisas under egen rubrik i tabellen nedan.

Ledningsutbyggnad ospecificerat/serviser

Grundbudget 2026 uppgår till 5 miljoner kronor och kompletteringsbudget 0,2 miljoner kr. Prognosen är att använda 5,2 miljoner kronor under 2026. Utbyggnad som sker i enlighet med nya detaljplaner och tidigare upprättade exploateringsavtal är svåra att förutse när de inträffar i tiden, då utbyggnad sker utifrån när exploatören ansöker om VA-anslutning.

VA-utbyggnad enligt utbyggnadsplan (befintlig bebyggelse)

Nya verksamhetsområde planeras och projekteras. Ingen grundbudget 2026 men till projektet Ardre Vitvär (Ljugarn) disponeras kompletteringsbudget 4 miljoner kronor och utbyggnaden planeras vara klart 2026/2027.

Ledning Slite - Valleviken och VA-utbyggnad Hideviken

Projektet är uppdelat i två etapper, etapp 1 överföringsledning från Slite till Hideviken och utbyggnad av verksamhetsområde i Hideviken. Etapp 2 avser överföringsledning Hideviken till Valleviken. För etapp 1 uppgår grundbudget 2026 till 5 miljoner kronor och kompletteringsbudget till 4,1 miljoner kronor. För etapp 2 uppgår grundbudget 2026 till 5 miljoner kronor.

Ledning Sanda – Västergarn

Ingen ny budget för 2026, men kompletteringsbudget finns som uppgår till 3,5 miljoner kronor. Ledningen för dricksvatten är klar, men spillvatten kvarstår. Projektet är beroende av ledningssträckningen Västergarn till Tofta innan det kan avslutas.

Ledning Västergarn – Tofta

Ingen ny budget för 2026, men kompletteringsbudget finns om 6,3 miljoner kronor. Ledningen är färdigbyggd och slutbesiktning gjordes under 2025 och kommer att driftsättas tillsammans med sträckningen Sanda-Västergarn.

Ledning P5- Klintehamn ARV

När ledningsnät till Tofta är färdigutbyggt så krävs kapacitetshöjande åtgärder på ledningsnätet genom Klintehamn. I samband med detta har även dagvattennät byggts ut på en gata för att minska mängden tillskottsvatten. Budget för 2026 är 1 miljon kronor och kompletteringsbudgeten uppgår till 11,4 miljoner kronor. Projektering pågår för nytt intag till verket och kommer i samband med detta även att utökas så slambilar kan lämna utanför ordinarie arbetstid.

Ledning Alva – Stånga

Budget 2026 är 30 miljoner kronor och kompletteringsbudgeten uppgår till 9,6 miljoner kronor. Projektet planeras att vara färdigt under hösten 2026.

Dagvatten och klimatanpassning

2026 års budget uppgår till 2 miljoner kronor och kompletteringsbudgeten uppgår även den till 2 miljoner kronor. Projektering pågår av dagvattendammar i Torslunden i Visby i samband med byggande av nya bostäder. Genomförande sker i samverkan med exploateringsprojektet för Torslunden.

Dagvatten Palissaderna, dammar

Grundbudget uppgår till 2 miljoner kronor och kompletteringsbudget finns om 0,6 miljoner kronor. Projektet ska skapa uppdämning för att fördröja dagvattnet före dagvattenutloppet i Visby hamn och kommer att utföras under våren 2026.

Vattenskydd VA-plan

Grundbudget finns om 2 miljoner kronor och kompletteringsbudget om -1,3 miljoner kronor. Arbete pågår i bland annat Akeback, Tofta, Stånga och Kappelshamn.

Fastighetsutvecklingsplan för Skarphällsområdet

Budget för 2026 uppgår till 6,3 miljoner kronor och planeras användas enligt fastighetsutvecklingsplan för Skarphäll.

Fordon och maskiner VA

Grundbudget finns om 5 miljoner och kompletteringsbudget om -1,2 miljoner kronor. Upphandling av ny filmbil pågår.

Tabell 14: Investeringar VA 2026 (tkr)

	Grundbudget 2026	Kompletterings- budget 2026	Total budget 2026	Prognos 2026
Reinvestering i befintlig anläggning				
Förnyelse VA-ledningsnät	35 000	8 735	43 735	36 735 ²
Förnyelse VA-ledningsnät Visby innerstad	4 000		4 000	4 000
Reinvestering i VA-verk	15 000	-3 321	11 679	39 279 ³

² Minskar investeringsbudget med 7,0 miljoner kronor

³ Ökar investeringsbudget med 27,6 miljoner kronor

	Grundbudget 2026	Kompletterings- budget 2026	Total budget 2026	Prognos 2026
Förnyelse vattenverk	3 000	-1 608	1 392	2 892 ⁴
Förnyelse avloppsreningsverk	3 000	-1 904	1 096	3 096 ⁵
Beredskap och säkerhet inkl. digitalisering	4 000	7 276	11 276	6 276 ⁶
Fårösund avloppsreningsverk	5 000	-83	4 917	4 917
Färdigställande & driftoptimering södra Gotlands bräckvattenverk	15 000	9 125	24 125	24 125
Visby avloppsreningsverk lokalanpassning	10 000	9 975	19 975	19 975
Kappelshamn vattenverk		-12	-12	-12
Martebo avloppsreningsverk	2 000		2 000	2 000
Nyinvesteringar ledningar				
Ledningsutbyggnad/serviser	5 000	149	5 149	5 149
VA-utbyggnad VA-plan Hide, etapp 1	5 000	4 145	9 145	2 645 ⁷
Överföringsledning Slite-Valleviken, etapp 2	5 000	-18	4 982	2 482 ⁸
Bunge verksamhetsområde		1 027	1 027	0 ⁹
Vitvär Ardre verksamhetsområde		4 226	4 226	1 726 ¹⁰
Ledning Sanda-Västergarn		3 544	3 544	3 544
Ledning Västergarn-Tofta		6 327	6 327	6 327
Ledning pumpstation (P5) till Klintehamns avloppsreningsverk	1 000	11 444	12 444	5 444 ¹¹
Ledning Alva-Stånga	30 000	9 587	39 587	39 587
Ledning Martebo-Stenkyrka		612	612	0 ¹²
Dagvatten och klimatanpassning	2 000	2 040	4 040	2 040 ¹³
Dagvattendammar Palissaderna		596	596	596
Övriga investeringar				
Klintehamn avloppsreningsverk nytt intag ledning		-1 166	-1 166	834 ¹⁴
Vattenskydd VA-plan	2 000	-1 255	745	1 745 ¹⁵
Testbädd Storsudret		891	891	891
Maskiner och fordon VA	5 000	-1 234	3 766	3 766
Ombyggnad Förrådet 2 VA verkstad/garage	6 300		6 300	6 300
Visby vattenförsörjning				
Visby vattenförsörjning	42 000	24 082	66 082	66 082

⁴ Ökar investeringsbudget med 1,5 miljoner kronor

⁵ Ökar investeringsbudget med 2,0 miljoner kronor

⁶ Minskar investeringsbudget med 5,0 miljoner kronor

⁷ Minskar investeringsbudget med 6,5 miljoner kronor

⁸ Minskar investeringsbudget med 2,5 miljoner kronor

⁹ Minskar investeringsbudget med 1,0 miljoner kronor

¹⁰ Minskar investeringsbudget med 2,5 miljoner kronor

¹¹ Minskar investeringsbudget med 7,0 miljoner kronor

¹² Minskar investeringsbudget med 0,6 miljoner kronor

¹³ Minskar investeringsbudget med 2,0 miljoner kronor

¹⁴ Ökar investeringsbudget med 2,0 miljoner kronor

¹⁵ Ökar investeringsbudget med 1,0 miljoner kronor

	Grundbudget 2026	Kompletterings- budget 2026	Total budget 2026	Prognos 2026
Ombyggnad Visby södra vattenverk, huvuddel 1		-8 463	-8 463	-8 463
Ombyggnad Visby södra vattenverk, huvuddel 2		347	347	347
Ombyggnad lokal Visby södra vattenverk		632	632	632
Ledning Västerhejde-Visby södra vattenverk	5 000		5 000	5 000
Tillfälligt vattenverk		-581	-581	-581
Uppgradering råvattenkontroll Visby södra vattenverk		-854	-854	-854
Visby södra vattenverk hämtställe för tekniskt vatten	2 000		2 000	2 000
Tofta vattenverk anslutning söder		-1 935	-1 935	-1 935
Summa	206 300	82 326	288 626	288 587

4.2.1.2 Investeringsprojekt VA 2027-2031

Förnyelse VA-ledningsnät

Totalt äskande: 210 miljoner kronor

Motivering: Syftet med anslaget är att kunna åtgärda läckande vatten- och avloppsledningsnät genom ett fortlöpande arbete med att ersätta uttjänta ledningar med nya. Idag är den årliga förnyelsetakten 0,5 procent, vilket motsvarar full förnyelse först om 200 år. Region Gotland behöver förnya mellan 0,6-0,7 procent av ledningsnätet årligen för att uppnå en hållbar förnyelsetakt. Det finns även ett stort behov av att bygga ut dagvattenledningsnät i samband med förnyelse av dricks- och spillvattenledningsnätet för att minska mängden tillskottsvatten i pumpstationer och reningsverk. Omräknat först till ledningssträcka och sen till pengar, behövs 40-50 miljoner kronor årligen.

Konsekvens om finansiering uteblir: De åldrade VA-ledningarna är resurskrävande avseende felavhjälpare åtgärder och ”brandkårsutryckningar” för att åtgärda akuta läckage. Dessa åtgärder är mer kostnadskrävande än att systematiskt förnya ledningsnätet.

Prioriteringskriterium: 2

Förnyelse VA-ledningsnät Visby Innerstad

Totalt äskande: 100 miljoner kronor

Motivering: Ett förstudie har startats i syfte att skapa ett samverkansprojekt mellan GEAB, park- och trafikavdelningen och VA- och avfallsavdelningen angående förnyelse av el, fjärrvärme, gatubelysning och VA i Visby innerstad. Projektet kommer troligen pågå minst i tio år. Den uppskattade investeringsutgiften för VA:s andel är beräknad till cirka 20 miljoner kronor årligen.

Konsekvens om finansiering uteblir: VA-ledningarna i Visby innerstad är cirka 100 år gamla och behöver ersättas för en fortsatt stabil drift. Utebliven satsning kommer innebära driftstörningar och kostsamma felavhjälpningsinsatser.

Prioriteringskriterium: 2

Reinvesteringsprojekt i befintliga VA-verk

Totalt äskande: 91 miljoner kronor

Motivering: Enligt VA-planen behövs årligen 50 miljoner kronor till reinvestering i VA-verk för att uppfylla nya lagkrav och för att inte fortsätta bygga på underhållsskulden. Nyinvesteringar och exploateringar ianspråktar stor del av tillgängliga resurser avseende såväl personal som investeringsmedel. Utrymmet för reinvesteringar varierar beroende på hur övriga investeringar planeras. Under planperioden 2027-2031 upptas endast 91 miljoner kronor totalt, att jämföra mot det egentliga behovet om 250 miljoner kronor.

Konsekvens om finansiering uteblir: Ytterligare neddragning av reinvesteringar i VA-verken ger än större underhållsskuld och riskerar fler driftavbrott samt fördringar i driften.

Prioriteringskriterium: 2

Förnyelse av vattenverk

Totalt äskande: 23 miljoner kronor

Motivering: Syftet med anslaget är löpande förnyelse av vattenverk av mindre omfattning såsom byte av pumpar med mera.

Konsekvens om finansiering uteblir:

Prioriteringskriterium: 2

Förnyelse av avloppsreningsverk

Totalt äskande: 23 miljoner kronor

Motivering: Syftet med anslaget är löpande förnyelse av avloppsreningsverk av mindre omfattning.

Konsekvens om finansiering uteblir:

Prioriteringskriterium: 2

Beredskap och säkerhet inkl. digitalisering VA

Totalt äskande: 23 miljoner kronor

Motivering: Syftet med anslaget är att reinvestera i utrustning så att Region Gotlands IT-avdelning kan ansvara för VA-avdelningens IT-infrastruktur. Det är IT-avdelningen som har rätt kompetens för att ansvara för infrastrukturen och därmed uppnås även rätt säkerhetsnivå enligt gällande lagstiftning. Denna process är beräknad att pågå till och med 2028. I denna process ingår även utökningar av kommunikation och styrningen av VA-verk för att skapa robust och effektiv drift. Utöver investeringar i IT-infrastruktur behövs investeringar för att öka den fysiska säkerheten och övervakning på anläggningarna.

Konsekvens om finansiering uteblir: En mer resurskrävande drift med fler manuella moment påverkar VA-verksamhetens ekonomi negativt.

Prioriteringskriterium: 3

Fårösund avloppsreningsverk

Totalt äskande: 35 miljoner kronor

Motivering: 2018 byggdes ett nytt kemiskt reningssteg i Fårösunds avloppsreningsverk och det planerades att göra en ombyggnad för det biologiska reningssteget när nytt tillstånd vann laga kraft. Det beviljade tillståndet villkorar avancerad teknik. En kombination av havsnära läge och komplex bioreningsteknik gör investeringen långt mer kostsam än vad som initialt antogs. Omtag har därför gjorts med annan metod för biologisk rening och budgeten har till följd av detta kunnat minskas till totalt 50 miljoner.

Konsekvens om finansiering uteblir:

Prioriteringskriterium: 1

Driftoptimering bräckvattenverket på södra Gotland

Totalt äskande: 15 miljoner kronor

Motivering: Bräckvattenverket på södra Gotland är ett stort och komplicerat verk som kräver en del justeringar för att nå den produktion som planerats. Ytterligare investeringar om 15 miljoner kronor behövs för slutlig injustering och driftoptimering.

Konsekvens om finansiering uteblir: Verket kan då inte leverera den mängd dricksvatten som det är dimensionerat för.

Prioriteringskriterium: 2

Visby framtida avloppshantering och reinvestering i Visby avloppsreningsverk

Totalt äskande: 149 miljoner kronor

Motivering: För att säkerställa hantering av spillvatten och tillräcklig kapacitet krävs reinvestering i Visby avloppsreningsverk och slamhanteringen kopplad till verket. För att säkra en effektiv lösning tillsätts initialt en utredningsgrupp. Första etapp blir reinvestering i ställverk och reservkraft.

Konsekvens om finansiering uteblir:

Prioriteringskriterium: 2

Nyinvestering VA-anläggningar

Ledningsutbyte ospecificerat

Totalt äskande: 25 miljoner kronor

Motivering: Syftet med investeringsanslaget är att möjliggöra anslutning av nya kunder inom befintliga verksamhetsområden.

Konsekvens om finansiering uteblir: Nya abonnenter kan inte anslutas enligt efterfrågan och därmed påverkar möjlighet till nybyggnation av bostäder och fritidshus.

Prioriteringskriterium: 3

Nya anslutningar (verksamhetsområden enligt utbyggnadsplan)

Totalt äskande: 25 miljoner kronor

Syftet med anslaget är bygga ut verksamhetsområden inom befintlig bebyggelse enligt VA-utbyggnadsplanen.

Konsekvens om finansiering uteblir: Nya abonnenter kan inte anslutas enligt efterfrågan och därmed påverkar möjlighet till nybyggnation av bostäder och fritidshus.

Prioriteringskriterium: 3

Ledning Slite-Hideviken och utbyggnad Hideviken

Totalt äskande: 45 miljoner kronor

Motivering: Syftet är att säkra investeringsmedel till överföringsledning mellan Othem och Valleviken för att bygga ut verksamhetsområde till Hideviken i enlighet med föreläggande från Länsstyrelsen (§6 LAV). Den första etappen avser ledningsutbyggnad mellan Slite och

Hideviken samt utbyggnad av verksamhetsområde inom Hideviken. Genomförandet planeras ske under perioden 2027-2029. Genomförande av etapp 2 som avser överföringsledning mellan Hideviken och Valleviken beräknas till 2035-2036.

Konsekvens om finansiering uteblir: Att inte fullgöra skyldighet enligt 6 § kan innebära att länsstyrelsen kan besluta om föreläggande förenat med vite. Bristande efterlevnad kan leda till att dricksvatten blir otjänligt.

Prioriteringskriterium: 1

Råvattenledning Ava/Fårö

Totalt äskande: 10 miljoner kronor

Motivering: Syftet med anslaget är att bygga råvattenledning från Ava grundvattentäkt till ett nytt vattenverk.

Konsekvens om finansiering uteblir: Vattenbrist sommartid på Fårö.

Prioriteringskriterium: 3

Norra Visbys ledningsnät

Totalt äskande: 45 miljoner kronor

Motivering: Syftet med investeringen är att öka flödet i norra Visbys spillvattennät så att exploatering kan möjliggöras i norra Visby och i Väskinde. En förstudie planeras att göras under 2025-2026.

Konsekvens om finansiering uteblir: Nybyggnation i norra Visby och Väskinde måste begränsas.

Prioriteringskriterium: 4

Råvattenledning från Akebäck vattentäkt till vattenverk

Totalt äskande: 50 miljoner kronor

Motivering: Under oktober 2025 fick Region Gotland tillstånd till vattenuttag från en vattentäkt i Akebäck. Domen har överklagats och Region Gotland avvaktar nu Mark- och miljööverdomstolens prövningstillstånd. Syftet med anslaget är att bygga råvattenledning från Akebäck grundvattentäkt till ett nytt vattenverk. Vattentäkten är avsedd att säkra vattenproduktionen till Dalhem och Roma.

Konsekvens om finansieringen uteblir:

Prioriteringskriterium: 3

Abonnentledning Ihre/Lickershamn

Totalt äskande: 10 miljoner kronor

Motivering: Syftet med investeringen är att flytta enstaka fastigheter från överföringsledning till abonnentledning i området Ihre/Lickershamn.

Konsekvens om finansiering uteblir:

Prioriteringskriterium: 2

Fårö vattenverk

Totalt äskande: 40 miljoner kronor

Motivering: Syftet med anslaget är att bygga ett permanent vattenverk på Fårö som ska rena vatten från två råvattentäkter. Verket ska förse norra Fårö med dricksvatten till samlad bebyggelse som har ett behov med hänsyn till människors hälsa och miljö. Tillstånd och utredning pågår för de två råvattentäkterna.

Konsekvens om finansiering uteblir: Vattenleveransen till Fårö kan inte säkras i den omfattning som efterfrågas med begränsningar i nybyggnation med mera.

Prioriteringskriterium: 3

Othem vattenverk

Totalt äskande: 14 miljoner kronor

Motivering: Heidelberg Materials i Slite har fått tillstånd till fortsatt brytning och Region Gotland har skrivit avtal om leverans av vatten. För att vattenverket i Othem ska kunna ta emot detta vatten krävs anpassning av verket.

Konsekvens om finansiering uteblir: Vattnet enligt avtalet med Heidelberg Materials kan inte tas emot.

Prioriteringskriterium: 3

Roma vattenverk

Totalt äskande: 30 miljoner kronor

Motivering: Som tidigare beskrivits så har Region Gotland fått tillstånd till vattenuttag från Akeback vattentäkt och till följd därav behöver processen ändras i Roma vattenverk.

Konsekvens om finansiering uteblir: Vattnet från tåkten i Akeback kan inte nyttjas.

Prioriteringskriterium: 3

Tofta vattenverk ☁

Totalt äskande: 30 miljoner kronor

Motivering: Verket i Tofta behöver förstärkas med ett extra reningssteg för att uppnå redundans och klimatanpassning av vattentäkten.

Konsekvens om finansiering uteblir: Kvalitetsavvikelser kan bli resultatet om reningen inte förstärks.

Prioriteringskriterium: 1

Dagvatten och klimatanpassning ☁

Totalt äskande: 16 miljoner kronor

Motivering: Syftet med anslaget är att göra rening eller fördröjningslösningar för dagvatten i befintlig bebyggelse och klimatanpassningar av VA-anläggningar.

Konsekvens om finansiering uteblir: Dagvattensystemen överbelastas vid skyfall och under perioder med rik nederbörd.

Prioriteringskriterium: 3

Vattenskydd VA-plan

Totalt äskande: 10 miljoner kronor

Motivering: Syftet med investeringen är att ta ett samlat grepp kring hur Region Gotland ska arbeta för att säkerställa skyddet för sina allmänna vattentäkter, både kvantitativt och kvalitativt. Flertal vattentäkter saknar rådighet, tillstånd och/eller vattenskyddsområde.

Konsekvens om finansiering uteblir:

Prioriteringskriterium: 1

Fordon och maskiner VA

Totalt äskande: 27,5 miljoner kronor

Motivering: Syftet med anslaget är att kunna göra reinvesteringar enligt maskinanskaffningsplan. Fordonsanskaffningarna ska också leda mot klimatmålen och teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningens fordon ska tankas med antingen biogas eller HVO100 i enlighet med drivmedelpolicyn.

Konsekvens om finansiering uteblir: En åldrande fordons- och maskinpark innebär sannolikt fler driftstopp och att minskning av miljöpåverkan inte kan ske i den takt som är planerad.

Prioriteringskriterium: 2

Visby framtida vattenförsörjning och reinvestering i Visby och Tingstäde vattenverk

Totalt äskande: 445 miljoner kronor

Motivering: Försörjningen av det allmänna dricksvatten på Gotland är en komplicerad process där många delar måste samverka för att allt ska fungera. För att kunna säkerställa dricksvattentillgången i Visby inför kommande utbyggnader måste vattenfrågan snarast lösas. Det behövs reinvestering i Visbys södra vattenverk inklusive reservoar. Reningen av råvattnet behöver förbättras för såväl Visby söder som norr samt reinvestering alternativt nybyggnation av ytvattenverket i Tingstäde. Vidare behövs förnyelse av råvattenledning från grundvattentäkt till Visbys södra vattenverk och slutligen också ett nytt verk med ny råvattenkälla. Det behövs även nyutbyggnad av vattenledning från Västerhejde till Visby södra vattenverk för att kunna transportera mer dricksvatten söderifrån till Visby och säkra redundansen i dricksvattenförsörjningen av Visby. För 2027 tas 234 miljoner kronor upp och för 2028 57 miljoner kronor. Under perioden 2029-2031 tas investeringsanslag om totalt 154 miljoner kronor upp. Notera att förnyelse av Visby södra vattenverk står för 208 av de 234 miljoner kronorna för år 2027 och för 11 miljoner kronor år 2028. När lösning finns för ett eller två nya vattenverk, behövs investeringsanslag i storleken som bräckvattenverket på södra Gotland omräknat till dagens kostnadsnivå. Färdigställande beräknas bli under perioden 2028 till 2035.

Konsekvens om finansiering uteblir: Konsekvensen blir att inga nya detaljplaner för Visby, Väskinde och Västerhejde kan antas.

Prioriteringskriterium: 1

Tabell 15: Investeringsäskanden VA (tkr)

	Prio	2027 Budget förslag	2028 Budget förslag	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Reinvesteringar						
Förnyelse VA-ledningsnät	2	30 000	40 000	40 000	50 000	50 000
Förnyelse VA-ledningsnät Visby innerstad	2	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Reinvestering i befintlig VA-anläggning	2	20 000	16 000	15 000	20 000	20 000

	Prio	2027 Budget förslag	2028 Budget förslag	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Förnyelse vattenverk	2	3 000	3 000	3 500	3 500	10 000
Förnyelse avloppsreningsverk	2	3 000	3 000	3 500	3 500	10 000
Beredskap, säkerhet & digitalisering	3	4 000	4 000	5 000	5 000	5 000
Avloppsreningsverk Fårösund	1	10 000	25 000			
Driftoptimering bräckvattenverk södra Gotland	2	15 000				
Förstärkning avloppsreningsverk Visby	2	4 000	10 000	25 000	50 000	60 000
Nyinvesteringar ledningar						
Ledningsutbyggnad/serviser	3	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Nya anslutningar (verksamhetsområden enligt plan)	3	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Ledning Slite - Hideviken och utbyggnad Hideviken	1	30 000	15 000			
Råvattenledning Ava, Fårö	3				10 000	
Norra Visbys ledningsnät	4		7 000	20 000	18 000	
Råvattenledning Akebäck-Busarve/Roma	3		25 000	25 000		
Abonmentledning Ihre/Lickershamn	2			10 000		
Dagvatten och klimatanpassning	3	2 000	2 000	2 000	5 000	5 000
Nyinvesteringar verk						
Fårö vattenverk	3					40 000
Othem vattenverk, anpassning Heidelberg M	3	4 000	10 000			
Roma vattenverk, ny process	3			15 000	15 000	
Tofta vattenverk, ny process	1				15 000	15 000
Vattenskydd VA-plan	1	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Fordon och maskiner VA	2	10 000	5 500	4 500	2 500	5 000
Totalt VA-verksamhet exkl. Visby vattenförsörjning		167 000	197 500	200 500	229 500	252 000
Fastställd budget/plan		185 000	167 000	132 000	203 000	-
Visby vattenförsörjning	1	234 000	57 000	52 000	52 000	50 000
Fastställd budget/plan		75 000	100 000	75 000	50 000	
Totalt VA-verksamhet inkl. Visby vattenförsörjning		401 000	254 500	252 500	281 500	302 000

4.2.1.3 Investeringar i fastigheter VA

Totalt äskande: 47,6 miljoner kronor

Motivering: Eftersom vattenverk och avloppsreningsverk behöver förnyelse och byggas ut med nya reningssteg finns inte längre plats för VA-personalen. För tillfället hyrs paviljonger för personalutrymmen. Det är en av orsakerna till att teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen vill utveckla fastigheten på Skarphäll och att möjliggöra samverkan inom fastigheten och att potentiella synergier tas tillvara. Med hjälp av färdigställd fastighetsutvecklingsplan finns numera en investeringsplan för områdets utveckling. Utöver nuvarande fastighet håller Region Gotland på att förvärva

grannfastigheten som har olika användbara byggnader och därför behövs revidering av planen vilket innebär att investeringarna skjuts fram ett år i tiden.

Nedanstående tabell visar endast VA-verksamhetens behov av investeringar i fastigheten på Skarphäll.

Konsekvens om finansiering uteblir: I takt med utvecklingen av Visbys södra vattenverk behövs mer mark på befintlig fastighet för att långsiktigt säkerställa vattenförsörjningen. Alla kontor och personalutrymmen har avvecklats och personalen inryms idag i hyrda paviljonger vid Visby norra vattenverk (Skarphäll). Detta innebär att dessa lokaler behöver ersättas med permanenta lokaler på Skarphällsområdet när det tillfälliga bygglov utlöper.

Prioriteringskriterium: 4

Tabell 16: Investeringsäskanden fastigheter VA (tkr)

	Prio	2027 Budget förslag	2028 Budget förslag	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Kontor/omklädning (två etapper)	4		20 000			12 500
Garage	4	4 000		3 500		
Skärmtak	4				4 000	3 600
Totalt lokalinvesteringar VA Skarphäll		4 000	20 000	3 500	4 000	16 100

4.2.1.4 VA-investeringar efter 2031

Det finns större investeringsbehov än de som är redovisade för planperioden. Samhällsbyggnadsprocessens arbete med detaljplaner och exploateringar ianspråkar resurser och prioriteras ofta före utbyggnad av befintlig VA-infrastruktur. Det har gjorts många utredningar och arbeten avseende Fårö som är i ett behov av både vatten och avlopp till befintlig bebyggelse, det finns endast resurser avsatta under denna planperiod för vatten. De allmänna avloppsreningsverken tar emot slam från enskilda anläggningar och det finns en risk att investeringar för utökad kapacitet måste göras på alla tre stora avloppsreningsverk eller bygga ett verk för mottagning av slam från enskilda anläggningar. Denna investering rymms heller inte under planperioden. Det verksamhetssystem som används för VA- och avfallsavdelningen behöver sannolikt ersättas i framtiden och eventuell investering för det har ännu inte beräknats.

Investeringar som flyttas fram till efter planperioden

Det finns inte resurser till att genomföra nedanstående projekt eftersom det även finns en stor exploateringsbudget som ska genomföras.

- Förstärkning Visby avloppsreningsverk
- Reinvesteringar avloppsreningsdammar
- Nytt avloppsreningsverk södra/östra Gotland
- Överföringsledningar från små avloppsreningsverk till Stånga eller till nytt verk syd/östra Gotland
- Nytt avloppsreningsverk Fårö
- Klintehamn, extra reningsbassäng.

- Vattenverk Lärbro (i det fall inget vattenverk byggs av Heidelberg Materials eller som redundans).
- Förstärkning Kappelshamn vattenverk eller överföringsledning.
- Förstärkning Hangvar pumpstation för att få mer vatten till Lickershamn.
- Återta Alva vattentäkt för att uppnå redundans i området.
- Ny lösning för slam från enskilda anläggningar eller förstärkning av mottagningskapacitet för slam i nuvarande avloppsreningsverk.

4.2.1.5 Exploateringsbudget infrastrukturinvesteringar VA

Budget för VA-investeringar inom ramen för exploateringsverksamheten redovisas i exploateringsplan och budget och äskas inte av tekniska nämnden. Det är av stor vikt för VA-kollektivet att ha kännedom om investeringarna, eftersom det är VA-kollektivet som belastas med kapitalkostnaderna och har ansvaret för driften efter färdigställande. Investeringar enligt föreslagen exploateringsbudget uppgår under planperioden till 180 miljoner kronor. Föreslagen investeringsbudget för VA-investeringar inom ramen för exploateringsverksamheten redovisas i tabellen nedan i syfte att samtliga investeringar inom området ska presenteras i sin helhet i denna skrivelse.

Tabell 17: VA-investeringar enligt exploateringsplan och budget (tkr)

Exploateringsområde	2027 Förslag budget	2028 Förslag budget	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Visborg	9 000	13 000	29 000	31 000	92 000
Gråbo	1 400	600			
Torslunden	3 600				
Totalt VA-investeringar exploatering	14 000	13 600	29 000	31 000	92 000

4.2.2 Investeringar avfall

Investeringsanslag inom avfallsverksamheten behövs för fortsatta satsningar i syfte att upprätthålla fastställd servicenivå och en tillfredsställande trafik- och arbetsmiljösäkerhet.

Slambil/slamläp

Totalt äskande: 5 miljoner kronor

Motivering: Verksamheten inom slamtömning står inför betydande utmaningar kopplade till fordonsparkens skick och ökande operativa krav. Höga reparationskostnader indikerar ett stort behov av förnyelse. Den ökade befolkningen och antalet enskilda avlopp på Gotland, drivet av nybyggnation, har ökat tömningsbehovet. Den ackumulerade tömningsskulden från pandemin har förvärrat situationen men har under 2025 börjat arbetas av och är inom kort borta. Byte av slambilar planeras fram till 2027, följt av reinvesteringar från 2033. Detta syftar till att upprätthålla operativ effektivitet samtidigt som nya utsläppskrav efterlevs. Investeringarna föreslås finansieras genom höjda slamtömningskostnader i avfallstaxan.

Konsekvens om finansiering uteblir: Slamverksamhetens nuvarande effektivitet bedöms inte kunna upprätthållas. De äldre fordonen har lägre kapacitet på grund av slitage och förväntas bli sämre med åren. Det innebär att verksamheten inte kan utföra sitt uppdrag enligt 15 kap 20§ punkt 2 Miljöbalken.

Prioriteringskriterium: 2

Containrar ÅVC

Totalt äskande: 0,5 miljoner kronor

Motivering: Utbytesbehovet av containrar är strikt relaterat till de containrar som inom de närmaste åren inte uppfyller kraven för yrkesmässig trafik eller arbetsmiljö. Prioritering kommer att baseras på en ekonomisk bedömning av reparationskostnaderna. Investeringen finansieras genom höjning av grundavgiften i avfallstaxan.

En genomförd containerinventering under 2024 samt efterföljande reparationer under 2025 har resulterat i en sänkning av det årliga investeringsbehovet jämfört med tidigare år till 250 tkr vartannat år. Avdelningen inventerar samtidigt behovet av att använda dessa medel för att investera i komprimerande containrar för vissa avfallsslag för att minska mängden transporter från ÅVC. Containrarna på ÅVC har länge setts som en reinvestering, men efter inventeringar och reparationer önskar avdelningen att investera i komprimerande containrar för att minska antalet transporter och därmed körningar vilket är positivt ur både ett utsläppsperspektiv men även ur ett ekonomiskt perspektiv. Därför bedöms prioriteringskriteriet vara affärsmässigt motiverat.

Konsekvens om finansiering uteblir: Antalet containrar är redan i dagsläget få i relation till uppdraget. Om investeringen inte genomförs kommer insamling och transport av avfall på ÅVC inte kunna utföras och verksamheten kommer inte att kunna utföra uppdraget enligt 15 kap. 20§ punkt 1 Miljöbalken.

Prioriteringskriterium: 5

Hjullastare ÅVC

Totalt äskande: 2,5 miljoner kronor

Motivering: Efter övertagandet av ÅVC-driften 2024 har hjullastare hyrts in för att upprätthålla verksamheten vid centralerna i Hemse, Burgsvik, Fårösund och Klintehamn. En kostnadsanalys visar att det är mer ekonomiskt att äga en hjullastare för Hemse ÅVC än att fortsätta hyra utifrån beräknat nyttjande. Investeringen finansieras genom höjning av grundavgiften i avfallstaxan. På grund av säsongsanpassade öppettider behålls hyrlösningen för de fyra mindre ÅVC (Burgsvik, Klintehamn, Ljugarn och Fårösund). Genom att upphandla en begagnad hjullastare kan investeringskostnaden bli lägre än den äskade budgeten.

Konsekvens om finansiering uteblir: Om investeringen inte genomförs kommer kostnader för driften av ÅVC att bli fortsatt hög på grund av att hjullastare måste hyras in.

Prioriteringskriterium: 2

Ombyggnad Visby och Hemse ÅVC

Totalt äskande: 100 miljoner kronor

Motivering: ÅVC Visby, som har högst besöksantal, samt Hemse ÅVC kräver modernisering. Visby ÅVC har en hög arbetsmiljörisk på grund av avsaknaden av trafikseparering (tung/lätta fordon och fotgängare delar yta), vilket medför risk för påkörningar. Anläggningarna har inte gjorts om på över 30 år. Skärpta lagkrav inom miljöområdet kräver en omfattande uppgradering för att förhindra utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen. De ökande kraven på ytterligare utsortering av fler avfallsfraktioner kommer att kräva effektivisering av ytorna. Investeringsbehoven bedöms uppgå till totalt

cirka 100 miljoner kronor under planperioden. Ombyggnaden kommer behöva finansieras genom höjning av grundavgiften i avfallstaxan.

Konsekvens om finansiering uteblir: Risken för arbetsplatsolyckor kommer fortfarande att vara hög på ÅVC Visby och ÅVC Hemse. Vidare kommer verksamheten inte att kunna uppfylla de krav på utökad sortering av avfall som sannolikt blir beslutad av regeringen enligt proposition: Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning (proposition 2025/26:108).

Prioriteringskriterium: 1

Mobil ÅVC

Totalt äskande: 10 miljoner kronor

Motivering: Med det uttalade stödet i avfallsförordningen för mobila ÅVC, kan denna lösning användas för att regelbundet betjäna landsbygden och potentiellt ersätta de fasta, mindre ÅVC i exempelvis Fårösund, Ljugarn och Burgsvik. Genom att eliminera kostnader för markarrenden, underhåll och de ökade kostnaderna för att uppfylla skärpta miljökrav för de små, fasta ÅVC, kan mobila ÅVC sänka kostnaden för att tillhandahålla ÅVC-service i de mindre tätorterna på landsbygden.

Konsekvens om finansiering uteblir: Efter införandet av hemsortering kommer sannolikt behovet av ÅVC att ändras. Kostnaden för driften av de tre mindre ÅVC på Gotland kommer fortfarande att vara hög. Med två mobila ÅVC och nedläggning av de tre mindre centralerna är bedömningen att servicegraden kan öka då insamling av hushållens grovavfall kan ske på fler ställen än med dagens lösning. En förstudie kommer att tas fram och därefter kan beslut om genomförande fattas.

Prioriteringskriterium: 4

Insamlingsfordon Visby Innerstad

Totalt äskande: 5 miljoner kronor

Motivering: Med bakgrund av att befintliga sopbilar inte når alla hushåll i Visby innerstad och implementeringen av hemsortering 2027 ökar behovet att hämta fler fraktioner, vilket i kombination med den nuvarande begränsade framkomligheten leder till ökade dragmetrar och en högre arbetsmiljöbelastning (tunga lyft). Därför fattade tekniska nämnden under 2025 beslut om att avfallsverksamheten ska utföra avfallsinsamlingen i Visby innerstad i egen regi och därefter utvärdera insatsen. På grund av krav avseende arbetsmiljön och effektiviteten kommer nya fordon vara drivna av förnybar diesel (HVO100), vara försedda med kompressor, kärlvändare och två fack. Att väja andra drivmedel såsom el eller biogas kommer medföra att arbetsmiljön och effektiviteten måste nedprioriteras, vilket inte är aktuellt. Enligt beslutet i TN avsåg avdelningen att leasa fordon, men regionens policy medger inte leasing av fordon och därför kommer upphandling av två mindre fordon för ändamålet att göras.

Konsekvens om finansiering uteblir: Uppdraget måste utföras med fordon som inte lämpar sig för miljön i innerstaden vilket innebär begränsad framkomlighet och en påfrestade arbetsmiljö.

Prioriteringskriterium: 1

Solceller på Slite och Visby Deponi

Totalt äskande: 1,6 miljoner kronor

Motivering: Förslaget avser installation av flytande solceller i lakvattendammarna för att lokalt producera den el som krävs för deponins drift (pumpar, gasfacklor, styrsystem, belysning). Den totala årliga förbrukningen är 152 MWh/år. Flytande solceller är lämpliga för att bevara markytor för befintlig och eventuell framtida verksamhet. Finansiering sker genom avsatta medel för nedlagda deponier samt de avsatta medlen för deponi Slite. Baserat på en kalkyl som inkluderar förbrukning, elpris, kalkylerad produktion, investering och en 30-årig avskrivningstid, uppnås följande årliga och totala besparingar:

- Slite Deponi: Årlig besparing 16 800 kr, Total besparing (30 år) 504 000 kronor.
- Visby Deponi: Årlig besparing 4 300 kr, Total besparing (30 år) 130 000 kronor.

Konsekvens om finansiering uteblir: Verksamheten kommer fortsatt att köpa el via leverantör vilket innebär att självhushållning och användning av förnybar el uteblir samt att beräknad besparing kan inte effektueras.

Prioriteringskriterium: 5

Tabell 18: Investeringsäskanden avfall (tkr)

	Prio	2027 Förslag budget	2028 Förslag budget	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Slambil 	2	5 000				
Utbyte containers	5	250		250		
Hjullastare ÅVC	2	2 500				
Visby och Hemse ÅVC, ombyggnad 	1		80 000		20 000	
Mobil ÅVC 	4		10 000			
Insamlingsfordon Visby innerstad 	1	5 000				
Solceller Slite deponi 	5		1 050			
Solceller Visby deponi 	5			580		
TOTALT avfallsverksamhet		12 750	91 050	830	20 000	0
Fastställd budget/plan		27 650	150	150	10 150	-

4.2.3 Investeringar linjehamn och kryssningskaj

Den affärsdrivande linjehamnsverksamheten är fullt ut finansierad med externa taxor och avgifter. Samtliga investeringsbehov som presenteras för perioden innebär ökade kapitalkostnader vilka finansieras inom ramen för affärsverksamheten. Det totala investeringsbehovet inom linjehamnens verksamhet under planperioden beräknas till totalt 315 miljoner kronor varav 181 miljoner kronor kräver tilläggsavtal med trafikoperatör för verksamhetsanpassning.

Förbättringsåtgärder Visby hamn

Totalt äskande: 23 miljoner kronor

Motivering: Syftet med investeringarna är att kunna utföra löpande förbättringar och reinvesteringar.

Konsekvens om finansiering uteblir: En mer sliten hamnanläggning medför ökade kostnader för felavhjälpande underhåll.

Prioriteringskriterium: 2

Rensmuddring Visby hamn

Totalt äskande: 8 miljoner kronor

Motivering: Efter genomförd djupmätning kan konstateras att det finns ett ackumulerat behov av rensmuddring i Visby hamn för att erhålla hamnens avsedda djup. För att säkerställa linjetrafiken vid lågvattenförhållanden är det av yttersta vikt att hålla djupen enligt sjökorten.

Konsekvens om finansiering uteblir: Vissa djupgående fartyg kan inte angöra Visby hamn.

Prioriteringskriterium: 1

Automatiserad förtöjning färjeläge 5 och 6

Totalt äskande: 70 miljoner kronor

Motivering: Linjetrafikens allt mer tidspressade hamnanlöp ställer krav på modernisering i form av automatiska förtöjningsanordningar. Inom planperioden finns behov av att färjeläge 5 och 6 förses med så kallad ”auto-mooring”. Denna investering klassas som verksamhetsanpassning och kräver separat tilläggsavtal för finansiering med aktuell färjeoperatör.

Konsekvens om finansiering uteblir: Trafikoperatören kan inte verkställa den planerade tiden för hamnanlöp vilket påverkar tidtabellerna.

Prioriteringskriterium: 5

Ombyggnad av hamnterminalen

Totalt äskande: 49 miljoner kronor

Motivering: Hamnterminalen, byggd 1982 då den dimensionerades för 800 000 passagerare per år, är i behov av modernisering och om-/tillbyggnad för att hantera dagens stora mängd på 1,8 miljoner passagerare årligen. Hamnterminalen behöver också ha möjlighet att hantera trafik av eventuellt ytterligare rederier och även internationell trafik, det innebär att funktionella tullfaciliteter för passagerare måste säkerställas. Projektet beräknas pågå under perioden 2027-2031 och terminalen behöver vara i drift under hela projekttiden.

Konsekvens om finansiering uteblir: Högre kostnad för felavhjälpande underhåll.

Prioriteringskriterium: 2

Muddring och ny logistikyta nordost om oljekajen Visby

Totalt äskande: 54,5 miljoner kronor

Motivering: Nyttjandegraden av färjeläge 7 har ökat de senaste åren. Därför finns behov av att skapa ny logistikyta nordost om oljekajen. För att skapa ytan krävs muddring och utfyllnad. I det längre perspektivet behövs det även skapas mer redundans för att hantera det stora antalet fartyg i hamnen. För att möta behovet ska anpassning göras så att passagerarfärjorna kan förtöja vid oljekajen, se nedan om övernattningsläge oljekaj. Under projekteringen för logistikytan ska det undersökas om projektet kan delas upp och utfyllnadsområdet kan användas som deponi i samband med stadsutvecklingsprojekten i framförallt Visby och därmed vinna synergier mellan projekten.

Konsekvens om finansiering uteblir: Hamnverksamheten kan inte möta den ökade efterfrågan och behovet av redundans i särskilda situationer.

Prioriteringskriterium: 5

Övernattningsläge oljekaj

Totalt äskande: 55 miljoner kronor

Motivering: För att skapa redundans och hantera det stora antalet fartyg i hamnen finns behov att möjliggöra för passagerarfärjorna att förtöja vid oljekajen. Detta genom att oljekajen förses med bland annat nya fenderverk samt landelanslutning. För att skapa detta färjeläge krävs att logistikytan först anläggs (se ovan). Denna investering klassas som verksamhetsanpassning och kräver separat tilläggsavtal för finansiering med aktuell färjeoperatör.

Konsekvens om finansiering uteblir: Hamnverksamheten kan inte möta den ökade efterfrågan och behovet av redundans i särskilda situationer.

Prioriteringskriterium: 5

Anpassning för katamaran i färjeläge 5 och 6

Totalt äskande: 56 miljoner kronor

Motivering: Förnyat tonnage i färjetrafiken kräver anpassningar och investeringar i landgångar och bilramper. Samtliga tre färjelägen kommer behöva anpassningar för att kunna ta emot de nya fartygen och inte begränsa redundansen i trafiken. Denna investering klassas som verksamhetsanpassning och kräver separat tilläggsavtal för finansiering med aktuell färjeoperatör.

Konsekvens om finansiering uteblir: Destination Gotland kan inte ta sin nya katamaran i drift.

Prioriteringskriterium: 2

Landelanslutning kryssningskajen

Totalt äskande: 60 miljoner kronor

Motivering: I mitten av planperioden bedöms det bli aktuellt med utvidgning av landelanslutningen i Visby hamn till att även omfatta kryssningsfartygen vid kryssningskajen. Projektet kommer kräva stora investeringar om cirka 120 miljoner kronor under 2031-2032 (varav 60 miljoner kronor under planperioden). Tilläggsavtal med regionens samarbetspartner CMP (Copenhagen Malmö Port) måste upprättas. Därtill krävs även utredningar för att säkerställa kapacitet och strömförsörjning samt fastställa teknisk lösning för projektet.

Konsekvens om finansiering uteblir: Fortsatt hög miljöbelastning när möjlighet att ansluta angörande kryssningsfartyg saknas.

Prioriteringskriterium: 4

Tabell 19: Investeringsäskanden linjehamn och kryssningskaj (tkr)

	Prio	2027 Budget förslag	2028 Budget förslag	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Förbättringsåtgärder Visby hamn	2	3 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Fastställd budget/plan		5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Rensmuddring Visby hamn 	1	8 000				
Fastställd budget/plan		8 000				
Ytbeläggning terminalområde	1				0	

	Prio	2027 Budget förslag	2028 Budget förslag	2029 Plan	2030 Plan	2031 Plan
Fastställd budget/plan					5 000	
Automatiserad förtöjning färjeläge 5 & 6	5	70 000				
Fastställd budget/plan				40 000	40 000	
Anpassning för katamaran färjeläge 5 & 6	2	28 000	28 000			
Fastställd budget/plan			25 000	25 000	25 000	
Ombyggnad av hamnterminal	2	1 000		14 000	24 000	10 000
Fastställd budget/plan		14 000	24 000	10 000		-
Muddring och ny logistikyta NO oljekajen	5			20 000	34 500	
Fastställd budget/plan		20 000	34 500	10 000		
Övernattningssläge oljekaj	5				25 000	30 000
Fastställd budget/plan				25 000	30 000	
TOTALT linjehamnsverksamhet		110 000	33 000	39 000	88 500	45 000
Landelanslutning kryssningskajen 	4					60 000
TOTALT kryssningskajverksamhet						60 000

Mål och budget 2027–2029

Miljö- och byggnämnden

Fastställd av miljö- och byggnämnden

Framtagen av teknik- och
samhällsbyggnadsförvaltningen

Datum 2026-03-30

Ärendenr MBN 2026/64

Version [1.0]

Mål och budget 2027-2029

Innehåll

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans	2
1.1 Nämndens grunduppdrag	2
1.2 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027–2029	3
2 Mål	5
2.1 Beslutade mål för 2026	5
2.2 Revidering av mål beslutade för 2026	5
3 Behov och prioriteringar av resurser 2027–2029	6
3.1 Driftbudget 2027–2029	6
3.1.1 Förslag till ramjusteringar	6
3.2 Kompensation för externa avtal	11
3.3 Interna priser samt externa taxor och avgifter	11
4 Investeringsförslag med motiveringar 2027-2031	12
4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet	12
4.2 Investeringar i avgiftsfinansierad verksamhet	12
4.3 Investeringar för exploatering	12

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans

1.1 Nämndens grunduppdrag

Uppdrag

Miljö- och byggnämnden ansvarar för den goda livsmiljön på Gotland. Genom att hantera frågor om geografisk information, översikts- och detaljplaner, bygglov, miljö- och hälsoskydd, livsmedelsinspektion och alkoholtillstånd på ett rättssäkert och förtroendeingivande sätt skapar nämndens verksamheter förutsättningar för en långsiktig hållbar samhällsutveckling på Gotland.

Miljö- och byggnämndens verksamheter tillhör teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen, som tillsammans med regionstyrelseförvaltningen arbetar med att skapa en effektiv, kvalitetssäkrad och hållbar samhällsbyggnadsprocess som möter boendes, besökares och verksamheters behov idag och i framtiden.

Verksamheterna ska drivas kostnadseffektivt samt med hög kvalitet och rättssäkerhet utifrån verksamheternas uppdrag samt regionfullmäktiges beslutade mål och prioriteringar.

Nuläge

Under 2025 gav regiondirektören uppdraget att skapa en mer resurs- och kostnadseffektiv, kvalitetssäkrad, förutsägbar och långsiktigt hållbar samhällsbyggnadsprocess genom att samla funktioner som låg inom samhällsbyggnadsförvaltningen, teknikförvaltningen och delar av regionstyrelseförvaltningen. Den nya organisationen, teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen, sjsattes 1 januari 2026. Arbetet har krävt mycket tid och resurser från både ledning och medarbetare under 2025 och kommer att fortsätta göra så under 2026.

Samhällsbyggnadsprocessen påverkas av allt flera faktorer som ligger utanför förvaltningens och Region Gotlands rådighet, så som ökat statliga styrning, nya lagkrav, växande antal remisser och ett stort antal riksintressen. Detta bidrar till en mer komplex och mindre förutsägbar och effektiv samhällsbyggnadsprocess. Utmaningar med eftersatt underhåll av infrastruktur är också faktorer som påverkar utvecklingen.

Klimatförändringarna medför höjda havsnivåer och mer intensiva extremväder och extremhetta. På Gotland handlar det främst om ökad medeltemperatur, torka, ihållande regn och skyfall. Försämrade råvattenkvalitet och vattenbrist på Gotland kan också hänföras till klimatförändringarna. Detta medför ökade behov av investeringar och ökade kostnader.

Den demografiska utvecklingen på Gotland visar särskilt på förändringar i befolkningens åldersstruktur. Den äldre befolkningen ökar samtidigt som antalet personer i arbetsför ålder minskar. Detta medför bland annat förändringar i var människor vill bo och bygga samt vilken typ av bostäder, bostadsområden och andra byggnader som behövs, till exempel äldreboenden.

Den teknologiska utvecklingen påverkar och förändrar hur verksamheterna utför sina uppdrag. Digitalisering och AI öppnar för effektivare processer, högre kvalitet och mer transparenta arbetssätt samt kräver nya sätt att tänka och arbeta, kompetensutveckling och ett systematiskt säkerhetsarbete. Det nya EU-direktivet för cybersäkerhet, NIS2, är en anpassning till en snabbt föränderlig hotbild och alltmer avancerade cyberangrepp. Syftet med direktivet är att skapa en högre och mer enhetlig nivå av cybersäkerhet för kritiska tjänster. Detta har stor påverkan på verksamheterna, som behöver balansera kraven på transparens i offentlig verksamhet med ökade krav på säkerhet.

Miljö- och byggnämndens resultat för 2025 års resultat visade ett överskott mot budget med 6 958 tkr. Intäkterna hade en negativ avvikelse med 3 177 tkr mot budget samtidigt som kostnaderna hade en positiv budgetavvikelse med 10 135 tkr. En stor bidragande orsak till det positiva resultatet var att flera exploateringsprojekt inte behövde nyttja hela den tilldelade budgeten för 2025. De negativa avvikelserna för avdelningar med negativt resultat berodde till stor del på strukturella budgetunderskott. Från och med 2026 ingår inte längre mark- och exploateringsavdelningen i miljö- och byggnämndens ansvarsområde.

1.2 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027–2029

Miljö- och byggnämndens verksamheter har under flera år inte haft balans mellan grunduppdrag, mål och resurser. År 2025 var nämndens resultat bättre än tidigare år, men fortfarande inte i balans.

Den positiva utvecklingen beror bland annat på att verksamheterna har haft stort fokus på ekonomi och intäkter, viss ökning i ärendeströmning, minskning av avgiftsreducerade bygglovsärenden samt höjda taxor. Även stor återhållsamhet när det gäller ny- och ersättningsrekryteringar har haft en positiv effekt på ekonomin. Sistnämnda är dock inte hållbart på sikt.

De huvudsakliga anledningarna till att nämnden över längre tid och fortfarande inte har haft balans mellan grunduppdrag, mål och resurser är att kostnaderna för den taxefinansierade verksamheten överstiger intäkterna samt att det finns en obalans mellan icke-taxefinansierade uppdrag och personella resurser. I korthet beror detta på följande:

- Taxorna för nämndens myndighetsutövning har över längre tid inte täckt kostnaderna enligt självkostnadsprincipen. Taxorna höjdes dock 2024 vilket börjar få positiv effekt.
- Nämndens budget är uppbounden till fasta kostnader och därmed finns inte flexibilitet för att hantera naturliga kostnadsvängningar
- Tilldelad ram är inte tillräcklig för de medarbetare som arbetar med uppdrag som inte är taxefinansierade. Det påverkar i vilken utsträckning verksamheterna kan leverera på sina uppdrag och uppnå mål.
- Mängden resurskrävande uppdrag som helt eller delvis saknar finansiering har ökat och medför en förskjutning av personella resurser från intäktsbringande arbetsuppgifter till uppdrag som inte ger intäkter.
- Förskjutning av personella resurser från intäktsbringande arbetsuppgifter till andra arbetsuppgifter påverkar effektiviteten och medför därmed ärendeköer. Detta påverkar hur väl verksamheterna utför sitt uppdrag, vilket påverkar både kunder och ekonomi
- Vissa verksamheter har haft ett budgeterad strukturellt underskott för personalkostnader.
- Lägre ärendeströmning inom vissa områden på grund av lågkonjunktur.

För perioden 2027–2029 förväntas följande faktorer att påverka balansen mellan grunduppdrag, mål och resurser:

- Den nya teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen förväntas bidra till en mer resurs- och kostnadseffektiv, kvalitetssäkrad, förutsägbar och långsiktigt hållbar samhällsbyggnadsprocess.

- Plantaxan som antogs av regionfullmäktige i oktober 2023 får förmodligen full effekt efter 4–5 år allteftersom avtal bundna av den gamla taxan avslutas och nya avtal tecknas.
- Lågkonjunkturen kommer fortsätta att påverka ärendeströmning och därmed förvaltningens intäkter, men när konjunkturen väl vänder kan det förväntas en ökning i ärendeströmning.
- Översiktsplan Vårt Gotland 2040 kommer att underlätta detaljplanering, bygglovsprövning utanför detaljplanelagt område och andra tillståndsprövningar

Balans mellan taxefinansierad verksamhet och intäkter

En genomlysning av taxor genomfördes under oktober 2023 - februari 2024 där det tydligt framgick att kostnaderna inte täcktes av intäkterna i enlighet med självkostnadsprincipen.

Den höjning av taxorna för bygglov, geografisk information, miljö- och hälsoskydd samt livsmedelskontroll som infördes 1 juli 2024 beräknas nu att ha nästan fullt genomslag. I februari 2026 beslutade regionfullmäktige om ytterligare ändringar av PBL-taxan som börjar gälla den 1 mars 2026. Syftet är att taxan anpassas den nya PBL-lagstiftningen och man har samtidigt ytterligare säkerställt att taxan uppfyller självkostnadsprincipen.

I oktober 2023 tog regionfullmäktige beslut om att ny plantaxa. Denna har dock en längre fördröjning i ekonomisk effekt då det finns avtal som är bindande med den gamla taxan. Endast nya avtal kan tecknas med den nya taxan för planärenden.

Det kommer framöver att bli nödvändigt med genomlysning av taxan för alkoholtillstånd då denna inte har justerats på flera år och ligger lågt i jämförelse med andra kommuner.

De nya taxorna medför ökade intäkter och bidrar positivt till balans mellan mål, uppdrag och resurser.

Balans mellan uppdrag och personella resurser

För att kunna debitera enligt fastställd taxa måste arbetet vara knutet till en verksamhet, ärende, objekt eller avtal. Övriga arbetsuppgifter och uppdrag måste finansieras via ram.

Miljö- och byggnämndens verksamheter arbetar med flera uppdrag och arbetsuppgifter som inte kan finansieras genom taxor, men som är viktiga för att uppnå det nämnds specifika målet, de koncerngemensamma målen samt regionfullmäktiges prioriteringar. Det rör sig om både arbetsuppgifter som tillhör det skattefinansierade myndighetsuppdraget och om uppdrag utanför detta, så som till exempel deltagande i regionövergripande processer och samverkan, ökat efterfrågan inom geografisk informationshantering, remisshantering, rådgivning, brottsförebyggande och hälsofrämjande arbete med mera.

Mängden icke-taxefinansierade och resurskrävande arbetsuppgifter och uppdrag har växt över tid. Om det saknas finansiering för personella resurser inom ramen medför detta antingen att verksamheterna inte kan starta upp eller genomföra vissa uppdrag, alternativt att tid tas från medarbetare som egentligen skulle ha arbetat med taxefinansierade arbetsuppgifter. Det medför lägre intäkter, minskat effektivitet och ökande ärendeköer, vilket påverkar både verksamhetens ekonomi och kunder.

Under 2025 har en fördjupad uppföljning genomförts av detaljplaneverksamhetens ekonomiska resultat i perioden 2021 – 2025. Uppföljningen visar att verksamheten över tid har gått med betydligt underskott. Detta trots en positiv trend när det gäller intäkter. Ökningen av plantaxan kommer att bidra till en ekonomi i balans, men för att uppnå

ekonomi i balans kommer det även att krävas ramtillskott eftersom befintlig budgetram inte räcker till för den personalvolym som krävs för befintligt uppdrag.

Sammanfattningsvis är det nödvändigt med ramtillskott, framför allt för personalresurser, inom flera av nämndens verksamheter för att uppnå balans mellan mål, uppdrag och ekonomi.

2 Mål

2.1 Beslutade mål för 2026

Mål

Möjliggöra för minst 500 bostäder per år på hela Gotland under perioden 2024-2027

Företagares och privatpersoners nöjdhet av miljö- och byggnämndens myndighetsutövning ska årligen öka under perioden 2025–2027

(detta mål har enbart beslutats av miljö- och byggnämnden och ingår därför inte i styrningen från regionfullmäktige)

2.2 Revidering av mål beslutade för 2026

Befintligt mål:

Möjliggöra för minst 500 bostäder per år på hela Gotland under perioden 2024–2027

Förslag på revidering av mål inför 2027:

Möjliggöra för minst 250 bostäder på hela Gotland under 2027.

Beskrivning: För att skapa ett attraktivt och långsiktigt hållbart Gotland är det viktigt att det finns ett varierat utbud av bostäder på hela ön i väl gestaltade boendemiljöer som är socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbara miljöer som är attraktiva för nuvarande och kommande generationer. Det är framförallt viktigt att möjliggöra för bostäder inom områden med hög andel permanentboende eller boendetyper som främjar Gotlands bostadsförsörjning. Att möjliggöra för flera bostäder är nödvändigt för att möta framtida befolkningsförändringar, samt för Gotlands behov av att få flera invånare för ökad skattekraft och kompetensförsörjning.

Motivering till revidering av mål

Miljö- och byggnämnden anser att målet om att möjliggöra för 500 bostäder per år på hela Gotland inte är ändamålsenligt då det inte längre speglar Gotlands behov av bostäder.

Anledningen till detta är följande:

- Boverkets regionala beräkningar visar ett behov av att det byggs 253 bostäder per år på Gotland fram till 2030. Detta hänger bland annat ihop med den demografiska utvecklingen på Gotland.
- Nämndens mål borde ligga i linje med Region Gotlands mål i den kommande handlingsplanen för bostadsförsörjning, som avser att ha ett mål på 250 nya bostäder per år.
- Det finns ett stort behov att ta fram mark för småhus, vilket medför att antalet bostäder blir lägre i volym.
- Då målet togs fram fanns ett behov av att snabbt möjliggöra för många bostäder, men detta behov har nu mattats av.

- För att främja Gotlands bostadsförsörjning är det framförallt viktigt att fokusera på områden med hög andel permanentboende.

Ovannämnda faktorer påverkar redan behov och möjlighet för måluppfyllelse redan innevarande år, men målet står kvar för 2026 eftersom ovannämnda faktorer inte var kända när miljö- och byggnämnden tog fram sin mål- och budgetskrivelse för 2026–2028.

Nämnden föreslår att målet revideras inför 2027 för att spegla Gotlands prognostiserade behov och förutsättningar.

3 Behov och prioriteringar av resurser 2027–2029

3.1 Driftbudget 2027–2029

Trots de senaste årens idoga arbete med taxor, resurssättning och arbetssätt i kombination med vissa ramtillskott kvarstår det faktum att tilldelad anslagsram inte är tillräcklig för att möta den efterfrågan som finns på verksamheterna inom miljö- och byggnämndens ansvarsområde. En utökad anslagsram skulle ge den bas som är nödvändig för att kunna leverera på de uppdrag som inte är taxefinansierade fullt ut och som efterfrågas i olika delar av samhällsbyggnadsprocessen. Så som finansieringen ser ut idag måste alltid taxefinansierad verksamhet prioriteras utifrån ett ekonomiskt perspektiv snarare än utifrån behoven totalt sett. Nämndens budget ger inte flexibilitet och handlingsutrymme att hantera mindre kostnadsvariationer. Detta medför att flera av de äskanden som presenteras under avsnittet förslag till ramjusteringar är relativt sett små.

Tabell 1: Utfall 2024 & 2025 samt budget 2026 för nämndens verksamheter exkl. MEX (tkr).

	Budget 2026	Utfall 2025	Utfall 2024
Intäkter	69 558	68 169	57 628
Kostnader	-125 823	-124 611	-117 432
Årets resultat	-56 265	-56 442	-59 804
Anslagsram	-56 265	-51 608	-44 534
Budgetavvikelse		-4 834	-15 270

3.1.1 Förslag till ramjusteringar

Planresurser för anslagsfinansierade uppdrag

Totalt äskande: 2 400 tkr

Motivering: Äskandet gäller ett underskott som funnits över tid och krävs för att finansiera befintlig personal. En del i underskottet härrör från det engångsanslag som tilldelades planverksamheten under 2022 på initiativ från politiken, där anslaget skulle användas till rekrytering men med utebliven ramjustering. En annan del i underskottet beror på att den tidigare plantaxan inte täckte kostnaderna enligt självkostnadsprincipen. Förvaltningen lyfte behov av att justera plantaxan redan 2021, men beslut om ny plantaxa togs först i oktober 2023. Verksamheten har många äldre plankostnadsavtal enligt den tidigare taxan som är bindande och som omöjliggör för full täckning för handläggningsinsatser. Den nya plantaxan kommer att ge långsiktig effekt och succesivt under en fyra- till femårsperiod kommer de äldre avtalen att bytas ut till nya avtal enligt den nya taxan. De äldre avtalen kommer att fortsatt ge en effekt av underskott. Anledningen till behovet av att justera taxan är att kraven inom detaljplanprocessen ökat som medfört fler utredningskrav. Nya krav

har även inneburit nya kompetensområden inom exempelvis klimatanpassning. Sammantaget har det krävt fler handläggningsinsatser per ärende än tidigare.

Konsekvens om finansiering uteblir: Fortsatt underskott alternativt att verksamheten inte klarar dagens uppdrag och inte klarar av att bidra till miljö- och byggnämndens mål om att möjliggöra 250 bostäder per år över hela Gotland och regionfullmäktiges prioritering om ett hållbart växande Gotland.

Världsarvsarbete

Totalt äskande: 300 tkr.

Motivering: Världsarvet Hansestaden Visby är en resurs för hela Gotland. Världsarvssamordnaren ska enligt nationell och regional strategi ansvara för samordning av det lokala och regionala världsarvsarbetet. Samordnande organisation ska utpekas av länsstyrelse och för Hansestaden Visby är Region Gotland utpekad samordnande organisation. När samhällsbyggnadsförvaltningen tog över tjänsten världsarvssamordnare från regionstyrelseförvaltningen fick förvaltningen enbart finansiering för personalkostnader. För att driva arbetet krävs även finansiering för kringkostnader som resor och deltagande på konferenser, konsulter, tryckt material med mera.

Konsekvens om finansiering uteblir: Arbetsuppgifterna kan inte utföras i rätt omfattning och till rätt kvalitet. Kostnader behöver tas från andra budgetposter, vilket kan påverka möjligheten till framdrift inom andra uppdrag. Om inte andra budgetposter finns tillgängliga kommer inte uppdraget att kunna utföras så som tjänsten är formulerad och förutsättning för att ha en effektiv och ändamålsenlig världsarvssamordning kommer då att saknas.

Trainee inom samhällsbyggnadsprocessen

Totalt äskande: 600 tkr

Motivering: Kompetensförsörjning är en utmaning inom många av verksamheterna inom teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Mellan 2021 och 2023 hade samhällsbyggnadsförvaltningen och teknikförvaltningen varsin trainee per år, vilket var väldigt framgångsrikt. De bidrog till verksamheternas utveckling och fick efter sin traineepreiod fast anställning, samtliga arbetar fortsatt kvar inom Region Gotland och har fått viktiga roller. Det finns ett starkt behov av att kunna återuppta traineesatsningen från 2027. Satsningen bidrar även positivt till arbetsgivarvarumärket.

Konsekvens om finansiering uteblir: Förutsättningarna för kompetensförsörjning försämras. Nämnden går miste om en möjlighet att dra nytta av trainees nyfikenhet och klokskap i verksamhetsutveckling och att förstärka arbetsgivarvarumärket.

Konsultkostnader utredningar inom planverksamheten

Totalt äskande: 500 tkr.

Motivering: Planverksamheten får uppdrag där kostnader för konsultinsatser krävs för särskilda utredningar. Några exempel är planprogrammet för Östercentrum, planprogrammet för kvarteret Kilen och lokalisering av ett nytt akutsjukhus. Planverksamheten saknar idag ett budgetutrymme för att kunna finansiera externa insatser. Om verksamheten fortsatt förväntas kunna ta sig an sådana uppdrag behöver avdelningen få en fast driftsbudget för att täcka de kostnader som uppdragen medför. Dessa uppdrag kan sakna möjligheter till att ge intäkter alternativt ger intäkter på väldigt lång sikt och då

sannolikt inte inom avdelningens resultatområde. Under perioden 2023-2025 har den årliga kostnaden för externa konsulttjänster legat mellan 500-650 tkr per år.

Konsekvens om finansiering uteblir: Avdelningen kommer inte att kunna bidra med dessa strategiskt viktiga uppdrag alternativt inte kunna arbeta effektivt med dessa. Vid utebliven finansiering kommer uppdrag att behöva nedprioriteras mot uppdrag som har finansieringsmöjligheter.

Digitalt verktyg för automatisering av arbetsflöden

Totalt äskande: 150 tkr

Motivering: Region Gotland har länge ansetts ligga i framkant i Sverige för sin utveckling inom digitalisering av planeringsprocesserna och visualisering genom bland annat 3D-modellering. Något som uppmärksammats av bland annat Boverket och SKR där medarbetare från Region Gotland ofta får förfrågningar om att delta för att ge andra kommuner inspiration om hur de kan arbeta med utveckling inom digitalisering.

Region Gotlands fortsatta utveckling hämmas av att organisationen inte har tillgång till ett verktyg för automatisering av arbetsflöden, Det finns på marknaden tillgängligt så kallat FME (Feature Manipulation Engine) som kan automatisera flytt av data och beräkning av data mellan applikationer, databaser och filformat utan att manuellt behöva skriva koder. Detta verktyg används av de kommuner som nu gått förbi Gotland i den digitala utvecklingen.

Om Gotland fortsatt ska kunna ligga med i toppen av den digitala utvecklingen krävs att organisationen investerar i ett verktyg för FME.

Konsekvens om finansiering uteblir: Då kommer utvecklingen inom digitalisering att stagnera och flertalet interna utvecklingsförfrågningar kommer inte kunna genomföras.

Kulturmiljöprogram

Totalt äskande: 1 400 tkr för åren 2027 och 2028.

Motivering: Ändringar i plan- och bygglagen som trädde i kraft 2025 medför att bygglovsplikten utökas i kulturhistoriskt särskilt värdefulla områden, enligt PBL 8 kap. 13 §. Kulturmiljöprogram för Gotland är en del av översiktsplan, Vårt Gotland 2040, där dessa byggnadsverk och miljöer finns redovisade. För att säkerställa rättssäkra och likvärdiga bedömningar i plan- och bygglovsärenden finns behov att revidera Gotlands kulturmiljöprogram. Ambitionsnivån för kulturmiljöprogrammet som antogs 2014 behöver anpassas till Region Gotlands faktiska uppdrag, ansvar och resurser. Avsikten är att tillhandahålla ett tydligt, aktuellt och rättssäkert planeringsunderlag som stödjer den kommunala plan- och bygglovsprövningen samt bidrar till förutsägbara och välmotiverade beslut. Detta kan inte göras vare sig effektivt eller kvalitativt inom ramen för befintliga resurser utan behöver organiseras i projektform med tillhörande budget för att kunna få förstärkning i arbetet. Förvaltningens bedömning är att en revidering inte är valbar utan i nuläget en förutsättning för att leva upp till kraven i plan- och bygglagen.

Region Gotlands bygglovsverksamhet kommer att få tillgång till korrekt och aktuell information vilket förväntas underlätta prövning och bidra till en mer effektiv bygglovsprocess. Detta kommer att vara sökande, utvecklare och fastighetsägare till gagn. Positiva effekter förväntas också när det kommer till sökandes kontakt med kundtjänst, då ett reviderat och digitalt kulturmiljöprogram ger bättre guidning så att sökanden exempelvis undviker att lägga stora kostnader på onödiga åtgärder. Ett uppdaterat, lättillgängligt och

tydligt kulturmiljöprogram förväntas också bidra till att tillsynsärenden, överklaganden och långa processer kan minskas.

Konsekvens om finansiering uteblir: I sin nuvarande form är programmet svårt att använda som praktiskt stöd vid plan- och bygglovsärenden, då det är otydligt exakt vad som är utpekade och vilka värden som ska skyddas. Inventeringar och underlag är till viss del föråldrat och inte aktualitetsprovade. Situationen är ohållbar för bygglov, då otydliga utpekanden och värdebeskrivningar komplicerar handläggningen och gör det omöjligt för kundtjänst att ge raka besked om bygglovsplikt och skälen till utpekanden. I praktiken finns hög risk att miljö- och byggnämnden inte lever upp till plan- och bygglagens krav. Ett uteblivande av ramtillskott ger ökade risker för längre handläggningstider, bristande rättssäkerhet och svårigheter att tillämpa nya PBL på ett enhetligt och förutsägbart sätt, med ökad risk för överklaganden och otydliga beslut som följd.

Skötselplan för naturreservat

Totalt äskande: 150 tkr för år 2027.

Motivering: Under miljö- och byggnämndens ansvar ligger även ett skötselkrav för tillsynen av de kommunala naturreservaten Galgberget och Södra hållarna. Uppdrag som idag saknar finansiering. Sedan Grönplan för Gotland antogs har en av de prioriterade åtgärderna för genomförande varit att revidera skötselplanen för det kommunala naturreservatet Galgberget. Nuvarande skötselplan som antogs 1998 lever inte upp till dagens behov rörande exempelvis hanteringen av invasiva arter och ger heller inte tillräcklig vägledning för parkenheten för skötsel av området.

En förstudie presenterades för miljö- och byggnämnden år 2025 där behovet av att uppdatera skötselplanen utifrån dagens behov lyftes. Bland annat betonades vikten att beakta tillgänglighetsperspektivet, hanteringen av invasiva arter, klargöra gränser för driftuppdraget med mera. Initialt behövs medel för att genomföra naturtyps- och artinventeringar, vilket beräknas kosta 150 tkr. Med en uppdaterad nulägesbild över reservatet som grund, görs en bedömning om en ny skötselplan kan verka mer ändamålsenligt för att uppfylla naturreservatets syfte. Kostnaderna är av engångskaraktär och ett tillfälligt ramtillskott behövs för 2027.

Konsekvens om finansiering uteblir: Utan medel för inventering av naturtyper och arter inom naturreservatet saknas underlag till att ta fram en ny skötselplan. Detta får konsekvenser för tekniska nämndens skötselansvar och drift av naturreservatet med en fortsatt igenväxning, svårigheter att hantera invasiva arter och en otydlighet kring hur området ska skötas som helhet som resultat. Det gör att förutsättningar för att beräkna kostnader och planering av insatser och resurser blir svårt. Det får också konsekvenser för vilka aktiviteter som kan vara möjliga att genomföra inom naturreservatet. Idag behöver dispenser hanteras utifrån nuvarande skötselplan.

Anmälningssplikt vattentäkter

Totalt äskande: 400 tkr.

Motivering: År 2022 infördes anmälningssplikt för enskilda vattentäkter på Gotland. Att införa anmälningssplikt var ett politiskt beslut i linje med gällande VA-plan. Syftet var att förebygga att vattentäkter/vattenbrunnar lokaliserades på platser där det finns risk för påverkan från annan verksamhet, till exempel avloppsanläggningar, åkrar där växtskyddsmedel används med mera. I en konsekvensutredning fastställdes att förvaltningen kommer få extra kostnader på cirka 400 tkr som följd av införandet av

anmälningsplikten vilka ska finansieras med anslagsmedel. Arbetet innefattar information till allmänheten, hållande av kompetens, samverkan med andra myndigheter, ajourhålla handlägningsunderlag med mera. Åskanden för detta har gjorts tidigare men inga medel har beviljats.

Konsekvens om finansiering uteblir: Hantering av anmälningsplikten, som är en politisk beslutat satsning kan inte genomföras. Om arbetet ändå ska genomföras måste tid tas från intäktsbringande arbetsuppgifter.

Brottsförebyggande arbete inom alkoholtillsyn

Totalt äskande: 500 tkr.

Motivering: Alkoholrelaterade frågor är nära kopplade till organiserad brottslighet. Allt oftare kommer förfrågningar till avdelningen om att delta i brottsförebyggande arbete. Samarbetet omfattar kontakter med Polismyndigheten, Länsstyrelsen, Tullverket med flera. Idag är hela verksamheten taxefinansierad och därför finns inga medel för strategiskt och övergripande arbete inom brottsförebyggande verksamhet. För att kunna bidra med avdelningens värdefulla erfarenheter och kunskap behöver en viss del av verksamheten skattefinansieras. Bedömningen är att en ramförstärkning om 500 tkr per år för samverkan och andra insatser inom det brottsförebyggande arbetet är nödvändig.

Konsekvens om finansiering uteblir: Verksamheten kan inte delta i brottsförebyggande arbete utan finansiering. Eventuellt måste tid för arbetet tas från intäktsbringande tillsynsärenden.

Administration LONA-ansökningar

Totalt äskande 200 tkr.

Motivering: LONA står för Lokala naturvårdssatsningar. Region Gotland har som uppgift att ansöka om LONA-bidrag till Länsstyrelsen. Under 2025 ska LONA-arbetet succesivt föras över till miljö- och byggnämnden från regionstyrelseförvaltningen. Anledningen till detta är att miljö- och byggnämnden har ekologisk kompetens som lämpar sig väl för bedömning av relevans av LONA. Initiativ kan komma från intresseorganisationer, föreningar med mera, men det är alltid Region Gotland som är ansvarig från ansökan till slutrapport. Region Gotland kan också själv ansöka om LONA-bidrag och kan därmed få statlig finansiering för naturvårdsåtgärder. Avdelningen kommer avsätta tid motsvarande 200 tkr per år för hantering av LONA-bidraget och tiden måste finansieras av anslagsmedel. Dock kan Region Gotland på sikt få bidrag via egna LONA-projekt och viss administration inom projekten kan också finansieras via LONA-bidraget. Tillsätts medel i LONA-arbetet skapas förutsättningar för att växla upp dessa medel via bidraget.

Konsekvens om finansiering uteblir: Miljö- och byggnämnden kan inte administrera ansökningar för lokala naturvårdssatsningar och kan även själva gå miste om större bidrag.

Kundtjänst bygglov

Totalt äskande: 600 tkr

Motivering: Bygglovsverksamhetens kundtjänst, som svarar på frågor via telefon och chatt, är ett utökat uppdrag där ramförstärkning inte beviljats. Den bemanning som krävs för att upprätthålla kundtjänstfunktionen uppgår till 600 tkr.

Konsekvens om finansiering uteblir: Uppdraget måste utföras enligt förvaltningslagen. Tilldelas inte anslagsmedel kommer tillgängligheten behöva minskas, alternativt att

kostnaden finansieras via bygglovstaxan. Om kostnaden ska finansieras av bygglovstaxan kommer även allmänna frågor att bekostas av personer som faktiskt söker bygglov.

Förstärkt bemanning inom byggprocess och tillsyn

Totalt äskande: 2 000 tkr.

Motivering: Äskandet gäller utökning med tre tillsynshandläggare. I dagsläget utförs inte all lagstadgad tillsyn enligt plan- och bygglagen som ligger inom avdelningens ansvarsområde. Detta beror på att dessa uppgifter inte är taxefinansierade och ram saknas. Avdelningen har en kö på cirka 900 inrapporterade och upprättade tillsynsärenden. Kön ökar ständigt då det är för få handläggare i förhållande till ärendeinströmning. Tillsynsärenden som gäller fara för liv och hälsa samt pågående bygglovsärenden prioriteras. Ärenden såsom OVK (obligatorisk ventilationskontroll), tillsyn av lekplatser, markiser i Visby innerstad, hissar och hissordningar har nedprioriterats på grund av resursbrist. Från 1 januari 2025 tillkom även ytterligare ett tillsynsområde utifrån krav i PBL om laddplatser för elfordon vid bostadshus och lokalbyggnader. Det påbörjade förbättringsarbetet kring regler och tillsyn av skyltar i innerstan fortsätter.

Konsekvens om finansiering uteblir: Stora delar av myndighetsuppdraget kan inte utföras, till exempel obligatorisk ventilationskontroll (OVK) som enligt reglemente ska hanteras av miljö- och byggnämnden. Ärendekön för tillsyn enligt PBL kommer att kvarstå eller växa.

Tabell 2: Sammanställning äskanden om ramtillskott för perioden 2027-2029 (tkr)

Ändamål	Prio*	2027	2028	2029
Planresurser	1	2 400	2 400	2 400
Digitalt verktyg för automatisering av arbetsflöden	1	150	150	150
Kulturmiljöprogram	1	650	750	
Administration av LONA-ansökningar	1	200	200	200
Kundtjänst bygglov	1	600	600	600
Konsultkostnader utredningar inom planverksamheten	2	500	500	500
Hantering av anmälningsplikt vattentäcker	2	400	400	400
Förstärkt bemanning inom byggprocess och tillsyn	2	2 000	2 000	2 000
Brottsförebyggande arbete inom alkoholtillsyn	2	500	500	500
Världsarvsarbete	3	300	300	300
Trainee inom samhällsbyggnadsprocessen	3	600	600	600
Skötselplan naturreservat	3	150		
Summa		8 450	8 400	7 650

*Prioritering har gjorts enligt följande:

1. Nödvändiga ramtillskott då kostnader som redan finns saknar finansiering.
2. Ramtillskott avser kostnader som inte ännu fullt ut fallit ut men som ändå bedöms vara nödvändiga.
3. Åtgärder som får skjutas på framtiden om ramtillskott inte beviljas.

3.2 Kompensation för externa avtal

Ej aktuellt för miljö- och byggnämndens verksamheter.

3.3 Interna priser samt externa taxor och avgifter

I juni 2024 fattade regionfullmäktige beslut om höjning av taxor för bygglov, geografisk information, miljö- och hälsoskydd samt livsmedelskontroll. Taxehöjningarna har inneburit en högre kostnadstäckning. Plantaxan som antogs av regionfullmäktige i oktober 2023 har fördröjning i ekonomisk effekt då ledtiderna i planprocessen är längre och priset i avtalen är de som gällde vid tiden för avtalens tecknande.

Framöver är det nödvändigt att säkerställa taxorna igen, framförallt PBL-taxan. Det är även nödvändigt att göra en genomlysning av taxan för alkoholtillstånd.

Årlig indexjustering görs för att kompensera för löpande kostnadsökningar.

4 Investeringsförslag med motiveringar 2027-2031

4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet

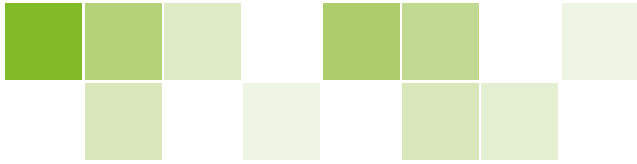
Miljö- och byggnämnden förfogar över en årlig investeringspott om 0,5 miljoner kronor. Potten är tänkt att finansiera mindre investeringar i inredning och utrusning.

4.2 Investeringar i avgiftsfinansierad verksamhet

Ej aktuellt för miljö- och byggnämndens verksamheter.

4.3 Investeringar för exploatering

Ej aktuellt för miljö- och byggnämndens verksamheter.

PLAN

Mål och budgets- krivelse 2027– 2029

Fastställd av barn- och utbildningsnämnden
Framtagen av utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Datum 2026-03-24

Ärendenr BUN 2026/6

Version 1.0

Mål och budgetskrivelse 2027–2029

Innehåll

Mål och budgetskrivelse 2027–2029 BUN	3
1. Nämndens uppdrag samt bedömning av balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027-2029.....	3
1.1 Inledning, beskrivning av nämndens uppdrag.....	3
1.1.1 Förskolan	5
1.1.2 Grundskolan inklusive anpassad skola.....	8
1.1.3 Kulturskolan.....	10
1.1.4 Barn- och elevhälsa	11
1.2 Bedömning av balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027–2029	13
2.1 Beslutade mål	15
2.2 Revidering av befintliga mål.....	15
2.3 Förslag till nya mål	15
3 Behov och prioriteringar av resurser 2027–2029	16
3.1 Inledning, behov prioriteringar	16
3.1.1 Förskolan.....	16
3.1.2 Grundskolan inklusive anpassad skola	17
3.1.3 Kulturskolan.....	17
3.1.4 Barn- och elevhälsa	18
3.1.5 Kompetensförsörjning, gemensamt.....	18
3.1.6 Digitalisering	19
3.1.7 Kvalitetsutveckling.....	20
3.1.8 Säkerhet och beredskap.....	21
3.1.9 Skolskjuts och specialskjutsar.....	22
3.2 Driftbudget 2027 – 2029	24
3.2.1 Ramförändringar i sammandrag	24
3.2.2 Resursfördelningsmodell	24
3.2.3 Generella statsbidrag enligt finansieringsprincipen	26
3.3 Kompensation för externa avtal	27
3.4 Taxor och avgifter, interna och externa	28
4 Investeringsförslag med motiveringar 2027–2031	28
4.1 Lokaler	28
4.2 IT-investeringar.....	30
Bilageförteckning.....	31

Mål och budgetskrivelse 2027–2029 BUN

1. Nämndens uppdrag samt bedömning av balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027-2029

1.1 Inledning, beskrivning av nämndens uppdrag

Nämndens uppdrag

Enligt barn och utbildningsnämndens reglemente:

Barn- och utbildningsnämnden har utifrån tilldelade resurser ansvar för att fullgöra regionens uppgifter inom det offentliga skolväsendet vad avser utbildning i form av förskola, förskoleklass, grundskola, fritidshem och anpassad grundskola exklusive Desideria anpassad grundskola.

Barn- och utbildningsnämnden svarar för elevhälsan inom sitt verksamhetsområde.

Nämnden har också ansvar för pedagogisk omsorg.

Nämnden har också ansvar för Region Gotlands kulturskola och Science centret Fenomenalen.

Nämnden ansvarar även för de uppgifter skollagen ålägger regionen när det gäller fristående skolor, vars verksamhet riktar sig mot den personkrets som rymms inom nämndens verksamhetsområde, samt enskilt bedrivna förskolor, fritidshem och pedagogisk omsorg.

Nulägeskarta för barn- och utbildningsnämnden

Nulägeskartan är ett stöd för att beskriva och tydliggöra verksamhetens grundförutsättningar för att skapa en gemensam bild av verksamheten och vägleda verksamheten till de förflyttningar som behöver göras för att nå målbilden. Nulägeskartan ligger till grund för analysen av nämndens nuläge. Nämndens nulägeskarta redovisas i bilaga 1.

Nuläge för barn- och utbildningsnämnden

Ambitionsnivån inom barn- och utbildningsnämndens verksamheter är hög och utvecklingsinsatserna är många, men det finns också grundläggande utmaningar när det gäller den minskade andelen behöriga elever till gymnasiet samt bristande likvärdighet avseende exempelvis tillgång till behöriga lärare eller annan kompetens, förutsättningar, elevhälsa och skolstruktur.

Likvärdighet inom barn- och utbildningsnämndens verksamheter är ett prioriterat område. Begreppet likvärdighet omfattar likvärdiga förutsättningar och möjligheter till omsorg, utveckling och lärande, att få jämlika kunskaper och chans att nå sin potential oavsett bostadsort och bakgrund. Lika tillgång till utbildning, lika kvalitet och skolans förmåga att kompensera för skillnader i elevernas och deltagarnas förutsättningar är centrala delar. För- och grundskolenheterna bedöms dock i dag inte ha tillräckliga förutsättningar att erbjuda likvärdig verksamhet. Bedömningen grundar sig bland annat på ojämn fördelning av antal barn per förskola, att antal barn per årsarbetare är ojämnt fördelat över ön och att tillgången till legitimerad och behörig lärarpersonal skiljer sig åt mellan skolor och områden. Även tillgång till en samlad barn- och elevhälsa som kan arbeta förebyggande skiljer sig åt

mellan enheterna, liksom variationer i förutsättningarna att erbjuda särskilt stöd i den form eller omfattning som bäst gynnar elevens kunskapsutveckling.

Gymnasiebehörigheten bland elever i årskurs 9 har minskat de senaste åren vilket väcker oro både ur ett individ- och samhällsperspektiv. Behörighet till gymnasiet är en grundläggande förutsättning för ungas framtida studier, arbete och självförsörjning och därmed en nyckelfråga för regionens långsiktiga utveckling.

Den kommunala för- och grundskolan har svårigheter att nå ekonomi i balans, vilket till viss del har sin förklaring i den spridda kommunala förskole- och skolorganisationen. Enligt befolkningsprognosen kommer barnantalet på Gotland fortsätta minska fram till 2034¹. För förskolan på Gotland innebär exempelvis minskat antal barn ett minskat antal avdelningar och en noga uppföljning av utvecklingen inom varje förskoleområde krävs för att kunna hålla en ekonomi i balans för förskolan som helhet. Grundbeloppet för varje enskilt barn i förskolan ökar inte heller i samma takt som den faktiska löneökningen vilket också försvårar möjligheten till att hålla en budget i balans. Med minskade elevkullar i grundskolan och nuvarande skolorganisation ökar antalet tomma platser skolorna måste betala för. Med vikande elevunderlag kan behovet av legitimerade lärare komma att minska, vilket i sig är positivt då behörighetsfrågan med legitimerade lärare i sig är utmanande. Andra faktorer som försvårar det ekonomiska läget är att andelen elever i behov av särskilt stöd ökar och det är en minskad tilldelning av statsbidrag.

För att ytterligare bära påverkan på psykisk och fysisk hälsa för barn stärker och utvecklar barn- och elevhälsan de förebyggande och hälsofrämjande satsningar som redan görs, såsom PAX² (Trygghet och studiero), ABC³ (föräldrastöd) och FaR⁴ (fysisk aktivitet på recept), Stadig grund⁵ (elevhälsans egna koncept) och psykosociala programmet. Dock är det fortsatt utmanande för barn- och elevhälsan att hinna med den del av det lagstiftade uppdraget som gäller att främst arbeta hälsofrämjande och förebyggande. En skärpt lagstiftning ställer också högre krav på medarbetarna då mer ska göras inom elevhälsans uppdrag, både i nationellt- och lokalt perspektiv.

Det är ett nationellt, och gotländskt, problem att kulturskolan främst nyttjas av elever till föräldrar med akademisk utbildning eller på andra sätt välbeställda eller kulturintresserade föräldrar. En viktig del i kulturskolans arbete är att inom ramen för kulturskolans integrationsarbete göra insatser för skolor med socio-ekonomiska utmaningar samt att möta dessa elever i ett hälsofrämjande perspektiv. Möjligheten till ett utvecklat integrationsarbete bedöms påverka verksamheten framöver.

Kompetensförsörjningen inom skolan är en av de viktigaste frågorna och avgörande för att säkra likvärdighet för barn och elever på hela Gotland. Då lärare bedöms vara den enskilt viktigaste faktorn för att eleverna ska lyckas nå målen⁶ är kompetensförsörjning intimt förknippad med kvalitet inom skolan. År 2024 var skillnaden stor mellan den enheten med högst andel behöriga lärare (90,4 procent) och den enheten med lägst andel behöriga lärare (26,7 procent). Sammantaget bidrar pensionsavgångar, brist på behörig personal, löneskill-

¹ Befolkningsprognos Region Gotland 2025 - 2034

² PAX i skolan - För studiero och trygghet i klassrummet

³ Information om ABC | i Psykologi (sv)

⁴ Fysisk aktivitet på recept (FaR) — Folkhälsomyndigheten (folkhalsomyndigheten.se)

⁵ Stadig grund är en hälsofrämjande insats som genomförs av Barn- och elevhälsan. Syftet med Stadig grund är att ge eleverna ökad kunskap om livsstil och levnadsvanor för att stärka dem i att själva kunna påverka hur de mår.

⁶ huvudmans-och-rektors-ansträngningar-for-att-oka-andelen-behoriga-larare-i-grundskolan.pdf

nader särskilt i jämförelse med storstadsregionerna och bostadsbrist till stora utmaningar i arbetet med att rekrytera och behålla kompetens.

Mer information finns i förvaltningens verksamhetsplan 2026–2030

1.1.1 Förskolan

Förskolan Gotland har sedan 2019 minskat antalet inskrivna barn med cirka 16,4 procent och prognoserna visar att minskningen fortsätter under kommande år. Enligt befolkningsprognosen kommer antalet barn i alla förskolors verksamheter på Gotland minska med ytterligare cirka 150 barn fram till 2029. Det innebär att Förskolan Gotland mellan år 2019 till 2029 kommer ha en minskning av barn med mellan 20-23 procent. Under 2026 har alla förskolor på Gotland fått en förstärkt rambudget som kompensation för det minskade barntappet. För Förskolan Gotlands del innebär det cirka 3,5 miljoner kronor, vilket möjliggör hantering av 2026 års barntapp.

Förskolan Gotland har arbetat effektivt de senaste åren med att anpassa antalet medarbetare i förhållande till antalet barn. Under åren 2021 till 2025 har antalet heltidsanställda minskat med 35 årsarbetare samt att det 2025 har använts färre timvikarier motsvarande 12 årsarbetare. Alla förskoleområden har arbetat medvetet kring bemanningsstrukturen och inte tillsatt tjänster när det varit möjligt. Många områden har även ett nytt arbetssätt med områdespersonal vilket inte blir lika vikariekrävande.

Under 2025 fattades beslut om avveckling av förskolor samt verkställde tidigare beslut har möjliggjort minskat antal medarbetare. Utöver det gjorde Förskolan Gotland även en organisationsförändring. Avdelningen minskades ned från åtta (8) förskoleområden till sju (7), vilket innebar en minskning med en rektorstjänst som omförhandlades till att bli en biträdande rektorsroll. Det bildades även en ny enhet inom Förskolan Gotland, "Administrativa enheten Förskolan Gotland", under 2025. Detta för att samla alla skoladministratörer under en chef för att kunna arbeta mer målinriktat kring ekonomi men även dra ned på antalet tjänster. Antalet administratörer minskade med 30 procenttjänst.

På detta sätt bidrar Förskolan Gotland till att Region Gotlands budget är i balans.

Ledarskap och arbetsmiljö

Förskolan Gotland har cirka 475 medarbetare som arbetar i barngrupp, alla arbetar dock inte heltid. Förskolan Gotland har 7 rektorer och 11 biträdande rektorer samt en administrativ enhetschef. Det innebär att varje chef har ansvar för 26,5 medarbetare. Att poängtera är dock att rektor har det huvudsakliga ansvaret, vilket ger att rektor har cirka 68 medarbetare att ansvara för. I medarbetarenkäten syns det tydligt varje år att stressen är hög hos både rektorer och medarbetare. Även OSI visar på att vi behöver värna ledarskap och medarbetarskap. Förskolan Gotland arbetar ständigt med att se över hur arbetssätt kan förändras för att komma åt stress och ge förutsättningar för en god arbetsmiljö.

Kunskapssammanställningar från svenska forskare och expertorgan visar att stora arbetsgrupper gör det svårare för chefer att vara närvarande och ge stöd, vilket kan kopplas till sämre arbetsmiljö, högre stress och ökad sjukfrånvaro.⁷ Ett närvarande ledarskap är kopplat till god arbetsmiljö, lägre sjukfrånvaro och högre arbetstillfredsställelse.⁸

⁷ <https://www.suntarbetsliv.se/forskning/ledarskap/lagom-antal-medarbetare-per-chef-tank-sa-har/>

⁸ <https://www.soderbergpartners.se/insikt/artiklar/hr/antal-medarbetare-per-chef-har-stor-paverkan-pa-halsan/>

Ett närvarande ledarskap är alltså avgörande för:

- God arbetsmiljö
- Lägre sjukfrånvaro
- Högre kvalitet i undervisningen
- Ett starkt arbetsgivarvarumärke

I betänkandet från Regeringen, SOU 2026:4⁹, har man sett över betydelsen av att möjliggöra förutsättningarna för rektors pedagogiska ledarskap. Ett sätt att möjliggöra ökat pedagogiskt ledarskap samt minska stress och öka nöjdheten kring OSI är att värna ledarskapet inom Förskolan Gotland. Rektor behöver få fokusera på sitt huvuduppdrag. Som stöd i arbetet på förskolorna behövs de stödfunktioner som finns idag vilka bidrar till att säkerställa en god utbildning och undervisning, specialpedagoger, pedagogisk utvecklare och administratörer. Med en god övergripande organisationsstruktur i förskoleområden ges rektor ökade förutsättningar för en rimlig arbetsbelastning där utrymme ges att skapa god arbetsmiljö genom att vara tillgänglig för sina medarbetare. Detta kan nu möjliggöras om nuvarande chefsstruktur och budget för ledningsstöd bibehålls när barnantalet sjunker och därför behöver ledningsstödsbudgeten stärkas.

Förskolan Gotland ges då bättre förutsättningar för att bidra till Region Gotlands prioritering: ”Region Gotland ska prioritera god arbetsmiljö genom aktivt ledarskap och medarbetarskap”.

Kvalitet och det kompensatoriska uppdraget

Förskolan Gotland har ett tydligt kompensatoriskt uppdrag och ska säkerställa god kvalitet i undervisningen oavsett geografisk placering. Minskande barnkullar innebär en lägre andel barn per förskollärare, vilket kan vara övergående då antalet examinerade förskollärare har minskat nationellt samtidigt som pensionsavgångarna ökar. För att långsiktigt säkra kvaliteten på utbildning och undervisning inom förskolan krävs fortsatt satsning och säkerställande av:

- Kompetensförsörjning
 - Möjliggöra för utbildade barnskötare att validera sig
 - Se över möjligheter för lärlingsutbildning för förskollärare
 - Ge redan befintliga barnskötare spetskompetensutbildningar
- Professionsprogrammet
 - Här ges möjligheter till att höja kompetensen hos förskollärare
 - Specialpedagoger
 - Fortsätta erbjuda möjlighet att studera vidare till specialpedagog
- Pedagogiska utvecklare
 - Vilket även skapar ökade förutsättningar för att Förskolan Gotland är en attraktiv arbetsgivare för att kunna vara en konkurrenskraft på arbetsmarknaden.

Förskolans rektorer vittnar även på att behovet av särskilt stöd för barnen ökar, liksom kraven från samhälle och vårdnadshavare på individuella lösningar. Detta ställer högre krav på organisationen gällande ledning, samverkan och pedagogisk kompetens.

<https://www.hrnytt.se/ledarskap/ledarskapet-avgor-halsan-pa-jobbet/>

⁹ Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap, SOU 2026:4

Förskolan Gotland arbetar medvetet mot nämndens mål *”Andelen elever i årskurs 9 som uppnår behörighet till gymnasieskolan ska öka med minst 0,5 procentenheter per år under perioden 2024-2027”*. För att säkerställa goda processer i undervisningen ställer det höga krav på behöriga och kompetenta medarbetare som kan utmana, stimulera och kompensera så barnen ges de bästa förutsättningar inför grundskolan. Förskolan Gotland bidrar också till nämndens mål *”Andelen behörig pedagogisk personal inom nämndens verksamheter ska öka årligen under perioden 2024-2027”*. Vilket ges möjligheter genom att inte skapa övertalighet på utbildad och behörig personal i för stor utsträckning när barnantalet minskar.

Friskvårdstid

Sedan 2025 har Region Gotland infört friskvårdsbidrag och friskvårdstid för alla medarbetare. För att detta ska vara möjligt för Förskolan Gotlands medarbetare i samma utsträckning som för de medarbetare som till exempel arbetar med administrativa uppgifter kräver det en högre bemanning. Förskolan Gotlands organisation är anpassad utifrån rådande barnantal för att kunna hålla budget i balans, vilket försvårar att medarbetare går ifrån eller har schemalagd friskvårdstid. Budgeten behöver gå till att säkerställa en god undervisning och utbildning för barnen.

Förskolan Gotland behöver kunna skapa bättre förutsättningar för friskvårdstid och kommer då även öka måluppfyllelsen för prioriteringsområdet: *”Region Gotland ska prioritera hälsofrämjande arbete och utveckla tidiga förebyggande insatser”*.

För att Förskolan Gotlands medarbetare ska kunna ta ut sin friskvårdstid behövs det rätt antal medarbetare för att täcka upp när man tar sin friskvårdstid. Det finns många små förskolor som redan i dagsläget har en mycket ansträngd budget då det krävs en viss bemanning för att kunna hålla öppettiderna. Budgeten går till de strukturella kostnaderna och i väldigt liten mån till innehåll på undervisning och utbildning.

En beräkning ger med 475 medarbetare, en timmes friskvård per vecka totalt (totalt 44,5 veckor per år då semesterveckor på totalt i snitt 5,5 veckor samt 2 veckors sjukdom per år räknas bort) följande siffror:

- Antal friskvårdstimmar per år: 21 140 timmar
- Cirka 11 heltidstjänster
- Cirka 5,9 miljoner för en medianlön på 32 000 kronor

Beräkningen utgår från ett genomsnittligt behov av ersättning för att möjliggöra schemaläggning. Förskolan Gotland består dock av många små enheter där bemanning behöver lösas lokalt, vilket innebär att faktisk kostnad kan bli högre än den teoretiska genomsnittsberäkningen.

Forskning visar att arbetsplatsbaserade hälsoinsatser och fysisk aktivitet kan påverka sjukfrånvaro och relaterade kostnader.¹⁰ Det innebär att effekten av friskvårdstid kan minska sjukfrånvaron, vilket i sig är en kostnad. Nettokostnaden av möjliggörande av friskvårdstid kan därför på lång sikt vara lägre än 5,6 miljoner kronor, detta går dock inte att garantera.

¹⁰ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31828321/>

Genom att möjliggöra för friskvårdstid för Förskolan Gotlands medarbetare så ökar förhoppningsvis nöjdhetsgraden för regionens övergripande mål 1:

”Andelen medarbetare inom Region Gotland som kan rekommendera sin arbetsplats till andra ska årligen förbättras.”

Arbetsgivarvarumärke och arbetskläder

2020 togs beslut i nämnden att Förskolan Gotlands medarbetare skulle börja med arbetskläder. De senaste årens barntapp, effekter av pandemin och några års besparingskrav har försvårat möjligheten till att upprätthålla inköp och nyanskaffande av arbetskläder. Rektorererna vittnar om att medarbetarnas kläder börjar bli slitna och trasiga, vilket kan skapa en negativ bild av Förskolan Gotland.

Arbetskläder är:

- En arbetsmiljöfråga
- En likvärdighetsfråga
- En viktig del av arbetsgivarvarumärket
- En trygghetsmarkör för vårdnadshavare

Medarbetarens arbetskläder är av vikt för upplevelsen kring arbetsgivaren och möjliggörandet av nyinvestering i arbetskläder går i linje med Mål 1 *”Andelen medarbetare inom Region Gotland som kan rekommendera sin arbetsplats till andra ska årligen förbättras.”*

1.1.2 Grundskolan inklusive anpassad skola

Utifrån nulägeskarta och kommande utmaningar ser vi följande behov inom grundskola, resursskola och anpassad skola.

Ekonomistöd

I grundskolans ekonomiska läge där tilldelade resurser inte täcker de behov som finns blir ett kvalificerat ekonomistöd en förutsättning för att anpassa kostnader till tilldelade medel. Avdelningschef för grundskolan arbetar tillsammans med centrala controllers från Regionsstyrelseförvaltningen med att hitta gemensamma rutiner för att effektivisera ekonomistöd till enheterna. Efter de senaste årens väntade barntapp i Förskolan Gotlands verksamhet, påverkar det alltmer i högre grad även Grundskolan Gotland. Det kan konstateras att budgeten inte kunde hållas i balans under 2025. Under de kommande åren kommer det vara en fortsatt minskning av antal elever vilket kommer generera minskande intäkter. Det finns också en risk att minskningen av elevantalet blir kraftigare än prognostisera.

Ledningsstöd

Grundskolan och anpassad skola möter i högre grad elever som har behov av särskilda insatser.

Det behövs god samverkan med andra myndigheter för de elever som har större individuella behov av stöd och anpassningar, vilket medför ytterligare arbetsuppgifter för rektorerna.

Rektorerna har också en ökad arbetsbelastning med personalärenden då den minskade organisationen innebär övertalighetsprocesser som tar mycket tid då dessa processer kan vara långdragna och komplicerade. Ett ökat HR-stöd kommer behövas framgent för att säkerställa rektors arbetsmiljö där ett redan tungt uppdrag inte kan bli tyngre då det riskerar att

skapa dålig arbetsmiljö för både rektorer och medarbetare som behöver stöd i dessa processer.

I den årliga medarbetarundersökningen för 2025 visar resultatet att 47 procent av rektorerna skattar sin stress på röd nivå, 32 procent på gul nivå och endast 21 procent på grön nivå. Det är inte ett tillfredställande resultat.

Skolskjutsar inom anpassade skolan och resursskolan

Den indexökning som varit för externa avtal som exempelvis kostnaden för skolskjutsar har ökat och ryms inte inom befintlig ram, men även kostnaden för delat boende har ökat kraftigt, det vill säga elever som bor hos skilda vårdnadshavare.

Utöver detta finns även svårighet att hitta aktörer som kan utföra dessa skjutsar.

Utökad elevhälsa inom resursskola.

Resursskolan startade sin verksamhet läsåret 2021/22. Inriktningen är elever med språkstörning samt elever som har så stora svårigheter att undervisning inom ordinarie grundskola inte är möjlig. Elevgruppen förväntas öka och det behövs ytterligare förstärkt stöd från elevhälsa för att eleverna skall ges möjlighet att nå målen. De kompetenser som behövs är skolpsykolog, kurator och specialpedagog. Önskvärt med breddad kompetens genom socialpedagoger, beteendevetare och behandlare.

Demografi

Elevprognosen kommande tio år visar att antalet elever kommer att minska med cirka tusen elever. Enligt prognosen är minskningen största på norra Gotland och i norra Visby. Med sjunkande elevantal minskar också grundskolans totala budget. Redan innan elevminskningen blir ett faktum har grundskolan svårt att få ihop budgeten för sin lagstadgade verksamhet. Med befintlig skolorganisation och minskade intäkter behöver grundbeloppet höjas för att grundskolan ska kunna bedriva den utbildning den är ålagd att göra enligt skollagen.

Personalförstärkning anpassad skola, resursskola och särskilda undervisningsgrupper.

Anpassade skolan och resursskolan förväntas växa i antal elever under kommande år, enligt rektorerna i anpassade skolan. Det är svårt att utläsa elevantalet i elevprognoser. 2024 års rambudget räckte inte till för de behov som fanns i dessa verksamheter. Anpassad skola fick därför till budgetåret 2025 förstärkt rambudget 4,9 miljoner kronor.

Även grundskolan konstaterar ett ökat antal elever i behov av förstärkt särskilt stöd. Dessa elever har behov av undervisning i mindre sammanhang med behöriga lärare. Det kan ske i form av en till en undervisning, studio, alternativt särskilda undervisningsgrupper. Dessa satsningar är kostnadskrävande men ger ett tydligt resultat i form av ökad närvaro, bättre mående och bättre skolresultat för eleverna. Vid Skolinspektionens granskningar av tre skolor under hösten 2024 fick Region Gotland föreläggande om brister i det särskilda stödet till elever.

Specialpedagogisk kompetens

Andelen elever som behöver stöd av specialpedagogisk kompetens ökar. Likvärdigheten mellan skolorna på Gotland skiljer sig åt då det saknas personal med denna kompetens inom vissa enheter. Elever får då inte kontinuerligt stöd vilket kan ges på de skolor där denna kompetens finns på daglig basis. Bristen har påtalats av Skolinspektionen vid de granskningar som gjorts vid tre skolor under hösten 2024. Huvudmannen brister i sitt ansvar att alla elever har tillgång till specialpedagogisk kompetens. Under 2026 sker en över-

syn över den specialpedagogiska kompetensen i syfte att på längre sikt öka likvärdigheten mellan skolorna.

Kompletterande kompetenser

Nationell lärarbrist råder och läget spås bli värre framöver. Gotland har störst utmaningar av alla kommuner att säkerställa tillgången på legitimerade lärare framåt. Det gäller även om prognoser visar att antal elever kommer att minska med cirka tusen elever under en tioårsperiod. Elevminskningen kommer möjligen att göra behovet av nya lärare något mindre. Senaste lärarprognosen påvisar dock inte detta. Inför höstterminen 2026 erbjuder Högskolan Kristianstad i samarbete med Region Gotland en ämneslärarutbildning 7-9 för ämneskombinationen matematik, fysik och kemi.

Kompletterande kompetenser kan stödja lärare och elever på ett sätt som främjar arbetsmiljön. Lärare kan få ägna sig åt undervisning vilket minskar stress hos dem och eleverna.

Kompetensbärande insatser

Andelen legitimerade lärare mot fritidshem är låg. Svårigheten att rekrytera denna yrkeskategori är stor. För att öka möjligheterna att kunna anställa behörig personal planeras för en satellitutbildning inom vuxenutbildningen. Ansökan har godkänts, Linköpings universitet kommer att genomföra en erfarenhetsbaserad utbildning som steg 1 och en öppen utbildning som steg 2. Kursstart höstterminen 2026. Det skulle möjliggöra för redan befintlig personal utan utbildning att ta steget att utbilda sig.

Förutsättningar behövs i form av kostnadsbidrag och arbetstid för de studerande.

Modersmål och studiehandledning

Nyanlända elever direktplaceras på skolenheterna. Modersmålsenheten stödjer med grundläggande kartläggningar. Inflödet av elever är lågt. Behovet av modersmål kvarstår för de drygt 400 elever med annat modersmål än svenska, som finns i grundskolorna på Gotland. I dagsläget ges också studiehandledning till samtliga elever. Det finns utmaningar i få språk, där studiehandledningen ges på svenska.

1.1.3 Kulturskolan

Utifrån nulägesanalys och kommande utmaningar ser Kulturskolan Gotland följande behov:

Grundverksamhet

Kulturskolan Gotland har till uppgift att erbjuda barn och unga frivillig undervisning inom olika konstarter. För närvarande solosång, körsång, instrumentalundervisning, film, dans, teater, musikal samt bild och form. Det finns också övergripande ”pröva-på”-kurser där eleverna erbjuds olika delar av verksamheten.

Med hjälp av utvecklingsmedel från Statens kulturråd görs även olika gruppinsatser i socioekonomiskt utsatta områden samt i områden där en förhållandevis låg andel deltar i den traditionella kulturskoleundervisningen.

Verksamheten är delfinansierad med terminsavgifter från deltagarna. Region Gotland har en förhållandevis hög avgift jämfört med andra kommuner. Eleverna i kulturskolan kommer framför allt ifrån kulturellt medvetna och/eller resursstarka hem. En mer blandad elevgrupp hade varit önskvärd.

Utveckling

Kulturskolan arbetar för att, i samråd med Barn- och elevhälsan, jobba hälsofrämjande. Med detta perspektiv har våra ämnen potential att vara en insats för behövande barn och ungdomar.

För att kunna arbeta effektiv och framgångsrikt på detta sätt behövs en utökning. En lots och en specialpedagog skulle möjliggöra att fler barn och ungdomar på Gotland får del av Kulturskolan som insats inte endast som erbjudande.

Kompetensförsörjning

De senaste åren har det blivit allt svårare att rekrytera nya medarbetare. För närvarande är dock alla tjänster besatta.

Pedagogiskt resursutbud

Kulturskolan har ett uppdrag att samordna kulturinsatser mellan olika aktörer och för- och grundskolorna. För ändamålet finns ett nätverk som drivs av Kulturskolan, där utbud och efterfrågan samordnas – också för att uppfylla den så kallade Kulturgarantin. Olika kulturaktörer erbjuder ett rikt utbud, men många skolor har haft svårt att få logistik och resurser att fungera för att kunna ta sig till dessa program. Till exempel har ett arbete startats med att diskutera hur lokaltrafiken skulle kunna bli mer användbar för olika former av kulturre-sor.

Lokaler

Eftersom lokalerna är förhållandevis nya sedan några år tillbaka, har Kulturskolan inte begärt utökning av lokaliteterna. Dock är det påtagligt att gränsen är nära till att lokalbehoven inte är tillräckliga – särskilt i ett par ämnen. Det gäller framför allt i ämnena bild & form och teater. Kulturskolan skulle kunna utöka verksamheten utifrån att köerna där är långa.

1.1.4 Barn- och elevhälsa

Barn- och elevhälsan (BEH) är en avdelning inom Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen (UAF) som ger stöd till förskolan, grundskolan, gymnasieskolan, anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola i kommunal regi samt Montessori friskola genom att tillhandahålla de lagstiftade elevhälsokompetenserna i form av skolsköterskor, skolpsykologer, skolkuratorer och skolläkare. Specialpedagoger är anställda lokalt på skolorna, ramförstärkningen från och med 2026 medgav en nyinrättad specialpedagogstjänst som ett led i att öka likvärdig tillgång till specialpedagogisk kompetens liksom också en permanentad fysioterapeut-tjänst. I Barn- och elevhälsan finns också hörsel-, syn- och talpedagog, den förebyggande verksamheten Skolfam där psykolog och specialpedagog är anställda samt logoped riktad mot förskola. Barn- och elevhälsan stödjer även Folkhögskolan med kurator. Barn- och elevhälsan är uppdelad på tre enheter som leds av en enhetschef. Kärnan i elevhälsans uppdrag är att stödja eleverna gentemot utbildningens mål, att främst arbeta hälsofrämjande och förebyggande, att arbeta i samverkan med lärare och övrig personal, skapa en positiv lärandemiljö samt undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling

Barn- och utbildningsnämnden samt Regionstyrelsenämnden har beslutat om tre mål som direkt berör Barn- och elevhälsan:

1. Andelen elever i årkurs 9 som uppnår behörighet till gymnasieskolan ska öka med minst 0,5 procentenheter per år under perioden 2024-2027.
2. Andelen elever som skattar gott psykiskt välbefinnande ska öka årligen med minst 0,5 procentenheter under perioden 2024-2027

3. Andelen barn och unga, personer med funktionsnedsättning samt personer 65 år och äldre som rör sig minst 1 timme/dag ska öka årligen och med totalt 10 procent under perioden 2024-2027

Bakgrund

Precis som tidigare år efterlyses ytterligare förstärkning ute på skolenheterna. Det som beskrevs i tidigare verksamhetsberättelser och mål- och budgetskrivelser gäller fortsatt, att hinna med den del av det lagstiftade uppdraget som gäller att främst arbeta hälsofrämjande och förebyggande är fortsatt en utmaning samt att behovet av elevhälsans kompetenser är fortsatt stort. Detta även om Barn- och elevhälsan kunnat ge plats åt det hälsofrämjande och förebyggande genom att systematisera och vidareutveckla arbetet t ex genom den evidensbaserade metoden för trygghet och studiero PAX, spridandet av föräldrautbildning ABC, psykosociala programmet, tidiga insatser med logoped och psykolog mot förskola och satsning på levnadsvanor och fysisk aktivitet, vilket gett en rörelse i rätt riktning. Att lagstiftningen har skärpts för elevhälsan, t ex genom att man ska vara en del i det systematiska kvalitetsarbetet på skolorna kommer att ställa högre krav på medarbetarna. Utöver det beskriver den statliga utredningen En förbättrad elevhälsa vissa skärpta krav, t ex utifrån det samlade hälsoprogrammet för barn och unga som förväntas komma. Det finns också redan nu ett tryck på elevhälsan, alltså att mer ska göras i elevhälsan, både i det stora nationella perspektivet och i det lilla lokala.

Precis som tidigare skrivits i mål- och budgetskrivelsen är att satsa på främjande och förebyggande insatser således mycket viktigt vilket också riktlinjer, policys och allmänna råd från våra olika myndigheter pekar på och är helt i linje med Regions Gotlands omställningsarbete för God och nära vård -Hälsa genom hela livet. Utifrån det är det betydelsefullt att titta på vilka skyddsfaktorer som finns som man kan påverka i skolans hägn, såsom ökad rörelse under skoldagen, god undervisningskvalitet, föräldrastöd, trygga relationer i skolan och studiero och trygghet i klassrummen. Flera aktörer påtalar att främjande och förebyggande arbete är en inte fullt utnyttjad resurs.

Grundskolans och Barn- och elevhälsans ledningsgrupper bedömer fortsatt att Gotlands grundskolor inte har tillräckligt mycket av elevhälsans insatser utifrån elevernas behov och för att främst arbeta hälsofrämjande och förebyggande såsom lagen kräver. För BUN:s del är det centralt också att tillse att förutsättningar och tillräcklig tillgång finns för ett hälsofrämjande och förebyggande elevhälsoarbete inom BUN: s ansvarsområde så att omställningen för god och nära vård på Gotland kan realiseras.

Specialpedagog och fysioterapeut

Inför 2026 fick Barn- och elevhälsan glädjande en rambudgetförstärkning för centralt anställd specialpedagog och fysioterapeut. Dock gjordes ett smärre misstag vid beräkningarna, en som gav oönskad konsekvens och det var att summan som äskades för föregående mål och budgetskrivelse ej var uppräknad utifrån senaste löneläge för de yrkeskategorierna.

Resursskolan

För resursskolan fanns inte någon plan fanns för finansiering av elevhälsa, trots att det var ytterligare en skolenhet som tillkom, därtill en med stora behov av elevhälsa. Det ledde till att den utökade ramen som Barn- och elevhälsan fick till 2022, som skulle gå till förstärkning för ökad tillgänglighet och det hälsofrämjande och förebyggande uppdraget, till stora delar gått dit, och man ser ändå behov av förstärkning av elevhälsa dit.

Förskola

Det finns inget krav på elevhälsa för förskola på samma sätt som det finns för grundskola, gymnasieskola och anpassad skola och gymnasieskola (barnhälsovården har här ansvaret för hälsovård) men Barn- och elevhälsan riktar vissa insatser gentemot förskola, för att arbeta med tidiga hälsofrämjande och förebyggande insatser. Bland annat ges samtliga kommunala förskolor på Gotland psykologisk konsultation och handledning utifrån en rutin så att det sker systematiskt. Detta kan dock i dagläget bara göras i mycket liten utsträckning och både elevhälsans och förskolans ledningsgrupp ser att man kan göra stora vinster med tidiga insatser, vilket förstärkningen från elevhälsan skulle kunna medföra. Bland annat skulle man kunna utöka det stöd som förskolepsykolog skulle kunna ge med metoder som har stöd i forskningen. Samma gäller ABC föräldrautbildning, en evidensbaserad förebyggande metod, som sedan 2024 kunnat utvidgas även till förskola med hjälp av länsgemensamma medel. Dock är utmaningen fortsatt att detta görs inom det sedvanliga uppdraget, man ska alltså hinna med både det traditionella kärnuppdraget samtidigt som dessa satsningar görs.

Övrigt

Barn- och elevhälsan har gjort och fortsätter att göra flera framåtsyftande satsningar, i linje med riktlinjer, policys och allmänna råd från våra olika myndigheter och är helt i linje med Regions Gotlands omställningsarbete för God och nära vård -Hälsa genom hela livet samt nämndens egna mål. Som exempel kan nämnas ABC-föräldrautbildning som på många håll i Sverige ligger på primärvård eller öppna insatser inom Socialtjänst. Förvaltningen ser dock att det är av godo att ha det i skolans hägn då fler kan nå många och det kan erbjudas på flera ställen över ön. Andra liknande exempel är satsningar på främjande av levnadsvanor, positivt beteendestöd men ibland också regelrätt stöd som annars ligger på primärvårdsnivå såsom psykoedukation och stöd vid sömnproblematik.

Sammantaget

Utifrån detta finns behov att förstärka med ytterligare en kurator och en psykolog, vilket är den bedömning som även gjorts tidigare år.

1.2 Bedömning av balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027–2029

Den övergripande bilden är nämndens verksamheter har det allt tuffare att hantera måluppfyllelse och lagkrav inom givna ramar. Gapet mellan förväntningar och förutsättningar har ökat. Verksamheternas kompensatoriska uppdrag och förmåga att organisera stödfunktioner har blivit allt viktigare. Detta visade också Skolinspektionens granskning under 2025. Arbetet med en likvärdig skola måste fortsätta under planperioden. Vi har barn och elever som inte har likvärdiga förutsättningar och som saknar goda uppväxtvillkor. Vi har barn och elever som inte mår bra, som är utsatta för kränkningar och vi har elever med hög frånvaro. Under planperioden kommer det krävas nya arbetssätt, tillgång till stödfunktioner och samarbete över gränserna för att fler skall nå måluppfyllelsen att bli behöriga till gymnasiet.

En ny demografisk verklighet gör att särskilt förskola och grundskola har stora ekonomiska utmaningar till följd av ett minskande barn- och elevantal. Några mycket tuffa beslut om att anpassa verksamheterna har tagits och ett tillskott i form av strukturbidrag har gjort att

trycket lättat men den långsiktiga utmaningen med att hantera ett antal enheter med otillräckligt elevunderlag kvarstår och kommer påverka verksamheterna under flera år framöver.

Inför 2026 har politiken tagit beslut om ramförstärkning. Det tillsammans med ökade statsbidrag ger bättre förutsättningar inför planperioden. Samtidigt bör påminnas om att statsbidragen de efterföljande åren följer demografin och kommer att minska i takt med minskade elevkullar

Förskolan har haft svårt att anpassa personalstyrkan i samma takt som barngrupperna krympt, vidare har även övertalighetsprocesser och rehabiliteringsbehov komplicerat arbetet.

Flera omvärldshändelser, både nationellt och internationellt, understryker behovet av att intensifiera arbetet med säkerhets- och beredskapsfrågor. En utredning om kommuners och regioners beredskap betonar behovet av riskanalyser och samarbete med statliga myndigheter. Här behövs utökade resurser och nämnden går fram med tilläggsäskande.

Kommunernas ansvar för det brottsförebyggande arbetet har gjort att nya insatser startat. I det förebyggande arbetet är SIG (Social insatsgrupp), SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) och Tryggare skola modeller som är etablerade eller på väg att etableras.

Kompetensförsörjning är en av de absolut viktigaste frågorna under åren som kommer och får mycket stor påverkan på hur vi kan säkra likvärdigheten för barn och elever över hela ön. Det kommer att krävas många typer av åtgärder, både kortsiktiga och långsiktiga. En del i detta är alltså vikten av att Region Gotland har en balans i lönebilden och fortsätter utveckla attraktiva arbetsplatser för att så väl behålla befintlig personal som att kunna nyrekrytera. Samarbetet med Uppsala universitet, Campus Gotland är mycket viktigt för att förse skolorna med kompetens. En nyhet är att ett professionsprogram för lärare nu införs. Detta är en ofinansierad reform och förvaltningen går fram med ett äskande.

Nämndens resultat

Nämndens visade för budgetåret 2025 ett negativt resultat på 11,5 miljoner kronor. Nämndens samlade negativa resultat förklaras bland annat av att verksamheterna sammantaget gjorde ett negativt resultat på 26,2 miljoner kronor, där grundskolan hade det största underskottet med motsvarande 23,4 miljoner kronor. Det som vägde upp resultatet till att endast bli negativt på 11,5 miljoner kronor var att resursfördelningens fasta och rörliga flöden blev positiv på 14,7 miljoner kronor. Bakomliggande skäl till att resursfördelningen gjorde ett överskott var att under hösten, både vid kommunal- och fristående verksamhet så blev det färre antal barn och elever än vad enheterna och förvaltningen hade prognostiserat med, vilket då medförde färre utbetalningar till egen och fristående verksamhet. Semesterlöneskulden var prognostiserad till balans men ökade med 19 000 kronor.

För budgetåret 2026 är förvaltningen försiktig optimistiska om att resultatet för året ska förbättras, detta på grund av ramtillskott och en ökning av statsbidrag samt en nämndbufert vilket tillsammans ger ett tillskott till budget på 39,7 miljoner kronor, detta exkluderat indexuppräknningar och lönekomensation.

Måluppfyllelsen är fortfarande god men något lägre

Den samlade bedömningen är att nämnden i hög utsträckning når måluppfyllelse.

Andelen barn 1–5 år i förskolan på Gotland är 89,5 procent (2024), vilket placerar Gotland bland de kommuner med allra högst andel barn inskrivna i förskolan. Förvaltningen ser detta som positivt då barn som gått i förskola har bättre förutsättningar att lyckas i skolan.

Andelen elever i årskurs 9 behöriga till yrkesprogram på gymnasiet har minskat med ytterligare en procent jämfört med föregående år. 78,6 procent av eleverna i Gotlands kommunala skolor uppnådde gymnasiebehörighet vårterminen 2025. Detta är sämre än resultatet för riket, som är 82,5 procent. Det finns skillnader i skolresultaten mellan kommunala skolor på Gotland och mellan pojkar och flickors resultat.

Det sammanlagda meritvärdet för årkurs 9 i den kommunala skolan för 2025 var 209,2 vilket är lägre än föregående år (213,4). Resultatet är sämre än riket (223,5).

Det går bra för de allra flesta elever i den gotländska skolan men att det återstår mycket att göra för att ge alla elever, oavsett bakgrund, möjligheten att nå de nationella målen och att utvecklas så långt som möjligt. Skillnaderna mellan hur väl elever lyckas i skolan är stora och vi ser även att elevernas bakgrund spelar allt större roll för deras resultat. Elever från studieovana hem och utrikesfödda elever som kommit sent till Gotland under sin skolgång lyckas generellt sett sämre i skolan.

2.1 Beslutade mål

Nedan är beslutade av regionfullmäktige och gäller under 2025. De sex första målen är regionens gemensamma mål och gäller för alla nämnder och de efterföljande målen är nämndens egna fastställda mål.

Mål	
1.	Andelen medarbetare inom Region Gotland som kan rekommendera sin arbetsplats till andra ska årligen förbättras
2.	Region Gotland ska stärka sin förmåga att upprätthålla kritiska verksamheter under minst två veckor vid frestida kriser och höjd beredskap
3.	Region Gotlands koldioxidutsläpp ska minska årligen. Under perioden 2024- 2027 ska den genomsnittliga minskningen uppgå till 15 procent per år
4.	Öka antalet invånare i ålder 20-64 med minst 1 000 till mandatperiodens slut
5.	Öka andelen barn och unga (0-18 år) som upplever kultur årligen och med totalt tio procent under perioden 2024–2027
6.	Andelen barn och unga, personer med funktionsnedsättning samt personer 65 år och äldre som rör sig minst en timme/dag ska öka årligen och med totalt tio procent under perioden 2024–2027
7.	Andelen elever i årskurs 9 som uppnår behörighet till gymnasieskolan ska öka med minst 0,5 procentenheter per år under perioden 2024-2027
8.	Andelen behörig pedagogisk personal inom nämndens verksamheter ska öka årligen under perioden 2024-2027
9.	Likvärdigheten inom grundskolan ska öka årligen under perioden 2024-2027
10.	Andelen elever som skattar gott psykiskt välbefinnande ska öka årligen med minst 0,5 procentenheter under perioden 2024-2027

2.2 Revidering av befintliga mål

Kommer ej att revideras

2.3 Förslag till nya mål

Inga nya mål under planperioden

3 Behov och prioriteringar av resurser 2027–2029

3.1 Inledning, behov prioriteringar

Det ekonomiska läget för regionen¹¹ inför 2027- 2029 är uttryckt som – Återhämtningen av produktionstillväxten under 2026 bedöms bidra till en ökning av både antalet sysselsatta och antalet arbetade timmar. Trots att skatteunderlagets utveckling 2025–2028 i reala termer innebär en tydlig återhämtning efter nedgången 2023–2024 beräknas den kommunala sektorns köpkraft från skatteintäkterna, givet oförändrad skattesats även år 2028 vara varaktigt svagare än vad en utveckling i linje med den historiska trenden skulle ha medfört.

Det budgeterade resultatet för Region Gotland 2026 är plus 52 miljoner kronor. För att resultatet ska landa på den nivån krävs att nämndernas budgetar inte överskrids. I resultatplanen beräknas därefter det budgeterade resultatet för 2027 bli negativt på nio miljoner kronor och för 2028 negativt på 86 miljoner kronor. Nämndernas förmåga att anpassa verksamheten till den beslutade budgeten 2026 blir avgörande för den ekonomiska ställningen framåt.

De kommande åren finns stora investeringsbehov. Låneskulden ökar nu snabbt och för att ha råd att investera i den takten behöver resultatnivåerna ligga på minst två procent, cirka 150 miljoner kronor. Det innebär att det just nu inte finns utrymme för ny verksamhet som inte kan finansieras inom befintlig ram.

3.1.1 Förskolan

Utifrån de behov och kommande utmaningar som beskrivs i det tidigare avsnittet om nulägesanalysen behöver Förskolan Gotland budgetmässigt förstärkas. Förskolan har anpassat och effektiviserat sin verksamhet och har svårt att minska ned antalet medarbetare, vilket är cirka 93 procent av Förskolan Gotlands kostnader, utan att barnen blir negativt drabbade. Nedanstående tabell sammanfattar de äskanden som förskolan gör för budgetåret 2026.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Säkerställande av kvalitativ undervisning och utbildning	2 500
1	Arbetskläder	1 500
2	Ledningsstöd	1 500
Summa		5 500

Prio, avser prioritetsordning, där värdet 1 har högsta prioritet, värdet 2 har medel, och värdet 3 har lägsta prioritet

Kompetens- och kvalitetssäkring, Förskolan Gotland har ett behov av att säkerställa kompetensgraden på alla förskolor. I svårrekryterade områden krävs det tillsättande av specialtjänster såsom pedagogiska utvecklare eller socialpedagoger, vilket med 2,5 miljoner kronor motsvarar cirka 3,5 tjänst.

Arbetskläder är en viktig markör som skapar likvärdighet i förhållande till andra yrkesgrupper i andra förvaltningar. Kläderna fungerar även som en trygghetsmarkör för vårdnadshavare och har blivit en viktig del i signalerna kring arbetsmiljö och arbetsgivarvarumärke. Äskandet för att uppdatera och byta ut slitna kläder.

¹¹ Källa: Anvisning mål och budgetskrivelse 2027–2029

Ledningsstödet behöver stärkas utifrån de siffror som visas kring stress för både medarbetare och chefer i medarbetarenkäten. I dagsläget har inte alla förskoleområden haft möjlighet att rekrytera till exempel specialpedagog. Specialpedagogrollen är en viktig del av ledningsstöd i ett förskoleområde. Åskandet på 1,5 miljoner kronor skulle ge Förskolan Gotland möjlighet att anställa ytterligare 2 specialpedagoger.

För 2026 har förskolan inget effektiviseringskrav. Det exkluderar dock nutida samt framtida behov och utmaningar som förskolan har för planperioden 2027 - 2029, inklusive ytterligare besparingar.

Förskolan begär ramförstärkning med 5,5 miljoner kronor

3.1.2 Grundskolan inklusive anpassad skola

Utifrån de behov och kommande utmaningar som beskrivs i det tidigare avsnittet om nulägesanalysen behöver grundskolan budgetmässigt förstärkas. Anpassade skolan och resursskolan förväntas växa ytterligare från höstterminen 2026. Den förväntade ökningen av elever kräver ytterligare lärare och lärare med specialpedagogisk kompetens.

För grundskolans del förväntas antalet elever minska, vilket påverkar budgeten på skolorna. För att skolorna ska kunna ge det stöd till eleverna som de har rätt till, behöver fortsatta anpassningar i skolorganisationen göras.

Nedan tabell sammanfattar de äskanden som grundskolan inklusive anpassad skola och resursskola gör för budgetåret 2027.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Läsa, räkna och skriva-garantin	2 200
	Demografi – minskat elevantal	5 000
Summa		7 200

Prio, avser prioritetsordning, där värdet 1 har högsta prioritet, värdet 2 har medel, och värdet 3 har lägsta prioritet

Vi ansöker om 2 166 000 för 2027, i ett treårigt projekt som ska stärka arbetet med Läsa-, Skriva- och Räkna-garantin i grundskolan och anpassad grundskola. Total kostnad för det treåriga projektet är 6 500 000 kr räknat på tre år. Satsningen säkerställer tidiga och träffsäkra insatser för eleverna och skapar ökad likvärdighet utifrån våra demografiska förutsättningar.

Grundskolan inklusive resursskola och anpassad skola begär ramförstärkning med 7,2 miljoner kronor

3.1.3 Kulturskolan

Utifrån de behov och kommande utmaningar som beskrivs i det tidigare avsnittet behöver kulturskolan budgetmässigt förstärkas. Nedan tabell sammanfattar de behov som kulturskolan gör för budgetåret 2027.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Pedagog/Lots	600
2	Specialpedagog	300
Summa		900

Prio, avser prioritetsordning, där värdet 1 har högsta prioritet, värdet 2 har medel, och värdet 3 har lägsta prioritet

För att klara av att jobba hälsofrämjande önskar Kulturskolan en budgetförstärkning, 1,5 tjänst i form av en heltidsanställd Lots samt 0,5 tjänst specialpedagog, både tjänsterna med ett fokus på det hälsofrämjande arbetet. Detta för att möjliggöra arbetet med att möta elever med behov och att kunna effektivisera hela Kulturskolans möjlighet att ta emot denna målgrupp.

Kulturskolan begär ramförstärkning med 900 000 kronor

3.1.4 Barn- och elevhälsa

Utifrån de behov och kommande utmaningar som beskrivs i det tidigare avsnittet behöver barn- och elevhälsan budgetmässigt förstärkas. Nedan tabell sammanfattar de behov som barn- och elevhälsan gör för budgetåret 2027.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Psykolog och kurator för insatser mot grundskolan/resursskolan/förskolan	1 600
2	Justering tjänst, specialpedagog samt fysioterapeut	230
Summa		1 830

Prio, avser prioritetsordning, där värdet 1 har högsta prioritet, värdet 2 har medel, och värdet 3 har lägsta prioritet

Förstärkning vid prio 1 är överflyttad från föregående mål- och budgetskrivelse då behovet kvarstår. Det skulle möjliggöra insatser mot grundskola/resursskola/förskolan genom möjligheten att tillsätta ytterligare en psykolog och en kurator och ge ökade möjligheter att arbeta med de universella förebyggande insatserna som PAX och ABC samt öka tillgängligheten där det finns stora utmaningar. En hälsoekonomisk analys visar att preventivt arbete spar in flera gånger den kostnad insatsen kostade. Omräknat med faktiska kostnader, ett exempel: 12,5 kr besparingar per investerad krona redan efter ett år med PAX (Sarkadi, A., Feldman, I., & Sampaio, F. (2014). Förstudie: Med många bäckar att stämma i).

Förstärkningen vid prio 2 skulle täcka justering för den nyinrättade tjänsten för specialpedagog samt permanentandet av fysioterapeuttjänst där siffran i föregående mål och budgetskrivelse ej var uppräknad utifrån senaste löneläge för de yrkeskategorierna.

Barn- och elevhälsan begär en ramförstärkning med 1,83 miljoner kronor.

3.1.5 Kompetensförsörjning, gemensamt

Kompetensutveckling inom professionsprogrammet

Den statliga satsningen professionsprogrammet är tänkt att erbjuda förskollärare, lärare och rektorer en strukturerad och likvärdig kompetensutveckling genom hela arbetslivet. Ett antal kurser inom professionsprogrammet matchar direkta behov inom området kompetensförsörjning, t ex VFU-handledarkurser och kurser inom ramen för Lärarlyftet. Förväntningarna på arbetsgivarens satsningar på kompetensutveckling förväntas också öka kopplat till det nya professorsprogrammet. Förutom att de möjliga utbildningarna inom programmet antas öka måluppfyllelsen i verksamheten, finns det också en koppling till strävan efter att vara en attraktiv arbetsgivare.

En förstärkning av HR-enhetens budget med motsvarande 1,2 miljoner kronor (totalt 1,5 miljoner kronor för båda nämnderna) skulle innebära att cirka 14 lärare skulle kunna erbjudas betald ledighet tio procent för studier under ett läsår samt ersättning för resor och stu-

diellitteratur. Alternativt skulle cirka 29 lärare kunna erbjudas motsvarande förutsättningar för en termins studier.

Gotlands löneläge och fortsatta satsningar

För att stärka konkurrenskraften behöver fortsatta satsningar göras på framför allt de mest svårrekryterade grupperna inom lärarkåren, men också på skolledarkåren, för att både behålla och för att kunna rekrytera duktiga lärare och skolledare. Generellt kan noteras att kompetensbristen finns inom allt fler grupper, både i riket som helhet och inom Region Gotland. BUN uppmanar regionstyrelsen att ta hänsyn till behovet av förstärkt löneökningstrymme i budgetarbetet, så att Region Gotland har löner som ligger på mediannivå i förhållande till riket.

Nedanstående tabell sammanfattar de äskanden som gäller området kompetensförsörjning gemensamt för budgetåret 2027.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Vidareutbildning inom professionsprogrammet	1 200
Summa		1 200

Prio, avser prioritetsordning, där värdet 1 har högsta prioritet, värdet 2 har medel, och värdet 3 har lägsta prioritet

Inom området gemensam kompetensförsörjning begärs en ramförstärkning motsvarande 1,2 miljoner kronor

3.1.6 Digitalisering

Skolväsendet ska enligt skollag och läroplan ge alla barn och elever likvärdiga möjligheter att utveckla digital kompetens för framtida samhällsdeltagande och livslångt lärande. Kraven på strategiskt, långsiktigt arbete samt uppföljning och utvärdering har ökat och gör digitalisering till ett högt prioriterat område. Digital teknik ska samtidigt stärka det pedagogiska uppdraget och effektivisera administrativa processer, arbetsformer och samverkan, vilket förutsätter kontinuerlig kompetensutveckling och kopplas till investeringar.

Förvaltningens digitala arbete omfattar objektsförvaltning med klassningar, risk- och sårbarhetsanalyser, incidenthantering och avtalsuppföljning för att säkerställa kontroll över system, data och informationssäkerhet. En mer komplex IT-arkitektur med över 50 system och integrationer, ökade krav på GDPR, NIS2 och cybersäkerhetslagstiftning samt behov av redundans kräver omfattande kartläggning och resurser för både drift och investeringar, inklusive e-arkiv.

Den nya handlingsplanen för digitalisering, *Handlingsplan för ökad digital kompetens 2026-2030*, är beslutad och baseras på strategiska analyser i Sverige och EU som visar ett växande behov av digital kompetens hos elever och lärare. Parallellt accelererar utvecklingen av AI, och i en mer orolig omvärld accentueras det förebyggande arbetet avseende informationssäkerhet, objektsförvaltning och desinformation. Digitalisering och ny teknik är därmed centrala för att utveckla effektivare verktyg, arbetsmodeller och samverkansformer inom förvaltningen och regionen. Handlingsplanen tydliggör kommande behov av kompetensutveckling och under våren ses befintliga kompetensutvecklingsplaner över och utbildningar planeras och genomförs utifrån dessa. AI kräver särskilt riktade utbildningsinsatser och uppdaterade riktlinjer i takt med nya modeller, för att säkra GDPR efterlevnad, minska informationsläckage, värna tillförlitliga kunskapsbedömningar och motverka desinformation. Informationssäkerhetsarbetet omfattar alla system, då NIS2 och Cybersäkerhetslagen ställer högre krav. Implementeringen av lagen sker nationellt och i regional samverkan eftersom IT arkitekturen binds samman av integrationer och datautbyte.

Parallellt genomförs kontinuerliga upphandlingar, implementeringar och införanden av nya system och tekniker när äldre ersätts. Trots effektivisering ökar licenskostnaderna i driftbudgeten med cirka 5 till 10 procent per år, vilket minskat utrymmet för fullständiga licenser och kommunlicenser under 2024 och 2025. Investeringar i elevdevices inkluderar utöver inköp också ekonomiskt stöd för digital teknik i klassrum och mötesrum. Detta stöd har dock begränsats av prisökningar på datorer och iPads. Här ger prognosen en cirka 25 procent prisökning på datorer under 2026 och 2027 (därefter gradvis stabilisering) samt cirka 10 procent för iPads under 2026 och 2027. Detta på grund av att den globala AI-utvecklingen driver fram fler språkmodeller och ökat hårdvarubehov, vilket har skapat brist på minnen och lagringsmedia och därmed höjt priserna på IT-material.

3.1.7 Kvalitetsutveckling

För Region Gotland innebär kvalitet att skapa värde tillsammans med dem vi är till för genom värdeskapande, effektiva, rättssäkra och transparenta processer som bidrar till social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

För att möta välfärdens utmaningar bedrivs ett kontinuerligt utvecklingsarbete med fokus på systematiskt kvalitetsarbete, ständiga förbättringar, digitalisering och innovation.

Det systematiska kvalitetsarbetet inom utbildnings- och arbetslivsförvaltningen är relativt väl förankrat. Gemensamma strukturer, såsom årshjul och tydliga huvudprocesser, skapar trygghet och tillit. Perioden för rapportering till delårsrapport 2 och verksamhetsberättelsen sammanfaller dock med terminsslut och semesterperiod, vilket innebär en risk för att analys och uppföljning inte kan genomföras med önskad kvalitet inom given tidsram. För att säkerställa fortsatt kvalitet krävs långsiktighet, uthållighet och ett verksamhetsnära ledarskap.

Arbetsprocessen för verksamhetsplanering har successivt utvecklats och anpassats till ny styrmodell och nya mål. Metod och arbetsmodell följs upp och justeras löpande utifrån behov. Under 2024 togs en film om styrmodellen fram ur förvaltningens perspektiv, tillsammans med tillhörande stödmaterial. Syftet är att öka förståelse, delaktighet och engagemang i arbetet med mål och prioriteringar.

Tillit är en prioriterad grund i förvaltningens arbete och bedöms, tillsammans med god uppföljning och minskad detaljstyrning, skapa bättre förutsättningar för ett långsiktigt och utvecklande kvalitetsarbete. Övergripande analys, uppföljning och stöd från huvudman har stor betydelse och utvecklingsarbete pågår, där flera steg har tagits framåt under 2025. Fortsatta utvecklingsområden är att stärka analysarbetet i uppföljningen av mål, indikatorer och resultat, tydliggöra ansvarsfördelning mellan huvudman, avdelningar och enheter, vidareutveckla chefsstödet ur ett kvalitets- och likvärdighetsperspektiv samt fördjupa samverkan inom och mellan förvaltningar. Skolinspektionens kvalitetsgranskningar under läsåret 2024/25 bekräftar behovet av fortsatt utveckling inom dessa områden.

Förmågan att analysera information och fatta beslut baserade på fakta har utvecklats inom utbildnings- och arbetslivsförvaltningen, men kräver fortsatt arbete. Faktabaserade beslut säkerställer att valen är välgrundade, effektiva och rättssäkra. Detta skapar förutsägbarhet, ökar transparens och ansvarstagande, och gör det enklare att planera för framtiden.

Medarbetarenkäten 2024 visar att 74 procent av medarbetarna upplever att de blir involverade i beslut som påverkar dem och deras kollegor, vilket är en viktig förutsättning för väl-förankrade och faktabaserade beslut. Analysrapport Vår har fungerat som ett värdefullt kvalitetsutvecklingsverktyg genom systematiska uppföljningssamtal med enhetschefer, även

om arbetet varit resurskrävande och implementeringen utmanande. Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har därför omformat processen för att bättre integrera kvalitetsuppföljningen med övriga styrprocesser, med fokus på att identifiera och analysera kritiska avvikelser. Detta stärker möjligheten att fatta välgrundade beslut som främjar verksamhetens utveckling och kvalitet.

Tillgången till tydliga och tillförlitliga fakta är en förutsättning för att kunna fatta välgrundade beslut. Under de senaste åren har utbildnings- och arbetslivsförvaltningen satsat resurser på att synliggöra verksamheternas resultat genom att ta fram lättillgängliga och överskådliga resultatrapporter samt samla all information på en och samma plats. Parallellt pågår även ett utvecklingsarbete med målet att ytterligare stärka förvaltningens analysförmåga och därmed skapa ännu bättre underlag för beslut.

Sammantaget är detta avgörande för att säkerställa en god, likvärdig och hälsofrämjande lärmiljö med hög kvalitet, där verksamheterna tillsammans skapar värde och goda förutsättningar för barns, elevers, studerandes, deltagares och medarbetares utveckling.

Förvaltningen avser att i första hand omfördela resurser inom befintlig budgetram för att finansiera detta.

3.1.8 Säkerhet och beredskap

Flertalet händelser i vår omvärld, såväl nationellt som internationellt, visar på att det finns ett fortsatt behov av att förvaltningen ökar och intensifierar arbetet kring säkerhets- och beredskapsfrågor. Krig i vår omvärld, det försämrade säkerhetsläget, den ökande kriminaliteten inom Sverige samt en ökande risk för våld inom skolområden.

Inom området säkerhet och beredskap förväntas den nyligen rekryterade strategiska funktionen inom utbildnings- och arbetslivsförvaltningen bidra till ökad samordning och förmåga att hantera risker och incidenter. Funktionen beräknas vara tillsatt under mars-26.

Arbetet med kontinuitetshantering kommer därmed att utvecklas vidare, med målet att höja organisationens robusthet och säkerställa verksamhetens fortlevnad vid störningar. Risker kopplade till resursbrist och otydlig ansvarsfördelning mellan förvaltningar kvarstår, men bedömningen är att förvaltningens förmåga att möta lagkrav och externa hot kommer att stärkas.

Förvaltningen har hittills, så att säga hållit sig flytande inom området, men för att jobba mer utvecklande, långsiktigt, strategiskt och systematiskt så krävs det mer, både av kompetens och resurser. Det finns flera viktiga skäl till att detta är viktigt.

Här följer några av de viktigaste anledningarna som förvaltningen tagit fram:

Riskhantering: Med rätt kompetens inom säkerhet- och beredskap så kan förvaltningen arbeta än mer med att identifiera och analysera risker och hot som kan påverka organisationens säkerhet. Genom att ha en dedikerad kompetent person inom områdena så ger vi oss själva en bättre möjlighet att arbeta proaktivt för att minska risker och vidta åtgärder för att hantera dem på ett effektivt sätt.

Incidenthantering: Om en olycka, katastrof eller säkerhetshot inträffar är det avgörande att ha en person(er) som kan koordinera och hantera situationen. En säkerhets- och beredskapsansvarig kan ta ledningen i att samla information, vidta åtgärder och tillsammans med kommunikatör kommunicera med berörda för att minimera skador, skydda människor och säkerställa återhämtning.

Förebyggande åtgärder: kompetens att implementera förebyggande åtgärder och säkerhetsrutiner för att minska risken för incidenter. Det kan inkludera säkerhetsträning, etablering av rutiner, utveckling av kontroller och övervakningssystem samt höja säkerhetsmedvetenheten i organisationen.

Lagkrav och efterlevnad: kommuner och regioner i Sverige har ett grundläggande ansvar för att hantera fredstida kriser och höjd beredskap enligt Lagen om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH, 2006:544).

Samarbeta med räddningstjänst, polis, socialtjänst och sjukvård för att säkerställa en effektiv krishantering. Delta i lokala och regionala beredskapssamordningar för att hålla sig uppdaterad om aktuella hotbilder och bästa praxis.

Ha rutiner för hur man utvärderar och lär sig av inträffade händelser för att förbättra beredskapsarbetet. Genom att arbeta systematiskt med dessa områden så minskar utbildningsförvaltningen riskerna och säkerställer en mer trygk och säker skol- och arbetsmiljö.

Sammanfattningsvis är bedömning den att kompetens inom säkerhets- och beredskapsfrågor kontinuerligt behöver höjas samt att det behöver tydliggöras vad som skall hanteras regionövergripande och vad respektive förvaltning förväntas ta ansvar för. Det bedöms vara avgörande för att hantera risker och skydda människor och organisation. Med kunskap och expertis inom nämnda områden ger vi oss själva bättre möjligheter att förebygga och minimera konsekvenser av oönskade händelser. Samverkan med alla förvaltningar inom regionen skall prioriteras och utvecklas kontinuerligt.

Nedanstående tabell sammanfattar de äskanden som gäller området säkerhet och beredskap för budgetåret 2027.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Säkra skolor, förebyggande åtgärder	800
Summa		800

Prio, avser prioritetsordning, där värdet 1 har högsta prioritet, värdet 2 har medel, och värdet 3 har lägsta prioritet

Förvaltningen begär ramförstärkning med 800 000 kronor

3.1.9 Skolskjuts och specialskjutsar

Förvaltningen har under åren då inflationen ökat inte fått tillräckligt med tilläggsanslag för indexökningar som varit. Inte heller för att skolornas garanterade undervisningstid ökat och kommer att förändras framöver, vilket i sin tur kommer medföra ett ökat skjutsande och ett behov av att fordonsflottan utökas, utifrån nuvarande skolorganisation.

Tillkommande är att skolornas garanterade undervisningstid kommer att utökas ytterligare till läsåret 28/29¹². Nedan tabell sammanfattar de behov som görs för budgetåret 2027.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Skolskjutsar, indexuppräknningar	3 600

¹² Tioårig grundskola (prop. 2024/25:143): Regeringens proposition föreslår att förskoleklassen blir årskurs 1 i grundskolan, vilket ökar den garanterade undervisningstiden med 534 timmar per skolform när reformen tillämpas (planerat att börja gälla för utbildning som påbörjas efter 30 juni 2028).

Summa

3 600

Prio, avser prioritetsordning, där värdet 1 har högsta prioritet, värdet 2 har medel, och värdet 3 har lägsta prioritet

Innevarande bussavtal, trafik-23, har hittills inte haft någon positiv inverkan på den totala kostnadsbilden, vilket var förhoppningen när avtalet förhandlades fram.

Region Gotland har omorganiserat kollektivtrafiken, inklusive skolskjuts, för att effektivisera och klargöra ansvarsfördelningen, baserat på beslut i regionfullmäktige (§92 2021-06-21 och §113 2022-06-20) och rapporten från 2020. Det strategiska ansvaret för trafikförsörjningsprogrammet flyttades till regionstyrelseförvaltningen, det taktiska och operativa, inklusive skolskjuts, har samlats i teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen (TSF), medan det formella ansvaret och ekonomin för skolskjutsen kvarstår hos BUN även om funktionen i praktiken utförs av TN/TSF/kollektivtrafiken

Syftet var att öka samordning, samarbete och samnyttjande av fordon och personal mellan kollektivtrafik och skolskjuts. Under vårterminen 2026 gör UAF tillsammans med TSF en uppföljning av beslutet för att bedöma måluppfyllelsen. UAF:s nuvarande bedömning är dock den att den nya organisationen och innevarande bussavtal gett ökade kostnader, att skolskjutsplaneringen inte blivit mer effektiv i samverkan med kollektivtrafiken, och att skolornas planeringsmöjligheter inte förbättrats. Detta påverkas även av hur grundskolan och den lokala planeringen är organiserad.

Övergripande slutsats för nämndens skolskjutsplanering och budget utifrån den nuvarande och framtida garanterad undervisningstiden samt de i nuläget önskade ramtiderna från grundskolorna är följande;

Sammantaget innebär detta en ökning av resursbehovet, både i form av:

- Ökat antal bussar
- Ökade årliga driftskostnader

Exempelkostnader för nya fordon 2026-01-30

- Varje nytt fordon kostar 25 834 kronor per mån, dvs 310 008 kronor per år per buss.
- Totalkostnad för till exempel sex bussar: 1 860 048 kronor per år.
- Därutöver tillkommer 22,70 kronor per kilometer i körsträckekostnad

Leveransutmaningar för nya och avtalsenliga bussar

- Senaste extrabussen som beställde tog två år att leverera efter beställning.
- Leveransbesked ges först vid beställning vilket påverkar när ett nytt ramtidssystem faktiskt kan genomföras

Om de olika delarna inte kan tillgodoses blir konsekvenserna följande, med nuvarande fordonsflotta;

- Fler mycket tidiga morgonavgångar för eleverna
- Betydande väntetider för eleverna
- Längre skoldagar
- Stora logistiska utmaningar
- Att läroplanens krav på garanterad undervisningstid inte fullt ut kan uppfyllas för alla grundskolor

Sammantaget så är förvaltningens slutsats den att skolskjutsarna är och har varit underbudgeterade de senaste åren och det finns ett stort behov av en förstärkning av budgeten för att grundskolan ska ges möjlighet att uppfylla lagkraven för garanterad undervisningstid

Förvaltningen begär en ramförstärkning med 3,6 miljoner kronor

3.2 Driftbudget 2027 – 2029

3.2.1 Ramförändringar i sammandrag

Tabellen sammanfattar budgetbehoven för planperioden som beskrivs i avsnittet ”Behov och prioritering av resurser 2027–2029” och avser prioritering 1.

Jämförelse med budget år 2026	2027	2028	2029
Resursfördelning, barn och elevvolym	-12 518	-30 450	-49 576
Resursfördelning, strukturbidrag	-	-	-
Externa avtal fristående samt skolskjuts	8 847	17 571	26 201
Förskola	4 000	4 000	4 000
Grundskola inkl anpassad skola	7 200	7 200	7 200
Kulturskola	600	600	600
Barn- och elevhälsan	1 600	1 600	1 600
Kompetensförsörjning, gemensamt	1 200	1 200	1 200
Säkerhet och beredskap	800	800	800
Skolskjuts och specialskjutsar	3 600	3 600	3 600
Finansieringsprincipen	8 620	15 990	15 990
Summa, tkr	23 949	22 111	11 615

Enligt tidigare inlämnad mål- och budgetskrivelse för 2026–2028 är ramjustering för färre antal barn och elever inarbetade i plankalkylen för åren 2027–2028. Vid omräkning av antalet barn och elever inför mål- och budgetskrivelsen 2027–2029 är minskningen av antalet barn och elever något lägre än vad som tidigare har angetts för år 2027. Den sammanlagda ramminskningen som begärs till resursfördelningen är 12,5 miljoner kronor och avser 107 färre barn och elever mot tidigare 193 barn och elever. Utöver ramjusteringar för förändringar i barn- och elevvolym begärs kompensation för externa avtal och indexökning för skolskjutsar med 8,6 miljoner kronor, se vidare i avsnittet ”Kompensation för externa avtal”. Verksamheternas behov av resurstilldelning är sammanställt utifrån den bedömning om prioritetsordning av äskande som verksamheten har gjort.

3.2.2 Resursfördelningsmodell

I barn- och utbildningsnämndens mål och budgetskrivelse för 2027–2029 finns medel upptagna för volymminskningar i antalet barn och elever till 12,5 miljoner kronor för 2027, för 2028 en fortsatt volymminskning motsvarande 17,9 miljoner kronor och för 2029 ytterligare volymminskning motsvarande 19,1 miljoner kronor. Ackumulerat för planperioden och i en jämförelse med år 2026 blir detta ett minskat behov på 49,6 miljoner kronor, detta exkluderar löneuppräknings samt andra indexuppräknings för planperioden.

Enligt befolkningsprognos¹³ för 2026–2035 beräknas det genomsnittligafödelsetalet på Gotland ligga på drygt 417 under planperioden 2027–2029 för att öka något under perio-

¹³ December 2025

den 2030–2035. I jämförelse med föregående år så är befolkningsutvecklingen lägre inom nedan beskrivna åldersintervaller och år. Med andra ord kan sägas att nuvarande prognos pekar mot färre antal barn och elever i jämförelse med föregående befolkningsprognos. Nedan tabell 1.5 (a) beskriver den framtida befolkningsutvecklingen per åldersintervall.

Tabell 1.5 (a): Population Gotland-Antal barn och elever 2026 - 2035¹⁴

Skolform ålder och år	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	35-26
0-år	429	421	414	415	417	421	425	431	430	430	1
Förskola (1-5)	2 468	2 361	2 316	2 266	2 273	2 235	2 229	2 235	2 252	2 267	-201
Förskoleklass (6)	554	588	522	521	467	515	487	480	475	476	-78
Grundsk (7-9)	1 900	1 806	1 787	1 712	1 679	1 561	1 556	1 524	1 537	1 498	-402
Grundsk (10-12)	1 994	1 984	2 009	1 954	1 864	1 847	1 775	1 745	1 633	1 628	-366
Grundsk (13-15)	2 057	2 073	2 007	2 025	2 016	2 041	1 990	1 904	1 888	1 821	-236
	9 402	9 233	9 055	8 893	8 716	8 620	8 462	8 319	8 215	8 120	-1 282

I tabell 1.5 (b) anges det förväntade antalet barn och elever inom berörda skolformer. I förskoleklass och grundskola beräknas 100 procent av den prognostiserade populationen delta, i fritidshem 61,6 procent av berörda åldersgrupper och i förskolan beräknas 98,1 procent av 1–5 åringarna delta. Förhållandet av fördelningen av barn och elever mellan fristående- och kommunal huvudman baseras på bokslutet 2025. Grunden för planperiodens volymberäkningar är hämtade från regionens beställda befolkningsprognos från företaget Statisticon AB. Av tabellen nedan framgår att för år 2026 är prognosen¹⁵ 95 fler barn och elever i jämförelse med budget 2026, detta kommer att medföra att resursfördelningen beräknas göra ett underskott år 2026. Inför år 2027 är prognosen 107 färre barn och elever i jämförelse med budget 2026, i tidigare planperiod var prognosen 193 färre barn och elever.

Tabell 1.5 (b): Förväntat antal deltagande barn och elever 2026 - 2029

År	Budget	Prognos	Plan	Plan	Plan
	2026	2026	2027	2028	2029
Förskola	2 388	2 420	2 315	2 271	2 222
Fritidshem	2 729	2 742	2 699	2 662	2 581
Förskoleklass	564	554	588	522	521
Grundskola	5 891	5 951	5 863	5 803	5 691
Summa	11 572	11 667	11 465	11 258	11 015
<i>Förändring i jämförelse med budget 2026</i>			<i>-107</i>	<i>-314</i>	<i>-557</i>
<i>Resursskolan medräknad</i>					

Tabell 1.5 (c) visar den budget som nämnden behöver för att ligga rätt i förhållande till de barn- och elevframskrivningar som tidigare nämnts, exklusive löne- och indexuppräknningar för planperioden. År 2026 innebär en budgetminskning med 12,5 miljoner kronor för att sedan under resterande del av planperioden fortsätta att minska.

Tabell 1.5 (c): Behov av budgetkompensation per år för volymförändringar 2027 – 2029, tkr (+ökat behov, - minskat behov)

<i>Resursfördelningsmodell/flöden</i>			
<i>Jämförelse med budget år 2026, tkr</i>	2027	2028	2029
Förskola	-11 818	-18 055	-24 994
Fritidshem	-532	-1 997	-5 197
Förskoleklass	1 835	-2 907	-2 974
Grundskola	-2 004	-7 490	-16 411

¹⁴ Källa: Statisticons befolkningsprognos 2026 – 2035, december 2025

¹⁵ Detta antagande bygger på befolkningsprognosen

Summa	-12 518	-30 450	-49 576
<i>Förändring i jämförelse per år</i>		<i>-17 932</i>	<i>-19 126</i>

Enligt tidigare inlämnad mål- och budgetskrivelse för åren 2026–2028 framhölls ett minskat behov av budget inför år 2027. Vid omräkning av budget inför planperioden 2027–2029 är minskningen av budget lägre än vad de tidigare beräkningarna visade. Tabell 1.5 (d) nedan visar jämförelser mellan planperiodernas prognoser.

Tabell 1.5 (d): Jämförelse av budgetkompensation för år 2027 avseende volymförändringar, tkr (+ökat behov, - minskat behov)

<i>Resursfördelningsmodell/flöden</i>	<i>Tidigare</i>	<i>Reviderad</i>	<i>Differens</i>
År	2027	2027	Budget
Förskola	-14 433	-11 818	2 615
Fritidshem	-1 685	-532	1 153
Förskoleklass	2 284	1 835	-448
Grundskola	-5 526	-2 004	3 523
Summa	-19 360	-12 518	6 842

Tidigare, avser äskande i mål och budgetskrivelse 2026-2028

Reviderad, avser äskande i mål och budgetskrivelse 2027-2029

Strukturbidrag – bidrag till små skolor utanför Visby tätort

Nuvarande budgetmodell som avser bidrag för tomma platser till små skolor utanför Visby tätort beräknas ha full budgettäckning för 2027. Den demografiska utvecklingen visar att elevtalen framöver kommer att fortsätta minska i de skolområden där modellen tillämpas, vilket kan medföra att ramtillskott eventuellt behöver tillföras för åren 2028 till 2029.

3.2.3 Generella statsbidrag enligt finansieringsprincipen

Finansieringsprincipen tillämpas när riksdagen, regeringen eller statliga myndigheter beslutar om regeländringar som tar sikte på de verksamheter som bedrivs av kommuner och landsting. Exempel på sådana beslut är när:

- införande av nya obligatoriska uppgifter.
- frivilliga uppgifter blir obligatoriska
- det kommunala ansvaret för vissa uppgifter tas bort eller avregleras
- staten ändrar ambitionsnivåerna för befintlig verksamhet

Finansieringsprincipen är grundläggande för de ekonomiska relationerna mellan staten och kommunsektorn, och gäller i båda riktningarna. Principen innebär att kommuner och landsting inte ska behöva höja skatten eller prioritera om annan verksamhet för att finansiera statliga beslut.

På senare år har flera genomgripande reformer genomförts inom nämndens verksamhetsområden och förmodligen kommer det även i framtiden att ställas krav på omställningar och genomförande av nya reformer inom nämndens ansvarsområden.

Förvaltningen har under flera år haft ambitionen att säkra att finansieringen av statliga beslut som regleras i den kommunalekonomiska utjämningen och berör gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsområden också tillförs den utförande nämnden.

Nämnden kommer inom ramen för de generella statsbidragen¹⁶ att äska om budgettillskott enligt finansieringsprincipen. Tabellen nedan redovisar nytillkomna generella statsbidrag inom nämndens verksamhetsområden:

Aktivitet, jämförelse med budget 2026	2027	2028
1. Reglering av lärares undervisningstid	7 370	14 740
2. Stärkt trygghet och studiero i skolan	700	700
3. Mobilförbud i skolan	550	550
Summa, tkr	8 620	15 990

Punkt 2 se även avsnittet 3.1.8 säkerhet och beredskap

1. I korthet kan reglering av lärares undervisningstid förklaras som att regeringen vill lagstifta om nya regler för hur många timmar lärare ska undervisa och hur mycket tid lärare ska ha till planering. Regeringen beräknar att det som ett generellt statsbidrag behöver avsättas cirka 1,3 miljarder kronor 2027 (halvårseffekt) och cirka 2,6 miljarder kronor årligen från 2028. För mer information se bilaga 3.
2. Stärkt trygghet¹⁷ och studiero i skolan innebär att skolan behöver bättre verktyg för att skapa ordning och reda och huvudmän, rektorer och lärare behöver bättre förutsättningar för att kunna säkerställa trygghet och studiero för alla elever. Till grund för satsningen ligger tidigare utredning där förslag finns om utökade befogenheter för rektorer och lärare och förlängda tidsramar för vissa disciplinära åtgärder och införandet av möjligheten att neka tillträde för elever som allvarligt hotar säkerheten och tryggheten på skolan. Regeringen tillför medel för att möjliggöra genomförande av förslag från utredningen.
3. Mobilförbud i skolan¹⁸ har sin grund i den senaste PISA-undersökningen från 2022 som visar att svenska elever blir distraherade av digitala verktyg i klassrummet i högre utsträckning än elever i genomsnitt i OECD. Detta gäller framför allt mobiltelefoner. Undersökningar visar också att elevers upplevelse av trygghet har minskat och att mobbning, inklusive nätmobbning och andra digitala kränkningar, är ett växande problem i skolan. Regeringen tillför medel för kostnader i anslutning till införandet av en mobilfri skola.

3.3 Kompensation för externa avtal

Behovet av kompensation är beräknat utifrån kravet på ”lika villkor” för förskola, fritidshem skolverksamhet oavsett kommunalt eller fristående huvudmannaskap. Skyldighet finns att bidragen till fristående verksamhet skall ligga på samma nivå som anslagen till regionens skolverksamhet, vilket innebär att exempelvis lönekostnadsökningar, till följd av lönerrevision skall kompenseras även till fristående huvudman. Här har löneutvecklingen som en funktion av barn och elevtalen beräknats enligt avtalsrörelsens förmodade märke med tre procent per år under perioden 2027 till 2029 och övriga indexantaganden som måltider och lokaler med respektive tre procent och 3,6 procent samt skolskjutsar inklusive specialskskjutsar generellt enligt branschindex med tre procent per år.

¹⁶ Uppgifter hämtade från SKR:s Specifiering av generella statsbidrag i anslaget för kommunalekonomisk utjämning för kommuner åren 2024 - 2027, publicerad 2024-10-07

¹⁷ Budgetproposition 2026 utgiftsområde 16 sidan 73 stycke 3.5.3

¹⁸ Budgetproposition 2026 utgiftsområde 16 sidan 73 stycke 3.5.3

Underlag för Externa avtal, jmf 2026	2027	2028	2029
Undervisningsresurs (löner, index 3 procent):			
Fristående förskolor: 78 886 tkr	5 091	10 058	14 932
Fristående fritidshem: 13 593 tkr			
Fristående förskoleklass: 4 900 tkr			
Fristående grundskolor: 64 854 tkr			
Fristående måltidskostnader, index 3 procent	630	1 259	1 889
Fristående lokalkostnader, index 3,6 procent	1 349	2 698	4 048
Köp av stödverksamhet, index 3,0 procent:			
Skolskjutsar, huvudskjutsar	1 316	2 631	3 947
Skolskjutsar, specialskjutsar	462	924	1 386
Summa, tkr	8 847	17 571	26 201

3.4 Taxor och avgifter, interna och externa

Barn- och utbildningsnämnden följer de taxor som är beslutade i lag eller genom regionfullmäktige. Inga kända förändringar i taxor och avgifter planeras under planperioden.

4 Investeringsförslag med motiveringar 2027–2031

4.1 Lokaler

Region Gotlands vision för 2040 kräver omfattande investeringar som främjar hållbar utveckling och snabb omställning. Dessa investeringar påverkar regionens ekonomi och måste hanteras inom ramen för finansiering från skattebetalare.

Nämnden har ett ansvar att:

- Bidra till hållbar utveckling genom välgrundade och långsiktiga satsningar
- Prioritera investeringar som ger störst effekt för invånarnas framtid, exempelvis skolbyggnader och digital infrastruktur
- Säkerställa transparens och ansvar gentemot medborgarna
- Balansera investeringar mot ekonomiska mål och tillgång till resurser (personal och driftmedel)
- Agera affärsmässigt och samverka med andra nämnder för att undvika dubbelarbete och maximera nyttan. Ansvarsfull tillväxt kräver tydliga prioriteringar och beslut som är hållbara – ekonomiskt, pedagogiskt och socialt

I Mål- och budgetskrivelsen görs ett kortsiktigt beloppsbaserat investeringsförslag för 5 år som bildar beslutsunderlag till regionfullmäktiges beslut om investeringsbudget.

I arbetet har alla förvaltningens verksamheter beaktats och hänsyn tagits till volymförändringar, befolkningsprognoser eller andra förändringar som till exempel lag- eller myndighetskrav för att arbetet skall vara långsiktigt hållbart.

Nämnden har ett fortsatt behov av investeringar i lokaler. Arbetet med framtagandet av lokal- och investeringsbehov baseras på nuvarande budget, planer och prognoser, och att elevunderlaget i grundskola och förskola minskar under 2027–2036, vilket även kräver anpassning av organisation och lokalanvändning.

Det finns både överskott och brist på lokalyta inom olika områden, och lokalkostnaderna förväntas öka på grund av investeringsbehov i befintliga lokaler, nybyggnation, ersättning av tidsbegränsade byggnader samt underhållsskuld. Kostnader för förstudier och projekte-

ring, som uppskattas till cirka 10 procent av totalen, tillkommer i varje projekt. Ökade driftskostnader efter genomförda åtgärder belastar sedan förvaltningen, som skall klara att bära genomförda investeringar inom förvaltningens budgetram. Detta är en förutsättning för att önskade investeringar ska kunna genomföras

Det övergripande målet är att nå balans mellan organisationens behov av och tillgång till lokaler med beaktande av den långsiktiga regionnyttan. Strävan är att få de kortsiktiga insatserna att följa en linje så att de gynnar våra långsiktiga mål och bidrar till Region Gotlands strategiska lokalplanering. Den region- och förvaltningsövergripande lokalsamordningen är ett prioriterat utvecklingsområde.

Klimat och energi (lokaler och utemiljöer)

Det finns ett stort behov av att vidareutveckla samarbetsformerna med teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen kring lokaler, energi, återbruk och utemiljöer. I dag saknas långsiktiga och samordnade underhållsplaner för utemiljöer i relation till lokaler, med tydlig ansvarsfördelning, budgetering och koppling till gemensamma mål. Påbörjade dialoger behöver därför prioriteras och stärkas för att gemensamt skapa säkra, trygga, hälsosamma och hållbara utemiljöer som främjar lek, lärande, fysisk aktivitet och social samvaro samt är motståndskraftiga mot klimatförändringar.

Samhällets beredskap

Det förändrade säkerhetspolitiska läget och ökad medvetenhet om samhällets sårbarheter innebär att förvaltningen behöver stärka sitt arbete med samhällsberedskap. Detta omfattar fortsatt beredskap för flyktningmottagande, samhällsstörningar och säkerhetsfrågor, med särskilt fokus på krishantering, säkerhet och fastighetsutveckling.

Sammantaget bedöms lokalkostnaderna fortsatt vara relativt höga de närmsta åren. Till största del beror detta på investeringsbehov i nuvarande lokaler men även viss nybyggnation. Kostnader för att ersätta byggnader med tidsbegränsade bygglov med permanenta byggnader eller att avveckla dessa och återställa mark och byggnad men också på grund av en stor underhållsskuld i region Gotlands fastigheter.

Krav på likvärdighet, ökad tillgänglighet och förbättrad säkerhet medför investeringsbehov och när investeringar görs så för det med sig en ökad driftskostnad.

Urval av projekt som ligger inom planperioden är;

- Idrottshall Visby Solbergaskolan – under planering
Förstudie för en ny idrottshall pågår men tyvärr ha den blivit fördröjd i väntan på marktilldelning. Marktilldelning är nu genomförd utifrån möjlighet enligt detaljplan, fastigheten Visby Hästen 1 vid Gutavallen, dock återstår det att göra utredning kopplat till gränsdragning gentemot världsarvet och bedöma platsens lämplighet. Fördröjningen innebär att förvaltningen nu behöver ansöka om tidsbegränsat bygglov, inom Hästen 1, för en temporär idrottshall i väntan på marktilldelning och slutförd förstudie.
- Västerhejde skola – ersättningsbyggnad för tidsbegränsat bygglov
Förvaltningen (UAF) har, utifrån nämndens beslut (BUN 2024-02-06 §13), arbetat vidare med att ersätta den tillfälliga paviljonglösningen på Västerhejde skola med en permanent byggnad. Bakgrunden är att beslutet om nybyggnation av en tvåparallelig skola inom Visborgsområdet har reviderats, på grund av minskat elevunderlag osäkerhet kring områdets utbyggnad och rådande ekonomiska läge. Nämnden har

valt att satsa på bättre arbets- och lärmiljö i ändamålsenliga lokaler för Västerhejde skola. För mer information se ärende BUN 2023/3638

- Sanda för- och grundskola. BUN 2022/561
Sanda förskola och skola på fastigheten Sanda prästgården 2:1 har sedan flera år ett renoveringsbehov i kombination med att en förskolepaviljong har ett tidsbegränsat bygglov, vilket gör att en långsiktig lösning behöver skapas för fortsatt verksamhet. Förvaltningen fick i uppdrag 2022 att gå vidare med en förstudie för att skapa förutsättningar för en samlad förskola och grundskola F-3. Förstudien utökades under 2025 till att innehålla två alternativ vilka sedan har presenterats för nämnden. Förvaltningen inväntar slutgiltigt beslut om vilket alternativ som skall genomföras.
- Dalhem förskola
Ambitionen är att skapa en funktionell och modern förskola. Samordning av lokaler mellan förskola och skola är viktig. Beställning av ny byggnad är inlämnad till teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Förvaltningen inväntar beslut och vägval från nämnden.
- Idrottshall Roma
Upphandling av entreprenör genomförd. Planerad byggstart under vt-26 och beräknas färdigställd under vt-27
- Skolhus Romaskolan, ombyggnad före detta idrottshall
Utökat antal elever inom Romaskolan utifrån beslutade organisationsförändringar. Samt att en ny idrottshall byggs vid Romaskolan

Nämndens investeringsbehov uttryckt som budgetäskande redovisas i bilaga 1. Ytterligare information om investeringsbehov återfinns i lokalbehovsplanen 2027-2036 BUN

4.2 IT-investeringar

Arbetet med en sammanhållen digitaliseringsstrategi och ökad likvärdighet mellan enheter från förskola till högstadium fortsätter, inklusive val av digitala verktyg och arbetssätt samt nyttjande av system, program och appar. Genomförandeplanen för elevdevices har följts, men på bekostnad av utrustning i digitala klassrum, mötesrum och idrottshallar vilket behöver beaktas i investerings- och driftbudget under planperioden. Mot bakgrund av prisökningar bedöms det bli svårt att möta behoven enligt beslutad plan redan inför 2027, vilket kan kräva avkall på kvalitet på elevdevices och begränsat ekonomiskt stöd till digitala klassrum mm. Detta utgör en långsiktig utmaning då teknikutvecklingen är snabb och den digitala infrastrukturen kräver kontinuerligt underhåll. Utfallet påverkas även av hur bra kostnadsmissigt inköpen inför läsåret 26/27 lyckas samt av ersättningsbehov när befintlig teknik fallerar. Utan budgettillskott riskerar möjligheten att förse samtliga elever med ändamålsenliga devices redan inför läsåret 27/28.

Digitala klassrum

För att upprätthålla nivån i digitala klassrum och mötesrum krävs återkommande investeringar över tid. Här finns det en investeringsskuld i relation till normala förnyelseintervall, cirka 7 till 10 år. Här påverkas både inköp och reparationer inom såväl digitala klassrum, exempelvis projektorer, TV, ljud och elevdevices exempelvis iPads, datorer, laddare och kablage.

System och upphandlingar

Prorenata är fullt implementerat i skolan och delvis i förskolan. Under 2026 planeras utbildning och anslutning av förskolans pedagoger. Fler användare än beräknat har samtidigt ökat licenskostnaderna. Under 2026 genomförs två större upphandlingar: schemasystem (bl.a. för grundskolan) samt system för planering och effektivisering av skolskjutsar. Upphandlingarna belastar driftbudgeten med cirka 300 000 till 400 000 kronor och omfattar förstudier, visningar, underlag, anbud och tilldelning, följt av implementering och införande.

Slutsats

Förvaltningen har flera planerade projekt och arbetsområden som stärker digitaliseringsutvecklingen både centralt och i respektive verksamhet. Många av satsningarna bidrar samtidigt till effektivare arbetssätt inom administration samt uppföljnings- och kvalitetsarbete. En effektiv och säker förvaltning av digitala system och tjänster förutsätter central process- och systemstyrning samt att tillräckliga resurser avsätts för objektsförvaltaransvar och informationssäkerhetsarbete. På sikt riskerar såväl detta som framåtsyftande pedagogiska utvecklingsinsatser att påverkas negativt, då beviljade IT-anslag för drift och investering inte har anpassats till ökade kostnader. Under 2024 och 2025 har medel dessutom prioriterats till elevdevices på bekostnad av investeringar i digitala klassrum mm, vilket enheterna inte kan kompensera för i rådande ekonomiskt läge.

Utifrån ovanstående sammanfattning är det tydligt att en reducerad drift- och investeringsbudget inom IT och digitalisering inte är en framkomlig väg. Digitaliseringen inom BUN behöver en ram för investeringar på nivån 8 miljoner kronor per år from 2027 för att klara de utmaningar och behov som vi står inför. Den beslutade minskning som har skett sedan 2024 jämfört med de kostnadsökningar som redan har skett skapar i första skedet en skuld inom arbetet med att utrusta våra elever med fungerande elevdevices och digitala klassrum, mötesrum och idrottshallar. Utifrån prognosen av en fortsatt brantare ökning av kostnaderna under de närmaste åren blir denna underhållsskuld allt svårare att bemästra. På driftsidan har vi även där en skuld motsvarande en halv miljon kronor per år, utifrån de senaste årens ökade licenskostnader samt fler och mer kostsamma upphandlingar av system. Här har förvaltningen dessutom redan fått en minskning på driftanslaget för licenser, upphandlingar, digitala förbättringsarbeten med mera på 112 000 kronor inför 2026 vilket kommer att påverka förvaltningens arbete innevarande år.

Digitaliseringen inom BUN behöver en ram för investeringar på nivån 8 miljoner per år from 2027 för att klara de utmaningar och behov som vi står inför.

Bilageförteckning

Bilaga 1: Nulägeskarta BUN 2025

Bilaga 2: Investeringsbehov BUN 2027–2031

Bilaga 3: Reform om lärares arbetstid

PLAN

Mål och budgets- krivelse 2027– 2029

Fastställt av gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Framtagen av utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Datum 2026-03-26

Ärendenr GVN 2026/6

Version 1.0

Mål och budgetskrivelse 2027–2029

Innehåll

1. Mål och budgetskrivelse 2027–2029 GVN	3
1.1 Inledning, beskrivning av nämndens uppdrag	3
Nuläge för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	3
1.1.1 Vuxenutbildning	4
1.1.2 Folkhögskolan.....	7
1.1.3 Avdelningen för arbetsliv, etablering och ungdom.....	8
1.1.4 Gymnasieavdelningen	10
1.2 Bedömning av balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027–2029	12
2. Mål	14
2.1 Beslutade mål.....	14
2.2 Revidering av befintliga mål.....	14
2.3 Förslag till nya mål.....	14
3. Behov och prioriteringar av resurser 2027–2029	15
3.1 Inledning, behov prioriteringar.....	15
3.1.1 Vuxenutbildningen.....	15
3.1.2 Folkhögskolan	15
3.1.3 Arbetsliv, etablering och ungdom	15
3.1.4 Gymnasieavdelningen	16
3.1.5 Digitalisering	16
3.1.6 Kvalitetsutveckling.....	17
3.1.7 Barn- och elevhälsa	18
3.1.8 Kompetensförsörjning, gemensamt.....	18
3.1.9 Säkerhet och beredskap.....	19
3.2 Driftbudget 2027 – 2029	20
3.2.1 Ramförändringar i sammandrag	20
3.2.2 Generella statsbidrag enligt finansieringsprincipen	21
3.2.3 Elevflöden och demografi kommande år.....	22
3.2.4 Resursfördelningsmodell	23
3.3 Taxor och avgifter, interna och externa	24
3.4 Kompensation för externa avtal	24
4 Investeringsförslag med motiveringar 2027–2031	24
4.1 Lokaler.....	24
4.2 IT-investeringar	28

1. Mål och budgetskrivelse 2027–2029 GVN

1.1 Inledning, beskrivning av nämndens uppdrag

Nämndens uppdrag

Enligt gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens reglemente:

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden fullgör Region Gotlands utbildning inom det offentliga skolväsendet för gymnasieskolan, anpassad gymnasieskola inklusive Desideria anpassad grundskola, kommunal vuxenutbildning, svenska för invandrare (sfi), uppdragsutbildning och yrkeshögskola samt för regionens arbetsmarknadspolitiska åtgärder på individnivå.

Nämnden svarar för elevhälsan inom sitt verksamhetsområde.

Nämnden ansvarar för Region Gotlands mottagande av flyktingar med undantag av ensamkommande flyktingbarn, för vilka socialnämnden ansvarar.

Nämnden utgör styrelse för Gotlands folkhögskola.

Nämnden ansvarar för Region Gotlands uppföljningsansvar enligt skollagen avseende ungdomar under 20 år som fullgjort sin skolplikt men som inte genomför eller fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskola eller motsvarande utbildning, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder.

Nämnden ansvarar även för de uppgifter skollagen ålägger Region Gotland när det gäller fristående skolor vars verksamhet riktar sig mot den personkrets som ryms inom nämndens verksamhetsområde.

Nämnden svarar för ungdomsverksamhet inom kultur- och fritidsområdet.

Nulägeskarta för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Nulägeskartan är ett stöd för att beskriva och tydliggöra verksamhetens grundförutsättningar för att skapa en gemensam bild av verksamheten och vägleda verksamheten till de förflyttningar som behöver göras för att nå målbilden. Nulägeskartan ligger till grund för analysen av nämndens nuläge. Nämndens nulägeskarta redovisas i bilaga 1.

Nuläge för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamheter visar goda resultat, har ett relativt brett utbud och en ekonomi i balans. Samtidigt finns utmaningar kopplade till att säkerställa ett långsiktigt hållbart utbildningsutbud, tillgodose kompetensförsörjningen på Gotland och skapa goda framtidsmöjligheter för elever och deltagare.

För gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden är det prioriterat att möjliggöra för elever att slutföra en gymnasieutbildning inom fyra år och att öka genomströmningen. År 2024 avslutade 67,4 procent¹ av eleverna gymnasiet med examen. Det är dock viktigt att lyfta fram att det också finns goda förutsättningar för de elever som inte avslutar gymnasiet med examen

¹ Andelen inkluderar eleverna på introduktionsprogrammen

inom fyra år att avsluta gymnasieutbildningen inom både vuxenutbildningen och på folkhögskolan.

För att öka det tillgängliga utbudet av utbildning på gymnasial nivå, underlätta etablering på arbetsmarknaden och förbättra kompetensförsörjningen till välfärd och näringsliv ska såväl elevernas efterfrågan som arbetsmarknadens behov ha betydelse vid planering och dimensionering av yrkesutbildning inom gymnasiet och för vuxna². Lagändringarna började gälla den 1 juli 2023 och tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas 2025. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens utbildningsverksamheter för en tät dialog med avdelningen för regional utveckling inom Region Gotland för att säkerställa att Gotland har ett brett och ändamålsenligt utbildningsutbud och för att på så sätt bidra till kompetensförsörjning inom såväl offentlig som privat sektor.

Kompetensförsörjningsfrågan för Gotland är viktig då det råder brist på flera yrkeskategorier, samtidigt som det finns människor som står utanför den reguljära arbetsmarknaden. År 2023 var 82,3 procent av invånarna i åldersgruppen 20-65 år på Gotland i sysselsättning, jämte 66 procent utrikesfödda i åldersgruppen 20-64 år. Breddad rekrytering och matchning är två nyckelfaktorer för att säkra kompetenser och bidra till en hållbar regional kompetensförsörjning. Avdelningen för arbetsliv och etablering har här en viktig roll.

Ungdomsavdelningen erbjuder ungdomar en meningsfylld fritid för att främja en bra framtid. Barnkonventionens artikel 31 har direkt bäring på avdelningens verksamhet; att barn har rätt till lek, vila och fritid. Det görs många aktiviteter för att väcka ungdomars intresse för god hälsa, rörelse och friluftsliv. Många ungdomar söker sin identitet och där är ungdomsavdelningens kompetens och engagemang kring HBTQIA+ frågor av stor vikt. Vidare deltar avdelningen aktivt i det regionövergripande brottsförebyggande arbetet.

Mer information finns i förvaltningens verksamhetsplan 2026–2030

1.1.1 Vuxenutbildning

Vuxenutbildningen har ett brett utbildningsutbud som består av Komvux fem skolformsdelar fördelade på tre rektorsområden. Vuxenutbildningen har även ett lärcentrum för eftergymnasiala studier och samarbeten med utbildningsaktörer och lärosäten på fastlandet. Vuxenutbildningen ska utgöra basen för kompetensförsörjningen vilket avdelningen arbetar för att tillgodose. Utbudet av yrkesvux-utbildningar har de senare åren varit stabilt men samtidigt under utveckling. Signalerna från arbetsgivare inom såväl det offentliga som privata är tydliga – behovet av yrkesutbildad kompetens är fortsatt hög och av allra största vikt för att gotländska företag ska kunna växa och välfärden ska kunna hålla god kvalitet.

Vuxenutbildningens budget är till hälften uppbyggd av statsbidrag. Statsbidragen riktar sig till olika insatser primärt inom regionalt yrkesvux och merparten av bidragen kräver medfinansiering.³Egen finansiering parallellt med statsbidrag är således en förutsättning för att Vuxenutbildningen ska kunna bedriva verksamhet. Statsbidragens omfattning varierar och hänger ofta samman med behovet på arbetsmarknaden. Statsbidragstilldelningen kommer

² Regional planering och dimensionering av gymnasial utbildning - Skolverket

³ Medfinansiering regionalt yrkesvux innebär att kommunen ska åta sig att sammantaget finansiera ett antal årsstudieplatser utöver de årsstudieplatser som de beviljas statsbidrag för. De ytterligare årsstudieplatserna ska motsvara minst tre sjundedelar av de årsstudieplatser som de får statsbidrag för. Om kommunen bekostar 700 platser med statsbidrag ska kommunen själva bekosta 300 platser och alltså totalt genomföra 1 000 platser.

även vara avhängig om kommunen tagit hänsyn till de regionala planeringsunderlagen för Gotlands län. Statsbidragstilldelningen för 2027 är beslutad och om det inte kommer vara möjligt att söka extra bidrag så riskerar Vuxenutbildningen att kraftigt minska på utbudet fast behovet av kompetens av yrkesutbildade ökar vilket kan komma att påverka de offentliga finanserna genom minskade skatteintäkter och minskad tillväxt.

Lärcentrum har en avgörande betydelse för att främja livslångt lärande och för att säkerställa tillgång till högre utbildning i hela landet. Genom att tillhandahålla fysiska och digitala utbildningsmiljöer skapar lärcentrum förutsättningar för att möta arbetsmarknadens behov av kompetens. Lärcentrum bidrar till att stärka regionens konkurrenskraft och långsiktiga hållbarhet ur flera perspektiv: individens, arbetsmarknadens och attraktionskraftens. Lärcentrum tillhandahåller tentamensservice för att gotlänningar ska slippa åka till fastlandet för att skriffliga examinationer. Flera av de utbildningar där Lärcentrum skapat samarbete med lärosäten på fastlandet är inom samhällsviktiga yrkesområden såsom socionom, lärare och tandvård och således viktiga för att upprätthålla en god kvalitet i välfärden. Inom ramen för lärcentrum startas det under våren ett tekniskt basår utifrån att det finns behov inom såväl det offentliga som näringslivet av ingenjörer och tekniskt utbildad personal. Förhoppningen är att Lärcentrum ska kunna upprätta samarbete med lärosäte för en decentraliserad ingenjörsutbildning.

Elevvolymerna inom svenska för invandrare (sfi) är fortsatt höga trots det minskade flyktingmottagande. Elevvolymerna har inte minskat i förväntad omfattning. I den samhälleliga debatten lyfts det allt oftare från arbetsgivare språkets betydelse för etablering på arbetsmarknaden vilket indikerar att behovet av sfi inte kommer minska utan kanske snarare öka. Vuxenutbildningen får allt oftare frågor från arbetsgivare gällande språkinsatser för redan anställda.

Lagen om rätt till SFI i tre år trädde i kraft 1 januari 2026, och en rad konsekvenser kan förutspås. Värt att nämna i detta sammanhang är att lärarnas rätt till semester måste tillgodoses parallellt med elevens rätt till kontinuerlig undervisning. Detta kommer innebära en fördyrning då vikarier kommer behövas under en period då Vuxenutbildningen vanligtvis har stängt för sommaruppehåll under tre veckor.

Utifrån nulägeskarta och kommande utmaningar ser förvaltningen följande behov för avdelningen:

Lärcentrum, vuxenutbildningen

Trots att ett lärcentrum har en betydande roll i utbildningssystemet saknas en nationell finansieringsmodell för dess verksamhet. Tidigare utredningar har föreslagit en statlig finansiering, men idag ligger det ekonomiska ansvaret fortfarande huvudsakligen på kommunen. Till skillnad från ordinarie högskole- och yrkeshögskoleutbildningar utgår ingen ersättning från lärosäten eller utbildningsleverantörer för decentraliserade utbildningar, vilket är till största del lärcentrums verksamhet.

Lärcentrum har en avgörande betydelse för att främja livslångt lärande och för att säkerställa tillgång till högre utbildning i hela landet. Genom att tillhandahålla fysiska och digitala utbildningsmiljöer skapar lärcentrum förutsättningar för att möta arbetsmarknadens behov av kompetens. Lärcentrum bidrar till att stärka regionens konkurrenskraft och långsiktiga hållbarhet ur flera perspektiv: individens, arbetsmarknadens och attraktionskraftens.

För närvarande finansieras Vuxenutbildningens lärcentrum på Gotland med tillfälliga projektmedel, vilket skapar osäkerhet för den långsiktiga verksamheten och försvårar planeringen av framtida samarbeten med lärosäten.

Konsekvens om ramförstärkning ej ges är att delar av Lärcentrum-verksamheten ej kan upprätthålla den nivå och service som erbjuds idag samt begränsade möjligheter att etablera fler eftergymnasiala utbildningar som är viktiga för kompetensförsörjningen uteblir.

Svenska för invandrare SFI, vuxenutbildningen

Vuxenutbildningen märker en fortsatt tillströmning av elever som behöver studera svenska för invandrare och förbättra sina språkkunskaper. Det finns olika anledningar till ökningen av elever, försämring av arbetsmarknaden, ökade språkkrav från arbetsgivare, kärleks- och nära anhörig-inflyttning, invandring, fler studenter som studerar vid Campus Gotland, fler elever studerar halvtid för att kunna kombinera med till exempel arbete, samt fler kortutbildade.

Framåt krävs kraftfulla åtgärder som innebär ytterligare samverkan med exempelvis arbetsliv- och etablering, Arbetsförmedlingen samt arbetsgivare för att den allra mest kortutbildade och resurskrävande elevgruppen ska kunna etableras på arbetsmarknaden. I dagsläget har inte Vuxenutbildningen resurser för detta utan finansierar ofta denna typ av verksamhet med tillfälliga projektmedel vilket inte blir vare sig hållbart eller effektivt.

Det bör även tilläggas att sfi som helhet är underfinansierat det vill säga den verksamhet som bedrivs bär inte sina egna kostnader. Under de senaste åren har elevgruppen ökat, ersättning från migrationsverket minskat och kraven från lagstiftarna ökat.

Lagen om rätt till SFI i tre år trädde i kraft 1 januari 2026, och en rad konsekvenser kan förut-spås. Lärarnas rätt till semester måste tillgodoses parallellt med elevens rätt till kontinuerlig utbildning. Detta kommer innebära en fördyrning då vikarier kommer behövas under en period då Vuxenutbildningen vanligtvis har stängt för sommaruppehåll under tre veckor.

Konsekvens om ramförstärkning ej kan ges är att genomströmning inte ökar och det hämmar i sin tur en snabbare väg till minskad arbetslöshet och en bättre matchning på arbetsmarknaden.

Yrkesvux

Behovet av yrkesutbildad arbetskraft ökar inom de flesta branscher inom såväl privat som offentlig sektor. Statsbidragsnivåerna har räknats upp från och med 2026 vilket är positivt men tilldelningen inför 2027 är mindre än förväntat vilket i praktiken innebär att det genererar färre utbildningsplatser som är statligt finansierade. Det finns ett stort intresse hos gotlänningar att dels kompetenshöja sig men även att yrkesväxla till branscher där det finns goda möjligheter till arbete.

Konsekvens om ramförstärkning ej ges blir att Vuxenutbildningen kommer behöva göra kraftiga prioriteringar av vilka utbildningar som kan erbjudas gotlänningarna vilket i sin tur kommer påverka arbetsgivares produktion och därmed skatteintäkter och välfärdstjänster.

1.1.2 Folkhögskolan

Gotlands folkhögskolas verksamhet och koppling till statens mål och syften

Mål:

Folkbildningen ska ge alla individer möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhällslivet.

Syfte:

- Stödja verksamheter som stärker och utvecklar demokratin.
- Bidra till att en ökad mångfald av människor får möjlighet att påverka sin livssituation och engagera sig i samhällsutvecklingen.
- Verka för att utjämna utbildningsklyftor samt höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället.
- Främja och bredda intresset för samt öka delaktigheten i kulturlivet.

Gotlands folkhögskolas roll:

Gotlands Folkhögskola strävar efter att uppfylla dessa statliga mål och syften genom att erbjuda en utbildningsform för vuxna (över 18 år), där folkbildningspedagogikens unika karaktär, där deltagarna aktivt medverkar i utformningen av undervisningen och där undervisningen är plats- och dialogorienterad, resulterar i goda utvecklingsresultat. Verksamheten, genom sitt arbetssätt och fokus på bildningsmiljöer, ger positiva resultat på både individuell nivå och i form av ökad kunskap. De statliga målen och syftena harmoniserar med de övergripande målen för UAF (Utbildning, Arbetsmarknad och Försörjning) samt de regionala målen.

Gotlands folkhögskolas utvecklingsprocesser:

1. Nytt statsbidragssystem

I september 2026 fattar Folkbildningsrådet beslut om nytt statsbidragssystem som ska genomföras 1 januari 2027. Vi har gjort de omställningar som vi ser kan krävas men det särskilda förstärkningsbidraget (som skulle gälla Enter) är högst osäkert hur det blir. Det kan innebära att vi behöver en omställningsperiod.

2. Utbyggnad av Enter:

Fortlöper enligt plan. Personal är anställd. Vi har ansökt om förstärkningsstöd för speciallärare. Den nya lokalen på Storgatan finns i Lokalbehovsplanen med ombyggnation.

3. Folkbildningsstrategin:

Finns en stark förväntan hos vår organisation på strategin och vad den kan innebära för oss när den väl är skriven och förankrad.

4. Nå fler gotlänningar till Allmän linje

Den här utmaningen är väldigt viktig för att nå våra mål inom UAF. Vi gör många åtgärder redan inom våra olika avdelningar men når ändå inte målet. Alla brottas med frågan – gör vi rätt saker? Vad kan vara nya nycklar? Vi på Gotlands folkhögskola kommer fortsätta den samverkan och utarbeta metoder för att nå ännu fler. Vi har inlett ett projekt med pedagoghundar.

Gotlands folkhögskola befinner sig i ett år där vi arbetar igenom de påbörjade projekten och där vi faktiskt inte heller vet vilka förutsättningarna blir 2027. Vi anser att de redan beviljade anslagen och lagda investeringar inom lokaler, IT med mera kommer räcka och kommer därför inte äska några medel i år.

1.1.3 Avdelningen för arbetsliv, etablering och ungdom

Från och med den 16 mars 2026 sammanförs Ungdomsavdelningen och avdelningen för Arbetsliv och etablering till en gemensam avdelning: **Avdelningen för arbetsliv, etablering och ungdom**. Sammanslagningen syftar till att skapa en mer sammanhållen struktur kring ungas uppväxtvillkor, etablering i studier och arbete samt vuxnas väg till egen försörjning. Genom en gemensam organisation stärks möjligheterna till helhetssyn, tidiga insatser och effektiva övergångar mellan skola, fritid, arbetsmarknad och rehabilitering.

Avdelningens uppdrag är brett och spänner över flera verksamhetsområden: flyktingmottagning, studie- och yrkesvägledning, meningsfull fritid för ungdomar, skolnärvaro, det kommunala aktivitetsansvaret (KAA), brottsförebyggande arbete, kompetensförsörjning och breddad rekrytering, arbetslivsrehabilitering, matchning mellan arbetssökande och arbetsgivare, subventionerade anställningar inom regionens verksamheter samt utveckling av samverkan mellan skola och arbetsliv (SSA).

I samband med sammanslagningen organiseras avdelningen i tre enheter utifrån uppdragets olika delar:

- Ungdomsenheten
- Arbetsmarknadsenheten
- Enheten för studie- och yrkesvägledning (Flyktingmottagningen ingår organisatoriskt i avdelningen och samverkar nära arbetsmarknadsuppdraget.)

Ungdomsenheten

Enligt GVN:s reglemente ansvarar nämnden för ungdomsverksamhet inom kultur- och fritidsområdet. Ungdomsenheten ska erbjuda ungdomar en meningsfull och utvecklande fritid samt verka för demokrati och ungdomsinflytande. Målgruppen är i första hand ungdomar i åldern 13–19 år.

Enheten bedriver verksamhet över hela Gotland. I Visby finns ungdomsgårdarna Puma och Fenix, och beslut har fattats om att starta en ny ungdomsgård i norra Visby. Ungdomsgårdar finns även i Klintehamn, Hemse, Slite, Fårösund och Roma.

Utöver den öppna gårdsverksamheten omfattar uppdraget:

- Fältverksamhet i offentliga miljöer, främst under kvällar och helger.
- Skoluppdrag där fritidsledare arbetar närvarofrämjande i skolmiljö.
- Digital ungdomsgård och onlineverksamhet.
- Verksamhet riktad till motorburen ungdom.

Ungdomsenheten verkar i en kontext där flera riskfaktorer identifieras, bland annat inom ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar), ensamhet, ofullföljd skolgång, psykisk och fysisk ohälsa samt identitets- och integrationsutmaningar. Därutöver noteras en ökad problematik kopplad till normförskjutningar, bristande respekt för olikheter samt risk för kriminalitet och våldsutveckling.

Fritidsledarnas socialpedagogiska kompetens är central i det förebyggande arbetet och i arbetet med att stärka skolnärvaro, särskilt i grundskolan.

Det rådande ekonomiska läget och lågkonjunktur påverkar familjers möjligheter att finansiera fritidsaktiviteter. Behovet av kostnadsfria, tillgängliga och inkluderande aktiviteter ökar därmed. Enheten prioriterar därför ett brett och behovsanpassat utbud, med särskilt fokus på aktiviteter som främjar psykisk och fysisk hälsa genom rörelse.

Fältverksamheten är en viktig trygghetsskapande insats. Under högtider, turistsäsong och större evenemang krävs förstärkning av flera team, vilket innebär ökade kostnader men ger stor social effekt genom vuxennärvaro i ungas miljöer.

En betydande utmaning är kompetensförsörjningen. Uppdraget innebär kvälls- och helgtjänstgöring, vilket påverkar rekrytering och långsiktig personalstabilitet. Löneläget samt skillnader mellan yrkesroller med likvärdig utbildningslängd påverkar möjligheten att behålla personal. Flera medarbetare har socialpedagogisk utbildning men är anställda som fritidsledare. En strategisk översyn av kompetens- och lönebild kan därför vara nödvändig.

Arbetsmarknadsenheten

Arbetsmarknadsenheten har i uppdrag att tillhandahålla insatser för både arbetssökande och arbetsgivare. Målet är att fler invånare ska uppnå hållbar egen försörjning samt att arbetsgivare ska kunna säkerställa sin kompetensförsörjning.

Enheten samverkar nära socialförvaltningen, hälso- och sjukvården, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen kring individstöd. Därutöver sker samverkan med gotländska arbetsgivare, såväl offentliga som privata, för att främja breddad rekrytering och en mer inkluderande arbetsmarknad.

I uppdraget ingår:

- Kommunalt aktivitetsansvar (KAA) för unga 16–20 år.
- Jobbvägen – stöd till personer som behöver individuellt anpassade insatser för att nå arbete eller studier.
- Subventionerade anställningar inom regionens verksamheter.
- Feriejobb för ungdomar.
- Matchning och arbetsgivarservice.

Utvecklingsprojekt

Jobbvägen Södra Gotland

En geografisk utveckling av ordinarie Jobbvägen, med nära samverkan med Hemse vårdcentral och Gotlands folkhögskola. Projektet startade efter analys av hög sjukfrånvaro, arbetslöshet och behov av lokalt tillgängligt stöd. Arbetet bygger på evidensbaserad metodik såsom supported employment, med individcenterade planer och snabb väg till praktik eller arbete. Resultaten visar minskad sjukskrivning och ökad etablering i arbete. Projektet finansieras via ESF inom ramen för Gotland Forward.

Matcha Kompetensen

Genomförs tillsammans med Arbetsförmedlingen och riktar sig till arbetsgivare. Syftet är att öka kunskap om breddad rekrytering och att individmatcha arbetssökande mot konkreta kompetensbehov. Metoder som supported employment och "Vägen till arbetsgivare" används. Projektet finansieras via ESF inom Gotland Forward.

IPS – Individuellt planerat stöd

Ett implementeringsprojekt med syfte att införa metoden IPS (Individual Placement and Support), vilken rekommenderas av Socialstyrelsen för målgrupper med behov av samordnat stöd. På Gotland sker samverkan med beroendemottagningen inom psykiatri samt Mini Maria.

Strategiska utmaningar

En central utmaning är att många insatser är projektfinansierade. Detta påverkar kontinuitet, rättssäkerhet och långsiktig kvalitet. En mer stabil och permanent struktur krävs för att säkerställa hållbara resultat.

Utvecklingen av feriejobb som inkluderande och brottsförebyggande verktyg är särskilt viktig, då forskning visar att avlönad sysselsättning kan fungera som en stark skyddsfaktor för unga i riskzon och för ungdomar med låg skolnärvaro. Vidare finns ett behov att öka möjligheten att för unga med funktionsnedsättning att få möjlighet till feriejobb.

Med detta som grund är bedömningen att äska om medel för att möjliggöra en permanent och hållbar lösning för Jobbvägen Gotland för att ej fortsätta med att driva verksamhet med projektfinansiering samt för att öka möjligheterna för fler ungdomar i feriejobb.

Flyktingmottagning

Flyktingmottagningen ansvarar för mottagande och stöd till kvotflyktingar enligt bosättningslagen. Efter det intensiva mottagandet 2015 har volymerna minskat kraftigt, vilket lett till en reducerad bemanning.

Verksamheten samverkar med Migrationsverket, socialtjänsten, hälso- och sjukvården, teknikförvaltningen, Arbetsförmedlingen, vuxenutbildningen samt civilsamhället. Trots minskade volymer kvarstår behovet av kompetens och beredskap för framtida förändringar i nationell politik. Det är också viktigt att rätt stöd ges till de flyktingar kommit de senaste två åren och de som kommer framåt så att en god etablering kan ske.

Enheten för studie- och yrkesvägledning

Enheten leder den samlade studie- och yrkesvägledningsorganisationen som förser grundskola, gymnasieskola, vuxenutbildning, KAA och arbetsmarknadsinsatser med vägledningsresurser enligt avtal. Totalt arbetar 22 studie- och yrkesvägledare inom enheten.

Yrkesgruppen är generellt svårrekryterad, men enheten har under senare tid lyckats tillsätta samtliga tjänster, varav flera genom inflyttade kandidater.

Ett centralt mål är att öka genomströmningen från grundskola till gymnasium och vidare till arbete eller fortsatta studier. Samverkan mellan skola och arbetsliv är avgörande för att stärka elevernas framtidstro, valkompetens och förståelse för arbetsmarknadens krav.

Detta är också en viktig del i Gotlands långsiktiga kompetensförsörjning.

Ett pågående utvecklingsarbete syftar till att stärka måluppfyllelsen inom området. Bedömningen är att en riktad satsning på SSA-arbetet skulle bidra till ökad framtidstro bland grundskoleelever, förbättrad gymnasievalsprocess och stärkt etablering på arbetsmarknaden. Avdelningen avser därför att ansöka om medel för en SSA-samordnare som kan samordna och utveckla arbetet strategiskt och långsiktigt.

1.1.4 Gymnasieavdelningen

Den kommunala gymnasieskolan är en central del av det gotländska utbildningssystemet och utgör en brygga mellan grundskola, vidare studier och arbetsliv. Här länkas ämneskunskaper med personlig mognad och framtidsförberedelse. Utbildningen ger eleverna en stabil kunskapsgrund, men utvecklar också deras förmåga att tänka självständigt, ta ansvar och samverka med andra. Gymnasieskolan vilar på demokratins grund. Respekt för mänskliga rättigheter och alla människors lika värde genomsyrar verksamheten. I denna miljö tränas eleverna i att pröva perspektiv, värdera information kritiskt och fatta välgrundade beslut. Skolan rustar unga människor att möta ett samhälle i snabb förändring, med kompetens, omdöme och framtidstro.

Gymnasieavdelningen omfattar sex rektorsområden samt en gemensam stödenhet. Från och med 2026 ingår både gymnasieskola och anpassad gymnasieskola i en samlad organisation. Syftet är att skapa en mer sammanhållen och inkluderande skolmiljö där likvärdigheten stärks genom gemensamma strukturer, tydliga processer och likvärdiga pedagogiska förutsättningar för alla elever. Samtidigt förbättras möjligheterna till professionell samverkan och gemensam kompetensutveckling.

Gymnasieavdelningens utbildningsutbud är brett och differentierat. Inom gymnasieskolan erbjuds 16 nationella program samt fyra introduktionsprogram, inklusive flera nationellt utformade yrkesintroduktioner samt en riksrekryterande sjöfartsutbildning. Inom anpassad gymnasieskola erbjuds tre nationella program samt individuellt program. Ingår gör även en verksamhet för yngre elever med komplexa funktionsnedsättningar. Verksamheten är samlad på ett gemensamt campus, vilket möjliggör samordning av resurser, effektiv lokalanvändning och minskade administrativa kostnader.

Styrningen av verksamheten tar sin utgångspunkt i åtta strategiska fokusområden kopplade till nämndmålen: ledarskap, samverkan, undervisning, betyg och bedömning, trygghet och studiero, hälsa, skolnärvaro samt relationer. Dessa områden utgör den gemensamma ramen för systematiskt kvalitetsarbete, resursprioriteringar och verksamhetsutveckling, i syfte att långsiktigt stärka måluppfyllelse, likvärdighet och utbildningens kvalitet.

Förutsättningar och behov inom gymnasieskolan

Gymnasieskolans resursförutsättningar präglas av stabil styrning och en väl fungerande dialog mellan huvudman och verksamhet. Det finns en gemensam förståelse för gymnasieskolans uppdrag och dess strategiska betydelse för regionens kompetensförsörjning. Resurstilldelningen sker genom samlade avvägningar mot övriga behov inom nämndområdet och regionens totala åtaganden, vilket skapar stabila planeringsförutsättningar och en hög grad av förutsägbarhet i verksamheten.

Genom strategisk styrning och systematiskt kvalitetsarbete riktas resurserna mot insatser som stärker genomströmning, likvärdighet, trygghet och måluppfyllelse. Särskild vikt läggs vid åtgärder som bidrar till en långsiktigt hållbar organisation och en stabil kompetensförsörjning. Perioden präglas sammantaget av konsolidering, fördjupad kvalitet och fortsatt effektivisering, med inriktning på att maximera verksamhetsnyttan inom givna ekonomiska ramar samt säkerställa stabilitet och långsiktig utvecklingsförmåga.

Mot denna bakgrund äskar gymnasieskolan för perioden 2027–2029 inga ytterligare medel utöver de kostnader som kan uppstå vid förändringar i utbildningsutbudet eller vid nödvändiga reinvesteringar.

Förutsättningar och behov inom anpassad gymnasieskola

Den anpassade gymnasieskolan, som från och med 2026 tillhör nämndens ansvarsområde, befinner sig i en strukturellt betingad ekonomisk situation som kräver särskild uppmärksamhet. Elevantalet har ökat successivt under flera år och prognoserna visar på en fortsatt kraftig ökning kommande läsår. Från 27 elever läsåret 2019/2020 beräknas verksamheten omfatta 58 elever läsåret 2027/2028. Samtidigt har andelen elever som läser mot ämnesområden, det vill säga elever med mer omfattande stöd- och omsorgsbehov, ökat från 33 procent till över 50 procent, med ytterligare ökning att vänta.

Till skillnad från gymnasieskolan, som finansieras genom ett grundbelopp per elev, tilldelas den anpassade gymnasieskolan en fast rambudget som inte har justerats i takt med de ökade elevtalen. När elevantalet ökar utan att de ekonomiska ramarna anpassas uppstår en obalans mellan uppdragets omfattning och tillgängliga resurser. Detta har medfört att verksamheten under flera år redovisat negativa resultat.

Den ökade elevvolymen innebär inte enbart fler elever, utan också förändrade behov. Antal elever med omfattande omsorgsbehov, medicinska tillstånd och behov av en-till-en-stöd ökar. Detta medför krav på tätare bemanning, fler specialiserade kompetenser samt anpassade lokaler som inte kan samnyttjas. Prognoserna visar behov av nya klasser, ytterligare lärartjänster och elevassistenter samt förstärkning inom elevhälsan. Utöver personalökningar tillkommer ökade kostnader för lokalanpassningar, hjälpmedel, skolskjuts och praktiktära stöd. Även ledningsuppdraget påverkas i takt med verksamhetens expansion och komplexitet.

En förändrad arbetsorganisatorisk förutsättning gäller också bemanningen under skoldagen. Det lokala kollektivavtal om måltidsuppehåll som tidigare gällt för personal inom den anpassade skolformen har löpt ut och kommer inte att omförhandlas. I stället ska personalen ges möjlighet att ta ut lagstadgad rast under arbetsdagen. Med hänsyn till elevernas omfattande stöd- och omsorgsbehov krävs dock kontinuerlig närvaro av personal för att säkerställa en trygg och säker miljö. För att möjliggöra att medarbetare kan ta ut sina raster utan att elevernas säkerhet eller verksamhetens kvalitet påverkas krävs därför en förstärkning av bemanningen under dagtid. Detta motsvarar ett resursbehov om cirka en halv tjänst.

För att säkerställa att skollagens krav uppfylls och att elever i anpassad gymnasieskola ges likvärdiga förutsättningar krävs antingen:

1. en permanent ramförstärkning i nivå med elev- och behovsökningen, eller
2. en finansieringsmodell där resurser tilldelas per elev och differentieras utifrån stödbehov.

Utän en sådan justering kommer underskotten att vara bestående, vilket påverkar verksamhetens stabilitet och möjligheten att upprätthålla den kvalitet som eleverna har rätt till.

En resursförstärkning är därmed inte en ambitionshöjning, utan en nödvändig anpassning till ett förändrat och växande uppdrag.

1.2 Bedömning av balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027–2029

Gymnasie- och vuxenutbildningens verksamheter möter både utmaningar och möjligheter inom ekonomi, kompetensförsörjning och integration. Bedömningen är att det i dagsläget är balans mellan uppdrag, mål och resurser men förändringstakten inom nämndens ansvarsområde är fortsatt hög och i och med att ekonomin är så starkt kopplad till riktade statsbidrag så är prognossäkerhet inte helt enkel.

Flera statliga reformer påverkar verksamheten främst inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen, men även förändringar inom den statliga arbetsmarknadspolitikerna påverkar. Dessutom pågår utvecklingsarbeten med att förbättra samverkan mellan förvaltningar inom

Region Gotland samt andra aktörer för att fler gotlänningar ska komma i arbete eller studier.

Elevflödet är avgörande för ekonomin i Wisbygymnasiet, där elevantalet förväntas öka de närmaste åren. En växande elevpopulation kräver fler utbildningsplatser och lokaler. Nya utbildningsprogram utvecklas för att matcha arbetsmarknadens behov och stärka kopplingen till lokala företag. Elevökningen skall genom samordning och samnyttjande av personal och lokaler lösas utan att dra på ökade kostnader eftersom ett effektiviseringskrav finns för nämndens verksamheter. Enligt prognos går elevtalen ner om ett något år och då skall verksamheten anpassas utifrån lägre elevtal. En utmaning.

Wisbygymnasiet möter samtidigt omfattande förändringar, inklusive det nya ämnesbetygssystemet Gy25 och möter allt fler elever i behov av särskilt stöd.

Migration och förändrade regelverk kräver följsamhet gällande resurser och samverkan, just nu arbetar enheten för integration med en övertalighetssituation.

För att möta kompetensbehov erbjuds möjlighet att läsa högre utbildning på distans genom Lärcentrum på Vuxenutbildningen. Här finns stora utvecklingsmöjligheter och nämnden går fram med ett tilläggsanslag. Utökat behov kräver finansiering, de kommuner förvaltningen varit i kontakt med och har samarbete med satsar betydligt mer resurser på Lärcentrumverksamhet.

Flera omvärldshändelser, både nationellt och internationellt, understryker behovet av att intensifiera arbetet med säkerhets- och beredskapsfrågor. En utredning om kommuners och regioners beredskap betonar behovet av riskanalyser och samarbete med statliga myndigheter. Detta kommer att kräva att verksamheterna inom gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden stärker sin krisberedskap och utvecklar kompetens inom flera områden.

Satsningar på det brottsförebyggande arbetet kräver ökade resurser. Sociala insatsgrupper (SIG) och ungdomsverksamhet bidrar till ökad trygghet och delaktighet för unga.

Nämndens resultat

Nämnden visade för helåret 2025 ett positivt resultat på 8,5 miljoner kronor, nämnden klarar därmed effektiviseringskravet, det vill säga den reducering av budget som var på 3,9 miljoner kronor för 2025.

Nettokostnaden ökade med 23,8 miljoner kronor och motsvarade 6,3 procent. Ökningstakten för de egna kostnaderna var 6,3 procent och intäkterna ökade med 6,3 procent.

I den kommunala gymnasieskolan blev det 12 elever fler än budgeterat. Fler antal elever och interna ersättningar medförde ett negativt resultat på 1,2 miljoner kronor i den interna resursfördelningen. I resursfördelningen fanns även en buffert för ofördelade elever (en reserv för elevökningar) på motsvarande två miljoner kronor. I resursfördelningen medräknades även inkomna ersättningar för asyl och etablering, dessa ersättningar räckte inte riktigt till i förhållande till dess ändamål, för att exempelvis finansiera studiehandledare med flera. I resursfördelningen låg även effektiviseringskravet för gymnasieskolan medräknat med 1,7 miljoner kronor. Sammantagen beräkning för den interna resursfördelningen blev negativ på 1,8 miljoner kronor

De interkommunala utbetalningarna och ersättningarna till fristående huvudman blev 28 elever färre, vilket medförde ett positivt resultat 2,7 miljon kronor i den externa resursfördelningen.

Måluppfyllelsen är god

Den samlade bedömningen är att nämnden i hög utsträckning bidrar till måluppfyllelsen i Region Gotland.

Andelen gymnasieelever med examen inom 4 år (kommunala skolor) har ökat markant med 6,5 procentenheter från 67,4 procent år 2024 till 73,9 procent år 2025. Motsvarande andel i riket är 73,3 procent år 2025. Andelen elever med examen inom 3 år har däremot minskat med 4,1 procentenheter, från 71,6 procent 2024 till 67,5 procent 2025.

Wisbygymnasiet följer rikets siffror men genomströmningen på tre år behöver bli bättre.

2. Mål

2.1 Beslutade mål

Nedan är beslutade av regionfullmäktige och gäller under 2025. De sex första målen är regionens gemensamma mål och gäller för alla nämnder och de efterföljande målen är nämndens egna fastställda mål.

Mål	
1.	Andelen medarbetare inom Region Gotland som kan rekommendera sin arbetsplats till andra ska årligen förbättras
2.	Region Gotland ska stärka sin förmåga att upprätthålla kritiska verksamheter under minst två veckor vid fredstida kriser och höjd beredskap
3.	Region Gotlands koldioxidutsläpp ska minska årligen. Under perioden 2024- 2027 ska den genomsnittliga minskningen uppgå till 15 procent per år
4.	Öka antalet invånare i ålder 20-64 med minst 1 000 till mandatperiodens slut
5.	Öka andelen barn och unga (0-18år) som upplever kultur årligen och med totalt tio procent under perioden 2024–2027
6.	Andelen barn och unga, personer med funktionsnedsättning samt personer 65 år och äldre som rör sig minst en timme/dag ska öka årligen och med totalt tio procent under perioden 2024–2027
7.	Andelen elever inom den kommunala gymnasieskolan med examen inom 4 år ska öka årligen och med minst fem procentenheter till 2027
8.	Andelen elever inom den kommunala gymnasieskolan som i elevenkäten svarar "mycket bra" eller "bra" på frågan "Hur mår du rent allmänt", ska öka årligen och med minst fyra procentenheter till 2027
9.	Andelen invånare 16–29 år som varken arbetar eller studerar ska minska årligen och med minst en procentenhet till 2027
10.	Andelen invånare 25–64 år med minst gymnasial utbildning ska öka årligen och med minst två procentenheter till 2027
11.	Andelen utrikesfödda 20–64 år med egen försörjning ska öka årligen och med minst två procentenheter till 2027

2.2 Revidering av befintliga mål

Kommer ej att revideras

2.3 Förslag till nya mål

Inga nya mål under planperioden

3. Behov och prioriteringar av resurser 2027–2029

3.1 Inledning, behov prioriteringar

Det ekonomiska läget för regionen⁴ inför 2027- 2029 är uttryckt som – Återhämtningen av produktionstillväxten under 2026 bedöms bidra till en ökning av både antalet sysselsatta och antalet arbetade timmar. Trots att skatteunderlagets utveckling 2025–2028 i reala termer innebär en tydlig återhämtning efter nedgången 2023–2024 beräknas den kommunala sektorns köpkraft från skatteintäkterna, givet oförändrad skattesats även år 2028 vara varaktigt svagare än vad en utveckling i linje med den historiska trenden skulle ha medfört.

Det budgeterade resultatet för Region Gotland 2026 är plus 52 miljoner kronor. För att resultatet ska landa på den nivå krävs att nämndernas budgetar inte överskrider. I resultatplanen beräknas därefter det budgeterade resultatet för 2027 bli negativt på nio miljoner kronor och för 2028 negativt på 86 miljoner kronor. Nämndernas förmåga att anpassa verksamheten till den beslutade budgeten 2026 blir avgörande för den ekonomiska ställningen framåt.

De kommande åren finns stora investeringsbehov. Låneskulden ökar nu snabbt och för att ha råd att investera i den takten behöver resultatnivåerna ligga på minst två procent, cirka 150 miljoner kronor. Det innebär att det just nu inte finns utrymme för ny verksamhet som inte kan finansieras inom befintlig ram.

3.1.1 Vuxenutbildningen

Utifrån de behov och kommande utmaningar som beskrivs i det tidigare avsnittet om nulägesanalysen behöver vuxenutbildningen budgetmässigt förstärkas. Nedan tabell sammanfattar de äskanden som vuxenutbildningen gör för budgetåret 2027.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Lärcentrum högre utbildning	3 000
2	Ny lagstiftning sfi	500
2	Förstärkning yrkesvux	3 000
Summa		6 500

Prio, avser prioritetsordning, där värdet 1 har högsta prioritet,

värdet 2 har medel, och värdet 3 har lägsta prioritet

Vuxenutbildningen avser att begära ramförstärkning med 6,5 miljoner.

3.1.2 Folkhögskolan

Utifrån de behov och kommande utmaningar som beskrivs i det tidigare avsnittet om nulägesanalysen finns budgetförstärkningen redan i lokalbehovsplanen och vi kommer försöka hantera eventuell omställningen vid beslut av statsbidragssystem år 2027. Därmed gör Gotlands folkhögskola inga nya äskanden för 2027.

3.1.3 Arbetsliv, etablering och ungdom

Utifrån beskrivna behov och utmaningar avser arbetsliv och etablering att äska om följande för att uppnå önskade resultat och målsättning med etablering i samhället och arbetslivet:

⁴ Källa: Anvisning strategisk plan och budget 2027–2029

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Jobbvägen Gotland	2 200
2	SSA samordnare	750
3	Feriejobb – utökning	150
Summa		3 100

Prio, avser prioritetsordning, där värdet 1 har högsta prioritet,

värdet 2 har medel, och värdet 3 har lägsta prioritet

Arbetsliv och etablering begär en ramförstärkning motsvarande 3,1 miljoner kronor

3.1.4 Gymnasieavdelningen

Mot bakgrund av redovisade behov, ökade elevvolymerna och förändrade förutsättningar föreslås en budgetförstärkning för 2027 enligt nedanstående tabell.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Anpassad gymnasieskola, fler elever	3 643
1	Anpassad gymnasieskola, lagstiftning	500
Summa		4 143

Prio, avser prioritetsordning, där värdet 1 har högsta prioritet,

värdet 2 har medel, och värdet 3 har lägsta prioritet

Gymnasieavdelningen begär en ramförstärkning motsvarande 4,1 miljoner kronor.

3.1.5 Digitalisering

Skolväsendet ska enligt skollag och läroplan ge alla barn och elever likvärdiga möjligheter att utveckla digital kompetens för framtida samhällsdeltagande och livslångt lärande. Kraven på strategiskt, långsiktigt arbete samt uppföljning och utvärdering har ökat och gör digitalisering till ett högt prioriterat område. Digital teknik ska samtidigt stärka det pedagogiska uppdraget och effektivisera administrativa processer, arbetsformer och samverkan, vilket förutsätter kontinuerlig kompetensutveckling och kopplas till investeringar.

Förvaltningens digitala arbete omfattar objektsförvaltning med klassningar, risk- och sårbarhetsanalyser, incidenthantering och avtalsuppföljning för att säkerställa kontroll över system, data och informationssäkerhet. En mer komplex IT-arkitektur med över 50 system och integrationer, ökade krav på GDPR, NIS2 och cybersäkerhetslagstiftning samt behov av redundans kräver omfattande kartläggning och resurser för både drift och investeringar, inklusive e-arkiv.

Den nya handlingsplanen för digitalisering ”*Handlingsplan för ökad digital kompetens 2026-2030*” är beslutad och baseras på strategiska analyser i Sverige och EU som visar ett växande behov av digital kompetens hos elever och lärare. Parallellt accelererar utvecklingen av AI, och i en mer orolig omvärld accentueras det förebyggande arbetet avseende informationssäkerhet, objektsförvaltning och desinformation. Digitalisering och ny teknik är därmed centrala för att utveckla effektivare verktyg, arbetsmodeller och samverkansformer inom förvaltningen och regionen. Handlingsplanen tydliggör kommande behov av kompetensutveckling och under våren ses befintliga kompetensutvecklingsplaner över och utbildningar planeras och genomförs utifrån dessa. AI kräver särskilt riktade utbildningsinsatser och uppdaterade riktlinjer i takt med nya modeller, för att säkra GDPR efterlevnad, minska informationsläckage, värna tillförlitliga kunskapsbedömningar och motverka desinforma-

tion. Informationssäkerhetsarbetet omfattar alla system, då NIS2 och Cybersäkerhetslagen ställer högre krav. Implementeringen av lagen sker nationellt och i regional samverkan eftersom IT arkitekturen binds samman av integrationer och datautbyte.

Parallellt genomförs kontinuerliga upphandlingar, implementeringar och införanden av nya system och tekniker när äldre ersätts. Trots effektivisering ökar licenskostnaderna i driftbudgeten med cirka 5–10 procent per år, vilket minskat utrymmet för fullständiga licenser och kommunlicenser under 2024–2025. Investeringar i elevdevices inkluderar utöver inköp också ekonomiskt stöd för digital teknik i klassrum och mötesrum. Detta stöd har dock begränsats av prisökningar på datorer och iPads. Här ger prognosen en cirka 25 procent prisökning på datorer 2026–2027 (därefter gradvis stabilisering) samt cirka 10 procent för iPads 2026–2027. Detta på grund av att den globala AI utvecklingen driver fram fler språkmodeller och ökat hårdvarubehov, vilket har skapat brist på minnen och lagringsmedia och därmed höjt priserna på IT material.

3.1.6 Kvalitetsutveckling

För Region Gotland innebär kvalitet att skapa värde tillsammans med dem vi är till för genom värdeskapande, effektiva, rättssäkra och transparenta processer som bidrar till social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

För att möta välfärdens utmaningar bedrivs ett kontinuerligt utvecklingsarbete med fokus på systematiskt kvalitetsarbete, ständiga förbättringar, digitalisering och innovation.

Det systematiska kvalitetsarbetet inom utbildnings- och arbetslivsförvaltningen är relativt väl förankrat. Gemensamma strukturer, såsom årshjul och tydliga huvudprocesser, skapar trygghet och tillit. Perioden för rapportering till delårsrapport 2 och verksamhetsberättelsen sammanfaller dock med terminsslut och semesterperiod, vilket innebär en risk för att analys och uppföljning inte kan genomföras med önskad kvalitet inom given tidsram. För att säkerställa fortsatt kvalitet krävs långsiktighet, uthållighet och ett verksamhetsnära ledarskap.

Arbetsprocessen för verksamhetsplanering har successivt utvecklats och anpassats till ny styrmodell och nya mål. Metod och arbetsmodell följs upp och justeras löpande utifrån behov. Under 2024 togs en film om styrmodellen fram ur förvaltningens perspektiv, tillsammans med tillhörande stödmaterial. Syftet är att öka förståelse, delaktighet och engagemang i arbetet med mål och prioriteringar.

Tillit är en prioriterad grund i förvaltningens arbete och bedöms, tillsammans med god uppföljning och minskad detaljstyrning, skapa bättre förutsättningar för ett långsiktigt och utvecklande kvalitetsarbete. Övergripande analys, uppföljning och stöd från huvudman har stor betydelse och utvecklingsarbete pågår, där flera steg har tagits framåt under 2025. Fortsatta utvecklingsområden är att stärka analysarbetet i uppföljningen av mål, indikatorer och resultat, tydliggöra ansvarsfördelning mellan huvudman, avdelningar och enheter, vidareutveckla chefsstödet ur ett kvalitets- och likvärdighetsperspektiv samt fördjupa samverkan inom och mellan förvaltningar. Skolinspektionens kvalitetsgranskningar under läsåret 2024/25 bekräftar behovet av fortsatt utveckling inom dessa områden.

Förmågan att analysera information och fatta beslut baserade på fakta har utvecklats inom utbildnings- och arbetslivsförvaltningen, men kräver fortsatt arbete. Faktabaserade beslut säkerställer att valen är välgrundade, effektiva och rättssäkra. Detta skapar förutsägbarhet, ökar transparens och ansvarstagande, och gör det enklare att planera för framtiden.

Medarbetarenkäten 2024 visar att 74 procent av medarbetarna upplever att de blir involverade i beslut som påverkar dem och deras kollegor, vilket är en viktig förutsättning för väl-förankrade och faktabaserade beslut. Analysrapport VÅR har fungerat som ett värdefullt kvalitetsutvecklingsverktyg genom systematiska uppföljningssamtal med enhetschefer, även om arbetet varit resurskrävande och implementeringen utmanande. Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har därför omformat processen för att bättre integrera kvalitetsuppföljningen med övriga styrprocesser, med fokus på att identifiera och analysera kritiska avvikelser. Detta stärker möjligheten att fatta välgrundade beslut som främjar verksamhetens utveckling och kvalitet.

Tillgången till tydliga och tillförlitliga fakta är en förutsättning för att kunna fatta välgrundade beslut. Under de senaste åren har utbildnings- och arbetslivsförvaltningen satsat resurser på att synliggöra verksamheternas resultat genom att ta fram lättillgängliga och överskådliga resultatrapporter samt samla all information på en och samma plats. Parallellt pågår även ett utvecklingsarbete med målet att ytterligare stärka förvaltningens analysförmåga och därmed skapa ännu bättre underlag för beslut.

Sammantaget är detta avgörande för att säkerställa en god, likvärdig och hälsofrämjande lärmiljö med hög kvalitet, där verksamheterna tillsammans skapar värde och goda förutsättningar för barns, elevers, studerandes, deltagares och medarbetares utveckling.

Förvaltningen avser att i första hand omfördela resurser inom befintlig budgetram för att finansiera detta.

3.1.7 Barn- och elevhälsa

Barn- och elevhälsan servar gymnasiet med skolkuratorer, skolpsykolog, skolläkare och skolsköterskor. Även här ser man stora behov där elevhälsan, i synnerhet de psykosociala och psykologiska insatserna, behöver prioritera för att hinna med den stora efterfrågan, vilket får inverkan både på tillgänglighet, uppföljning, samt förmågan att arbeta hälsofrämjande och förebyggande. Grundavtalet mellan BUN och GVN för elevvård har inte hantierat de löneökningar som varit de senaste åren och en justering gjordes därför inför budgetåret 2026. Detta är avhängigt att Barn- och elevhälsan har en rörlig budget utifrån antalet barn och elever vilket innebär att för BUN:s verksamhetsområden är löneuppräkningsarna medräknat i det grundbelopp som utgår per elev men till GVN så är grundavtalet fast beräknat vilket innebär att löneuppräkningsarna för medarbetare som arbetar för GVN aldrig räknas med och justerats. Av den anledningen äskar Barn- och elevhälsan om ett ramtillskott på 167 000 kronor vilket är uppräknade löner från 2026 till 2027.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Löneuppräkning avtal	167
Summa		167

För Barn- och elevhälsan begär förvaltningen en ramförstärkning motsvarande 167 000 kronor

3.1.8 Kompetensförsörjning, gemensamt

Kompetensutveckling inom professionsprogrammet

Den statliga satsningen professionsprogrammet är tänkt att erbjuda förskollärare, lärare och rektorer en strukturerad och likvärdig kompetensutveckling genom hela arbetslivet. Ett antal kurser inom professionsprogrammet matchar direkta behov inom området kompetensförsörjning, t ex kurser inom ramen för Lärarlyftet. Förväntningarna på arbetsgivarens satsningar på kompetensutveckling förväntas också öka kopplat till det nya professorsprogrammet. Förutom att de möjliga utbildningarna inom programmet antas öka måluppfylle-

sen i verksamheten, finns det också en koppling till strävan efter att vara en attraktiv arbetsgivare.

En förstärkning av HR-enhetens budget med motsvarande 300 000 kronor (totalt 1,5 miljoner kronor för båda nämnderna) skulle innebära att cirka fyra lärare skulle kunna erbjudas betald ledighet tio procent för studier under ett läsår samt ersättning för resor och studielitteratur. Alternativt skulle cirka sju lärare kunna erbjudas motsvarande förutsättningar för en termins studier.

Gotlands löneläge och fortsatta satsningar

För att stärka konkurrenskraften behöver fortsatta satsningar göras på framför allt de mest svårrekryterade grupperna inom lärarkåren, men också på skolledarkåren, för att både behålla och för att kunna rekrytera duktiga lärare och skolledare. Generellt kan noteras att kompetensbristen finns inom allt fler grupper, både i riket som helhet och inom Region Gotland. BUN uppmanar regionstyrelsen att ta hänsyn till behovet av förstärkt löneökningssutrymme i budgetarbetet, så att Region Gotland har löner som ligger på mediannivå i förhållande till riket.

Nedanstående tabell sammanfattar de äskanden som gäller området kompetensförsörjning gemensamt för budgetåret 2027.

Prio	Kategori	Belopp, tkr
1	Vidareutbildning inom professionsprogrammet	300
Summa		300

Inom området gemensam kompetensförsörjning begärs en ramförstärkning motsvarande 300 000 kronor.

3.1.9 Säkerhet och beredskap

Flertalet händelser i vår omvärld, såväl nationellt som internationellt, visar på att det finns ett fortsatt behov av att förvaltningen ökar och intensifierar arbetet kring säkerhets- och beredskapsfrågor. Krig i vår omvärld, det försämrade säkerhetsläget, den ökande kriminaliteten inom Sverige samt en ökande risk för våld inom skolområden.

Inom området säkerhet och beredskap förväntas den nyligen rekryterade strategiska funktionen inom utbildnings- och arbetslivsförvaltningen bidra till ökad samordning och förmåga att hantera risker och incidenter. Funktionen beräknas vara tillsatt under mars-26.

Arbetet med kontinuitetshantering kommer därmed att utvecklas vidare, med målet att höja organisationens robusthet och säkerställa verksamhetens fortlevnad vid störningar. Risker kopplade till resursbrist och otydlig ansvarsfördelning mellan förvaltningar kvarstår, men bedömningen är att förvaltningens förmåga att möta lagkrav och externa hot kommer att stärkas.

Förvaltningen har hittills, så att säga hållit sig flytande inom området, men för att jobba mer utvecklande, långsiktigt, strategiskt och systematiskt så krävs det mer, både av kompetens och resurser. Det finns flera viktiga skäl till att detta är viktigt.

Här följer några av de viktigaste anledningarna som förvaltningen tagit fram:

Riskhantering: Med rätt kompetens inom säkerhet- och beredskap så kan förvaltningen arbeta än mer med att identifiera och analysera risker och hot som kan påverka organisationens säkerhet. Genom att ha en dedikerad kompetent person inom områdena så ger vi oss själva en bättre möjlighet att arbeta proaktivt för att minska risker och vidta åtgärder för att hantera dem på ett effektivt sätt.

Incidenthantering: Om en olycka, katastrof eller säkerhetshot inträffar är det avgörande att ha en person(er) som kan koordinera och hantera situationen. En säkerhets- och beredskapsansvarig kan ta ledningen i att samla information, vidta åtgärder och tillsammans med kommunikatör kommunicera med berörda för att minimera skador, skydda människor och säkerställa återhämtning.

Förebyggande åtgärder: kompetens att implementera förebyggande åtgärder och säkerhetsrutiner för att minska risken för incidenter. Det kan inkludera säkerhetsträning, etablering av rutiner, utveckling av kontroller och övervakningssystem samt höja säkerhetsmedvetenheten i organisationen.

Lagkrav och efterlevnad: kommuner och regioner i Sverige har ett grundläggande ansvar för att hantera fredstida kriser och höjd beredskap enligt Lagen om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH, 2006:544).

Samarbeta med räddningstjänst, polis, socialtjänst och sjukvård för att säkerställa en effektiv krishantering. Delta i lokala och regionala beredskapssamordningar för att hålla sig uppdaterad om aktuella hotbilder och bästa praxis.

Ha rutiner för hur man utvärderar och lär sig av inträffade händelser för att förbättra beredskapsarbetet. Genom att arbeta systematiskt med dessa områden så minskar utbildningsförvaltningen riskerna och säkerställer en mer trygg och säker skol- och arbetsmiljö.

Sammanfattningsvis är bedömning den att kompetens inom säkerhets- och beredskapsfrågor kontinuerligt behöver höjas samt att det behöver tydliggöras vad som skall hanteras regionövergripande och vad respektive förvaltning förväntas ta ansvar för. Det bedöms vara avgörande för att hantera risker och skydda människor och organisation. Med kunskap och expertis inom nämnda områden ger vi oss själva bättre möjligheter att förebygga och minimera konsekvenser av oönskade händelser. Samverkan med alla förvaltningar inom regionen skall prioriteras och utvecklas kontinuerligt.

3.2 Driftbudget 2027 – 2029

3.2.1 Ramförändringar i sammandrag

Sammanställning av behov av budgetförstärkning 2027–2029, tkr

Jämförelse med budget år 2026	2027	2028	2029
Gymnasieskola, <i>resursförd.</i>	11 462	15 365	11 311
Anpassad gymnasieskola, <i>resursförd.</i>	3 643	4 967	3 311
Externa avtal	800	1 600	2 400
Vuxenutbildning	3 000	3 000	3 000
Folkhögskolan	-	-	-
Arbetsliv, etablering och ungdom	2 200	2 200	2 200
Gymnasieavdelningen, <i>anp. gy. Lagstiftning</i>	500	500	500
Barn- och elevhälsan	167	167	167
Kompetensförsörjning, <i>gemensamt</i>	300	300	300
Finansieringsprincipen,	8 070	15 440	15 440
Summa, (+ökat behov, - minskat behov)	30 142	43 539	38 629

Tabellen sammanfattar budgetbehoven för planperioden som beskrivs i avsnittet ”Behov och prioritering av resurser 2027–2029” och avser prioritering 1.

Enligt tidigare inlämnad strategisk plan och budget för 2026–2028 är ramjustering för ökat antal elever i gymnasieskolan inarbetade i plankalkylen för åren 2027–2028, då beräknades det vara en ökning av antalet elever för budgetåret 2027. Vid omräkning av antalet elever inför mål och budgetskrivelse 2027–2029 visar det sig att volymen om 94 fler elever sänks när stämmer med den tidigare fastställda plankalkylen om 84 fler elever. Budgetmässigt så motsvarade 84 elever i den tidigare plankalkylen en ökning av budget med 9,2 miljoner kronor. Beräkningar för budget 2027 visar att behovet av budget är högre än vad som tidigare har angetts, ytterligare ramförstärkning med 2,2 miljoner kronor behövs, vilket beror på en nettoökning av antalet elever motsvarande tio elever. I nettoökningen kan det ses en bruttoökning av elever mot tidigare plankalkyl med 18 elever vid fristående huvudman i den egna kommunen. Den sammanlagda ramökningen som begärs till resursfördelningen för budgetåret 2027 är 11,5 miljoner kronor. Utöver ramjusteringar för förändringar i elevvolymerna begärs även kompensation för externa avtal med 800 000 kronor, vilket i huvudsak avser ersättning till extern huvudman.

3.2.2 Generella statsbidrag enligt finansieringsprincipen

Finansieringsprincipen tillämpas när riksdagen, regeringen eller statliga myndigheter beslutar om regeländringar som tar sikte på de verksamheter som bedrivs av kommuner och landsting. Exempel på sådana beslut är när:

- införande av nya obligatoriska uppgifter.
- frivilliga uppgifter blir obligatoriska
- det kommunala ansvaret för vissa uppgifter tas bort eller avregleras
- staten ändrar ambitionsnivåerna för befintlig verksamhet

Finansieringsprincipen är grundläggande för de ekonomiska relationerna mellan staten och kommunsektorn, och gäller i båda riktningarna. Principen innebär att kommuner och landsting inte ska behöva höja skatten eller prioritera om annan verksamhet för att finansiera statliga beslut.

På senare år har flera genomgripande reformer genomförts inom nämndens verksamhetsområden och förmodligen kommer det även i framtiden att ställas krav på omställningar och genomförande av nya reformer inom nämndens ansvarsområden.

Förvaltningen har under flera år haft ambitionen att säkra att finansieringen av statliga beslut som regleras i den kommunalekonomiska utjämningen och berör gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsområden också tillförs den utförande nämnden.

Nämnden kommer inom ramen för de generella statsbidragen⁵ att äska om budgettillskott enligt finansieringsprincipen. Tabellen nedan redovisar nytillkomna generella statsbidrag inom nämndens verksamhetsområden:

Aktivitet	2027	2028
1. Reglering av lärares undervisningstid	7 370	14 740
2. Stärkt trygghet och studiero i skolan	700	700
Summa	8 070	15 440

1. I korthet kan reglering av lärares undervisningstid förklaras som att regeringen vill lagstifta om nya regler för hur många timmar lärare ska undervisa och hur mycket tid lärare ska ha till planering. Regeringen beräknar att det som ett generellt statsbidrag behöver avsättas cirka 1,3 miljarder kronor 2027 (halvårseffekt) och cirka 2,6 miljarder kronor årligen från 2028. För mer information se bilaga 3.
2. Stärkt trygghet⁶ och studiero i skolan innebär att skolan behöver bättre verktyg för att skapa ordning och reda och huvudmän, rektorer och lärare behöver bättre förutsättningar för att kunna säkerställa trygghet och studiero för alla elever. Till grund för satsningen ligger tidigare utredning där förslag finns om utökade befogenheter för rektorer och lärare och förlängda tidsramar för vissa disciplinära åtgärder och införandet av möjligheten att neka tillträde för elever som allvarligt hotar säkerheten och tryggheten på skolan. Regeringen tillför medel för att möjliggöra genomförande av förslag från utredningen.

3.2.3 Elevflöden och demografi kommande år

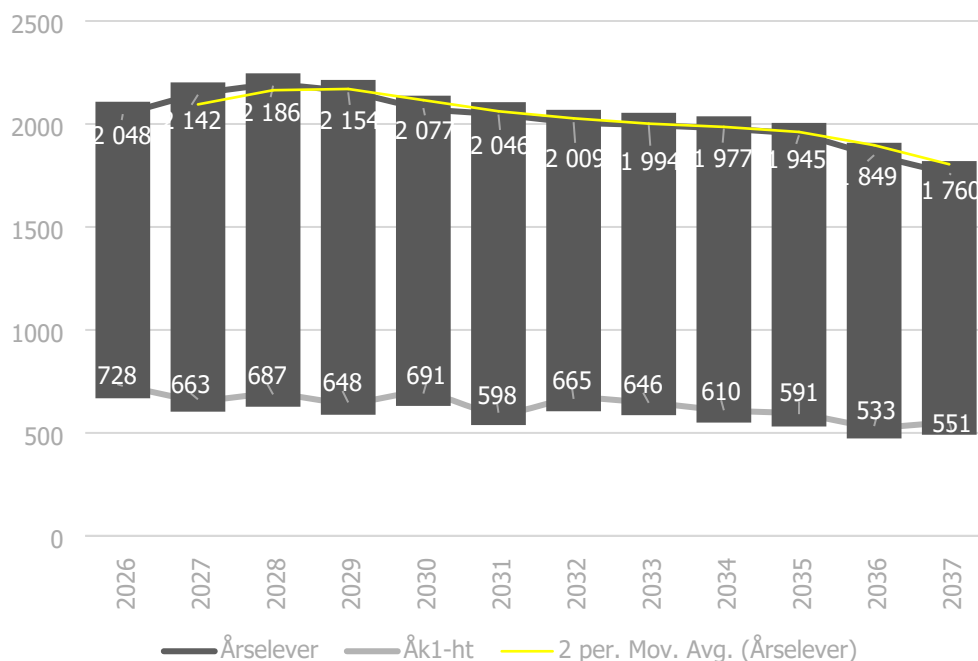
Elevvolymen, antal årselever, är ökande de närmaste fem åren och motsvarar i genomsnitt 657 elever som årligen påbörjar sina gymnasiestudier. År 2031 beräknas det totala antalet elever vara i nivå med dagens nivå. Årselever är den prognostiserade volymen av elever som är studerande vid samtliga huvudmän. Den kommunala gymnasieskolan i den egna kommunen har under planperioden cirka 84 procent av årseleverna, den resterande delen av årseleverna fördelar sig mellan fristående huvudmän och andra kommunala huvudmän.

Planeringsunderlaget för gymnasieskolan utgörs av elevkullarnas⁷ storlek.

⁵ Uppgifter hämtade från SKR:s Specificering av generella statsbidrag i anslaget för kommunalekonomisk utjämning för kommuner åren 2024 - 2027, publicerad 2024-10-07

⁶ Budgetproposition 2026 utgiftsområde 16 sidan 73 stycke 3.5.3

⁷ Elever folkbokförda på Gotland som är inskrivna i de tidigare skolformerna, statistiken är hämtad från barn- och elevregistreringsprogrammet Edlevo – Tieto Evry AB

3.2.4 Resursfördelningsmodell

Gymnasieskola

Resursfördelningsmodell/flöden (+ökat behov, - minskat behov)

Jämförelse med budget år 2026, tkr	2027	2028	2029
Kommunala skolan			
<i>I den egna kommunen</i>	7 631	13 853	11 602
Fristående skolan			
<i>I den egna kommunen</i>	4 659	2 628	2 126
Interkommunal ersättning			
<i>Från annan kommun</i>	419	476	476
<i>I annan kommun, kommunal skola</i>	-922	-1 592	-1 592
<i>I annan kommun, fristående skola</i>	-325	0	-1 301
Summa	11 462	15 365	11 311

Ramtillskott

Jämförelse med budget år 2026, tkr	2027	2028	2029
Kommunala skolan	-	-	-
Fristående skolan			
<i>Externa avtal</i>	800	1 600	2 400
Summa	800	1 600	2 400
Netto	12 262	16 965	13 711

Elevflöden för perioden

År	2027	2028	2029
Kommunal skola, <i>egna kommunen</i>	1 766	1 826	1 804
Fristående skolan, <i>egna kommunen</i>	286	273	270
Kommunal skola, <i>annan kommun</i>	50	46	46
Fristående skola, <i>annan kommun</i>	39	41	33
Summa	2 141	2 186	2 153

Not I den kommunala skolan är 10 elever medräknade från annan kommun.

Förändring

Förändring i elevtal, jämförelse med 2026

År	2027	2028	2029
Kommunal skola, <i>egna kommunen</i>	75	135	113
Fristående skolan, <i>egna kommunen</i>	27	14	11
Kommunal skola, <i>annan kommun</i>	-6	-10	-10
Fristående skola, <i>annan kommun</i>	-2	0	-8
Summa	94	139	106

Not I den kommunala skolan är 10 elever medräknade från annan kommun.

Anpassad gymnasieskola

Inför budget 2026 äskade nämnden om en utökning av budget på grund av fler elever vilket regionstyrelsen med regionfullmäktige inte tillstyrkte. Konsekvensen är att verksamheten är underbudgeterad under 2026 och 2027, ackumulerat beräknat från 2025 så motsvarar det i budget 3,6 miljoner kronor och 6 elever.

Resursfördelningsmodell/flöden (+ökat behov, - minskat behov)

Jämförelse med budget år 2025, tkr	2026	2027	2028	2029
Anpassad gymnasieskola	1 987	3 643	4 967	3 311
Summa	1 987	3 643	4 967	3 311
<i>Förändring i jämförelse per år</i>		1 656	1 325	-1 656

Elevflöden för perioden

År	2026	2027	2028	2029
Kommunal skola, <i>egna kommunen</i>	43	46	48	45
Summa	43	46	48	45
<i>Förändring i jämförelse per år</i>	3	3	2	-3

3.3 Taxor och avgifter, interna och externa

Nämnden följer de taxor som är beslutade i lag eller genom regionfullmäktige

3.4 Kompensation för externa avtal

Några externa avtal i strikt mening som påverkar budget 2027 finns inte. Lagen om offentliga bidrag på lika villkor ger däremot effekter som liknar avtal. Kompensationen för 2027 beräknas uppgå till 800 000 kronor.

4 Investeringsförslag med motiveringar 2027–2031

4.1 Lokaler

Investeringar Region Gotlands vision för 2040 kräver omfattande investeringar som främjar hållbar utveckling och snabb omställning. Dessa investeringar påverkar regionens ekonomi och måste hanteras inom ramen för finansiering från skattebetalare.

Nämnden har ett ansvar att:

- Bidra till hållbar utveckling genom välgrundade och långsiktiga satsningar
- Prioritera investeringar som ger störst effekt för invånarnas framtid, exempelvis skolbyggnader och digital infrastruktur
- Säkerställa transparens och ansvar gentemot medborgarna
- Balansera investeringar mot ekonomiska mål och tillgång till resurser (personal och driftmedel)
- Agera affärsmässigt och samverka med andra nämnder för att undvika dubbelarbete och maximera nyttan. Ansvarsfull tillväxt kräver tydliga prioriteringar och beslut som är hållbara – ekonomiskt, pedagogiskt och socialt

Nämndens verksamheter har fortsatt behov av investeringar. Behoven som beskrivs exkluderar kostnader för förstudier och projektering. Av erfarenhet vet förvaltningen att den kostnaden brukar beräknas till ca 10 procent av den totala investeringen. Det övergripande målet är att nå balans mellan organisationens behov av och tillgång till lokaler med beaktande av den långsiktiga regionnyttan. Strävan är att få de kortsiktiga insatserna att följa en linje så att de gynnar våra långsiktiga mål och bidrar till Region Gotlands strategiska lokalplanering

I arbetet har förvaltningen utgått från nuvarande investeringsbudget, exploateringsplan, lokalbehovsplan 2027–2036, lokalförsörjningsplan samt kompletteringsbudget. I mål- och budgetskrivelsen görs ett kortsiktigt beloppsbaserat investeringsförslag för 5 år som bildar beslutsunderlag till regionfullmäktiges beslut om investeringsbudget.

I arbetet har alla förvaltningens verksamheter beaktats och hänsyn tagits till volymförändringar, befolkningsprognoser eller andra förändringar som till exempel lag- eller myndighetskrav för att arbetet skall vara långsiktigt hållbart. I sammanhanget är det även viktigt att betona att den region- och förvaltningsövergripande lokalförsörjningsprocessen och lokalordningen är ett prioriterat utvecklingsområde.

Här följer projekt som ligger inom planperioden;

Klimat och energi (lokaler och utemiljöer)

Det finns ett stort behov av att vidareutveckla samarbetsformerna med teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen kring lokaler, energi, återbruk och utemiljöer. I dag saknas långsiktiga och samordnade underhållsplaner för utemiljöer i relation till lokaler, med tydlig ansvarsfördelning, budgetering och koppling till gemensamma mål. Påbörjade dialoger behöver därför prioriteras och stärkas för att gemensamt skapa säkra, trygga, hälsosamma och hållbara utemiljöer som främjar lek, lärande, fysisk aktivitet och social samvaro samt är motståndskraftiga mot klimatförändringar.

Samhällets beredskap

Det förändrade säkerhetspolitiska läget och ökad medvetenhet om samhällets sårbarheter innebär att förvaltningen behöver stärka sitt arbete med samhällsberedskap. Detta omfattar fortsatt beredskap för flyktningmottagande, samhällsstörningar och säkerhetsfrågor, med särskilt fokus på krishantering, säkerhet och fastighetsutveckling.

Gymnasiet

Wisbygymnasiet förväntas få fler elever till och med 2027 för att sedan plana ut och successivt minska. Samtidigt har Vuxenutbildningen expanderat och stabiliserat sig. Detta innebär att det behövs en kontinuerlig översyn av hur lokaler används och hur samnyttjandet kan utökas. Ett minskat antal elever och ett överskott av lokalyta inom grundskolan gör att det

är viktigt att även se över möjligheten att utveckla samnyttjande av lokaler mellan avdelningar.

Behovet av lokaler avgörs dock främst av framtida elevers programval och vilket långsiktigt utbildningsutbud nämnden väljer att erbjuda. Att exakt förutse elevernas val är mycket svårt, vilket påverkar möjligheten att noggrant bedöma lokalbehoven. I nuläget är bedömningen den att det är viss brist på lokaler för skolmåltid, idrottsundervisning och generella klassrum. Om yrkesprogram utökas kommer det även att vara brist på specialsalar för yrkesämnen. Alla områden följs kontinuerligt och en viktig del i det arbetet är att det måste finnas möjlighet att överblicka hur förvaltningens lokaler schemaläggs och nyttjas för att se belastning och identifiera möjligheter till ökat samnyttjande såväl inom som mellan nämnder. För att lyckas med detta fullt ut krävs dock att alla lokaler, för undervisning, är inlagda och schemalagda i förvaltningens system Skola24 och att det finns en god förståelse för att lokaler till viss del behöver samnyttjas.

Det är sammantaget komplexa utmaningar som Region Gotland står inför när det gäller att erbjuda kvalitativ gymnasieutbildning i en unik geografisk miljö med ö-begränsningar. Det kräver noggrann planering och anpassning för att möta de ökande behoven och samtidigt säkerställa likvärdighet och hög undervisningskvalitet.

Det görs kontinuerligt översyn av organisation, schemaläggning och möjligheten att samnyttja lokaler/salar med vuxenutbildningen och grundskolan. Här sammankopplas gymnasiet elevökning, prognosen för grundskolans elevminskningar och vuxenutbildningens utbud, tillgängliga lokaler och den om- och tillbyggnad för vuxenutbildningen, som förvaltningen planerar för.

Gymnasiet Lundbygatan

Inriktning anläggning inom byggprogrammet. Här planeras det för ett eget byggprojekt för Wisbygymnasiet. Projektet är tänkt att genomföras med gymnasieelever inom byggprogrammet och syftet är att bygga egna lokaler för inriktning anläggning inom byggprogrammet, vilket av personal och elever bedöms vara ett bra och utvecklande projekt. Investeringsspengar på 5 mnkr är beviljade samt även ett bygglov.

Vuxenutbildningen

Har sedan 2017 expanderat med över 200 procent räknat i antal elever men även antal medarbetare har ökat. Antalet elever till vuxenutbildningen har på senare år ökat stadigt och anledningarna är flera; familj och arbetskraftsinvandring, särskild utbildning för vuxna, efterfrågan av matchning av rätt arbetskraft, ökad efterfrågan av uppdragsutbildningar samt att fler väljer att karriärväxla. Det finns i dag inget som tyder på att detta skall minska framöver men möjligen plana ut och stabiliseras. Förvaltningen gör här antagandet att utav befolkningen så studerar 0,071 procent inom vuxenutbildningen. Förvaltningen har även tagit särskild hänsyn till reformer inom vuxenutbildningen för att få en så riktig prognos som möjligt

Vuxenutbildningen är etablerad i Visby och bedöms behöva vara så fortsatt. Nuvarande placering är vid området Hackspetten, vid gatorna Gesällgatan, N: a Hansegatan samt vid Broväg, Samverkan med gymnasiet är en viktig del över lag.

Renovering av lokalerna har varit planerad sedan 2021 men skjutits på framtiden två gånger på grund av brist på evakueringslokaler samt långsiktighet i besluten om vad vuxenutbildningen skall erbjuda. Verksamhets- och lokalbehovsanalys är genomförd och projektdirek-

tiv och beställning är under utformning. Start 2026 och successiv om- och tillbyggnad fram till och med 2029. Viktiga intressenter och referenser är Wisbygymnasiet och måltidsorganisationen. Wisbygymnasiet är etablerat inom Visby norr och en kartläggning av behov och möjligheter till utökad samverkan och samnyttjande av lokaler mellan avdelningarna skall göras inom byggprojektet. Även måltidsorganisationen kommer att vara en viktig referens och samarbetspart då de har kök och matsal för gymnasiet och grundskolan etablerad inom området som kommer att bebyggas

Folkhögskolan - Fårösund och Hemse

Antalet elever förväntas vara i stort sett oförändrat de närmaste åren. På sikt finns önskemål om att skapa nya utbildningsplatser. För Folkhögskolan på Gotland finns det dock utmaningar när det gäller investeringar i skollokaler och utrustning. Det är viktigt att dessa behov beaktas för att upprätthålla skolans funktion, mål och en god arbetsmiljö

Förvaltningens bedömning är att det är av yttersta vikt att folkhögskolans lokalfrågor och behov kopplas än närmare den fastställda lokalförsörjningsprocessen för att tillsammans jobba än mer systematiskt och att avdelningens behov beaktas för att upprätthålla skolans funktion, mål och en god arbetsmiljö. Förvaltningens bedömning är även den att det krävs fördjupad verksamhetsanalys av folkhögskolans lokaler, arbetsmiljö och avtal.

Här följer en kort sammanställning av verksamhetens upplevelse av underhållsbehoven;

Fårösund

En utredning om lokalerna har pågått i ca 2 år, dvs. om möjligheten att köpa lokalerna i stället för att hyra. Utfallet av utredningen är att lokalerna fortsatt kommer att hyras. Det stora underhållsbehovet och den dåliga arbetsmiljön kvarstår dock.

- Internat, kök, rum, tvättstuga, teknik, etc
- Skolbyggnad, klassrum, konferensrum, teknik, filmsal, förråd, etc
- Kustateljén, klassrum, konferensrum, filmstudio, etc.

Förvaltningens preliminära beräkning av belopp, efter analys, kommer att framföras som investeringsbehov till fastighetsägaren. Region Gotland bör helst inte investera i externa fastigheter.

Hemse

Folkhögskolan framför tydliga behov och önskemål som behöver utredas närmare tillsammans med TSF. Region Gotland äger fastigheterna. Alla byggnader bedöms ha behov av underhåll och arbetsmiljön är försämrad. Preliminära belopp har skrivits in i den 10-åriga planen för investeringsbehov. Även här krävs en fördjupad verksamhetsanalys.

Avtal Folkhögskolan

Det finns tidigare överenskommelser mellan folkhögskolan och TSF och förvaltningens bedömning är i dag den att det finns behov av att se över dessa avtal igen. Sammantaget visar detta på att Folkhögskolan i dag inte har samma förutsättningar som nämndens övriga avdelningar när det gäller lokaler och underhållsplaner

Ungdomsavdelningen

Uppdraget att etablera en ungdomsgård i någon av region Gotlands lokaler inom Visby Norr kvarstår. Behovet bedöms vara stort och viktigt men under 2025 har förvaltningen inte lyckats finna någon ändamålsenlig lokal.

Det har inte tillförts några extra investeringspengar för uppdraget och uppdraget har inte utökats till att omfatta att undersöka möjligheten att hyra externa lokaler.

Nämndens investeringsbehov uttryckt som budgetäskande redovisas i bilaga 1. Ytterligare information om investeringsbehov återfinns i lokalbehovsplanen 2027–2036 GVN

4.2 IT-investeringar

Arbetet med en sammanhållen digitaliseringsstrategi och ökad likvärdighet mellan enheter från förskola till högstadium fortsätter, inklusive val av digitala verktyg och arbetssätt samt nyttjande av system, program och appar. Genomförandeplanen för elevdevices har följts, men på bekostnad av utrustning i digitala klassrum och mötesrum vilket behöver beaktas i investerings- och driftbudget under planperioden. Mot bakgrund av prisökningar bedöms det bli svårt att möta behoven enligt beslutad plan redan inför 2027, vilket kan kräva avkall på kvalitet på elevdevices och begränsat ekonomiskt stöd till digitala klassrum mm. Detta utgör en långsiktig utmaning då teknikutvecklingen är snabb och den digitala infrastrukturen kräver kontinuerligt underhåll. Utfallet påverkas även av hur bra kostnadsmässigt inköpen inför läsåret 26/27 lyckas samt av ersättningsbehov när befintlig teknik fallerar. Utan budgettillskott riskerar möjligheten att förse samtliga elever med ändamålsenliga devices redan inför läsåret 27/28.

Digitala klassrum

För att upprätthålla nivån i digitala klassrum och mötesrum krävs återkommande investeringar över tid. Här finns det en investeringsskuld i relation till normala förnyelseintervall, på cirka 7 till 10 år. Här påverkas både inköp och reparationer inom såväl digitala klassrum, exempelvis projektorer, TV, ljud och elevdevices exempelvis iPads, datorer, laddare och kablage.

Upphandlingar

Under 2026 ska förvaltningen upphandla ett nytt schemasystem för våra verksamheter. Denna upphandling kommer att bekosta driften inom förvaltningen med runt 100 000 kronor då upphandlingen innebär ett projekt innehållande förstudier, visningar, upphandlingsunderlag, anbud samt tilldelning där upphandlare också ska ha arvode. Vidare följer även implementering och införande av nytt system.

Slutsats

Förvaltningen har flera planerade projekt och arbetsområden som stärker digitaliseringsutvecklingen både centralt och i respektive verksamhet. Många av satsningarna bidrar samtidigt till effektivare arbetssätt inom administration samt uppföljnings- och kvalitetsarbete. En effektiv och säker förvaltning av digitala system och tjänster förutsätter central process- och systemstyrning samt att tillräckliga resurser avsätts för objektsförvaltaransvar och informationssäkerhetsarbete. På sikt riskerar såväl detta som framåtsyftande pedagogiska utvecklingsinsatser att påverkas negativt, då beviljade IT-anslag för drift och investering inte har anpassats till ökade kostnader. Under 2024 och 2025 har medel dessutom prioriterats till elevdevices på bekostnad av investeringar i digitala klassrum med mera, vilket enheterna inte kan kompensera för i rådande ekonomiskt läge.

Utifrån ovanstående sammanfattning är det tydligt att en reducerad drift- och investeringsbudget inom IT och digitalisering inte är en framkomlig väg. Digitaliseringen inom GVN behöver en ram för investeringar på minst nivån 2,6 miljoner kronor per år from 2027 för att klara de utmaningar och behov som nämnden står inför. Den uteblivna ökningen av investeringsbudgeten sedan 2024 jämfört med de kostnadsökningar som redan har skett skapar i första skedet en skuld inom arbetet med att utrusta elever med fungerande elevdevices

och digitala klassrum och mötesrum. Utifrån prognosen av en fortsatt brantare ökning av kostnaderna under de närmaste åren blir denna underhållsskuld allt svårare att bemästra.

Digitaliseringen inom GVN behöver en ramförstärkning för investeringar upp till minst nivå 2,6 miljoner kronor per år, från och med 2027.

Bilageförteckning

Bilaga 1: Nulägeskarta GVN 2025

Bilaga 2: Investeringsbehov GVN 2027–2031

Bilaga 3: Reform om lärares arbetstid

Mål och budget 2027-2029

Socialnämnden

Fastställd av socialnämnden
Framtagen av socialförvaltningen
Datum 2026-03-18
Gäller 2027-2029
Ärendenr SON 2026/6
Version [1.0]

Mathilda Emmoth och Angelica Dunstrand guidade flera hundra personer som kom till öppet hus på det nya särskilda boendet Odvalds i Klintehamn.

Mål och budget 2027-2029

Innehåll

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans	1
1.1 Nämndens grunduppdrag	1
1.2 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027-2029	3
2 Mål	5
2.1 Beslutade mål för 2026.....	5
2.2 Revidering av mål beslutade för 2026	5
2.3 Förslag till nya mål	5
3 Behov och prioriteringar av resurser 2027-2029	6
3.1 Behov kopplade till socialförvaltningens mål	6
3.2 Verksamhet utveckling och behov.....	7
3.3 Driftbudget 2027-2029.....	11
3.4 Kompensation för externa avtal	12
3.5 Interna priser samt externa taxor och avgifter	13
4 Investeringsförslag med motiveringar 2027-2031	14
4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet.....	14
5 Bilaga 1 Socialnämndens grunduppdrag	17

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans

1.1 Nämndens grunduppdrag

Socialnämnden ska fullgöra regionens uppgifter enligt lagstiftningar i enlighet med reglementet. Prioriteringarna i regionfullmäktige utgör riktningen för det politiska arbetet.

Socialförvaltningens uppdrag är att bidra till goda livsvillkor för människor som vistas på Gotland. Detta ska ske i enlighet med gällande lagstiftningar och nämndens reglemente. Uppdraget innebär att arbeta hälsofrämjande, förebyggande och stödjande till olika målgrupper i samhället. Se mer om grunduppdraget *avsnitt 5, bilaga 1*. Socialnämndens målgrupper, styrdokument, styrkor och möjligheter, risker och utmaningar, arbete för hållbarhet samt resultat och nyckeltal.

1.1.1 Socialförvaltningens viktigaste processer

- Arbeta förebyggande och erbjuda insatser utan biståndsbeslut till medborgare.
- Stöd till anhöriga.
- Utredda behov och bedriva äldreomsorgsverksamhet av god kvalitet inom särskilt boende, hemtjänst och hemsjukvård.
- Utredda behov och stödja förutsättningar för ett självständigt liv och möjliggöra socialt deltagande inom omsorg om personer med funktionsnedsättning (LSS/SoL) och individ- och familjeomsorgen (SoL).
- Bedriva kommunal hälso- och sjukvård enligt HSL inom hemsjukvård, särskilt boende och omsorg om personer med funktionsnedsättning.
- Samverka med övriga förvaltningar, myndigheter och organisationer.

1.1.2 Omvärldstrender och deras konsekvenser för verksamheten

- **Demografi:** ojämn demografi och förändrade behov, fler äldre, färre i arbetsför ålder. Nya lösningar, krav och förväntningar.
- **Globalisering:** Stort personberoende inom olika kompetensområden, orolig omvärld ställer krav på vår kris- och beredskap, behov av resurs och övningar. Konjunkturförändringar, kostnadsökningar och ökad ekonomisk oro
- **Grön omställning:** Klimatförändringar, saknar förutsättningar för att göra goda val.
- **Värderingar:** Valfärden ifrågasätts, påverkanskampanjer, hot mot tjänstepersoner, välfärdsbrottslighet.
- **Teknikutveckling:** Verksamhetsutveckling, välfärdsteknik och effektivisering - både möjligheter och risker.

Utifrån omvärldstrender har ledningsgruppen lyft tre fokusområden som bedöms ha stor påverkan på förvaltningen framåt: demografisk utveckling, ny socialtjänstlag och förändrade behov samt kompetensförsörjning.

1.1.3 Demografisk utveckling

Den demografiska utvecklingen på Gotland är en utmaning med en allt större äldre befolkning, vilket innebär att socialtjänstens välfärdstjänster behöver utökas och förändras. Förvaltningens uppdrag behöver ständigt förändras för att möta brukarnas behov.

Gotland har både i antal och procent den största ökningen i Sverige, i åldersklassen 80 år och äldre. Ökningen beräknas bli 2 040 invånare. Från år 2024 med 4 881 invånare över 80 år och beräknas till år 2034 öka till 6 677 invånare, en ökning med 36 procent. Detta leder till en stor ökning av behovet av insatser från socialförvaltningen framåt. Ändå har det de senaste åren skett en minskning nationellt av andelen äldre som har hemtjänst eller särskilt boende. Även om denna minskning kommer att fortsätta, är bedömningen att det kommer att bli en utmaning att tillgodose behovet av insatser framåt, främst kopplat till kompetensförsörjning. Volymökningen finansieras genom tillskott från regionens resursfördelningsmodell för äldreomsorg.

I och med att antalet barn nu minskar så bör leda till minskat behov av insatser från individ- och familjeomsorgen samt LSS-verksamheten. Samtidigt ökar dock antalet tonåringar de närmaste åren, vilket skulle ge ett ökat behov av insatser. Utifrån detta är bedömningen att behovet totalt sett kanske inte förändras men att verksamheterna kan komma att behöva disponera om resurser, från yngre barn till tonåringar.

1.1.4 Ny socialtjänstlag och förändrade behov

En ny socialtjänstlag trädde i kraft 1 juli 2025 och arbetet pågår för omställningen till en långsiktigt hållbar, jämställd, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst. Omställningen till en hållbar socialtjänst är den största reformen inom socialtjänstområdet på över 40 år. Detta påverkar alla socialnämndens verksamheter och innebär utveckling av verksamhet och insatser samt kompetensutveckling av medarbetare. Den nya socialtjänstlagen innebär en omställning till mer förebyggande och öppna insatser. Behovet av ökad samverkan i preventionsarbetet lyfts fram som en avgörande förutsättning för nå lagens nya målsättning.

Statsbidrag på 12 mnkr tillförs för att arbeta med omställningen under 2026. Signalerna från regeringen är att statsbidrag kommer fortsätta 2027 och 2028. Den nya lagen påverkar kostnaderna framåt men det går i nuläget inte att bedöma med hur mycket. Förvaltningen kommer att följa utvecklingen av arbetet och effekten av en jämställd, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst.

Om förvaltningen får uppdrag som inte ligger i linje med den nya lagens intentioner, är det viktigt att detta påtalas och att konsekvenserna beskrivs.

1.1.5 Kompetensförsörjning

Socialförvaltningens kompetensförsörjningsutmaningar, som även omnämns och beskrivs i förvaltningens strategiska kompetensförsörjningsplan, omfattar ett flertal olika delar så som uppförande av fler äldreboenden som ska bemannas med nya medarbetare, utmaningar med att hitta kandidater till vakanta tjänster, nya krav på arbetsgivaren från medarbetare, en hållbar bemanningsplanering, chefers förutsättningar och utvecklingsledning, hög andel korttidsfrånvaro samt nya kompetensbehov och behov av utbildningssatsningar.

Kompetensförsörjningsutmaningarna speglar de utmaningar som även omfattar övriga landets kommuner och regioner och till och med delar av Europa. Förmågan att anpassa sig till nya förutsättningar och villkor kommer vara avgörande i konkurrensen om kompetens, men det kommer kräva mer ekonomiska resurser än vad som avsätts idag om inte verksamheterna klarar att kompensera utmaningen med att ändra arbetssätt och hitta en följsamhet till behovet i användandet av sina resurser.

1.2 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027-2029

1.2.1 Grundläggande ekonomiska förutsättningar

Socialförvaltningen hade ett förbättrat ekonomiskt läge 2025 med ett överskott på 34,5 mnkr. Orsaken till överskottet var fokus var på bemanning efter behov och nya arbetssätt, högre intäkt från statsbidrag än beräknat och att LSS-verksamheten fick ett stort budgettillskott. Inför 2026 är bedömningen att förvaltningen kan ha en ekonomi i balans framför allt då budgetramen inte sänkts med något besparingskrav. Förutsättningen är dock att statsbidrag inkommer samt att det fortsätter att vara fokus på bemanning efter behov och nya arbetssätt.

Sedan 2023 har hälso- och sjukvårdsförvaltningen givit en förhöjd nattersättning till vissa yrkesgrupper inom förvaltningen. Från och med den 1 april 2026 föreslås förvaltningen ersätta den förhöjda nattersättningen med en extra kvälls- och nattersättning baserad på OB-tilläggen för kväll och natt. I och med att även socialförvaltningen har en stor andel medarbetare som arbetar på obekvämtid bedömer socialförvaltningen att den likt hälso- och sjukvårdsförvaltningen behöver höja ersättningen för att kunna hålla samma ersättningsnivå och behålla kompetensen inom förvaltningen. Utöver den ökade kostnaden för den extra kvälls- och nattersättningen kommer förvaltningen även att få en ökad kostnad på grund av en 30 procentig höjning av ordinarie OB-tillägg för nattarbete på helger.

Grundläggande behov av tillskott till driftbudgeten

De grundläggande förutsättningarna för att klara en ekonomi i balans framåt är att budgettillskott ges för:

- demografiska förändringar, från resursfördelningsmodell äldreomsorg
- ökade kostnader för löner
- ökade kostnader för externa avtal 17,1 mnkr.

Högt prioriterade behov av tillskott till driftbudgeten

Det finns också andra högt prioriterade behov av tillskott till driftbudgeten och det rör

1. Extra ersättning för arbete på kväll och natt, 8 mkr (samt en 30-procentig höjning av natt-OB-tillägg helg enligt kollektivavtal; 2,2 mnkr).
2. LSS-verksamhet 38 mnkr
3. Socialjour 2,5 mnkr
4. Ansvarsövertag hemsjukvård 6 mnkr
5. Samsjuklighetsutredning
6. (Ökade lokalkostnader nya verksamhetslokaler, kommande)

Det är också kostnadsökningar till följd av ny socialtjänstlag, höga hyror för nya boenden, ökat lokalbehov, allmänna kostnadsökningar samt centrala beslut om friskvård och Microsoft 365.

För äldreomsorgen kan det bli en ekonomi i balans, dock beror det på behovet av insatser och på kostnaden för extra ersättning för kvälls- och nattarbete. Ett helt nytt särskilt boende med 60 platser står nu klart. 20 av dessa platser används till brukare från annat, mindre boende som lagts ned. Det ekonomiska läget beror på hur snabbt de övriga 40 platserna fylls på och hur stor ökning det blir av hemtjänstinsatser. De ökade kostnaderna finansieras av tillskottet från resursfördelningsmodellen. Det blir dock svårt att framåt finansiera de ökade hyreskostnaderna för nya boenden.

Hemsjukvårdens ekonomi är i balans under förutsättning att det sker tillskott av statsbidrag för utökade sjukskötersketjänster. I och med att det sker en utökning av verksamheten med ansvarsövertag så krävs budgettillskott. Eftersom det är en omfattande förändring, i nuläget rör det sig om runt 200 patienter, och övergången precis påbörjats, så är det svårt att se det totala resursbehovet. Ansvarsövertaget måste följas framåt. Extra ersättning för kvälls- och nattarbete ökar också kostnaderna. Det behövs också budgettillskott för ökade behov framåt med allt fler äldre.

Det är fortsatt stora underskott för LSS-verksamheten, trots stort budgettillskott 2025. Underskottet beror nu främst på ökade kostnader för tillkommande placeringar, det har varit en stor ökning av insatsen bostad med särskild service. Extra ersättning för kvälls- och nattarbete ökar också kostnaderna. Verksamheten bedrivs fortfarande med mycket låga kostnader vid en nationell jämförelse så här behövs mer budgettillskott.

Individ- och familjeomsorgens ekonomi är numera i princip i balans, efter flera års arbete med att ändra arbetssätt. Dock slår nationella prisökningar igenom, ett exempel är rejält ökad dygnskostnad för placeringar på statliga SiS-hem. Behovet av försörjningsstöd har ökat de senaste åren, ökningen var 10 procent under 2025. För att bedriva socialjouren på ett hållbart sätt, kopplat till tillgänglighet och säker arbetsmiljö, krävs budgettillskott. Den nya samsjuklighetsdelegationen påverkar beroendevården och innebär att vård och behandling flyttas över till hälso- och sjukvården, i dagsläget är det mycket som ännu är oklart.

För att nå en ekonomi i balans måste socialförvaltningen fortsätta att arbeta med att sänka sjuktagen, arbeta med schemaläggning och bemanning efter behov samt ha god ekonomisk hushållning genom effektiva processer. Förvaltningen behöver också fortsätta att ha kontroll på externa avtal, detta förebygger också välfärdsbrott. Arbetet med att införa nya arbetssätt måste fortsätta. Arbetet med förebyggande insatser är viktigt och i linje med nya socialtjänstlagen. Exempel är anhörigstöd och att förebygga att barn och ungdomar begår brott.

Ny eller förändrad lagstiftning ställer ofta krav på utökad verksamhet, så som att inrätta stödboende, arbeta med avhopparverksamhet samt arbeta med skyddat boende. Utökade uppdrag, till exempel som följd av förändrad lagstiftning, kan i regel inte finansieras inom befintlig budget. Det ekonomiska läget påverkas också av allmänna kostnadsökningar och osäkerhet kring statsbidrag.

2 Mål

2.1 Beslutade mål för 2026

Mål

Andelen medarbetare inom Region Gotland som kan rekommendera sin arbetsplats till andra ska årligen förbättras

Region Gotlands koldioxidutsläpp ska minska årligen. Under perioden 2024- 2027 ska den genomsnittliga minskningen uppgå till 15 procent per år

Öka antalet invånare i ålder 20-64 med minst 1 000 till mandatperiodens slut

Andelen barn och unga, personer med funktionsnedsättning samt personer 65 år och äldre som rör sig minst 1 timme/dag ska öka årligen och med totalt 10 procent under perioden 2024-2027

Andelen utbildade undersköterskor/stödassistenter i äldreomsorgen och omsorgen om funktionshindrade ska öka årligen och vara minst 75 procent år 2027

Sjukfrånvaron inom äldreomsorgen ska minska årligen och totalt med 40 procent under perioden 2024 – 2027

Andelen nöjda brukare i gruppbostad LSS ska öka årligen under perioden 2024-2027. Målet är att andelen nöjda år 2027 ska vara 80 procent

Andelen som upplever ett bra och respektfullt bemötande i mottagande av socialnämndens tjänster och insatser ska öka årligen och uppgå till 100 procent år 2027.

Region Gotland ska stärka sin förmåga att upprätthålla kritiska verksamheter under minst två veckor vid fredstida kriser och höjd beredskap

2.2 Revidering av mål beslutade för 2026

Det blir ingen förändring av nuvarande mål.

2.3 Förslag till nya mål

Det finns inga förslag till nya mål.

3 Behov och prioriteringar av resurser 2027-2029

3.1 Behov kopplade till socialförvaltningens mål

Bedömningen är att socialförvaltningen måste fortsätta att arbeta med aktiviteter för att nå uppsatta mål även om resurserna minskar, till exempel minskade statsbidrag. Dock kan det ta längre tid och få sämre effekt utan extra resurser, varför målen kanske inte nås till fullo och inom utsatt tid.

Andelen medarbetare inom Region Gotland som kan rekommendera sin arbetsplats till andra ska årligen förbättras

Region Gotland har ett gemensamt mål om att andelen medarbetare som kan rekommendera sin arbetsplats till andra årligen ska förbättras. För att andelen ska öka krävs att fler medarbetare känner stolthet för att arbeta på arbetsplatsen och upplever att arbetsplatsen har en god arbetsmiljö med goda förutsättningar. För att nå målet arbetar socialförvaltningen aktivt med Suntarbetslivs friskfaktorer och med att stärka ledarskapet och att utbilda medarbetare så att de känner sig trygga i, och förstår, sina roller. Arbetet bedrivs både förebyggande och främjande på individ och gruppnivå. Detsamma gäller främjande av friskvård och hälsa för att medarbetare på sikt ska kunna tillgodogöra sig den återhämtning som är så viktig för en god prestation och ett hållbart yrkesliv. Regionens ökade satsning på friskvård är dock inte finansierad. För att nå målet måste förvaltningen fortsätta sina satsningar på att stärka ledare och medarbetare i deras roller.

Sjukfrånvaron inom äldreomsorgen ska minska årligen och totalt med 40 procent under perioden 2024 – 2027

För att nå målet om att framgent kunna sänka sjuktalen behöver socialförvaltningen fortsätta att satsa på bland annat friskvård och aktiv sjukskrivning. Satsningen förutsätter även att förvaltningen gör andra satsningar så som exempelvis satsningar på nära ledarskap genom minskade chefsområden. Hittills har utvecklingsarbetet i viss mån kunnat finansieras med statsbidrag men när statsbidragen upphör kommer det behövas budgetmedel för att fortsätta utvecklingen av chefers förutsättningar och rimliga chefsområden.

Andelen utbildade undersköterskor/stödassistenter i äldreomsorgen och omsorgen om funktionshindrade ska öka årligen och vara minst 75 procent år 2027

Socialförvaltningen var snabba att påbörja utbildning för medarbetare inom äldreomsorgen när äldreomsorgslyftet lanserades 2020. Sedan dess har förvaltningen utbildat ett par hundra undersköterskor och specialistundersköterskor till egenregins hemtjänst och särskilda boenden. Utöver det har förvaltningen även utbildat undersköterskor och specialistundersköterskor till privata utförare. Satsningen pågår för fullt och regeringen har givit en inriktning om att äldreomsorgslyftet ska fortgå fram till och med 2027, men därefter är det mer oklart. Hittills har förvaltningen erhållit statsbidragsmedel om cirka 12,5 miljoner kronor per år inom äldreomsorgslyftet. Regeringen har varit tydlig med att äldreomsorgslyftet kommer utökas från och med 2026 till att även innefattar LSS och språkutbildningar. Dock har Socialstyrelsen ännu inte kommit med sina anvisningar, varför det än så länge är oklart exakt hur förvaltningen får använda medlen. Oavsett äldreomsorgslyftet kommer förvaltningen behöva fortsätta satsningen på kompetensutveckling av undersköterskor och stödassistenter om utbildningsnivån ska kunna bibehållas och på sikt öka. Grundutbildning till undersköterska är en förutsättning för att medarbetare ska kunna förstå sin roll och ge rätt kvalitet i de insatser som riktas till brukare.

Socialnämnden har satt ett mål för andelen grundutbildade medarbetare inom äldreomsorgen och omsorgen till 75 procent. De senaste åren har nivån hållit sig ganska konstant runt cirka 2/3 av medarbetarna trots de massiva utbildningssatsningarna inom äldreomsorgslyftet. Målet 75 procent grundutbildade bör dock behållas då det är en ambitionsnivå att sträva efter.

Andelen nöjda brukare i gruppbostad LSS ska öka årligen under perioden 2024-2027. Målet är att andelen nöjda år 2027 ska vara 80 procent

För att nå målet att andelen nöjda brukare i gruppbostad LSS ska öka årligen och uppgå till 80 procent sker en satsning på kvalitetshöjande åtgärder inom verksamheten. Resultatet från brukarundersökningen 2025 visar på en svag negativ utveckling. Avdelningen behöver arbeta vidare med framför allt trygghetsfrågan. I årets undersökning har avdelningen lagt till frågan "Vad är du rädd för"? Fritextsvaren visar att flera är rädda för exempelvis strömavbrott, oväder, krig och spindlar. Att veta vad brukare är rädda för underlättar det fortsatta arbetet med att öka känslan av trygghet. Verksamheten kommer att göra en ny brukarundersökning redan 2026 för att följa utvecklingen.

Det pågår också en översyn av organisationen inom avdelningen för personer med funktionsnedsättning, detta för att ge bättre förutsättningar för verksamheterna och tydligare uppdrag för personalen. Eftersom verksamheten idag är underfinansierad och bedrivs med stora underskott äskas budgettillskott.

Socialnämndens mål: Andelen som upplever ett bra och respektfullt bemötande i mottagande av socialnämndens tjänster och insatser ska öka årligen och uppgå till 100 procent år 2027.

Bemötandet är grundläggande i alla verksamheter, och alla vi möter ska förvänta ett gott bemötande. Förvaltningen anser i nuläget inte målet som kostnadsdrivande, men det kan bli aktuellt med utbildningssatsningar under kommande år. Socialförvaltningens brukarundersökningar visar att våra brukare, klienter och patienter i stort upplever ett gott bemötande. Avdelningarna arbetar aktivt med frågan om bemötande genom dialoger på APT, avdelningsmöten, teammöten och utbildningsinsatser. Detta leder till ökad medvetenhet och etiska diskussioner kring bemötandefrågor. Det pågår ett fördjupat arbete med hantering av SoL-avvikelser.

3.2 Verksamhet utveckling och behov

3.2.1 Äldreomsorg

Kostnaderna för äldreomsorgen och hemsjukvården kommer att öka i takt med att det blir fler äldre personer på Gotland. Kostnadsökningarna bedöms kunna finansieras med tillskott från resursfördelningsmodellen, tillskott från modellen är absolut avgörande för att finansiera ökade behov inom äldreomsorgen. Enligt beslut i regionfullmäktige november 2025 ökas socialnämndens budgetram med 33 294 mnkr 2027 och 64 084 mnkr 2028. Denna beräkning bygger på demografin våren 2025 och omräkning kommer att ske under april 2026 varför siffrorna kommer att justeras.

För 2025 redovisas ett stort överskott för äldreomsorgen. Tillskott av statsbidrag bidrar till resultatet och det är lägre kostnader för köp av verksamhet. Utförarverksamheten arbetar med bemanning efter behov och har lyckats sänka personalkostnaderna. Arbetet med att

minska sjukfrånvaron går åt rätt håll, dock är det fortfarande relativt hög sjukfrånvaro inom äldreomsorgen.

Antalet personer med hemtjänstinsatser har ökat nästan 10 procent de senaste två åren och antalet brukare är nu drygt 2 000. Ökningen avser främst brukare med enklare hemtjänstinsatser, så som trygghetskameror, trygghetslarm, stödinsatser och matdistribution. Dessa brukare bedöms få ökade behov inom ett till två år och troligen fler insatser beviljade efter hand vilket leder till ökade volymer i hemtjänsten.

För insatsen särskilt boende ökar antalet ansökningar något efter att ha varit lägre det senaste året, det har även funnits tomma platser. I dagsläget finns det en kortare väntelista till särskilt boende med demensinriktning. Med den demografiska utvecklingen på Gotland bör behovet av särskilt boende öka, vilket socialförvaltningen kan möta då ett nytt boende i Klintehamn öppnas i februari. Boendet har 60 platser, samtidigt lades ett litet boende ned så 20 av platserna ersatte detta boende. Under året kan alltså insatsen särskilt boende utökas med ytterligare 40 platser. Kostnadsökningarna inom äldreomsorgen bedöms finansieras med tillskott från resursfördelningsmodellen.

Förvaltningen är precis i början på en stor omställning av insatser inom nya socialtjänstlagen. Förvaltningen har i uppdrag att utöka insats utan behovsbedömning, IUB, vilket avser enklare insatser så som trygghetslarm och matdistribution. De senaste åren har insatsen matdistribution ökat rejält i omfattning, denna ökning bedöms fortsätta.

En utökning sker av dagverksamhet för personer med kognitiv nedsättning och två nya enheter byggs upp. Behov av anhörigstödsinsatser förväntas öka och en stor satsning sker på förebyggande insatser via Hälsa 65. Med målet att fler medborgare på Gotland ska klara sig mer självständigt längre och inte ha så stora behov av insatser förrän sent i livet.

De senaste åren har äldreomsorgen fått tillskott av statsbidrag vilket finansierat aktiviteter och utrustning för brukare, kompetenshöjning och utveckling. Även finansiering av ett antal stödtjänster, främst sjuksköterskor, i syfte att höja kvaliteten. Socialförvaltningen har idag ett antal tjänster som är finansierade med statsbidrag, till exempel från god och nära vård (hälsa genom hela livet), som upphör inom något år. För att möta ökade krav och behov är det högst väsentligt att förvaltningen kan behålla dessa stödtjänster och fortsätta att satsa på kompetenshöjning.

3.2.2 Hemsjukvård

Socialnämnden och hälso- och sjukvårdsnämnden har beslutat att ansvarsövertag ska flyttas över från primärvården till hemsjukvården och detta ska vara genomfört till mars 2027.

Ansvarsövertag för läkemedel innebär att ansvaret för hanteringen av läkemedel flyttas från den enskilde till sjuksköterska efter en bedömning av egenvårdsförmåga. För att vården ska kunna fullfölja detta ansvar krävs utbildning, rutiner och god följsamhet.

Ansvarsövertagandet innebär att endast sjuksköterska eller omvårdnadspersonal med delegering för läkemedel, får vara involverade i hanteringen, och hanteringen ska följas upp med signeringslistor och återkoppling vid avvikelser.

En sådan utökning av hemsjukvården kräver flera nya tjänster och det går inte att finansiera inom nuvarande budgetram. När antalet tjänster utökas tillkommer ett behov av fler tjänstebilar och utökat lokalbehov. Det kommer även kräva utökning med en enhetschef i hemsjukvården. Att flytta patienter med ansvarsövertagande till hemsjukvården innebär en viktig kvalitetshöjning, men kommer också ge ökade kostnader. Dels beror detta på

justering av rutiner utifrån den externa läkemedelsgranskningen, dels på att vård genom hemsjukvården är mer tidkrävande än vård via vårdcentralen.

Det är mycket svårt att bedöma verklig kostnad och därför har beräkning av resurser skett genom en nyttokalkyl, som bygger på ett antal antaganden. Denna teoretiska beräkning landar i nuläget på att det behövs 3,8 mnkr. Nyttokalkylen har endast med den tid som det tar att hantera ansvarsövertagaren (körtid, tid för besök, administrativ tid). När hemsjukvården tar över ansvarsövertagaren blir den patienten inskriven i hemsjukvård. Det innebär att utöver hanteringen av ansvarsövertagaren tillkommer att sjuksköterskan i hemsjukvården blir fast vårdkontakt. Patienten ska vid inskrivning få ett inskrivningssamtal, så kallat planeringsmöte i hemmet, fortlöpande riskbedömas och registreras i Senior Alert samt rondas med läkare från vårdcentral. Får patienten andra besvär, utöver behov av hjälp med hanteringen av läkemedel, så hamnar även det på hemsjukvården efter inskrivning. I nyttokalkylen har det inte räknats in. Utöver de resurser som krävs för att hantera ansvarsövertagaren så har det i nyttokalkylen räknats på kostnaderna för delegerade HSL-insatser, alltså insatser som hemtjänstpersonal utför efter delegering av hemsjukvården och som bekostas av hemsjukvården. Med utgångspunkt från verkliga förhållanden så är bedömningen att det behövs mer resurser, motsvarande åtta sjukskötersketjänster, och då landar kostnaden på runt 13 mnkr. Då är saknas ändå kostnad för enhetschef, fler bilar och utökade lokalytor.

Utifrån att det finns olika bedömningar av hur mycket resurser som krävs så är det rimligt att anta att verksamheten behöver 3,8 mnkr som ett grundbelopp. Sedan behövs ytterligare budget för fler sjuksköterskor och chefstjänst, en uppskattning är till en början med runt 2,2 mnkr. Totalt sett behövs då budgettillskott med runt 6 mnkr. Sedan när verksamheten är igång fullt ut, blir det också tydligt hur stort det verkliga resursbehovet är. Då måste verksamheten tillföras mer budget, om så krävs. En utvärdering bör också ske så att verksamheten fungerar enligt plan.

I övrigt så kommer hemsjukvården att få en ökad volym framåt med allt fler äldre, detta måste också finansieras. I dagsläget är ett antal tjänster finansierade med statsbidrag, det är en osäker finansiering som behöver lösas på sikt. Detta rör bland annat tre sjuksköterskor samt två undersköterskor, en kostnad på cirka 3,4 mnkr per år.

Socialförvaltningen behöver ett budgettillskott med 6 mnkr för att hantera ansvarsövertag.

3.2.3 LSS-verksamhet

Det är ett strukturellt underskott för LSS-verksamheten. Verksamheten bedrivs med mycket låga kostnader nationellt sett men ändå räcker inte budgeten till. Det har varit underskott för verksamheten i många år och för 2024 redovisades ett underskott på 60 mnkr. Utifrån uppdämda behov så skedde en stor utökning av platser på bostad med särskild service under 2024 och kostnadsökningen blev över 30 mnkr, på helårsbasis. Socialnämnden begär varje år budgettillskott och för 2025 tillfördes 40 mnkr. Underskottet för 2025 har minskat och uppgick till 30 mnkr. Delar av underskottet avser personlig assistans i egen regi, där övergick utförandet till privat regi i februari 2026 varför kostnaderna kommer att minska framåt. Däremot så utökas LSS-verksamheten med ett nytt barnboende med en årskostnad på runt 5 mnkr. En viss utökning sker också i och med att en bostad med särskild service öppnas upp i egen regi.

Lokalkostnaderna ökar med nya lokaler för verksamheterna Pantern och Riggen. I båda fallen är det fråga om att verksamheten inte får behålla befintliga lokaler utan måste flytta till andra, dyrare lokaler. De nya lokalerna blir mer ändamålsenliga vilket bedöms ge bättre förutsättningar för att bedriva en kvalitativ verksamhet.

Bedömningen är att det fortfarande behövs budgettillskott på 38 mnkr för att bedriva verksamheten inom budgetram. Det finns förslag på förändrad LSS-lagstiftning men det är väldigt oklart i nuläget när något sker. Därför är det svårt att bedöma förändringar av uppdrag och kostnaderna framåt. Inom egen regi arbetar verksamheterna med att se över organisation och bemanning vilket skulle kunna leda till något lägre kostnader.

Socialförvaltningen behöver ett budgettillskott med 38 mnkr för att få en hållbar finansiering av LSS-verksamheten.

3.2.4 Individ- och familjeomsorg

Individ- och familjeomsorgen har utmaningar vad gäller skadligt bruk och beroende där behoven av insatser har ökat under de senaste åren. Verksamheten arbetar aktivt redan när placering inleds för en sammanhållen eftervård, i detta arbete blir det tydligt att det finns utmaningar i att möta individens behov vid hemkomst. Verksamheten ser ett behov i att fortsätta att följa intentionen i samsjuklighetsdelegationen med exempelvis stödboende och boendestöd riktat till målgruppen. Upphandling pågår kring stödboende vilket kommer leda till förbättringar för målgruppen.

Inom barn- och ungdomsvården har ett förändrat arbetssätt lett till minskat antal placeringar i institutionsvård. Dock är kostnaderna fortsatt höga till följd av prishöjningar. Samtidigt väntas normbrytande beteende och kriminalitet bland unga fortsätta öka och sjunka i åldrar.

Utvecklingen av behovet av försörjningsstöd är beroende av arbetsmarknadsläget. Behovet av försörjningsstöd har under 2025 ökat både antal hushåll och genomsnittlig utbetalning per hushåll.

Individ- och familjeomsorgen ser framåt ett ökat behov av insatser för personer med nya behov, så som avhopp från kriminalitet, föräldrar med kognitiv svikt, äldre med skadligt bruk och beroende samt individer i samsjuklighet. För att möta dessa målgrupper krävs kompetensutveckling och samverkan. Vidare ser verksamheten att otillåten påverkan och hot mot socialtjänstens medarbetare ökat vilket måste mötas för att säkra kompetens och en trygg arbetsmiljö.

En ny lagstiftning enligt samsjuklighetsdelegationen föreslås träda i kraft. Personer med samsjuklighet behöver vård och stöd av flera verksamheter inom såväl hälso- och sjukvården som socialtjänsten. För socialtjänsten del innebär reformen ett tydligare ansvar kring sysselsättning och boende, förebyggande insatser samt att samverka kring vård och stödinsatser.

Socialtjänstens tillgänglighet

Idag arbetar medarbetare på socialjouren ensamma. Socialtjänsten på Gotland har också begränsad tillgänglighet då socialjourens öppettider sträcker sig mellan klockan 16.00-03.00. På helgerna innebär detta ett längre uppehåll mellan klockan 03.00 och 16.00 då socialtjänsten inte går att nå för allmänheten vid eventuell oro eller akuta situationer.

Arbetstidslagstiftning ställer krav på schemaläggning, dygnsvila och veckovila vilket är en utmaning att hålla med nuvarande bemanning. Arbetsmiljölagsstiftning ställer krav på en trygg och säker arbetsmiljö utifrån detta bör ensamarbete undvikas. Nationellt är en vanlig modell att genom avtalssamverkan ha en sammanslagen socialjournsverksamhet som servar flera kommuner. Ö-läget gör denna typ av samverkan mindre gynnsam för Gotland då vi ändå alltid behöver ha en lokal beredskap i tjänst som finns på plats.

En omvärldsbevakning har genomförts där exempel har inhämtats från andra kommuner avseende socialjourens verksamhet. Samtidigt har stödfunktioner från HR- och löneenheten bidragit med underlag och beräkningar. För att kunna utveckla socialjourens och socialtjänstens tillgänglighet på Gotland krävs förstärkt bemanning och för att undvika ensamarbete krävs beredskapstjänstgöring.

En beräkning har gjorts där ett tillskott på 2,5 mnkr möjliggör att stärka socialtjänstens tillgänglighet dygnet runt samt säkra socialjourens bemanning och arbetsmiljö. En del av summan beräknas till att förstärka ordinarie bemanning på socialjouren med ytterligare en tjänst för att klara utökade öppettider. Övrig del beräknas gå till kostnad för beredskapstid.

Socialförvaltningen behöver ett budgettillskott med 2,5 mnkr för att bedriva en hållbar socialjour.

3.3 Driftbudget 2027-2029

3.3.1 Grundläggande behov till driftbudgeten:

- **Demografisk utveckling:** fler äldre som behöver insatser från socialförvaltningen kommer att ha stor påverkan på förvaltningen. Då behoven och kostnaderna är det ytterst viktigt att förvaltningen får motsvarande tillskott från resursfördelningsmodellen enligt beräkning baserad på befolkningsprognos.
- **Kompensation för löneökningar:** Den största delen av de anställda tillhör Kommunals avtalsområde och här har det varit relativt stora löneökningar de senaste åren. Utfallet av avtalsrörelsen framåt är högst osäkert och påverkas av omvärldsläget med stora prisökningar. Det är alltså mycket viktigt att förvaltningen kompenseras för kommande löneökningar enligt avtal.
- **Kompensation för externa avtal:** Socialförvaltningen köper verksamhet för över 500 mnkr per år och stor del av avtalen regleras med omsorgsprisindex, OPI. Här kan det även i fortsättningen bli relativt stora prisjusteringar. Socialförvaltningen behöver därför kompenseras för ökade kostnader för externa avtal med 17,1 mnkr.

3.3.2 Högt prioriterade behov av tillskott till driftbudget, i prioritetsordning

1. Extra kvälls- och nattersättning

För att kunna hålla samma ersättningsnivå vid kvälls- och nattarbete som inom hälso- och sjukvårdsförvaltningen behövs 8 mnkr till en extra kvälls- och nattersättning, utöver den höjning av OB-tillägget som sker enligt kollektivavtalet; 2,2 mnkr.

2. LSS-verksamhet

För att finansiera LSS-verksamheten, som är en rättighetslagstiftning, behövs 38 mnkr för att nå en ekonomi i balans. För 2025 tillfördes 40 mnkr i budgettillskott vilket täckte del av kostnads- och volymökningarna bakåt i tiden. Under 2024

tillkom flera nya platser på bostad med särskild service, en kostnadsökning på över 30 mnkr per år. Verksamheten bedrivs i ett nationellt perspektiv med mycket låga kostnader.

3. Socialjour

För att kunna bedriva socialjour utifrån tillgänglighet, säker arbetsmiljö och hänsyn till ö-läget, behövs ett budgettillskott på 2,5 mnkr.

4. Ansvarsövertag hemsjukvård

För att genomföra ansvarsövertag för patienter från hälso- och sjukvården måste socialförvaltningen tillföras budgetmedel med 6 mnkr.

5. Samsjuklighetsdelegation

Den nya samsjuklighetsdelegationen är en förändring i huvudmannaskap för personer med beroendeproblematik och psykisk ohälsa och den träder i kraft 1 januari 2027. Det är ännu oklart exakt vad den kommer att innebära men i huvuddrag kommer så kommer ansvaret för all vård och behandling att flyttas över till hälso- och sjukvården. Socialtjänsten kommer då att ha ansvar för boende, sysselsättning och anhörigstöd. Arbete med att se över behovet och resurser pågår i båda förvaltningarna. Omdisponering av eventuella budgetmedel bör ske inför överflytt av ansvar.

6. Övriga behov

- **Ökade lokalkostnader** för nya boenden där hyresintäkterna framåt täcker allt mindre av förvaltningens lokalkostnad.
- **Ökat och förändrat lokalbehov** för bland annat LSS-verksamheten med ökade volymer och nya ersättningslokaler. Anpassningar av lokaler med hänsyn till beredskap och ökat hot mot medarbetare.
- **Förebyggande insatser:** Ökat behov av förebyggande insatser utifrån ny socialtjänstlag. Framåt förväntas behov av nya insatser att ge kostnadsökningar.
- **Kommunikationsplattform:** Under 2025 infördes en kommunikationsplattform för effektivare processer kring patienter som är utskrivningsklara från slutenvården. Kostnaden över tre år för att införa systemet är drygt 3 mnkr för socialförvaltningens del, vilket är hälften av kostnaden. Införandet finansieras genom statsbidrag. Driftkostnaden kommer att bli upp till någon miljon kronor per år.
- **Ofinansierade kostnadsökningar:** Från och med 2025 fick socialförvaltningen ofinansierade kostnadsökningar på grund av centrala beslut om friskvård och övergång till ny plattform för datorerna, M365. Friskvårdsbidraget ger en kostnadsökning med runt 2 mnkr per år och M365 uppåt 4 mnkr per år.

3.4 Kompensation för externa avtal

Socialförvaltningen köper tjänster från privata utförare inom de flesta verksamheter. För 2026 är budgettillskottet för externa avtal begärda 22,3 mnkr, vilket bör täcka kostnadsökningarna. Det är svårt att bedöma kostnadsutvecklingen framåt men utifrån det senaste årets fallande inflation så bör kostnadsökningstakten bli lägre. De flesta av socialnämndens avtal är indexreglerade med omsorgsprisindex, OPI, som tas fram av

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. OPI för 2026 är 2,7 procent (OPI för 2025 var 3,6 procent och för 2024 var det 5,0 procent).

Indexökningen 2027 är till största del baserad på SKR:s bedömning av prisutveckling enligt senaste skatteunderlagsprognosen. Bedömningen är dock att ersättningen från Försäkringskassan vad gäller personlig assistans blir lägre medan det blir högre kostnader för placeringar av barn och unga, främst SIS-placeringar. Kostnaden för SiS-placeringar enligt LVU, lag om vård av unga, ökade med 7 procent mellan 2025 och 2026. För SiS-placeringar enligt LVM, lag om vård av missbrukare, var motsvarande kostnadsökning 13 procent.

För att kompenseras för ökade kostnader till privata utförare och uppdragstagare behövs 17,1 mnkr med ett antagande om prisökningar för 2027.

Nedan redovisas beräkning utifrån köp från privata utförare och uppdragstagare 2025.

Redovisning av köp från privata utförare samt övriga externa ersättningar

Verksamhet (mnkr)	utfall 2025	index % 2027	summa ökning
Hemtjänst LOV	93,7	2,7%	2,5
Säbo entreprenad och ramavtal	195,8	2,7%	5,3
SoL bostad med särskild service	41,4	2,7%	1,1
LSS bostad med särskild service, DV	62,7	2,7%	1,7
LSS DV daglig verksamhet	10,0	2,7%	0,3
LSS personlig assistans	26,0	2,0%	0,5
IFO placeringar	57,1	5,0%	2,9
Summa köp av verksamhet	486,7		14,3
Försäkringskassan personlig assistans	33,6	2,0%	0,7
Uppdragstagare IFO med flera	47,0	4,0%	1,9
Hyrpersonal socionomer, sjuksköterskor	8,0	3,0%	0,2
Summa övrigt	88,6		2,8
Totalt	575,3		17,1

3.5 Interna priser samt externa taxor och avgifter

Socialförvaltningen har en mycket låg intäktsfinansieringsgrad och ser inga större förändringar av intäkter från avgifter framåt. Avgifterna inom äldreomsorgen är styrda av en maxtaxa, ett högkostnadsskydd som varje år meddelas från Socialstyrelsen. För 2026 uppgår maxtaxan till 2 660 kronor per månad och brukare. För hemsjukvården erlägger brukaren som är inskriven en avgift på 600 kronor per månad, för enstaka hembesök tas däremot inte ut någon avgift. Avgiften ingår i maxtaxan. Taxan för hemsjukvården bör ses över och dessutom justeras om det sker höjning av patientavgifterna inom sjukvården.

Brukare som har måltider betalar en måltidsavgift. Det är till en månadsavgift för brukare på särskilt boende och en avgift per portion vid matdistribution. Den avgiften höjs varje år med förändringen av prisbasbeloppet. Avgiften täcker dock inte verklig kostnad men bedömningen är att full kostnadstäckning skulle ge brukarna väl hög kostnad. Däremot bör

övervägas om avgiften för matportioner ska höjas något mer för här är kostnadstäckningen väl låg. Totalt uppgick avgifterna till 81 mnkr för 2025, en ökning med 4,5 procent mot 2024. Socialförvaltningen ser också över möjligheten att ta ut en serviceavgift på särskilt boende. Avgiften avser främst förbrukningsvaror inom städning och hygien.

4 Investeringsförslag med motiveringar 2027-2031

4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet

4.1.1 Lokalinvesteringar

Ett nytt särskilt boende med 60 platser i Klintehamn står nu klart, boendet heter Odvalds. Inflyttning pågår och boendet beräknas fyllas på under året, utifrån behov av insats. Framåt behövs investeringsbudget för att möta behovet vilket beskrivs i förvaltningens bostadsförsörjningsplaner. Utifrån senaste befolkningsprognosen behövs det ytterligare ett nytt särskilt boende fram till 2029. Det behövs också en ny gruppboende LSS samt en ny bostad med särskild service SoL.

4.1.2 Investeringspott

Förutom investeringsmedel för nya lokaler behövs också en **årlig investeringspott på 8 mnkr** för anpassning av lokaler, satsning på välfärdsteknik och samt utrustning. Anpassning av lokaler kommer framåt även att avse åtgärder för att öka beredskapen samt klimatanpassningsåtgärder. Det är också allt oftare hot mot medarbetar varför det kommer att bli fler anpassningar av lokaler för att öka tryggheten, det gäller även för brukare.

Förvaltningens behov beskrivs också i investeringsbehov 2027-2036, lokalförsörjningsplan samt i förvaltningens bostadsförsörjningsplaner.

Investeringsförslag 2027-2031

Investeringsförslag, tkr	2027	2028	2029	2030	2031	Summa
Säbo 1		135 000	135 000			270 000
Utrustning säbo 1			7 000			7 000
Bmss LSS gruppboende			38 000			38 000
Bmss SoL				45 000		45 000
Summa bostäder	0	135 000	180 000	45 000	0	360 000
Investeringspott	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	40 000
Summa SOF	8 000	143 000	188 000	53 000	8 000	400 000

Säbo: antag uppdelning utgift två år, 90 platser i fler plan

4.1.3 Motiv

Socialförvaltningens investeringsbehov utgår framför allt ifrån Plan för särskilt boende för äldre inom Region Gotland samt Plan för bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättningar. Dessa planer revideras kontinuerligt och beslutas av socialnämnden. I planerna finns prognoser för framtida behov av boenden. En övergripande förklaring av behovet finns också beskrivet i socialförvaltningens Lokalbehov 2027-2036 samt i Investeringsbehov 2027-2036 som antogs av socialnämnden 2025-12-03.

Socialförvaltningens har ett ökat behov av vård- och omsorgslokaler, främst beroende på att antalet äldre invånare ökar. Därför kommer det vara relativt stora investeringsäskande från socialnämnden de närmaste åren. De allmänna prisökningarna gör att det är svårt att bedöma investeringsutgifter framåt. Utgifterna är framtagna i samarbete med teknikförvaltningen. Enligt den senast uppdaterade prognosen så behövs det ytterligare 90 nya platser i särskilt boende för äldre fram till 2029. Därefter ytterligare ett nytt boende med 90 platser fram till 2032-2033. Regionstyrelsen har beslutat att regionägd mark ska utvecklas för särskilt boende i både Visby och Slite.

Vad gäller bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättningar är det mycket svårt att göra en prognos för behovet framåt då det är fråga om få individer. Det är dock tydligt att det finns ett behov av fler platser framöver. Här behövs enligt prognosen en ny gruppboende LSS 2029 med en investeringsutgift runt 38 mnkr.

I tidigare investeringsbehov har socialförvaltningen tagit upp behov av investeringsmedel för ett stödboende, men inriktningen är att upphandla verksamheten. Om det inte kommer in anbud måste socialförvaltningen starta egen verksamhet och då behövs en lokal.

Vad gäller bostad med särskild service enligt SoL behövs ett nytt boende och detta boende finns i investeringsplanen 2030. Boendet bör omfatta minst 10 platser med en investeringsutgift på runt 45 mnkr. Förvaltningen har endast sex platser i egen regi, huvuddelen av placeringarna är i privat regi.

Förutom investeringsbehoven som nämnts ovan så behöver socialförvaltningen varje år en pott för utrustning på 8 mnkr för verksamhetsanpassningar av lokaler, utrustning och IT-utveckling.

4.1.4 Finansiering av driftkonsekvenser

Det är ofrånkomligt att förvaltningen måste ha nya lokaler för vård och omsorg när volymerna ökar, så som särskilda boenden för äldre och bostad med särskild service. För bostad med särskild service blir en utökning av antalet platser ofinansierat, då det inte finns någon resursfördelningsmodell. Brukaren betalar hyran, men kostnaden för omsorgen finns inte budgetutrymme för.

Driftkonsekvenserna av de nya särskilda boendena har tidigare kunnat täckas med tillskott av medel från resursfördelningsmodellen men nu har kostnaderna för nya lokaler skenat. Hysesintäkterna från brukarna på nya boenden, både särskilt boende och bostad med särskild service inom LSS, täcker numera inte ens hälften av lokalkostnaderna för de senaste ianspråkta lokalerna. Socialförvaltningen behöver framåt budgettillskott för att kunna täcka kostnadsökningarna för nybyggda boenden. Om inte budgetmedel tillförs så måste ökade lokalkostnader tas inom befintlig budgetram, detta gör att det blir det mindre resurser över till verksamhet. För brukarna i de nya boendena innebär det också höga hyror vilket påverkar hela deras ekonomi negativt. Ersättningar från Försäkringskassan, pensioner och bostadstillägg har inte höjts i samma omfattning.

4.1.5 Effektivisering/besparing

När det gäller äldreboenden och bostad med särskild service finns i regel ingen effektivisering för det bygger på ett demografiskt betingat behov. Om förvaltningen utökar antalet egna platser genom att bygga bostad med särskild service enligt SoL kan kostnaderna minska framåt. Detta då förvaltningen skulle ha fler brukare i egen regi istället

för att köpa externa platser. Idag finns bara sex platser i egen regi medan drygt 40 platser köps från privata utförare och dessa platser är i regel dyrare än de i egen regi (motsvarande omsorgsnivå).

När det gäller investeringar i verksamhetslokaler, så som flytt av verksamhet från hyrda till egna lokaler, bör det bli lägre kostnader. Dels genom samordningsvinster med andra verksamheter, dels genom lägre lokalkostnader på sikt för regionen.

Socialförvaltningen hyr flera externa lokaler, via fastighetsavdelningen, och för de flesta boendena går hyresavtal ut 2033, detta är något som bör beaktas framåt.

När det gäller investeringar i IT- och välfärdsteknik kan det leda till minskade kostnader men framför allt ska dess satsningar hjälpa till att klara kompetensutmaningen.

Välfärdsteknik höjer ofta också kvaliteten för brukare och medarbetare.

5 Bilaga 1 Socialnämndens grunduppdrag

5.1.1 Målgrupper socialförvaltningen finns till för och de viktigaste behoven

Socialförvaltningens uppdrag är att bidra till goda livsvillkor för människor som vistas på Gotland.

- Stöd till personer med funktionsnedsättning
- Stöd till barn och ungdomar och familjer
- Stöd till personer med skadligt bruk och beroende
- Stöd till personer med behov av ekonomiskt stöd
- Stöd till våldsutsatta och våldsutövare
- Stöd till personer med behov av hemtjänst
- Stöd till personer med behov av Särskilt boende
- Stöd till personer med behov av hemsjukvård
- Stöd till anhöriga

5.1.2 Viktiga styrdokument

- Socialtjänstlagen (SOL)
- Lagen om särskild service (LSS)
- Lagen om vård av unga (LVU)
- Lagen om vård av missbrukare (LVM)
- Hälso- och sjukvårdslagen (HSL)
- Patientdatalagen (PDL)
- Patientsäkerhetslagen (PSL)
- Föräldrabalken
- Bostadsanpassningslagen (BAB)
- Lagen om valfrihet (LOV)
- Socialstyrelsens föreskrifter
- Socialförsäkringsbalken (SFB)

5.1.3 Verksamhetens viktigaste processer

- Arbeta förebyggande och erbjuda insatser utan biståndsbeslut till medborgare.
- Stöd till anhöriga.
- Utredda behov och bedriva äldreomsorgsverksamhet av god kvalitet inom särskilt boende, hemtjänst och hemsjukvård.
- Utredda behov och stödja förutsättningar för ett självständigt liv och möjliggöra socialt deltagande inom omsorg om personer med funktionsnedsättning (LSS/SoL) och individ- och familjeomsorgen (SoL).
- Bedriva kommunal hälso- och sjukvård enligt HSL inom hemsjukvård, särskilt boende och omsorg om personer med funktionsnedsättning.
- Samverkan med övriga förvaltningar, myndigheter och organisationer.

5.1.4 Verksamhetens resultat och nyckeltal

Brukare/Klienter/Patienter	2020	2021	2022	2023	2024	Mål
Brukarbedömning daglig verksamhet LSS - Brukaren trivs alltid på sin dagliga verksamhet, andel (%)	85	i.u.	85	i.u.	84	80-100
Brukarbedömning gruppbostad LSS - Brukaren känner sig trygg med alla i personalen, andel (%)	i.u.	66	i.u.	69	i.u.	80-100
Brukarbedömning servicebostad LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga hemma, andel (%)	i.u.	87	i.u.	81	i.u.	80-100
Brukarbedömning barn- och ungdomsvård IFO - helhetssyn, andel (%)	75	60	81	81	95	80-100
Brukarbedömning barn- och ungdomsvård IFO vårdnadshavare - helhetssyn, andel (%)	82	90	84	84	92	80-100
Brukarbedömning ekonomiskt bistånd IFO - helhetssyn, andel (%)	100	96	i.u.	98	92	80-100
Brukarbedömning individ- och familjeomsorg totalt - helhetssyn, andel (%)	89	85	81	89	93	80-100
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	92	i.u.	92	90	88	80-100
Brukarbedömning särskilt boende äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	90	i.u.	85	86	87	80-100
Patientundersökning - Sammantagen nöjdhet HSV (%)	97	i.u.	99	i.u.	99	80-100
Patientundersökning - Delaktighet i planeringen och beslut om vård HSV (%)	68	i.u.	75	i.u.	62	80-100

Myndighet	2020	2021	2022	2023	2024	Mål
Väntetid i antal dagar från beslut till första erbjudna inflyttningsdatum avseende boende enl. LSS § 9.9, medelvärde	i.u.	111	377	289	102	90 (individ 120)
Väntetid i antal dagar från ansökningsdatum till första erbjudet inflyttningsdatum till särskilt boende, medelvärde	33	28	43	77	82	95 (individ 125)
Medianvärdetid i särskilt boende äldreomsorg, antal dagar	691	639	557	615		

Medarbetare	2020	2021	2022	2023	2024	Mål
Medarbetarengagemang (HME) hemtjänst äldreomsorg - Totalindex	80	80	75	79	78	70
Medarbetarengagemang (HME) individ- och familjeomsorg - Totalindex	79	79	81	82	80	70
Medarbetarengagemang (HME) omsorg om personer med funktionsnedsättning - Totalindex	79	82	81	81	81	70
Medarbetarengagemang (HME) särskilt boende äldreomsorg - Totalindex	76	78	80	78	76	70
Medarbetarengagemang (HME) myndighetsavdelningen - Totalindex	79	78	81	i.u.	81	70
Medarbetarengagemang (HME) hemsjukvården - Totalindex	77	78	82	i.u.	86	70
Socialförvaltningen (HME) - Totalindex	79	79	80	81	80	70
eNPS	-12	-11	-7	-10	-18	> 1 år
Sjukta, ackumulerat (%)	9,22	8,46	8,82	7,96	7,55	7,20
Sjukta äldreomsorgen, ackumulerat (%)	10,86	9,95	10,68	9,53	8,05	7,20
Andelen grundutbildade i omvårdnad/omsorg (%)	68,4	68,3	68,2	67,3	68	75,00

Ekonomi	2020	2021	2022	2023	2024	Mål
Nettokostnadsavvikelse individ- och familjeomsorg, (%)	24,5	16,3	15,6	11,3		-
Differens mot budget IFO (54) tkr	-11 742	-6 382	7 070	-2 536	-1 825	0
Nettokostnadsavvikelse LSS, (%)	-12,1	-10,8	-8,6	-8,6		-
Differens mot budget - Insater enligt LSS (53) tkr	-16 723	-18 713	-33 912	-50 305	-59 464	0
Nettokostnadsavvikelse äldreomsorg, (%)	-5,2	-5,8	-8,8	-7,4		-
Differens mot budget Vård och omsorg (52) tkr	39 790	56 031	66 613	53 089	37 476	0

Resultat-färgerna i tabellerna är hämtade från kolada.se och bygger på nationell jämförelse. Orange = 25% lägst resultat, Grå = 50% mitten, Blå = 25% bäst resultat, Vit = inga nationella jämförelsesiffror.

Mål-färgerna visar måluppfyllelse i förhållande till målvärdet. Grön = uppfyller, Gul = nära/delvis, Röd = uppfyller ej

5.1.5 Omvärldstrender och deras konsekvenser för verksamheten

- Demografi; ökade behov då de äldre blir fler, färre i arbetsför ålder
- Hållbarhet; Kompetensförsörjning, klimatförändringar, ekonomi
- Säkerhetsläget och beredskap; en orolig omvärld ställer krav på vår kris- och beredskap, behov av resurs och övningar.
- Behov av ny teknik; Verksamhetsutveckling, välfärdsteknik och effektivisering – möjligheter och risker.
- Värderingar: välfärden ifrågasätts, påverkanskampanjer.
- Konjunkturförändringar; kostnadsökningar och ökad ekonomisk oro.

5.1.6 Verksamhetens styrkor och möjligheter

- Målgruppen i fokus
- God struktur i förvaltningen- bra underlag till politiken- förutsättningar för utveckling
- Hög ekonomisk medvetenhet
- Kompetenta Medarbetare med stark vilja att göra skillnad
- Bra stödfunktioner i förvaltningen
- God extern kommunikation genom planering och struktur
- Aktiv samverkanspart – inom och utom förvaltningen
- Närhet till samverkan
- Ny socialtjänstlag: jämställd, förebyggande och kunskapsbaserad

5.1.7 Verksamhetens största risker och utmaningar

- Kompetensförsörjning och bemanningsproblematik
- Samverkan
- Stora förändringar nationellt
- Boendefrågan
- Förändrat insatsutbud
- Konjunkturförändringar
- Orolig omvärld
- Teknik/digitalisering/administration
- Långa och komplicerade processer

5.1.8 Verksamhetens arbete för hållbarhet

- Genom hälsa genom hela livet och i arbetet för en hållbar socialtjänst.
- Samverka med övriga förvaltningar
- Utveckling och omställning av arbetssätt för att säkerställa och prioritera de viktigaste insatserna.
- Ekonomiska förutsättningar.
- Bostadsförsörjningsplan.
- Miljöpolicy.
- Beredskapsarbete.
- Digitaliseringsplan.

Mål och budget 2027-2029

Hälsa- och sjukvårdsnämnden

Fastställt av hälsa- och sjukvårdsnämnden

Framtagen av hälsa- och sjukvårdsförvaltningen

Datum 2026-03-18

Gäller 2027-2029

Ärendenr HSN 2026/11

Version [1.0]

Mål och budget 2027-2029

Innehåll

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans	2
1.1 Nämndens grunduppdrag	2
1.2 Nuläge	2
1.3 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027-2029	4
2 Beslutade mål för 2026.....	5
2.1 Revidering av mål beslutade för 2027	5
3 Behov och prioriteringar av resurser 2027–2029.....	5
3.1 Driftbudget 2027-2029	6
3.2 Kompensation för externa avtal.....	9
3.3 Interna priser samt externa taxor och avgifter.....	9
4 Investeringsförslag med motiveringar 2027-2031	10
4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet.....	10
4.1.1 Investeringspott.....	10
4.1.2 Maskiner och inventarier utöver potten	11
4.2 Pott för lokalinvesteringar	12
4.3 Ombyggnation primärvård Korpen/ny vårdcentral	13
4.4 Större ombyggnad/nybyggnad av Visby Lasarett.....	14

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans

1.1 Nämndens grunduppdrag

Hälsa- och sjukvårdsnämnden ansvarar för att en god och hälsofrämjande hälsa- och sjukvård och tandvård tillhandahålls på lika villkor till de som bor och vistas på Gotland.

Det är många aktörer inblandade i ledning och styrning av svensk hälsa- och sjukvård och ansvaret är fördelat nationellt, sjukvårdsregionalt och regionalt/lokalt. Riksdagen, regeringen och myndigheter beslutar om författningar som ger de lagliga förutsättningarna. Hälsa- och sjukvården regleras bland annat i hälsa- och sjukvårdslagen (HSL), patientlagen (PL), patientsäkerhetslagen (PSL), samt tandvårdslagen m.fl. Inom en rad områden finns även speciallagstiftning som, tillsammans med Socialstyrelsens föreskrifter, är styrande för verksamheten.

Regionen ansvarar för att sköta den största delen av hälsa- och sjukvården genom att arbeta hälsofrämjande och att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Hälsa- och sjukvårdsnämndens uppdrag på Gotland är brett och de allra flesta frågorna som rör hälsa- och sjukvård samt tandvård är delegerade till nämnden, med undantag av de delar som ingår i det kommunala uppdraget, d.v.s. hemsjukvård, vård på SÄBO, LSS och elevhälsa. Uppdraget omfattar största delen av vårdkedjan, från primärvård, akutvård, specialistvård, habilitering/rehabilitering, laboratorieverksamhet och röntgen, samt tandvård och smittskydd. Nämnden ansvarar också för ambulanssjukvård och helikoptertransporter som ombesörjer såväl sekundärtransporter till fastlandet och primäruppdrag på Gotland, där båda dessa utförs av extern leverantör.

Hälsa- och sjukvårdsnämnden ansvarar för att fatta beslut om dimensioneringen av och tillgängligheten till hälsa- och sjukvård. Nämnden har det övergripande ansvaret för bemanning, uppdrag och ersättning till den egna verksamheten, samt lokal lönebildning. Nämnden ansvarar även för uppdrag och ersättning till privata utförare med offentlig finansiering.

Förutom att fatta beslut om förutsättningar så ska nämnden säkra att grunduppdraget och att de särskilda mål och prioriteringar som fastställts i regionfullmäktige uppfylls.

1.2 Nuläge

Medborgare och patienter

Hälsa- och sjukvården på Gotland sköter i huvudsak uppdraget med goda resultat. Gotland har ungefär samma tillgänglighet gällande telefontillgänglighet och medicinsk bedömning som genomsnittet i riket, men något bättre genomsnittlig tillgänglighet vad gäller väntan till operation, mätt utifrån vårdgarantin. De nationellt målsatta nivåerna nås dock ej fullt ut.

Tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri är betydligt bättre än i resten av Sverige och har varit så i många år. Förtroendet för den gotländska hälsa- och sjukvården är stort. Totalt svarar 72 procent att de har stort eller mycket stort förtroende för hälsa- och sjukvården i sin helhet. Betyget är bland det högsta i landet och rikets genomsnitt ligger på 61 procent.

Verksamhet

I SKR:s Hälsa- och sjukvårdsrapport som syftar till att med hjälp av ett urval av kvalitetsindikatorer presentera olika resultat framgår att Region Gotland har bättre resultat än riket i

71 % av indikatorerna. Det nationella systemet för kunskapsstyrning, med gemensamma kunskapsstöd, är viktigt för att säkra att vården blir jämlik och kunskapsbaserad i hela landet. Samtidigt pågår omställningen mot en god och nära vård. Omställningen syftar till att vården i högre grad organiseras och bedrivs med utgångspunkt från patientens behov och förutsättningar med primärvården/vårdcentralerna som navet i hälso- och sjukvården.

Hälso- och sjukvårdens insatser till en stärkt folkhälsa genom hälsofrämjande och förebyggande åtgärder är viktigare än någonsin och kan bidra till att fler i befolkningen kan leva hälsosamma, aktiva och självständiga liv.

Hälso- och sjukvårdens största utmaningar handlar om att möta ökade behov från en åldrande befolkning, nya sjukdomspanoraman, klara kompetensförsörjning och finansiering, samt parallellt stärka förmågan inom det civila försvaret. Ö-läget tillsammans med den stora variationen av människor som befinner sig på Gotland över året är en speciell förutsättning för vården.

Utöver detta så pågår ett flertal stora implementeringsprojekt av vårdnära system med stor involvering och påverkan på verksamheterna under många år framöver.

Medarbetare

Medarbetarresultatet 2025 visar på en positiv förflyttning av samtliga index med särskilt tydlig förbättring av eNPS (-22 till -2) vilket indikerar en stärkt och förbättrad upplevelse av arbetsmiljö och trivsel bland medarbetarna.

Antalet medarbetare ökade fram till 2024 när beslut om att införa vakansprövningar togs, vilket har bidragit till att antalet anställda har minskat. Parallellt så har behovet av inhyrd personal minskat kraftigt, framför allt inom slutna somatisk vård där den arbetade tiden av egen personal i stället har ökat. I båda fallen har detta bidragit till lägre kostnader, bättre resultat i medarbetarundersökningen, samt en nedåtgående trend i sjukfrånvaron.

Kompetensförsörjning är fortsatt en stor utmaning inom ett flertal yrkeskategorier och verksamheter. En hållbar bemanning kräver fokus på att säkra en bra och trygg arbetsmiljö, effektiv och behovsprövad schemaläggning, goda förutsättningar för utveckling, samt långsiktig successionsplanering.

Ekonomi

Hälso- och sjukvården har under lång tid haft ett strukturellt ekonomiskt underskott med undantag för pandemiåren och 2025 då statsbidrag tillfälligt stärkt ekonomin. Hög inflation, kraftigt ökade kostnader för bland annat läkemedel, analyser och sjukvårdsmaterial, samt höga bemanningskostnader har lett till att en redan ansträngd ekonomi utmanats ytterligare där sjukvården trots besparingar inte kommit i nivå med kostnadsbudget.

Under 2024–2025 har ett omfattande effektiviseringsarbete genomförts, vilket lett till en avsevärt lägre bruttokostnadsutveckling. Totalt sett har kostnaderna reducerats med mer än 150 miljoner på två år. Potentialen till ytterligare besparingar är framöver mer begränsad.

Den ekonomiska situationen bedöms tillfälligt stabil, men långsiktigt sårbar, framför allt till följd av osäkerheten kring framtida statsbidrag.

Kritiska utmaningar under kommande period är:

- Kompetensförsörjning och bemanningsstabilitet

- Beroende av kortsiktiga statsbidrag
- Investeringar, IT och medicinteknik.
- Beredskap och robusthet kopplat till ö-läge.

1.3 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2027-2029

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens underskott för 2025 uppgick till 13 miljoner kronor vilket var en tydlig förbättring mot 2024 års underskott på 107 miljoner kronor. Förbättringen är ett resultat av omfattande effektiviseringar/verksamhetsanpassningar i kombination med ökade statsbidrag.

Inför 2026 tilldelades hälso- och sjukvården kompensation för lönerevision, indexuppräknning av avtal och den årliga resursfördelningsmodellen. Utöver det fick förvaltningen tillskott för hyror och införande av nytt journalsystem.

Utan ramtillskott bedöms förutsättningarna att nå nämndens mål för tillgänglighet, vårdkvalitet, beredskap, stärkt primärvård med mera vara begränsade.

Hälso- och sjukvården står inför en rad utmaningar men också möjligheter som kommer ha stor påverkan på utveckling, resursbehov som kan delas in i olika huvudkategorier:

Tvingande behov

- Kostnadsökningar till följd av avtal, lagkrav och patientsäkerhet.
- Beredskap och robusthet i vården.
- Nytt journalsystem, m fl verksamhetskritiska system.
- Lokalbehov

Ovan är aktiviteter som måste genomföras och/eller finansieras. De går inte att prioritera bort.

Strategiska behov

- Stärkt primärvård
- Bemanningsstabilitet och minskat hyrberoende
- Kompetensutveckling

Dessa områden bedöms som långsiktigt viktiga för en hållbar hälso- och sjukvård. Att inte driva på i dessa områden kommer få negativa konsekvenser för att kunna upprätthålla en långsiktigt hållbar sjukvård.

Utvecklande behov

- Digitalisering
- Medicinteknisk utveckling
- Miljö och hållbarhet.
- Systematiskt förbättringsarbete

Forskning och utveckling går framåt och sjukvården på Gotland måste vara relevanta och möta upp mot denna utveckling. Det kommer bli nödvändigt att prioritera mer och använda data för dessa prioriteringar. Samtidigt är det viktigt att bevaka miljö och hållbarhet.

2 Beslutade mål för 2026

Mål

1. Kostnaderna för inhyrd personal ska minska årligen och uppgå till max 5 procent av personalkostnaderna år 2027.
2. Genom ett kvalitativt och effektivt omhändertagande på alla vårdnivåer, ska den genomsnittliga beläggningen i slutenvården vara 85–90 procent.
3. Andelen som har förtroende för vårdcentralerna på Gotland ska öka årligen och vara minst 75 procent år 2027.
4. Patientens upplevelse av kontinuitet och koordinering i primärvården ska öka årligen och vara minst i nivå med riket år 2027.

2.1 Revidering av mål beslutade för 2027

Hälsa- och sjukvårdsnämnden har inte för avsikt att revidera några mål inför 2027.

3 Behov och prioriteringar av resurser 2027–2029

Sjukvården behöver kontinuerligt anpassas efter de demografiska förändringarna, teknologiska framsteg, medicinsk forskning, en hållbar sjukvård m.m. En åldrande befolkning innebär förändrade och i delar mer komplexa vårdbehov.

Exempel är:

- Mer och mer avancerade behandlingsformer
- Precisionsmedicin
- Komplexa vårdbehov
- Kompetensbrist
- Hållbarhet, omställning mot en grön sjukvård
- Teknologiska innovationer
- M m

Utöver ovan har omvärldsläget en stor påverkan på sjukvården och krav på dess robusthet. Att uppskatta vilken effekt ovan får på kostnadsutvecklingen är svårt, men påverkan kommer fortsatt att vara stor.

Att arbeta med verksamhetsanpassningar och löpande effektiviseringsarbete är prioriterade och fokus ligger främst på bemanningsfrågor. Verksamheterna anpassar sina verksamheter till de tjänstestater som tagits fram. Inom somatiska vården pågår arbete med normerad bemanning vilket ska minska behovet av personal och då primärt inhyrd personal. Dagvårdsplatser kommer att ersätta några slutenvårdsplatser vilket sparar resurser. Primärvården fokuserar på att minska sitt behov av inhyrda läkare och säkra fasta kontakter. Tandvården har på kort tid lyckats bemanna upp med tandläkare vilket är en positiv förflyttning på kort tid och som stärker intäkterna.

Regionövergripande pågår ett gemensamt arbete kring bemanningsstrategier där olika schemamodeller bland annat diskuteras. Prioriterade områden för analys är just nu två-dagars ledigheter, helgtäthet och antal pass som har stor påverkan på arbetsmiljön.

Förutom bemanning kommer arbete likt tidigare fortsätta med att identifiera besparingsområden för läkemedel, analyser, material m.m.

Prioriteringar i budget 2026

I budgetarbetet 2026 har prioriteringar gjorts dels för att täcka kostnader för den tjänstestat som bedömts som relevant för verksamheter. Utöver detta har budgettäckning eftersträvat av övriga kostnader i så stor utsträckning som möjligt i kombination med att budget för förväntade statsbidrag har ökat. Detta är dock inte en garanti för att det inte uppstår höga kostnader framåt som inte rymms inom budgeten.

3.1 Driftbudget 2027-2029

Nedan redovisas de ekonomiska behov som hälso- och sjukvårdsförvaltningen behöver kompenseras för utifrån målet att uppnå en budget i balans.

Förvaltningen gick in i 2026 med ett underliggande underskott att arbeta bort. Stora kostnadsökningar förväntas framöver som behöver hanteras genom både effektiviseringar och ramtillskott. Mot denna bakgrund bedömer hälso- och sjukvårdsförvaltningen att identifierade kostnadsökningar behöver kompenseras för att kunna fullgöra nämndens uppdrag och uppnå en budget i balans.

Kostnadsökningar som nämnden äskar kompensation för som inte bedöms möjliga att påverka på kort sikt:

- **Resursfördelningsmodell: 59,8 msek**
2,5 % av hälso- och sjukvårdens nettobudget för att täcka kostnadsökningar till följd av medicinteknisk utveckling, läkemedel m.m. vilket inte är en specifik kostnad.
- **Personalkostnadskompensation**
Förvaltningen begär medel för personalkostnadskompensation enligt gällande modell
- **Etablering av centrum för klinisk forskning: 3,8 msek**
Förvaltningen har fått i uppdrag att etablera ett centrum för klinisk forskning i samarbete med och genom befintligt partnerskap med Uppsala universitet. En funktion som finns i många regioner där Region Gotland nu behöver bygga denna verksamhet. Innebär att utveckla en forsknings- och kunskapskultur för att stärka Gotland som innovativ kunskaps-ö i Östersjön.
- **Kompensation till vårdcentraler för 1100 patienter per läkare: 4,6 msek**
Utifrån politiskt beslut ska vårdcentraler gå från 1200 till 1100 listade patienter per specialistläkare från och med 2027. Kostnadsökningen för detta uppgår till 4,6 miljoner kronor.
- **Prisökning nytt avtal fotvård och fysioterapeut: 2,7 msek**
Ny upphandling av dessa tjänster kommer innebära kostnadsökningar. Både till följd av prisökningar och ett större behov från innevånare vilket innebär även en ökad kostnad till följd av volymer. En ersättningsetablering av fysioterapimottagning enligt LOF, den sk nationella taxan, är annonserad, vilket, om någon är intresserad av att driva etableringen kommer att leda till ökade kostnader men också en förbättrad tillgänglighet till fysioterapi.
- **Prisökning nytt avtal SOS-alarm: 1,2 msek**
Enbart en anbudsgivare i upphandlingen. Det nya upphandlade avtalet innebär en ökad kostnad med 1,2 miljoner kronor årligen.
- **Prisökning nytt avtal medicinska gaser: 1,0 msek**

Det nya upphandlade avtalet avseende medicinska gaser innebär en kostnadsökning med 1,0 miljoner kronor årligen.

- **Ökade städkostnader: 2,4 msek**
Hälsa- och sjukvården nådde inte upp till de nationella riktlinjerna gällande städning och hygienkrav i vårdlokaler. Städfrekvensen har ökat under 2025 inom vissa områden vilket inneburit högre kostnader.
- **Prisökning nytt avtal tvätt: 2,5 msek**
Det nya upphandlade avtalet avseende textilier och tvätt innebär en kostnadsökning med cirka 2,5 miljoner kronor från 2026 vilket till stor del beror på miljökrav i upphandlingen.
- **Hyresökning akutmottagning och bårhus: 2,5 msek**
Förvaltningen har beviljats investeringsmedel för ombyggnation av akutmottagning och bårhus. Detta kommer innebära en hyresökning på 2,5 miljoner kronor från 2026.
- **Kallelsesignalsystem: 2,3 msek**
Förvaltningen har beviljats investeringsmedel för kallelsesignalsystem och behöver därmed även kompenseras för dessa kostnader i driftsbudget.
- **Kapitalkostnader: 5,0 msek**
Förvaltningen blir årligen beviljad investeringsmedel för ny- och reinvesteringar. Dessa kommer innebära högre kapitalkostnader. Beräkning pekar på att dessa kommer öka med 5,0 miljoner kronor under 2027.

Kostnadsökningar som nämnden inte äskar kompensation för:

- **Systeminföranden**
Förutom införande av nytt journalsystem finns flertalet andra systeminföranden som behöver genomföras. Dessa kommer vara resurskrävande, inte minst av vårdpersonal som behöver engagera sig. Samtidigt kommer det finnas ett oförändrat vårdbehov som behöver tillgodoses.
- **Beredskap**
Beredskapsfrågan är aktuell i mer eller mindre alla områden och kraven som ställs på redundans och kapacitet på hälsa- och sjukvården blir större och större. Detta medför att allt fler resurser behöver läggas på detta i allt från inköp av material och läkemedel, men även bemanning. Vissa delar finns det täckning för genom riktade statsbidrag men inte alla.
- **Samsjuklighetsutredning**
Arbetet har påbörjats och under 2027 är bedömningen att kostnader inte kommer vara betydande. Initiala utredningar, framför allt relaterat till lokalbehov kommer att göras och troligen vara det som är mest utmanande att kunna lösa.
- **Övrigt - Vaccination, hygien m.m.**
Det finns ett behov av att vaccinera vårdpersonal mot vissa sjukdomar som ett led i att inte behöva riskera bli sjuk i arbetet. Utveckling av cancerrehabiliteringen, Fortsatt utveckling inom kunskapsstyrning och standardiserade vårdförlopp är en trygghet men även resurskrävande. Förstärkning behövs inom hygienområdet.

Sammanfattning

Hälso- och sjukvårdens samlade bedömning är att äskningar för 2027 är nödvändiga för att säkerställa:

- uppfyllande av nämndens uppdrag och beslutade mål
- bibehållen kvalitet och patientsäkerhet
- en långsiktigt hållbar ekonomi i balans

Utan föreslagna ramtillskott finns en påtaglig risk för att hälso- och sjukvårdens mål inte kan nås samt att verksamheten tvingas till ytterligare kortsiktiga åtgärder som kan få negativa konsekvenser för tillgänglighet, arbetsmiljö och vårdens kvalitet.

Tabellen nedan sammanfattar det ökade budgetbehov hälso- och sjukvårdsförvaltningen äskar för 2027.

	Önskad kompensation, MSEK
Resursfördelningsmodell	59,8
Etablera centrum för klinisk forskning	3,8
Ersättning primärvården 1100 listade patienter per läkare	4,6
Ökad städfrekvens pga. Förändrade hygienkrav	2,4
Nytt avtal tvätt, fysioterapeut, gas och SOS-larm	7,4
Hysesökning Akutmottagning och bårhus	2,5
Kallelsesignalsystem	2,3
Kapitalkostnader	5,0
Externa avtal enligt tabell under avsnitt 3.2	12,9
Totalt:	100,7

3.2 Kompensation för externa avtal

Avtal	Kostnader BDG 2026 (tkr)	Beräknad indexhöjning	Kompensation 2027 (tkr)
Alarmering (SOS Alarm)		Arbetskostnadsindex för tjänstemän, prognos 4,2%*: 166	166
Privata vårdgivare enl. nationella taxan & LOU-avtal (Fysioterapeuter, fotvård)	9 370	VPI P2025*, 4,4 %	412
Privat primärvård (Praktikertjänst, Prima Vård)	61 472	LPIK, exkl. lönebikostnader 2026, 2,1%	1 291
Ambulans (Samariten)	54 314	90% av pris med LPIK, 0%.	1 075
Luftburen ambulanssjukvård (Babcock/Avincis, KSA)	62 785	90% av LCI kol H: 5,85 %, LPIK 2,2 %	3 301
Konsultavtal (till största delen KARGO)	9 305	LPIK 2026, 2,2 %	205
Prisuppräknig utomlänsvård	288 960	LPIK 2026, 2,2 %	6 357
Privat barn- och ungdomstandvård och särskilda patientgrupper	2 200	LPIK 2026, 2,2 %	48
TOTALT			12 855

*I de fall det inte funnits prognoser för 2026 har senast kända värden använts för att beräkna uppräkningsfaktor i detta.

3.3 Interna priser samt externa taxor och avgifter

Tandvården höjer tandvårdstaxan enligt RS 2022/1328.

Laboratorieverksamheten höjer vanligtvis sina avgifter med LPIK. Verksamheten har under senare år haft kraftiga kostnadsökningar till följd av ökat bemanningsbehov, nya dyrare avtal, utrustningar m.m. Även inflationen har påverkat priser på de material som de behöver i sin verksamhet varför deras priser behöver gås igenom och revideras. Knappt 90% av deras intäkter kommer från verksamheter inom sjukvården varför denna del till största del kommer ha intern påverkan. Nivån är inte fastställd och kommer revideras i internbudgetfördelningen.

4 Investeringsförslag med motiveringar 2027-2031

Investeringsbehov	2027	2028	2029	2030	2031	Summa
Investeringspott	40 000	45 000	45 000	45 000	50 000	225 000
Egna investeringsprojekt	10 000	10 000	24 000	30 000	20 000	94 000
Varav Magnetresonanskamera	10 000					10 000
Varav Kemi och Immunkemiinstrument			4 000			4 000
Varav Patientövervakningssystem				20 000		20 000
Varav Operationsstaplar			10 000			10 000
Varav Korpen Inventarier		10 000	10 000	10 000	20 000	50 000
Summa medicinskteknisk utrustning	50 000	55 000	69 000	75 000	70 000	319 000
Pott för investeringar i lokalprojekt	0	35 000	20 000	25 000	15 000	95 000
Varav kritiska förbättringsprojekt Visby lasarett	0	10 000	10 000	15 000	15 000	50 000
Varav Behandlingsbyggnad 23, plan 4.	0	25 000	10 000	10 000		45 000
Ombyggnation Primärvården Korpenområdet	40 000	100 000	100 000	100 000	160 000	500 000
Summa lokalförändringar	40 000	135 000	120 000	125 000	175 000	595 000
Total Summa Investeringsbehov	90 000	190 000	189 000	200 000	245 000	914 000

4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet

4.1.1 Investeringspott

I potten inryms såväl medicinskteknisk utrustning, mindre lokalombyggnationer, inventarier och IT-system. Bedömningen är att den tidigare beslutade nivån på potten om 40 miljoner är en rimlig nivå, förutsatt att större projekt över cirka 3 miljoner beslutas utöver potten. För att potten inte ska urholkas ekonomiskt finns behov av uppräknig av potten som speglar kostnadsutvecklingen i svensk ekonomi. Förslaget är enligt tabellen att potten förändras med cirka 5 miljoner åt gången med någorlunda jämna mellanrum.

Behoven av återanskaffningar och nyinvesteringar ökar inom samtliga områden som potten ska räcka till. På lokalsidan finns stora behov av om- och tillbyggnationer som tidigare utredningar visat. I väntan på att ett inriktningsbeslut gällande Visby Lasarett ska tas arbetar förvaltningen med att göra så lite ombyggnationer som möjligt, av ekonomiska skäl, men behoven blir alltmer trängande, men likaväl allt mer svåra att hitta lösningar för. Däremot genomförs fortfarande mindre ombyggnationer till följd av patientsäkerhetskrav, lagkrav, arbetsmiljökrav med mera. I samband med dessa ombyggnationer åtgår investeringsmedel för såväl själva ombyggnationen som inventarier.

4.1.2 Maskiner och inventarier utöver potten

Magnetkamera MR

Magnetkamera används för att avbilda kroppen på insidan, bilderna ser ut som röntgenbilder men är helt gjorda utan den farliga röntgenstrålningen, i stället används ett starkt magnetfält och radiovågor. Magnetkamera visar skelett men även mjukdelar som diskar i ryggen, senor, muskler etc.

Utrustningen installerades 2010 och en uppgradering genomfördes 2017. Utrustningen har passerat sin tekniska livslängd. Utvecklingen av MR-diagnostik går snabbt och en återanskaffning av MR behöver göras för att möta sjukvårdens krav på diagnostik.

Antal MR-undersökningar har ökat kraftigt dom senaste åren, i allt fler definierade vårdförlopp ingår MR-undersökningar. I dagsläget remitteras patienter som har behov av MR-undersökningar av hjärtat till fastlandet, med utökad kapacitet på Gotland skulle dessa i stället kunna genomföras på Gotland. En utredning av hur behoven av MR-undersökningar kommer att förändras de närmaste åren, pågår därav. Indikationerna anger att behovet egentligen är två MR-utrustningar. Både till följd av volymen på antalet undersökningar, men också för att säkra redundans av utrustningen. Den förstudie som pågår gällande plan 4 i behandlingsbyggnaden kommer också att utvidgas till att se om det är möjligt att i samband med den ombyggnationen, inrymma ytterligare en MR-utrustning.

Under garantitiden tillkommer inte några driftkostnader förutom avskrivnings- och räntekostnader. Efter garantitiden tillkommer serviceavtal. Driftkonsekvenser av tillhörande förbrukningsmaterial går inte att uppskatta förrän upphandlingen är genomförd.

Kemi-instrument till Laboratoriemedicinskt Centrum Gotland (LMCG)

LMCG är en verksamhet med omfattande medicinteknisk utrustning. Flertalet investeringar är genomförda de senaste åren men fortfarande återstår stora behov. De flesta av investeringarna ryms inom investeringspotten, men de två kemi-instrumenten har en bedömd investeringsutgift på cirka 4 miljoner, varför den begärs som eget projekt. Kemi-instrumenten är mycket verksamhetskritisk utrustning. Det är via dessa instrument som de allra flesta vanliga kemiundersökningar genomförs. Då de befintliga utrustningarna blivit utbytta av leverantör under 2024 p.g.a. problem med de gamla har investeringsäskandet flyttats fram från 2026 till 2029.

Då den befintliga utrustningen är avskriven ur redovisningen kommer ny utrustning att generera höjda kapitalkostnader. Under garantitiden tillkommer inte några andra driftkostnader. Driftkonsekvenser av tillhörande förbrukningsmaterial går inte att säga förrän upphandlingen är genomförd.

Patientövervakningssystem

Utbyte av patientövervakningssystemet genomfördes under 2020. Den tekniska livslängden på systemet bedöms till cirka 10 år varför investeringsäskandet nu lagts i plan för 2030. Utbyte av patientövervakningssystemet är ett omfattande projekt då det finns inom flera verksamheter på sjukhuset och ska fungera sömlöst mellan verksamheterna.

Då den befintliga utrustningen kommer att vara avskriven ur redovisningen vid återanskaffningen kommer ny utrustning att generera höjda kapitalkostnader. Under garantitiden tillkommer inte några andra driftkostnader. Driftkonsekvenser av tillhörande förbrukningsmaterial går inte att uppskatta förrän upphandlingen är genomförd.

Operationsstaplar

Operationsstaplar används inom flera verksamheter; kirurgi, ortopedi, öron/näsa/hals och gynekologi. Staplar används främst på operationsavdelningen men även på mottagningar. Till staplarna behövs en mängd tillbehör i form av olika skop, liknande det som beskrivs under endoskopiutrustning. En omfattande upphandling och inköp av staplar till dessa verksamheter genomfördes under 2021-2023, varför den tekniska livslängden på utrustningen är passerad runt 2029.

Då den befintliga utrustningen kommer att vara avskriven ur redovisningen kommer ny utrustning att generera höjda kapitalkostnader. Under garantitiden tillkommer inte några andra driftkostnader. Driftkonsekvenser av tillhörande förbrukningsmaterial går inte att säga förrän upphandlingen är genomförd.

Inventarier och medicinskteknisk utrustning vårdcentralen Korpen

Om regionfullmäktige beviljar hälso- och sjukvårdsnämnden investeringsmedel för att genomföra en om-och tillbyggnation på Korpenområdet enligt nedan, är det viktigt att också ha investeringsutrymme till inventarier och medicinskteknisk utrustning.

Primärvården är inte en verksamhet som har behov av högteknologiska och därmed mycket kostsamma medicinsktekniska utrustningar. Däremot finns det en stor mängd av olika typer av kontorsmöbler, undersökningsmöbler, väntrumsmöbler o.s.v. Men även sådant som exempelvis hörselburar, EKG-apparater och andra undersökningsutrustningar. Då projektet ännu inte är beslutad finns ingen kostnadsberäkning på dessa inventarier/medicinsktekniska utrustningar. Investeringsäskandet är således endast beräknat genom att ta 10 procent av investeringsäskandet för ombyggnationen, utspjutt på flera år då ombyggnationen kommer att ske i etapper under flera år.

4.2 Pott för lokalinvesteringar

Potten för lokalinvesteringar är för planperioden uppdelad i två delar. Dels en del som avser ombyggnation av delar av plan fyra i behandlingsbyggnaden.. Det är den del av lokalen som tidigare var avsedd för PCI-verksamhet, men som nu i stället ger möjligheter till flera verksamheter att få mer ändamålsenliga lokaler. Den ombyggnationen är nu en del i långsiktigt tillfälliga ombyggnationer Visby lasarett, men det finns många fler verksamheter som behöver åtgärder för att kunna fortsätta bedriva verksamheten, vilket är den del som fortfarande går under samma benämning.

Långsiktigt tillfälliga ombyggnationer Visby lasarett

I väntan på att en större ombyggnation/nybyggnation av Visby Lasarett ska komma till stånd, finns behov som behöver tillgodoses på något sätt under de kommande 10–15 åren. Det är svåra projekt att både planera för men framför allt att genomföra med kritisk verksamhet i full drift i redan mycket trånga lokaler. Planeringen påverkas stort av vad kommande inriktningsbeslutet för hela Visby Lasarett ger vid handen.

Projektet på Visby lasarett avser främst de högteknologiska verksamheterna där lokalerna inte utvecklats i takt med de nya krav, regelverk och lagar som kommit. Det avser också verksamhetsmässiga och tekniska behov med ursprung i den medicinska och medicinsktekniska utvecklingen. Projektet avser åtgärder som är prioriterade och behöver genomföras innan de långsiktiga åtgärderna för Visby lasarett är genomförda.

Bedömt behov av ombyggnationer för tillfälliga men långsiktiga åtgärder på Visby lasarett har tidigare varit ca 15 miljoner, vilket också är beslutat i investeringsbudgeten för 2025.

Sannolikt kommer investeringsbehovet vara betydligt mer omfattande, men fördelat på längre tid. Genom att projektet Endoskopi, Genomlysning och Grannverksamhet onkologi hanteras som eget fristående projekt är bedömningen att det snarare handlar, för tillfälliga men långsiktiga åtgärder av 10 miljoner per år, under flera år. Mycket beror också på vad ett kommande inriktningsbeslut för Visby lasarett kommer att peka ut för riktning.

Behandlingsbyggnad 23 plan 4

Detta omfattar lokalerna som tidigare var tänkta till PCI-verksamheten och som är till del tomställda genom uppförande av havspaviljongen. Det finns tidigare investeringsmedel beslutade om 20 miljoner som hälso- och sjukvårdsnämnden har begärt komplettering över till 2026.

Förstudie avseende endoskopi, genomlysning och grannverksamhet onkologisk mottagning och dagsjukvård har genomförts. Behoven är omfattande och utgår från hygien, lag och författningskrav, etiska frågeställningar såsom patientflöden i samband med undersökningar samt behov av fler dagsjukvårdplatser för onkologisk verksamhet. Utifrån hälso- och sjukvårdsförvaltningens prioriteringsmodell är projektet prioriterat utifrån patientsäkerhet.

Efter en nyligen avslutad utredning av behovet av MR-undersökningar, där behovet av två MR-utrustningar framgår, kommer förvaltningen att genomföra ytterligare en förstudie av området, där förstudien ska se på möjligheten att inrymma två MR-utrustningar, och vilka konsekvenser det i så fall får för övriga verksamheter i området.

Genomförandet är utmanande, drivs i etapper och påverkar fler verksamheter inom sjukhuset då det inte finns evakueringsyta att tillgå. Kostnadsbedömning för projektet är i nuläget 60–70 miljoner. I och med det delvisa omtaget och med hänsyn till att 20 miljoner finns upptagen i nämndens kompletteringsbudget bedöms de övriga investeringsmedlen komma att behövas under perioden 2028-2030.

4.3 Ombyggnation primärvård Korpen/ny vårdcentral

En förstudie av vårdcentralerna, primärvårdsverksamheter och habiliterings/rehabiliteringsverksamheter på Korpen-området är genomförd och presenterad för hälso- och sjukvårdsnämnden, som i sin tur skickat den vidare till Regionstyrelsen.

En investeringsutgift om cirka 500 miljoner för ombyggnationen på Korpen-området är en bedömd kostnad utifrån förstudien. I den kostnaden ingår även kostnader för underhålls-åtgärder, anpassningar för verksamheter inom Socialförvaltningen med flera.

Under 2026 behöver en utredning göras kring ekonomisk fördelning och driftkonsekvenser för verksamheterna. I utredningen behöver även kostnader kopplat till infrastruktur och bassäng som finns i lokalerna identifieras.

Projektet kommer att genomföras under minst 5-6 år och i flera etapper. Det som i förstudien är Etapp 1 avser lokaler som är i sådant skick att de inte kan nyttjas i nuläget. För att kunna påbörja åtgärder i dessa lokaler behöver beslutet om hela projektet ligga till grund, eftersom det påverkar vägvalet avseende underhåll och övriga åtgärder.

Etapp 1 kostnadsberäknas till ca 50 miljoner. Sen tidigare finns beslutat 15 miljoner, vilken kompletteras över till 2026 och eventuellt vidare. Förvaltningen begär således ytterligare 40 miljoner för 2027, för att säkerställa finansiering av Etapp 1 under 2027.

Det är absolut nödvändigt med ett beslut kring om projektet ska genomföras i enlighet med förstudien för att på det viset undvika att investeringsmedel och/eller underhållsmedel tas i anspråk på fel åtgärder, kopplat till ett senare beslut.

Ombyggnationerna kommer att vara hyresgrundande varför investeringen genererar en kraftigt höjd hyresnivå. 40–50 miljoner för helheten i projektet, beroende på bedömd ekonomisk livslängd på ombyggnationen.

4.4 Större ombyggnad/nybyggnad av Visby Lasarett

Behovet av en större om- och tillbyggnad alternativt nybyggnad av Visby lasarett är fortsatt mycket angelägen och ett inriktningsbeslut kring detta nödvändigt. Detta är beskrivet i den nämndens långsiktiga investeringsbehov som beslutades i december 2025 §122. Projektet är dock för omfattande för att tas upp som ett investeringsäskande i denna mål- och budgetskrivelse utan hanteras i särskild ordning.

RS § 94 Mål och budget 2027-2029 – Regionstyrelseförvaltningen

Ärendenummer: RS 2026/20

Paragraf föregående instans: AU § 60

Regionstyrelsens beslut

- Regionstyrelsen godkänner förslag till mål och budget 2027–2029 för fortsatt hantering vid budgetberedningen 2026 med bifallna yrkanden.

Sammanfattning

I bifogade handlingar finns underlag till mål och budget 2027–2029.

Underlaget beskriver förvaltningens balans mellan uppdrag, mål och resurser med sikte på framtiden. Regionstyrelseförvaltningen är medveten om den ekonomiska situationen och att restriktivitet råder i äskanden. Detta till trots har ett antal områden lyfts fram för bedömning om ramtillskott. Dessa områden är:

- Utveckling av kommungemensamma system och resurser kopplat till stöd.
- Lokal och regional utveckling inom arbetsmarknad, näringsliv, landsbygdsutveckling, energi och klimat.
- Hantering av en underfinansierad räddningstjänst och förstärkt säkerhet och beredskap.
- Utveckling kopplat till kulturplan, biblioteksplan och fritidsplan.
- Hantering av kostnadsutveckling inom måltid.
- Övrigt.

Sammantaget uppgår avdelningarnas behov för 2027 till 79 mnkr. Detta inkluderar äskanden (ca 66 mnkr), justering priser resultatenheter (ca 9,5 mnkr) och kompensation för indexuppräknning av externa avtal (ca 3,5 mnkr). Förvaltningen har tagit fram ett förslag till en prioritering som hamnar kring 58 mnkr.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Marlene Bernfalk Karlsson, tf. administrativ direktör/biträdande förvaltningschef, Antonios Arvanitidis, digitaliseringsdirektör, Lisa Nordahl, säkerhetsdirektör och Stefan Persson, regional utvecklingsdirektör, regionstyrelseförvaltningen.

Johan Malmros (C) yrkar att ytterligare ett mål för regionstyrelseförvaltningen läggs till enligt följande: ”Andelen närproducerade livsmedel ska öka varje år, och med 10 % under perioden 2024-2027.”

Johan Malmros (C) yrkar att följande mål stryks: "Under perioden 2024–2027 ska andelen ekologiska livsmedelsinköp öka. Målet är att andelen år 2027 ska vara 40 procent."

Meit Fohlin (S) yrkar med instämmande av Rolf Öberg (M) avslag på Johan Malmros (C) båda yrkanden.

Meit Fohlin (S) yrkar med instämmande av Rolf Öberg (M) att äskad finansiering för modellen för landsbygdsutveckling på 2,5 miljoner kronor ska läggas till regionstyrelseförvaltningens budgetförslag.

Ordförande ställer proposition på Johan Malmros yrkanden och finner att de avslås.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelseförvaltningens förslag med eget tilläggsyrkande och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Plan Mål och budget 2027–2029 regionstyrelseförvaltningen
Investeringsäskanden 2027–2031 regionstyrelseförvaltningen
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-02-26

Skickas till

Ärende RS2026/7

TN § 56 Tekniska nämndens mål- och budgetskrivelse 2027–2029

Ärendenummer: TN 2026/606

Paragraf föregående instans: TN AU § 45

Tekniska nämndens beslut

1. Tekniska nämnden beslutar att godkänna mål-och budgetskrivelse 2027-2029 för fortsatt hantering vid budgetberedningen våren 2026.
2. Tekniska nämnden beslutar att tillägg om 2 miljoner kronor för landsbygdsutveckling ska läggas till i tekniska nämndens mål- och budgetskrivelse.
3. Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Sammanfattning

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen har tagit fram förslag till tekniska nämndens mål- och budgetskrivelse för åren 2027–2029.

Region Gotlands planeringsprocess omfattar en rad aktiviteter som leder fram till att det finns beslutade mål, en drift-, investerings- och exploateringsbudget samt verksamhetsplaner för respektive nämnd. Nämnderna ska ta fram en mål- och budgetskrivelse som ska skickas vidare till regionstyrelsen och regionfullmäktige. Dokumentet ska innehålla nämndens förslag till budget, motiv till äskanden, eventuella förslag till nya mål.

Bedömning

Framtaget budgetförslag speglar väl förvaltningens behov av resurser inom tekniska nämndens verksamhetsområde de kommande åren.

Barn- och genusperspektiv – Perspektiven har beaktats vid planering av exempelvis investeringar.

Landsbygdsperspektiv – Perspektivet har beaktats vid planering av verksamhet och investeringar.

Ekonomisk konsekvensanalys – I skrivelsen redovisas ekonomiska konsekvenser för investeringsförslagen samt behov av ramförstärkning, prisförändring och hyreshöjning de kommande åren för förvaltningens uppdrag.

Miljö- och klimatperspektiv – Perspektivet har beaktats vid planering av verksamhet och investeringar.

Ärendets behandling under mötet

Teknik- och samhällsbyggnadsdirektör Lise Langseth, ekonomichef Ylva Svangren och kvalitets- och verksamhetsutvecklare Jeanette Högfeldt föredrar ärendet.

Förvaltningen har kompletterat och justerat beslutsunderlaget inför tekniska nämndens sammanträde.

Yrkande, tillägg landsbygdsutveckling

Tekniska nämndens ordförande Mariette Nicander (M) yrkar att ett tillägg på 2 miljoner kronor för landsbygdsutveckling läggs till i tekniska nämndens mål- och budgetskrivelse.

Tomas Rådkvist (MP) yrkar bifall till ordförandes yrkande.

Yrkande, översyn och revidering av investeringsplan

Stefan Nypelius (C) yrkar att det framåt behöver göras en översyn och revidering i investeringsplanerna för vattenutbyggnad utifrån förändrad bostadsmål.

Proposition

Ordförande ställer proposition på förvaltningens förslag till beslut och finner att det vinner bifall samt förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Ordförande ställer proposition på Stefan Nypelius (C) yrkande om översyn och revidering och finner att det bifalls.

Ordförande ställer proposition på eget yrkande om 2 miljoner i tillägg för landsbygdsutveckling och finner att det bifalls.

Tekniska nämnden beslutar därmed att godkänna mål- och budgetskrivelse 2027-2029 för fortsatt hantering vid budgetberedningen våren 2026 och att tillägg om 2 miljoner kronor för landsbygdsutveckling ska läggas till i skrivelsen. Paragrafen förklaras omedelbart justerat.

Stefan Nypelius (C) medges följande protokollsanteckning:

”Centerpartiet vill framföra att TNs investeringsäskanden ligger över regionens långsiktigt investeringsram. Vi saknar den politiska inriktningen i ärendet. Vi finner det svagt att den styrande majoriteten i facknämnden inte gör prioriteringarna.”

Arbetsutskottets förslag till tekniska nämnden

Tekniska nämndens arbetsutskott hänskjuter ärendet till tekniska nämnden utan eget yttrande.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2026-03-25

Tekniska nämndens mål- och budgetskrivelse 2027–2029

Bilaga TN mål- och budgetskrivelse 2027-2029 - särtryck tabeller

Presentation på sammanträde

Skickas till

Ekonomistyrning@gotland.se, ref. RS 2026/7
registrator-rs@gotland.se, ref. RS 2026/7

MBN § 34 Mål- och budgetskrivelse 2027 – 2029

Ärendenummer: MBN 2026/64

Paragraf föregående instans: MBN AU § 31

Miljö- och byggnämndens beslut

Miljö- och byggnämnden godkänner förslag till mål- och budgetskrivelse 2027–2029 för fortsatt hantering vid budgetberedningen våren 2026.

Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen har tagit fram förslag till miljö- och byggnämndens mål- och budgetskrivelse för åren 2027–2029.

Region Gotlands planeringsprocess omfattar en rad aktiviteter som leder fram till att det finns beslutade mål, en drift-, investerings- och exploateringsbudget samt verksamhetsplaner för respektive nämnd. Nämnderna ska ta fram en mål- och budgetskrivelse som ska skickas vidare till regionstyrelsen och regionfullmäktige. Dokumentet innehåller nämndens förslag till budget, motiv till åskanden, eventuella förslag till nya mål eller revidering av befintliga mål.

Bedömning

Framtaget förslag till mål- och budgetskrivelse 2027–2029 återger väl miljö- och byggnämndens behov av förstärkning de kommande åren.

Ärendets behandling under mötet

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen föreslår miljö- och byggnämnden besluta att godkänna förslag till mål- och budgetskrivelse 2027–2029 för fortsatt hantering vid budgetberedningen våren 2026.

Miljö- och byggnämndens arbetsutskott har 2026-03-06 beslutat att överlämna ärendet till nämnden utan förslag till beslut.

Ekonomichef Ylva Svangren och verksamhetsutvecklare Christina Højland Nielsen föredrar ärendet. Ylva Svangren presenterar sammanställning om ramtillskott för perioden 2027-2029 (tkr) med förvaltningens förslag till prioriteringar numrerande från 1-3.

Proposition

Ordföranden ställer proposition på förvaltningens förslag inklusive prioritering av ramtillskott och finner att miljö- och byggnämnden bifaller förslaget samt förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Nämnden påtalar genom Karl-Allan Nordblom (MP) att sista meningen, andra stycken i rubriken "Nuläge" i Mål och budgetskrivelsen ("Det gäller både på Gotland.") är ofullständig och kan strykas.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen, daterad 2026-02-18

Mål- och budgetskrivelse 2027–2029 rev till MBN

Miljö- och byggnämndens nulägeskarta rev

Skickas till

ekonomistyrning@gotland.se, ref. RS 2026/7

registrator-rs@gotland.se, ref. RS 2026/7

BUN § 26 Mål- och budgetskrivelse

Ärendenummer: BUN 2026/6

BUN AU §22

Barn- och utbildningsnämndens beslut

- Mål och budgetskrivelse för 2027 – 2029 fastställs med föreslagna ändringar i prioriteringar.

Mål och budgetskrivelsen ger besked om barn- och utbildningsnämndens uppdrag, vilka mål som ska uppnås, vilka resurser som behövs samt hur de ska finansieras under perioden 2027 - 2029.

Den övergripande bilden är att nämndens verksamheter har det allt tuffare att hantera måluppfyllelse och lagkrav inom givna ramar. Gapet mellan förväntningar och förutsättningar har ökat. Verksamheternas kompensatoriska uppdrag och förmåga att organisera stödfunktioner har blivit allt viktigare. Detta visade också Skolinspektionens granskning under 2025. Arbetet med en likvärdig skola måste fortsätta under planperioden. Vi har barn och elever som inte har likvärdiga förutsättningar och som saknar goda uppväxtvillkor. Vi har barn och elever som inte mår bra, som är utsatta för kränkningar och vi har elever med hög frånvaro. Under planperioden kommer det krävas nya arbetssätt, tillgång till stödfunktioner och samarbete över gränserna för att fler skall nå måluppfyllelsen att bli behöriga till gymnasiet.

En ny demografisk verklighet gör att särskilt förskola och grundskola har stora ekonomiska utmaningar till följd av ett minskande barn- och elevantal. Några mycket tuffa beslut om att anpassa verksamheterna har tagits och ett tillskott i form av strukturbidrag har gjort att trycket lättat men den långsiktiga utmaningen med att hantera ett antal enheter med otillräckligt elevunderlag kvarstår och kommer påverka verksamheterna under flera år framöver.

Inför 2026 har politiken tagit beslut om ramförstärkning. Det tillsammans med ökade statsbidrag ger bättre förutsättningar inför planperioden. Samtidigt bör påminnas om att statsbidragen de efterföljande åren följer demografin och kommer att minska i takt med minskade elevkullar

Förskolan har haft svårt att anpassa personalstyrkan i samma takt som barngrupperna krympt, vidare har även övertalighetsprocesser och rehabiliteringsbehov komplicerat arbetet.

Flera omvärldshändelser, både nationellt och internationellt, understryker behovet av att intensifiera arbetet med säkerhets- och beredskapsfrågor. En utredning om kommuners och regioners beredskap betonar behovet av riskanalyser och samarbete med statliga myndigheter. Här behövs utökade resurser och nämnden går fram med tilläggsäskande.

Kommunernas ansvar för det brottsförebyggande arbetet har gjort att nya insatser startat. I det förebyggande arbetet är SIG (Social insatsgrupp), SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) och Tryggare skola modeller som är etablerade eller på väg att etableras.

Kompetensförsörjning är en av de absolut viktigaste frågorna under åren som kommer och får mycket stor påverkan på hur vi kan säkra likvärdigheten för barn och elever över hela ön. Det kommer att krävas många typer av åtgärder, både kortsiktiga och långsiktiga. En del i detta är alltså vikten av att Region Gotland har en balans i lönebildningen och fortsätter utveckla attraktiva arbetsplatser för att så väl behålla befintlig personal som att kunna nyrekrytera. Samarbetet med Uppsala universitet, Campus Gotland är mycket viktigt för att förse skolorna med kompetens. En nyhet är att ett professionsprogram för lärare nu införs. Detta är en ofinansierad reform och förvaltningen går fram med ett äskande.

Arbetsutskottet

Arbetsutskottet tog emot den muntliga informationen.

Ärendets behandling under sammanträdet

Föredragande: Förvaltningschef Torsten Flemming, Ekonomichef Jimmy Söderström, förskolechef Lena Gustavsson, grundskolechef Hanna Thunholm, Chefen för kulturskolan Kalle Ljungholm. Chefen för barn- och elevhälsan Karin Alvinge

Yrkande

Ordförande Oscar Lindster (S) föreslår att förskolans äskande om arbetskläder 1,5 miljoner prioriteras och byter plats med ledningsstöd 1,5 miljoner samt att grundskolans äskanden byter plats i tabellen. Ordförande föreslår även att det särskilda äskandet för trygghet och studiero stryks, då det även söks inom ramen för finansieringsprincipen.

Ordförande Oscar Lindster (S) föreslår att mål- och budgetskrivelse för 2027-2029 fastställs med de föreslagna ändringarna i prioriteringar.

Ordförande ställer proposition på sitt förslag och finner att det vinner bifall.

Beslutsunderlag

Mål- och budgetskrivelse 2027-2029 BUN
Förvaltningens tjänsteskrivelse 2026-03-18
Bilaga 1 Nulägeskarta BUN 2025
Bilaga 2 Investeringsbehov BUN 2027-2031
Bilaga 3 Reform om lärares arbetstid

Skickas till

Regionstyrelsen

GVN § 22 Mål- och budgetskrivelse

Ärendenummer: GVN 2026/6

Paragraf föregående instans: GVN AU § 20

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens beslut

Mål och budgetskrivelsen för åren 2027–2029 inklusive bilagor godkänns.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har tagit fram mål- och budgetskrivelse för perioden 2027–2029. Skrivelsen redovisar nämndens uppdrag, nuläge, mål, ekonomiska förutsättningar samt behov och prioriteringar för kommande planperiod.

Nämndens verksamheter visar i stort god måluppfyllelse och ekonomi i balans. Samtidigt står nämnden inför betydande utmaningar kopplade till ökande elevvolym, kompetensförsörjning, förändrad lagstiftning, ökade krav på digitalisering samt säkerhet och beredskap.

Särskilt lyfts behov av ramförstärkningar inom vuxenutbildningen, anpassad gymnasieskola samt arbetsliv och etablering för att möta ökade volymer, lagkrav och arbetsmarknadens behov. Statsbidragens osäkerhet och projektfinansieringens begränsningar påverkar möjligheten till långsiktig planering och stabilitet.

Sammantaget utgör mål- och budgetskrivelsen ett underlag för Region Gotlands fortsatta budgetberedning och prioriteringar inför perioden 2027–2029.

Arbetsutskottet

På arbetsutskottet beslutades att ärendet lämnas öppet till nämnden med hänvisning till att ett färdigställt förslag till mål- och budgetskrivelse kommer att presenteras inför nämndens sammanträde den 26 mars.

Ärendets behandling under mötet

Yrkande

Ordföranden Rolf Öström (M) föreslår att besluta mål och budgetskrivelsen för åren 2027–2029 inklusive bilagor godkänns.

Ordförande ställer proposition på sitt förslag och finner att det vinner bifall.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteskrivelse, 2026-03-19

Mål och budgetskrivelse 2027–2029

Bilaga 1 nulägeskarta

Bilaga 2 investeringsbehov

Bilaga 3 reform lärare arbetstid

Skickas till

Regionstyrelsen

SON § 39 Mål- och budgetskrivelse 2027-2029

Ärendenummer: SON 2026/6

Paragraf föregående instans: SON/AU § 30

Socialnämndens beslut

- Socialnämnden antar Mål och budget 2027-2029.
- Socialnämnden begär att regionfullmäktige tilldelar socialnämnden driftbudgetmedel enligt *Grundläggande behov av tillskott till driftbudgeten* samt *Högt prioriterade behov av tillskott till driftbudgeten*.
- Socialnämnden begär att regionfullmäktige tilldelar socialnämnden investeringsmedel enligt sammanställning Investeringsförslag 2027-2031

Sammanfattning

Driftbudget 2027-2029

Socialförvaltningen hade ett förbättrat ekonomiskt läge 2025 med ett överskott på 34,5 mnkr. Orsaken till överskottet var fokus på bemanning efter behov och nya arbetssätt, högre intäkt från statsbidrag än beräknat och att LSS-verksamheten fick ett stort budgettillskott. Inför 2026 är bedömningen att förvaltningen kan ha en ekonomi i balans framför allt då budgetramen inte sänkts med något besparingskrav. Förutsättningen är dock att statsbidrag inkommer samt att det fortsätter att vara fokus på bemanning efter behov och nya arbetssätt. Dock kommer extra ersättning för kvälls- och nattarbete att öka kostnaderna.

Grundläggande behov av tillskott till driftbudgeten

De grundläggande förutsättningarna för att klara en ekonomi i balans framåt är att budgettillskott ges för:

- demografiska förändringar, från resursfördelningsmodell äldreomsorg
- ökade kostnader för löner
- ökade kostnader för externa avtal 17,1 mnkr.

Högt prioriterade behov av tillskott till driftbudgeten

Det finns också andra högt prioriterade behov av tillskott till driftbudgeten:

1. Extra ersättning för arbete på kväll och natt, 8 mkr
2. LSS-verksamhet 38 mnkr
3. Socialjour 2,5 mnkr
4. Ansvarsövertag hemsjukvård 6 mnkr
5. Samsjuklighetsutredning
6. (Ökade lokalkostnader nya verksamhetslokaler, kommande)

Det är också kostnadsökningar till följd av ny socialtjänstlag, höga hyror för nya boenden, ökat lokalbehov, allmänna kostnadsökningar samt centrala beslut om friskvård och Microsoft 365.

För äldreomsorgen kan det bli en ekonomi i balans, dock beror det på behovet av insatser och på kostnaden för extra ersättning för kvälls- och nattarbete. Ett helt nytt särskilt boende med 60 platser står nu klart. 20 av dessa platser används till brukare från annat, mindre boende som lagts ned. Det ekonomiska läget beror på hur snabbt de övriga 40 platserna fylls på och hur stor ökning det blir av hemtjänstinsatser. De ökade kostnaderna finansieras av tillskottet från resursfördelningsmodellen. Det blir dock svårt att framåt finansiera de ökade hyreskostnaderna för nya boenden.

Hemsjukvårdens ekonomi är i balans under förutsättning att det sker tillskott av statsbidrag för utökade sjukskötersketjänster. I och med att det sker en utökning av verksamheten med ansvarsövertag så krävs budgettillskott. Eftersom det är en omfattande förändring, i nuläget rör det sig om runt 200 patienter, och övergången precis påbörjats, så är det svårt att se det totala resursbehovet. Ansvarsövertaget måste följas framåt. Extra ersättning för kvälls- och nattarbete ökar också kostnaderna. Det behövs också budgettillskott för ökade behov framåt med allt fler äldre.

Det är fortsatt stora underskott för LSS-verksamheten, trots stort budgettillskott 2025. Underskottet beror nu främst på ökade kostnader för tillkommande placeringar, det har varit en stor ökning av insatsen bostad med särskild service. Extra ersättning för kvälls- och nattarbete ökar också kostnaderna. Verksamheten bedrivs fortfarande med mycket låga kostnader vid en nationell jämförelse så här behövs mer budgettillskott.

Individ- och familjeomsorgens ekonomi är numera i princip i balans, efter flera års arbete med att ändra arbetssätt. Dock slår nationella prisökningar igenom, ett exempel är rejält ökad dygnskostnad för placeringar på statliga SiS-hem. Behovet av försörjningsstöd har ökat de senaste åren, ökningen var 10 procent under 2025. För att bedriva socialjouren på ett hållbart sätt, kopplat till tillgänglighet och säker arbetsmiljö, krävs budgettillskott. Den nya samsjuklighetsdelegationen påverkar beroendevården och innebär att vård och behandling flyttas över till hälso- och sjukvården, i dagsläget är det mycket som ännu är oklart.

För att nå en ekonomi i balans måste socialförvaltningen fortsätta att arbeta med att sänka sjuktalen, arbeta med schemaläggning och bemanning efter behov samt ha god ekonomisk hushållning genom effektiva processer. Förvaltningen behöver också fortsätta att ha kontroll på externa avtal, detta förebygger också välfärdsbrott. Arbetet med att införa nya arbetssätt måste fortsätta. Arbetet med förebyggande insatser är viktigt och i linje med nya socialtjänstlagen. Exempel är anhörigstöd och att förebygga att barn och ungdomar begår brott.

Ny eller förändrad lagstiftning ställer ofta krav på utökad verksamhet, så som att inrätta stödboende, arbeta med avhopparverksamhet samt arbeta med skyddat boende. Utökade uppdrag, till exempel som följd av förändrad lagstiftning, kan i regel inte finansieras inom befintlig budget. Det ekonomiska läget påverkas också av allmänna kostnadsökningar och osäkerhet kring statsbidrag.

Investeringsförslag 2027-2031

Framåt behövs investeringsbudget för att möta behovet vilket beskrivs i förvaltningens bostadsförsörjningsplaner. Utifrån senaste befolkningsprognosen behövs det ytterligare ett nytt särskilt boende fram till 2029. Det behövs också en ny gruppboende LSS samt en ny bostad med särskild service SoL. Det behövs en årlig investeringspott på 8 mnkr för anpassning av lokaler, satsning på välfärdsteknik och samt utrustning.

Investeringsförslag, tkr	2027	2028	2029	2030	2031	Summa
Säbo 1		135 000	135 000			270 000
Utrustning säbo 1			7 000			7 000
Bmss LSS gruppboende			38 000			38 000
Bmss SoL				45 000		45 000
Summa bostäder	0	135 000	180 000	45 000	0	360 000
Investeringspott	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	40 000
Summa SOF	8 000	143 000	188 000	53 000	8 000	400 000

Säbo: antag uppdelning utgift två år, 90 platser i fler plan

Bedömning

Förvaltningens bedömning är att mål- och budgetskrivelse 2027-2029 följer anvisningarna från regionstyrelseförvaltningen och tjänar som underlag inför regionstyrelsens budgetberedning.

Bedömningen är att socialförvaltningen kan nå en ekonomi i balans framåt men det kräver budgettillskott samtidigt som verksamheterna arbetar vidare med att ha effektiva interna processer, att bemanna efter behov, nya arbets sätt och ha god kontroll på externa avtal.

Ärendets behandling under mötet

Anna-Lena Gutedal, ekonomichef, Roger Nilsson, HR-chef och Öystein Berge, kvalitetschef, föredrar ärendet.

Inför socialnämndens sammanträde har förslaget på mål- och budgetskrivelse färdigställts. Arbetsutskottet valde på sitt sammanträde 2026-03-04 att överlämna ärendet till socialnämnden utan eget yttrande då mål- och budgetskrivelsen endast var ett arbetsdokument då och skulle kompletteras.

Ordförande yrkar att socialnämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Ordförande finner bifall till yrkandet.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse socialförvaltningen, Mål och budget 2027-2029, daterad 2026-03-11

Mål och budget 2027-2029, daterad 2026-03-18

Skickas till

RS registrator

RSF ekonomi och styrning

SOF Anna-Lena Gutedal, ekonomichef

HSN § 30 Mål- och budgetskrivelse 2027-2029

Ärendenummer: HSN 2026/11

Paragraf föregående instans: HSN-AU § 29

Hälso- och sjukvårdsnämndens beslut

- Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens förslag till mål och budgetskrivelse 2027-2029 och föreslår därmed regionfullmäktige att:
 - Utöver kompensation för lönerrevision och interna avtal kompensera hälso- och sjukvårdsnämnden med 100,7 miljoner kronor enligt sammanställning i mål- och budgetskrivelsen.
 - Tilldela hälso- och sjukvårdsnämnden investeringsmedel enligt sammanställningen i mål- och budgetskrivelsen.
- Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar att föreslå regionfullmäktige att särskilt besluta om att ombyggnationen för primärvården på Korpenområdet ska genomföras med inriktning enligt den framtagna förstudien.

Sammanfattning

Mål- och budgetskrivelsen innehåller nämndens förslag till drift-, investerings- och exploateringsbudget, motiv till äskanden och eventuella förslag till nya eller förändrade mål.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens underskott för 2025 uppgick till 13 miljoner kronor vilket är en stor förbättring jämfört mot 2024. Bruttokostnadsutvecklingen jämfört mot föregående år var 3,5 procent vilket är en effekt av ett fokuserat arbete på besparingar och verksamhetsanpassningar. Arbete pågår kontinuerligt med att identifiera områden som kan effektiviseras. Mycket har gjorts men det är fortsatt mer som behöver göras för att långsiktigt nå en ekonomi i balans. Fokus behöver ligga på en så låg kostnadsutveckling som möjligt. Samtidigt är utvecklingstakten inom sjukvården hög vilket bidrar till en hög kostnadsutvecklingen inom vissa områden.

Flera större digitaliseringsprojekt pågår där implementering av nytt huvudjournalssystem kommer få störst inverkan de kommande åren. Investeringsstakten är hög men i högsta grad nödvändig.

Tilldelning av budgetmedel inför 2026 var utifrån regionens förutsättningar på en bra nivå som tillsammans med högre statsbidrag gjort att hälso- och sjukvårdsförvaltningen arbetat med att uppnå en bättre kostnadstäckning i budgeten.

Trots ovan är den sammantagna bedömningen att sjukvårdens resurser för att hantera alla de krav och förväntningar som ställs, inte minst på grund av det

osäkra omvärldsläget, begränsade. För att skapa den robusthet och säkerhet som efterfrågas så behöver sjukvården resurssäkras på flera plan.

Nedan redovisas de ekonomiska behov som hälso- och sjukvårdsförvaltningen behöver kompenseras med för att uppnå en ekonomi i balans i kombination med att kunna upprätthålla tillgänglighet, god kvalitet och bra arbetsmiljö.

Förvaltningen gick in i 2026 med ett underliggande underskott att arbeta bort. Att hantera detta och dessutom kunna hantera alla kända tillkommande kostnader bedöms inte realistiskt utan ekonomiskt tillskott.

Förvaltningen äskar därmed om 100,7 miljoner kronor, enligt tabell nedan, för områden som inte bedöms kunna hanteras genom effektiviseringar under 2027.

Önskad kompensation, MSEK	
Resursfördelningsmodell	59,8
Etablera centrum för klinisk forskning	3,8
Ersättning primärvården 1100 listade patienter per läkare	4,6
Ökad städfrekvens pga. Förändrade hygienkrav	2,4
Nytt avtal tvätt, fysioterapeut, gas & SOS-larm	7,4
Hysesökning Akutmottagning och bårhus	2,5
Kallelsesignalsystem	2,3
Kapitalkostnader	5,0
Externa avtal enligt tabell under avsnitt 3.2	12,9
Totalt:	100,7

Region Gotlands investeringsplan för hälso- och sjukvården omfattar medicinskteknisk utrustning, lokalombyggnationer, inventarier och IT-system. Investeringspotten på 40 miljoner kronor anses rimlig, förutsatt att större projekt över 3 miljoner kronor beslutas separat. För att undvika ekonomisk urholkning föreslås en gradvis ökning av potten med cirka 5 miljoner kronor från 2028, anpassat efter ekonomiska kostnader.

En ny magnetkamera (MR) behövs då den nuvarande passerat sin tekniska livslängd. Utveckling går fort framåt inom diagnostiseringen varför denna behöver bytas ut. För Laboratoriemedicinskt Centrum Gotland (LMCG) behövs två nya kemi-instrument till en kostnad av cirka 4 miljoner kronor.

Utöver ovan finns behov av allt från operationsstaplar till inventarier till medicinteknisk utrustning.

Tillfälliga ombyggnationer planeras på Visby lasarett för att möta verksamhetsbehoven under de kommande 10–15 åren, i väntan på ett strategiskt beslut om större om- eller nybyggnation. Detta inkluderar

förbättringar på intensivvårdsavdelningen, endoskopimottagningen, sterilcentralen och LMCG. Samtidigt framhålls behovet av ett strategiskt beslut för Visby lasarett, då nuvarande lokaler är trånga lokaler och etappvisa ombyggnationer riskerar att bli ineffektiva och kostsamma.

För ombyggnationen av primärvården på Korpenområdet uppskattas investeringskostnaden till cirka 500 miljoner kronor enligt genomfört förstudie. Investeringen sträcker sig under en period på 5-6 år.

Bedömning

Förvaltningens bedömning är att mål- och budgetskrivelse 2027-2029 följer anvisningar från regionstyrelseförvaltningen och tjänar som underlag inför regionstyrelsens budgetberedning.

Ett underliggande underskott, tillsammans med ökade kostnader inom ett flertal områden gör att de effektiviseringar som genomförs löpande inte räcker för att balansera ekonomin fullt ut. Budgettillskott behövs för att hantera strukturella förändringar och för att förvaltningen ska ges rimliga förutsättningar för att bedriva den vård som förväntas enligt lagstiftning, nationella krav och lokala förutsättningar, med ambitionen att upprätthålla en god och jämlik vård för de gotländska medborgarna.

Ärendets behandling under mötet

Markus Swahn, ekonomichef, och Yvonne Skovshoved, beställarchef, föredrar ärendet.

På sammanträdet upptäcks att ett fel smugit sig in i tjänsteskrivelse och att korrekt summa för nämnden att äska är 100,7 miljoner kronor. Förvaltningen korrigerar tjänsteskrivelsen före beslutet expedieras.

Yrkande

Ordförande Filip Reinhag (S) yrkar bifall till arbetsutskottets förslag till beslut med ändringen att 100,7 miljoner kronor ska äskas samt förvaltningens förslag till ytterligare beslutspunkt:

- Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar att föreslå regionfullmäktige att särskilt besluta om att ombyggnationen för primärvården på Korpenområdet ska genomföras med inriktning enligt den framtagna förstudien.

Ordföranden finner bifall till yrkandet.

Bakgrund HSN-AU § 29

Arbetsutskottets förslag till hälso- och sjukvårdsnämnden

- Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens förslag till mål och budgetskrivelse 2027-2029 och föreslår därmed regionfullmäktige att:
 - Utöver kompensation för lönerrevision och interna avtal kompensera

hälsa- och sjukvårdsnämnden med 95,6 miljoner kronor enligt sammanställning i mål- och budgetskrivelsen.
- Tilldela hälsa- och sjukvårdsnämnden investeringsmedel enligt sammanställningen i mål- och budgetskrivelsen.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse hälsa- och sjukvårdsförvaltningen daterad 2026-03-18
Mål- och budgetskrivelse 2027-2029
Investeringsäskanden 2027-2031

Skickas till

Regionfullmäktige